

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

80., ERAKORRALINE ISTUNGJÄRK

24.–27. august 1992

SISUKORD

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 80., ERAKORRALINE ISTUNGJÄRK	
ESIMENE ISTUNG 24. august 1992.....	4
Istungi päevakorra kinnitamine	4
Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve kohta II poolaastaks" eelnõu esimese lugemise jätkamine.....	6
Eesti Vabariigi ühinemisest Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltside Liiga konventsioonide ja lisaprotokollidega.....	24
Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemisest mõnedes Eesti Vabariigi seadustes" eelnõu teine lugemine	30
EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 80., ERAKORRALINE ISTUNGJÄRK	
TEINE ISTUNG 25. august 1992	37
Istungi päevakorra kinnitamine	37
Eesti Vabariigi Riigikogu valimisseaduse § 25 punkti 4 ning § 27 punkti 1 rakendamise kohta Riigikogu ja Vabariigi Presidendi valimistel 1992. aasta 20. septembril.....	38
Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse eelnõu esimene lugemine	44
EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 80., ERAKORRALINE ISTUNGJÄRK	
KOLMAS ISTUNG 26. august 1992	51
Istungi päevakorra kinnitamine	51
Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve kohta II poolaastaks" eelnõu teine lugemine	53
Eesti Vabariigi seaduse "Mõne seadusandliku akti osaliselt kehtivuse kaotanuks tunnistamise kohta" eelnõu esimene lugemine	82
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kantselei struktuuri ja koosseisu osalise muutmise kohta.....	85
Eesti Vabariigi hasartmängumaksu seaduse eelnõu teine lugemine	87
Eesti Vabariigi ühistuseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi ühistuseaduse rakendamise kohta" eelnõu teine lugemine	97
ÕHTUNE ISTUNG	108
Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve kohta II poolaastaks" eelnõu kolmas lugemine	108

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduses" eelnõu teine lugemine.....	110
Riigimaade eraldamise kohta põllumajanduslikele õppe-, katse- ja teadusasutustele.....	114
EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 80., ERAKORRALINE ISTUNGJÄRK	
NELJAS ISTUNG 27. august 1992.....	134
Istungi päevakorra kinnitamine	134
Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse eelnõu teine lugemine	136
Eesti Vabariigi seaduse "Mõne seadusandliku akti osaliselt kehtivuse kaotanuks tunnistamise kohta" eelnõu teine lugemine.....	148
Eesti Vabariigi ühistuseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi ühistuseaduse rakendamise kohta" eelnõu teise lugemise jätkamine	149
"Omandireformi aluste seaduse rakendamise kohta" 11. punkti 4. alapunkti kohta	159
Maailmapangalt pikaajalise laenu võtmise kohta.....	162
A. Niitenbergi sõnavõtt	171

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

80., ERAKORRALINE ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG

24. august 1992

Istungi päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere päevast, kolleegid! Asugem töökohtadele! Kas võime alustada kolmanda erakorralise istungjärguga, mis on üldarvult kaheksakümnes? Minu mikrofonile võiks natuke võimu juurde keerata. Kontrollime kohalolekut. Käib kohaloleku kontroll. Kohal on 67 rahvasaadikut, puudub 30.

Kolleegid! Vastavalt eelnevale kokkuleppele võtame täna vastu kolm eelnõu ja ma paluksin kõigepealt kõnetooli valitsuse esindaja härra Koit Kaaristo.

K. Kaaristo

Eesti Vabariigi Valitsus esitab teile Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse eelnõu koos seletuskirjaga ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse rakendamise kohta" projekti. Istungil teeb seaduseelnõu ning otsuseprojekti kohta ettekande Eesti Vabariigi Patendiameti teadusmetoodikanõukogu esimees professor Kukrus.

Juhataja

Aitäh! Selgituseks nii palju, et see seaduseelnõu on majandusreformide paketist. Teisena ma paluksin kõnetooli Vabariigi Valimiskomisjoni esimehe härra Truuvälja.

E. Truuväli

Härra juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Eesti Vabariigi Valimiskomisjoni nimel annan üle Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse eelnõu Eesti Vabariigi Riigikogu valimisseaduse § 25 punkti 4 ning § 27 punkti 1 rakendamise kohta Riigikogu ja Vabariigi Presidendi valimistel 20. septembril 1992. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Juhatusel nimel paluksin ma kõnetooli juhatusel liikme Jaak Jõerüüdi.

J. Jõerüüt

Härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Juhatus on teinud mulle ülesandeks anda täiskogule üle ühe arupärimise Eesti Vabariigi Valitsusele ja vastava otsuse projekti, mis juriidiliselt võttes puudutab kuivalt ühte korraldust vastava kuupäeva ja numbriga, kuid mille sisu on suunatud tulevikku ja mis peaks puudutama sisuliselt kõige rohkem neid inimesi, kes siit saalist järgmisse Riigikokku lähevad, ja ka neid, kes Riigikogusse väljastpoolt tulevad. Millal see eelnõu arutusele tuleb, on iseasi, kuid ta puudutab nende tulevaste parlamendiliikmete töö- ja elutingimusi Tallinnas.

Juhataja

Suur tänu! Härra Eller, mul on selline mulje jäänud, et õiguskomisjoni juhtimine on sinu peal. Mingitel põhjustel ei ole meie hulgas täna härra Antonit. Mul on selline palve, et õiguskomisjon kaubamärgiseaduse eelnõu läbi vaataks. Mulle tundub, et see on rohkem õiguskomisjoni kui majanduskomisjoni kompetentsis. Palun vaata see läbi niisuguse arvestusega, et me saaksime homme, kui täiskogu soovib, alustada esimest lugemist.

Hr. Eller, täpselt samasugune palve on ka seoses valimiseaduse rakendusotsusega. Oleks palve leida täna aega õiguskomisjoniga mõlemad läbi arutada, et homme hommikupoolsel istungil, kui täiskogu seda soovib, saaks ka seda otsuse eelnõu arutada.

Kolleegid, palun võtke ette selle istungjärgu esimese istungi päevakorra projekt! Ma annan omapoolseid täiendavaid selgitusi. Juhatus oleks seda meelt, kui täiskogu toetaks seda, et me käesoleval istungjärgul paneksime põhiriigi riigieelarve lugemisele. Seda muidugi eeldusel, et täiskogu soovib esimest lugemist lõpetada. Sellest lähtudes on juhatus arvamisel, et sellel istungjärgul tuleb peamist tähelepanu pöörata komisjonide tööle, mitte tööle plenaaristungitel. Põhiline sisuline töö peaks toimuma komisjonides, esmajoones eelarve-majanduskomisjonis. Sellest lähtudes jätab juhatus endale õiguse teha teile ettepanek viia plenaaristungid läbi selliselt, et nad võivad olla isegi väiksema mahuga, kui seda näeb ette normaalreglement, rääkimata juba erakorralisteks istungjärkudeks kinnitatud reglemendist. Kui te olete tutvunud esimese istungi päevakorra projektiga, siis ma paneksin selle hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et kinnitada käesoleva erakorralise istungjärgu esimese istungi päevakord. Selle ettepaneku poolt on 64 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 2 jäid erapooletuks. Päevakord on kinnitatud. Päevakorda kinnitatakse järgmised küsimused:

1. Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve II poolaasta plaani kohta" eelnõu. Esimese lugemise jätkamine.
2. Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemisest mõnedes Eesti Vabariigi seadustes" eelnõu. Teine lugemine.
3. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi ühinemisest Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltside Liiga konventsioonide ja lisaprotokollidega" eelnõu.

Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve kohta II poolaastaks" eelnõu esimese lugemise jätkamine

Juhataja

Kolleegid! Läheme nüüd teise päevakorrapunkti juurde ja enne, kui me saaksime üldse asuda sisulise arutelu juurde, oleks meil vaja langetada üks protseduuriline otsus, kas jätkata läbirääkimisi esimesel lugemisel. Te mäletate, et me lõpetasime läbirääkimised ja pärast seda langetasime protseduurilise otsuse katkestada arutelu kuni järgmise erakorralise istungjärguni. Nüüd on see aeg käes. Viime läbi kohaloleku kontrolli, nagu reglement ette näeb. Kohaloleku kontroll. Kohal on 68 rahvasaadikut, puudub 29.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et jätkata läbirääkimisi teises päevakorrapunktis 1992. aasta riigieelarve II poolaasta plaani kohta? Selle ettepaneku poolt on 44 rahvasaadikut, vastu on 10, 2 jäid erapooletuks. Läbirääkimisi jätkatakse.

Päevakorra järgi oleks meil esialgu olnud kavas ära kuulata kolm põhiettekanne ja üks kaasettekanne. Juhatuse istungil seda küsimust arutades ja hiljem ka valitsuse esindajatega täpsustades oleme praegu seda meelt, et me ei peaks esimesel lugemisel, vähemasti esialgu, ära kuulama kolme valitsuse ettekannet, vaid ühe, kui täiskogu teistmoodi ei soovi. Ja ma kutsuksin põhiettekaneks kõnetooli rahandusminister härra Rein Milleri.

R. Miller

Lugupeetud Ülemnõukogu! Nagu teada, katkestati riigieelarve II poolaasta plaani lugemine. Esimesel lugemisel kuulati ära ettekanne, vastati küsimustele ning terve hulk rahvasaadikuid esines ka sõnavõttudega. Seetõttu ma ei hakka kordama riigieelarve üksikuid positsioone, üksikuid arve, peatuksin vaid mõningatel momentidel.

Lugupeetud saadikud! Ma tahaksin märkida, et käesoleva aasta II poolaasta plaani variant mõnevõrra erineb varasematest. Selleni on jõutud nii-öelda pideva protsessi tulemusena, arvesse võttes teie ettepanekuid ja märkusi. Mille poolest ta erineb varasematest? Kõigepealt selle poolest, et ta on tunduvalt rohkem lahti kirjutatud. Üksikute kulupositsioonide põhjendusi on toodud märksa rohkem, kui oli varem. See muidugi ei tähenda, et puuduksid võimalused veel paremini, veel täpsemini lahti kirjutada üksikuid kulupositsioone ja kuluartikleid. Tooksin mõningaid näiteid. Võtame kas või kaitseministeeriumi relvastuse kulud. Mõistagi on siin teatud objektiivseid põhjusi, mille tõttu praegu alles otsitakse variante, kust osta relvastust. Käivad läbirääkimised, mis hinnaga osta. Nii et kõik see, peab ütleva, on alles loomisjärgus, millest tingituna tekivad ka mõningad raskused. Aga kahtlemata on võimalik seda edaspidi märksa paremini teha.

Varasemaga võrreldes tahaksin ma ära märkida ka seda, et eelarve tasakaalustatus on reaalsem, kui see oli varem. Varasemates variantides oli meil viidud peaaegu miinimumini terve hulk kululiike, nagu sotsiaalsfääri asutuste inventari soetamine, kapitaalremondid ja muud kulutused. See muidugi ei tähenda, nagu ei oleks meil üksikuid kulutusi ka praegu võimalik kokku hoida. Rahvasaadikud tegid esimese lugemise käigus rohkesti sellekohaseid ettepanekuid. Need vaadatakse lõplikult läbi eelarve-majanduskomisjoni ja valitsuse esindajate ühisel nõupidamisel.

Mida on siis nädala jooksul pärast esimese lugemise katkestamist tehtud? Ma tahaksin öelda, et rahandusministeerium analüüsis veel kord riigieelarve projekti nende märkuste valguses, mida tegid rahvasaadikud. Peab märkima, et mitmed neist vajavad ka edaspidi arvestamist eelarveprojektiga töötamisel, eriti üksikute kulupositsioonide põhjendatuse väljatoomisel. Rahandusministeerium vaatas läbi ka 13 ettepanekut muudatuste tegemise kohta riigieelarve projektis. Kuna need on koos eelarve-majanduskomisjoniga veel lõplikult läbi vaatamata, siis ma täna oma seisukohta avaldada ei tahaks. Kuna möödunud istungjärgul ei võetud vastu mootorikütuseaktsiisi seaduse muudatust, mille tõttu riigieelarve tuludes tekib 8 miljoni kroonine auk, siis siin on rahandusministeeriumi seisukoht selline, et selle tululiigi puudujäägi osas on võimalik viia tasakaalu, vähendades 60 miljonilt 52 miljonile kroonile vabariigi valitsuse reservfondi. Kuna jätkub esimene lugemine ja saadikud saavad teha ettepanekuid, milliseid muudatusi eelarvesse veel sisse viia, siis lõplikult vaadatakse sellised parandused rahandusministeeriumi ja eelarve-majanduskomisjoni poolt läbi esimese ja teise lugemise vahel.

Samal ajal ma tahan märkida, et rahandusministeerium on asunud 1993. aasta riigieelarve projekti koostamisele. Rahandusministeeriumi arvates on rahvasaadikute hea tahte ja

mitmesuguste ambitsioonide kõrvalejätmise korral võimalik täna lõpule viia esimene lugemine, esitada omapoolsed ettepanekud eelarve projekti muutmiseks ning jätkata veel sel nädalal teise lugemisega. Ma tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Küsimused rahvasaadikutelt. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud härra minister! Tuleb jagada rahandusministeeriumile tunnustust, et olete nädal aega teinud sügavat mõttetööd ja jäänud endale kindlaks mitte teha mingeid olulisi muudatusi eelarves. Te väitsite, et eelarve tasakaalustatus on praegu reaalsem kui kunagi varem. Peaminister aga väidab enesekindlalt, et eelarve on tasakaalus ja tal õnnestus ära petta ka Rahvusvahelise Valuutafondi spetsialistid. Kas teie seisukoht läheb peaministri omast selles küsimuses nii radikaalselt lahku või sain ma valesti aru? Teine küsimus. Mida kavatsete teha selle 52 miljoniga, mis jääb reservi? Kas te ei tahaks rahvasaadikute ees natuke saladusi avada? Ma tänan.

R. Miller

Härra Made! Ma tahaksin väita, et eelarve on tasakaalus. Aga eelarve tasakaal, nagu te majandusteadlasena väga suurepäraselt teate, võidakse saavutada suurte pingutustega. Küsimus on selles, kas me lõikame kulutused ära ja ei rahulda rahvamajanduse vajadusi terve hulga kulude osas või siiski suudame minimaalsed vajadused ära katta. Jutt on sellest. Nii et eelarve on tasakaalus. Mis puudutab 52 miljonit, siis selles osas ma tahaksin öelda, et peaaegu iga päev tuleb valitsusele, rahandusministeeriumile avaldusi täiendavate kulutuste peale. Ma toaksin näiteks kas või Kunstimuuseumi, millele eelarves ei olnud raha ette nähtud. Möödunud nädalal külastasin isiklikult Kunstimuuseumi ja veendusin, et selle püsijäämiseks on vaja eraldada 5 miljonit krooni. See on ainult üks näide.

Juhataja

Suur tänu! Jaak Jõerüüt.

J. Jõerüüt

Lugupeetud juhataja, lugupeetud härra minister! Mul on kaks küsimust. Esimene on samuti nende reservide kohta. Ma küsiksin, kas ka teie täpse majandusmehe pilgu läbi võiks asja

tõlgendada niimoodi, et valitsuse reserviks on küll kirjutatud 60 miljonit, kuid kaudselt võttes on see reserv ju palju suurem, sest samal ajal on majanduse stabiliseerimise reserv samas kõrval 200 miljonit ja paari teist rida võib ju ka kaudselt niisuguseks, ütleme, sihtotstarbeliseks valitsuse reserviks lugeda.

Teine küsimus puudutab eelarveväliseid fonde. Ma lihtsalt paluksin natuke selgitust. Võib-olla ma ei ole mõnest asjast eelmistel kordadel aru saanud, võib-olla on see minu viga. Nimelt ütleb seletuskiri, et ülejäänud eelarveväliste fondide (sotsiaalfond, keskkonnafond ja metsandusfond välja arvatud) kulud finantseeritakse vastava ministeeriumi kaudu. Muu hulgas on sulgudes loetletud ka teadusfond ja informaatikafond, mis ometi on eelarves sees. Samal ajal innovatsioonifondi ei õnnestunud mul sealt leida. Kuidas sellest segadusest aru saada, kas viga on minus?

R. Miller

Esimene küsimus, härra Jõerüüt, mis puudutab reserve. Valitsuse reserv ja majanduse stabiliseerimise reserv. Valitsuse reserv on ette nähtud selliste jooksvate kulutuste katmiseks, millest eespool oli juttu, kui ma vastasin härra Madele. Nüüd eraldi valitsuse stabilisatsioonifondist. Meil on koos majandusministeeriumiga välja töötatud stabilisatsioonifondi põhikiri, milles on ära näidatud, mis eesmärgil võib seda fondi kasutada. Ühe olulisema kuluartiklina on näiteks märgitud põhitoiduainete tagavarade soetamist, see on teravilja kokkuostmist talupoegadelt ja majanditelt. Samuti on seal summad energeetiliste ressursside tagavara soetamiseks mõeldud lühiajalisteks laenudeks, ekspordikrediitideks või siis lühiajalise laenu andmiseks nende projektide realiseerimiseks, mis suudaksid vähendada meie impordi mõningate katlamajade ümberehitamise teel masuudi- või gaasiküttelt kohalikele energeetilistele ressurssidele. Seejuures on stabilisatsioonifondi vahendite allikateks ette nähtud riigieelarvest eraldatavad välisabist ja välislaenude realiseerimisest saadavad ning stabilisatsiooniks laekuvad muud vahendid.

Juhataja

Suur tänu! Peeter Lutt.

P. Lutt

Lugupeetud härra Miller! Nagu me teame, on riigieelarve väga õrn koht, sest raha on vähe. Ometi seisab siin kirjas, et tänavu tahetakse osta kaitseministeeriumile 500 kuulipildujat, 40

soomustransportööri ja 50 miinipildujat. Kui riigil tõesti on raha vähe ja eelarve ei ole tasakaalus, kas siis peab nii palju tapariistu ostma? Kelle soov see on?

Ja teine küsimus. Eelmine kord oli juttu sellest, et kui kaitseministeeriumi teenistuja saab keskketl läbi 891 krooni kuus, oleks huvitav teada, kui palju saab haridustöötaja, meditsiinitöötaja ja kultuuritöötaja. Kas need arvud on välja toodud ja kui suured need on? Aitäh!

R. Miller

Vabariik on vastu võtnud põhimõttelise otsuse luua oma kaitsejõud. Selles vist kellelgi kahtlust ei ole. Milline peaks olema nende kaitsejõudude relvastus? Kas neile on vaja kuulipildujaid, automaate, soomustransportööre ja padruneid? Ma ütleksin, et ma ei ole eriti suur sõjanduse asjatundja. See eelarve on koostatud kaitsejõudude peastaabi ja kaitseministeeriumi ühisel ettepanekul. Vabariigi valitsus on leidnud siiski, et meie sõjavägi tuleks relvastada ikkagi ka kuulipildujatega. Kui härra Lutil on teine arvamus, võib ta alati teha omapoolseid ettepanekuid eelarve täiendamiseks ja parandamiseks. Sellepärast jätkamegi praegu esimest lugemist.

Juhataja

Suur tänu! Vello Pohla.

R. Miller

Vabandust, oli ka teine küsimus. Kaitsejõudude ja haridustöötajate keskmisi palku pean täpsustama, vastuse annan hiljem.

Juhataja

Suur tänu! Vello Pohla.

V. Pohla

Lugupeetud härra minister! Eelarve karjув probleem on tulude planeerimine ja laekumine. Mul on kaks küsimust. Kui palju laekus riigieelarvesse raha metallikaubandusest, eelkõige metalli ekspordist enne valitsuse tehtud otsuseid metallikaubanduse ümberkorraldamise kohta ja kui palju jäi laekuvaid summasid vähemaks pärast seda? Populistlikud seletused vaskplaatide ja -juppide müümisest võib seejuures rahumeeli kõrvale jätta. Kas

ümberkorraldused ei olnud mitte ühe äriühingukonna väljavahetamine teisega, valitsusele lähemal seisvaga, kes nüüd sai tulusa äri juurde?

Teine küsimus. Ma olen korduvalt küsinud valitsuse esindajailt siin ruumis, miks nii hilja kehtestati alkoholi monopol ja ikkagi täiesti poolikul kujul. Kellele läksid need sajad miljonid kroonid, mis jäid riigil saamata? Kellele on see kasulik, et alkoholi monopoli pole siiani õieti kehtestatudki? Kas te vastaksite lõpuks, milles on asi? Tänan!

R. Miller

Esimene küsimus, mis puudutab metallikaubandust. Metallikaubandusega tegeleb terve hulk universaalseid organisatsioone, kes metallikaubandusest saadavat kasumit eraldi välja ei too. Eraldi ei ole seda võimalik välja tuua. Kuid ma tahaksin tuua ühe näite. Maksuamet kontrollis ettevõtet, mille nimi on "Silves Enterprise". Metallikaubanduse arvele – see oli veel enne Eesti krooni sisseviimist – pandi seal 700 000 Soome marka. Üldjuhul aga metallikaubandust ettevõtetes eraldi välja ei tooda. Mis puudutab metallikaubanduse osas monopoli andmist ühele organisatsioonile, siis see on riiklik organisatsioon ja valitsus pidas vajalikuks võtta see küsimus kontrolli alla, andes talle seejuures ajutiselt väikesed soodustused.

Teine küsimus oli alkoholi monopoli kohta. Alkoholi ja tubaka monopoli kohta võttis valitsus vastu määruse, millega kehtestati tegevuslitsentside väljaandmine nimetatud kaupade sissetoomiseks ja kaubastamiseks vabariigis, sealhulgas hulgikaubanduse osas. Möödunud nädalal laekus täiendav ettepanek alkoholi monopoli määrase karmistamise kohta, mis vaadatakse läbi selle nädala jooksul. See ettepanek laekus "Livikolt". Minu isiklik arvamine on, et alkoholi monopoli määras on nõrgavõitu ja rahandusministeerium teeb sel nädalal veel kord omapoolsed ettepanekud, et vaadata see määras uuesti läbi ning tugevdada alkoholi monopoli ja tubaka monopoli määrust.

Juhataja

Suur tänu! Valeri Kois.

V. Kois

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud härra minister! Eelarve projektis on ette nähtud 252 miljoni krooni laekumine ettevõtete tuludest. Kui võtta aluseks 35-protsendiline tulumaks, siis jääb ettevõtetele umbes 500 miljonit krooni puhaskasumit. Kui arvestada seda, et tegelikult kõik ettevõtted on seni riiklik omand ning nende hulgas on nii ülikasumiga kui ka kahjumiga töötavaid ettevõtteid, siis kas te ei võiks seletada, miks pole riigieelarves isegi mitte sellist

artiklit nagu dividendide laekumine riiklikelt ettevõtetelt. Pole ju saladus, et mõned riigiettevõtted ostavad dividendide arvel luksusautosid ja jumal teab veel mida. Aga need rahalised vahendid võiks koondada riigi kätte ja neid võiks otstarbekamalt kasutada. Miks pole eelarves sellist artiklit? Tänan!

R. Miller

Ma tahaksin öelda seda, et kui varem oli riiklike ettevõtete osas ette nähtud innovatsioonifondi moodustamine 10%-st ettevõtte kätte jäävast kasumist, mis jaotati nii üldriikliku innovatsioonifondi kui ka haruministeriumide innovatsioonifondide vahel ära, siis nüüdseks on innovatsioonifond kui selline praktiliselt likvideeritud ning nende vahendite laekumine eelarvesse on ette nähtud muudest tuludest, see on 10%-st ettevõtte kasumist ehk riikliku ettevõtte omanikutulust.

Juhataja

Suur tänu! Marju Lauristin.

M. Lauristin

Härra Miller, ma tahaksin teile esitada kaks küsimust. Kõigepealt küsimus, millele ma palusin vastust juba eelmine kord härra Vinnalilt. See puudutab stipendiume. Nüüd on nädal aega läinud mööda ja on veelgi ebatõenäolisem, et kõik pered jõuavad võtta õppelaenu 1. septembriks. Teie olete planeerinud stipendiumid 1. septembrini ja me kuulsime eelmine kord, et edaspidi korvab seda laenudeks ettenähtud 14 miljonit, mistõttu tegelikult midagi ei muutu, vaid läheb aina paremaks. Täna ma palusin selgitust härra Loigult. Ta ütles, et valitsus on juba andnud määruse, mille kohaselt nii kaua, kuni kõik õppijad ei ole laenudega kindlustatud, jätkatakse stipendiumide maksmist. Sellega seoses on mul küsimus. Missugune on siis tegelik tähtaeg, mida valitsus praegu ette näeb üleminekuks õppelaenudele? Kas sellega seoses siiski ei peaks eelarvesse tagasi viima 8 miljonit, jättes kuus miljonit laenu reserviks, et kõik pered saaksid realselt ja normaalselt laenusüsteemile üle minna?

Teine küsimus puudutab sotsiaalrahasid. Täna "Postimehes" on antud põhjalikum ülevaade valitsuse memorandumist. Seal on öeldud, et augustis-detsembris näidatakse inflatsiooni 26,5%. Sellega seoses räägitakse ka sellest, et minimaalpalk on planeeritud novembris tõsta kuni 253 Eesti kroonini. Seoses sellega tekib küsimus elatusrahadest. Ka nende suurendamine peaks olema eelarves ette nähtud. Missugune on see summa? Ja kus seda summat näha võib? Praegu ma loen leheküljel 79 ikkagi 200 kroonist.

R. Miller

Kahjuks ma ei oska proua Lauristini esimesele küsimusele momendil vastata. Kui nüüd tänase päeva jooksul on võetud teine seisukoht stipendiumide suhtes, siis ma pean seda härra Loiguga või härra Vähiga täpsustama. Eile oli veel teada, et täna või homme pidi toimuma kõikide pankade ja haridusministeeriumi esindajate nõupidamine stipendiumide maksmise lõpetamise ning laenude väljaandmise küsimuses. Kui see muudatus on toimunud, siis me kahtlemata viime stipendiumid esimese ja teise lugemise vahel eelarvesse tagasi. Aga ma pean seda küsimust täpsustama. Rahandusministeerium oli veel täna lõunani teadlik, et toimub nõupidamine ning pärast seda alustatakse septembrikuu sees õppelaenude väljaandmist.

Juhataja

Suur tänu! Teine küsimus.

R. Miller

Jah, vabandust. Sotsiaalrahade kohta on riigieelarve kulude poolest projekteeritud 80-miljoniline reserv palkade ja toetuste täiendavaks väljamaksmiseks.

Juhataja

Suur tänu! Illar Hallaste.

I. Hallaste

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Valitsus on reklaaminud uut eelarveprojekti kui tõsist kokkuhoidu valitsemiskulude arvel. Kui me aga tutvume selle projektiga, siis näeme, et kõigi ministeeriumide lõikes on halduskulud ja ka töötasu kasvanud 200–250%. Ma tahaksin küsida: kust kohast on näha seda propageeritud vähenemist? Ühe konkreetse näitena tooksin ehitusministeeriumi, kus eelarve planeerib 70 koosseisulist üksust. Praegu on ehitusministeeriumis 61 töötajat. 1. juuli seisuga oli 68 töötajat koosseisus olemas, kuid ministeerium ise planeerib oma normaalseks töötajate arvuks 45. See oli juuli keskpaiga seisukoht. Mispärast planeerib rahandusministeerium 70 koosseisulist kohta ja nii ka teistes ministeeriumides? Aitäh!

R. Miller

Milline on valitsemiskulude kokkuvõtte? Kui tehti eelarveprojekti arvestused valitsemiskulude osas, siis võeti kõikide ministeeriumide, kõikide riigiametite osas aluseks nende olemasolevad koosseisud, olemasolev palgafond, lähtudes kehtivast valitsuse määrusest ja projekteeritavatest majanduskuludest, ning kõiki kulusi vähendati 5%. Nii-öelda normaalse projekteerimise juures oleksid kõikide ministeeriumide ja ametkondade valitsemiskulud olnud 5% suuremad. Mis puudutab konkreetselt ehitusministeeriumi 70 koosseisuühikut, siis ma pean ütlema, et see tuleb konkreetselt läbi vaadata koos ehitusministeeriumiga, aga aluseks on võetud ehitusministeeriumi oma pakkumine.

Juhataja

Suur tänu! Enn Tupp.

E. Tupp

Härra juhataja, härra Miller! Minu küsimus võib-olla on liialt spetsiifiline ja ei puuduta riigieelarve kulude poolt, kuid tulude poolega on ta kaudselt seostatav ja ma jätkaksin sama teemat, mida juba puudutas Vello Pohla. Võib-olla teie ei ole sobiv isik vastama, aga ma küsin teie kui valitsuse esindaja käest. Asi on selles, et veebruaris või märtsis peatas valitsus metalli väljaveo teatud ajaks. Ma ei oska täpselt öelda, kas see kestis 10 päeva või rohkem, kuid selle aja jooksul ostis üks suur metallifirma intensiivselt teiste käest kokku metalli, teades ette, et 10 päeva pärast läheb metallivedu uuesti lahti ja siis juba tunduvalt alandatud hindadega. Kas see on tõsi ja kuidas niisugust asja seletada? Tänan!

R. Miller

Härra Tupp, ma kahjuks ei ole sellisest suurest metalli kokkuostust informeeritud ja rahandusministeerium ei ole selle asjaga kursis.

Juhataja

Suur tänu! Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra Miller! Ma pean teile esitama samasuguse küsimuse mis eelmine kord teie asetäitjale, kuna ma ei saanud lubatud vastust. Tegelikult on see sama küsimus, mille täna esitas härra Lutt, ainult mõningase kommentaariga. Nimelt ei ole teil vaja vaeva näha, eelarve

projektis on need arvud sees, mida härra Lutt küsis. Kultuuritöötajate keskmine palk on 468 krooni ja näiteks Tartu Ülikooli töötajate palk 636 krooni. On öeldud ka seda, et kaitseministeeriumi aparaadi keskmine palk on 893 krooni. Proovisin eelmine kord härra Vinnalilt teada saada, kui suur on Eesti kaitseväe ohvitseri keskmine palk. See oli eelmises projektis kirjas. Ma küsisin, kas te peate õigeks, et kaitseväe ohvitseri palk on kaks korda kõrgem kui kultuuritöötajal. Te vastasite sellele kavalalt ja tegite kriitikast õige järelduse. Praeguses eelarves seda arvu enam toodud ei ole. Kommentaariks veel nii palju, et Eesti loominguks töötajale makstav maksimumpalk on 820 krooni. Milline on teie isiklik hinnang, kas eelarves Eesti eriteenistusele pooleks aastaks planeeritud 5 miljonit krooni on õigustatud proportsioon, kui samal ajal kogu tuletõrjeteenistusele on planeeritud 790 000 krooni?

R. Miller

Eesti kaitseväe keskmise palga määramisel, härra Allik, tuleb võtta aluseks see, mis oli möödunud variandis. Mis puudutab eriteenistuse ja tuletõrje konkreetseid numbreid, siis ma tahaksin öelda, et ilmselt suurenevad Eesti eriteenistuse kulutused ka edaspidi. Asi on nimelt selles, et me peame kindlustama kõikide saatkondade valve. Lisaks sellele on eriteenistuse kontrolli alla võetud lennujaam ja Tallinna sadamad. Siin kulutuste olulist vähendamist ei ole ette näha. Härra Allik, ma tean, teie ettepanek oli vähendada eriteenistuse kulutusi 50%. See ilmselt ei ole päris reaalne. Me peame kaitsma kindlalt välissaatkondasid. On ette nähtud härra Rüütli ja peaministri kaitse, samuti valitsushoonete kaitse. Mina siin olulist kokkuhoidu tõepoolest ei näe.

Teine küsimus. Võib-olla on tõepoolest vaja tuletõrjele raha juurde anda. Me arutasime täna seda küsimust koos eelarve-majanduskomisjoniga ja pidime homse päeva jooksul need küsimused koos tuletõrjega veel kord läbi vaatama.

Juhataja

Suur tänu! Vello Pohla, teine küsimus.

V. Pohla

Härra minister! Ma vabandan, kuid te vastasite minu eelmisele kahele küsimusele mitte kui rahandusminister, kellele täpsus ja arvud on norm, vaid kui poliitik. See tähendab, et minu küsimused hajusid ära ja ma ei saanud teie vastusest midagi teada. Kordan küsimust. Kui palju arvuliselt saadi enne metallikaubanduse ümberkorraldamist riigi eelarvesse raha ja kui

palju jäi ja jääb pärast seda laekumata? Ühesõnaga, ma tahan teada, kas metallikaubanduse ümberkorraldamine oli riigile kasulik või kahjulik. Kas see oli kasulik kõigile või ainult mingitele mafioossetele äriühingkondadele?

Minu teine küsimus. Palun vastake, miks alkoholi monopoli kehtestamine on nii kaua viibinud. Milline riiklik seletus on selle kohta, et nii kaua on viivitatud? Tänan! Palun täpset vastust.

R. Miller

Konkreetselt kroonides ei ole neid arvusid võimalik välja tuua. Ma tahaksin näha ühte majandusteadlast, ühte raamatupidajat või ühte ökonomisti, kes suudaks selle välja arvestada. Vaja oleks vähemalt paari inimese pooleaastast tööd, et nendesse metallikaubanduse küsimustesse selgust tuua. Härra Pohla, ma kordan: küsimus on selles, et ettevõtete kohta tuuakse välja üldkasum, mis saadakse metalli, naha või puidu realiseerimisest. Iga liigi kohta eraldi kasumit välja ei tooda. Kogukasumi, brutokasumi pealt makstakse 35% ettevõtte tulumaksu. See tähendab, et kui hakata seda tegema, mida teie soovitate, siis tuleks kasum välja tuua üksikute kaupade lõikes, kuid sellist arvestust on peaaegu võimatu teha.

Nüüd teisest küsimusest. Mitusada tuhat krooni olevat jäänud alkoholi tõttu laekumata. Ma võin teile esitada andmed – kahjuks ei ole mul neid kaasas –, kuidas on muutunud alkoholiaktsiisi laekumine riigiettevõttelt "Liviko". Vaat neid andmeid ma võin teile anda. Võin need teile kas või täna õhtul või homme tuua. Alkoholiaktsiisi laekumine on vähenenud.

V. Pohla (kohalt)

Ei ole arusaadav.

R. Miller

See ei pruugi sugugi olla pimesi käitumine. On olemas ka loogiline mõtlemine, mille järgi võib teha otsust. Saab ju ette kujutada, mis suunas protsessid kulgevad või mida toob kaasa ühe või teise otsuse langetamine.

Juhataja

Suur tänu! Tõnis Mets.

T. Mets

Lugupeetud härra minister! Olen teinud eelarve-majanduskomisjonile ettepaneku vähendada migratsioonifondi 5 miljoni krooni võrra, kuna ma leian, et see küsimus tuleb lahendada läbirääkimiste teel, mitte aga rahasumma sumamisega. Ja sellega seoses on mul küsimus: millise eelarveaugu teie täidaksite vabaneva summaga? Ma usun, et nii eelarve-majanduskomisjon kui ka Ülemnõukogu minu ettepanekut toetab.

R. Miller

Millise eelarveaugu täidaksin? Ma arvan, härra Mets, et see sõltub rahvasaadikute ettepanekutest. Nemad peaksid otsustama, mida tuleks täita, kust ja mida juurde saada.

Juhataja

Suur tänu! Klavdia Sergij.

K. Sergij

Täna! Lugupeetud härra Miller! Täna on ajakirjanduses avaldatud andmed selle kohta, et 1989. aastal oli töötasu Eestis kõige kõrgem. Praegu on see kõige madalam. Elukallidus on Leedus kasvanud 5-kordseks, Lätis 9-kordseks, aga Eestis 26-kordseks. Palun öelge, kas see on tõepoolest nii ja millega seda seletada.

R. Miller

Proua Sergij! Ma ei ole kahjuks saanud aega tänaseid ajalehti lugeda ega analüüsida näitajaid, mis seal on ära toodud. Seetõttu jään ma teile ka vastuse võlgu. Mul lihtsalt pole olnud aega ajalehti täna vaadata. Aga me analüüsime seda olukorda ja ma arvan, et eelarve projekti lugemise käigus saame anda täpse vastuse.

Juhataja

Suur tänu! Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandjad! Valijatega kohtudes on minult küsitud: "Mida te seal teete?" Kahetoalise korteri kütte eest kavatsetakse võtta 600 krooni kuus. Täna kuulsin ise raadiost, et ühetoalise korteri eest tuleb maksta 400 krooni. Minimaalne pension on elatanud inimesel 200 krooni. Kui ta elab ühetoalises korteris, mis ei ole ometi mingisugune luksus 20. sajandil, siis

peab ta maksma 400 krooni kütte eest. Kuidas ta siis edasi elab? Mida ütleb eelarve kõige selle kohta?

R. Miller

Härra Zöbin! Küsimus on eluaseme toetuste maksmises. Neid toetusi makstakse ka käesoleval ajal ning vastavad summad on ette nähtud ka kohalike eelarvete arvutuslikes näitajates. Mis puudutab seda, kui palju hakkab maksma korter, siis selle kohta on täna veel raske midagi öelda. Valitsus tegeleb aktiivselt võimaluste otsimisega ja ma arvan, et täna õhtuks on meil juba selgem ülevaade sellest, millise hinnaga me suudame küttemasuuti Venemaalt sisse osta. Kõik sõltub sellest, millise hinnaga me kütust sisse ostame. See määrab valdava osa korterikuludest.

Juhataja

Suur tänu! Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Aitäh! Lugupeetud minister! Mul on selline küsimus. Ma võrdlesin kahte teise poolaasta eelarve projekti, seda, mille valitsus esitas juunikuus, kui meil oli esimene katse arutada teise poolaasta eelarvet, ja praegust. Arvudes on toimunud kindlasuunalised nihked, aga ma ei osanud hästi seletada, miks see nii on olnud. Kui me võrdleme mõlemas projektis prognoositud esimese poolaasta kulude summat, siis võib täheldada, et vahepealse kahe kuuga on esimese poolaasta kulutused prognoositud tunduvalt kasvama, võrreldes sellega, mis kaks kuud tagasi oli ette näha. Ka teise poolaasta kulutused on tublisti kasvanud. Näiteks ministriumid kokku kulutavad selle projekti järgi teisel poolaastal poolteist korda rohkem kui kaks kuud tagasi olnud projekti järgi. Ja valitsuse reservfond on ka samal ajal tohutult kasvanud. Kust võetakse see raha? Kas meie sissetulekud on kuskilt otsast kasvanud? Kust see varandus järsku Eestimaale juurde on tulnud?

R. Miller

Härra Ristkok, ma ei saanud küsimusest hästi aru. Kas jutt on teise poolaasta eelarve muudatustest, võrreldes eelneva variandiga?

A. Ristkok

Jaa. Ja ka võrdlustest esimese poolaasta prognoosidega.

R. Miller

Loomulikult ei saagi need olla ühesugused. Aeg on läinud edasi. Inflatsioon on teinud oma töö. Need prognoosid, mis tehti, ütleme, kaks ja pool või kolm kuud tagasi, kui neid näitajaid koostati, on juba ammu vananenud. Ja teise poolaasta uute näitajate kujundamisel on arvesse võetud riigieelarvest ja kohalikest eelarvetest makstavate palkade kasv alates 1. oktoobrist, ehkki seda kasvu ei ole olnud. Ka majanduskulude täiendav kasv on kaetud eelarves ettenähtud tuludega.

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole.

R. Miller

Ma tänan teid tähelepanu eest.

Juhataja

Mulle tundub, et rahvasaadikute meelest ei ole tõesti vaja täna rohkem ministreid ära kuulata. Palun kaasettekandeks kõnetooli eelarve-majanduskomisjoni esimehe härra Jüri Reinsoni.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Juba 10. augustil meile esitatud teise poolaasta eelarve projekti arutamisel asus eelarve-majanduskomisjon seisukohale, et seda tuleks Ülemnõukogus arutada. Pidasime silmas, et täiskogus arutades on võimalik jõuda ka eelarve vastuvõtmiseni. Pärast katkestamist jõudsime koos rahandusministri ja tema abilistega vaadata laekunud parandusettepanekuid ja nende arutelude põhjal võime väita, et on võimalik leida kompromisse. Saadikute parandusettepanekute ning autorite ja eelarve-majanduskomisjoni töö baasil saaksime formeerida sellise eelarveprojekti, mis leiaks siin saalis toetuse.

Muidugi on võimalik leida projektis ka piisavalt puudusi, et see kohe tagasi lükata ja aruteluga mitte aega viita. Meie peame silmas siiski seda, et see projekt võib olla küll mõneti halb, aga veel halvem on olukord, kus eelarvest finantseeritavad asutused ja üritused on täielikus teadmatuses. Ega me ometi taha propageerida ja levitada Eesti Vabariigis seda kogu aeg eksisteerinud mentaliteeti, et igaüks peab tulema, müts näpus, rahandusministeeriumisse küsima seda raha, mida tal tegelikult on täielik õigus ka ilma erilise palumiseta saada. Ja kui me suudame selle eelarve asutuste ja ürituste viisi mingilgi määral kindlaks määrata, muudab

see nende asutuste töötajate elu palju lihtsamaks ja normaalsemaks. Samuti on vaja, et selles eelarves leiaksid kajastamist need rahalised vajadused, mis tulenevad maal asuvate sotsiaal-, kultuuri- ja infrastruktuuri objektide ülevõtmisest. Ilmselt ei ole meil õigust jätta neid maa ja taeva vahele, munitsipaliteedile, kellel nende vajaduste jaoks niikuinii raha ei ole. Ka need kulutused on võimalik siia seadusesse sisse kirjutada, mis muudab nende kulutuste tegemise valitsusele kohustuslikuks. Eelarve-majanduskomisjon – ma rõhutan veel kord – on seisukohal, et meie ühises koostöös võib sellest projektist saada vastuvõetav eelnõu. Tänan!

Juhataja

Härra Reinson! Tundub, et rahvasaadikutel küsimusi ei ole.

J. Reinson

Ühtlasi teeb komisjon ettepaneku esimene lugemine lõpetada.

Juhataja

Siiski on. Jaak Jõerüüt, arvult teine küsimus.

J. Jõerüüt

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on ainult üks põhimõttelist laadi küsimus, mille sisu ettekandja praegu suurepäraselt mõistab. Kas eelarve-majanduskomisjon on võtnud eelnevalt mingisuguse hoiaku seaduseelnõu § 5 suhtes?

J. Reinson

Jaa, seaduseelnõu § 5 me arutasime. Me jõudsime koos autoritega seisukohale, et selle paragrahvi jätame, aga me redigeerime ta sedavõrd täpselt, et teda ei saaks keegi kuigivõrd vabalt tõlgendada. Seal peab olema täpselt fikseeritud, et neid kulutusi ei saa ümber paigutada ei ürituste ega ministeeriumide viisi, vaid tõepoolest ainult selle finantseeritava üksuse piires.

Juhataja

Suur tänu, härra Reinson! Tundub, et nüüd tõesti enam küsimusi ei ole.

Kolleegid, läbirääkimised jätkuvad. Kes soovib kõnet pidada või sõna võtta? Ma värskendan teie mälu veel praegu kehtiva reglemendi osas. Minu meelest ei ole sellest midagi halba, kui me põhjalikult asjaolusid täpsustame, see aitab meie töö tulemuslikkusele kaasa. Praegu on meil käsil ühe seaduseelnõu esimene lugemine. Võib öelda, et me oleme esimese lugemise

keskpaigas. Me käsitleme seda seaduseelnõu kiireloomulisena, mis tähendab, et põhjalik arutelu toimub esimesel lugemisel. Esimese lugemise lõppemisel, kui täiskogu seda soovib, ootame teilt parandusettepanekuid 24 tunni jooksul. Pärast seda me parandusettepanekuid teie käest enam ei oota. Teisel lugemisel, kui me sinnamaani peaksime jõudma, on sisuliselt ainult parandusettepanekute esitajatel õigus kas kaitsta oma parandusettepanekuid või laita mõne kolleegi parandusettepanekut. Eelarve juures võib ta teisel lugemisel ainult üles kutsuda teist lugemist lõpetama või mitte lõpetama, kuid teksti muuta enam ei saa. Kui jõutakse kolmanda lugemiseni, siis kolmandal lugemisel võivad ainult teatud volitatud isikud teha ettepanekuid nende parandusettepanekute ümberhääletamiseks, mille tõttu tekst muutus. Siis jääb ainult formaalne protseduur, kas võtta seadus vastu või mitte. Nii et läbirääkimised jätkuvad. Praegu on veel õige aeg öelda, mida me selle asja kohta arvame. Valeri Kois.

V. Kois

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma ei taha teie aega kaua viita. Kordan üle need mõtted, mida siin on juba korduvalt eelarve kohta avaldatud. Me jätame millegipärast alati kahe silma vahele selle, et riiki ei pea üleval mitte ainult maksud, vaid ka tulud sellelt varalt, mis riigile kuulub. Oletagem, et meil pole tegemist mitte riigiga, vaid lihtsalt eraomanikuga. Oletame, et tal on mingi vara, mis toob aastas sisse 750 miljonit. Selle pealt maksab ta maksu 250 miljonit. Üle jääb 500 miljonit. Tavaline omanik, kes kuulub aktsiaseltsi, mõtleks, mida teha puhaskasumiga. Kas võtta see välja dividendidena ja kulutada oma eravajadusteks või jätta need dividendid ettevõttesse, reinvesteerida, et edaspidi suuremat kasumit saada. Igal juhul fikseeritaks, milline kasum on saadud ja kuidas sellega on toimitud. Sama kehtib ka riigi kohta. Kui vaadata teiste riikide eelarveid, siis seal on alati kirja pandud riigi varalt saadud kasum, dividendid. Teine probleem on seotud sellega, kuhu need dividendid lähevad. Võib-olla peaks toetama riigiettevõtet, kes on pankroti äärel. Võib-olla tuleks neid kasutada millekski muuks. Kahjuks pole meie nii kaugele jõudnud. Venemaal on muide loodud spetsiaalne riigivarafond. Laekumised sellest fondist kajastuvad juba riigieelarves. Meil aga ei arvestata rahaliste vahendite jaotamisel seda, kui palju on kasumit saadud ja mida on sellega tehtud. Kas riiklik aktsiaselts ostis kasumi eest luksusautod kogu juhtkonnale või kasutas seda suurte kapitalimahutuste tegemiseks, või pole sellel ettevõttel üldse kasumit ja riik peab hoopis paluma abi tema kahjumi katmiseks. Pean selle eelnõu projekti põhiliseks puuduseks seda, et seal ei ole märgitud tulu, mis on saadud dividendidena riigi käsutuses olevalt varalt, ja vastavaid kulusi. Ma ei pea seda normaalseks. Minu arvates peab järgmise aasta eelarve, mille kinnitab juba Riigikogu, seda kindlasti kajastama. Ma ei saa ka aru, kuidas saab valitsus

esitada eelarve, mis tühistab stipendiumid, kui üldse pole ette valmistatud uut süsteemi, mis vana ja võib-olla halvasti toimivat asendaks. Mulle näib, et oleks olnud õigem jätta käesoleval aastal selles eelarves kõik vana moodi stipendiumide valdkonnas ja lahendada see probleem järgmisel aastal. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Täna ilmselt ei ole mõttekas rääkida eelarve põhimõttelistest seisukohtadest ja tema koostamise alustest, kuna küsimus on selles, kas me võtame eelarve esitatud kujul koos parandustega vastu või mitte. Riik ilma eelarveta on muidugi väga ebardlik riik. Täna tahaksin ma tähelepanu juhtida kahele asjaolule ning nende suhtes teha ka parandusettepanekuid. Me räägime väga palju kultuurist. Härra rahandusminister tõi näiteks, et ta käis Kunstimuuseumis ja tänu sellele eraldati ka projektis raha Kunstimuuseumi remondi lõpetamiseks. Ikka ja jälle mulle tundub, et meie kunst, meie kultuur piirdubki ainult Tallinna linnaga ja muud regioonid ei etenda siin mingit osa.

1994. aastal on tulemas juubelilaulupidu ja laulupidude häll on Tartus. Tartus on juba alustatud laululava ehitamist ja ehitus on praegu sellises konditsioonis, et kui see praegu pooleli jätta, oleks tegemist vahendite raiskamisega. Samas on ka selge, et kui me täna ja sellel aastal ei suuda jätkata laululava ehitamist, siis ei suuda me vääriliselt tähistada saabuvat juubelit laulupidude sünnilinnas. Kuid ma arvan, et laulupeod on tõepoolest see osa eesti rahva kultuurist, mida peab säilitama. Mõne muu kultuuri osa võime jätta tagaplaanile, kuid mitte laulupidude osa ning seetõttu oleks vaja laululava ehitamise jätkamiseks ja lõpetamiseks Tartusse täiendavalt eelarvevahendeid suunata.

Peale selle oleme rääkinud väga palju riigireservide loomisest. Tartus on loodud Tartu linna ja maakonna ning Jõgeva maakonna baasil munitsipaalettevõtte "Lõuna-Eesti Hulgikeskus". See peab hoolitsema nende sotsiaalsfääri asutuste eest, mis peale ülalmainitud maakondade varustab ka teisi Lõuna-Eesti maakondi ja nende sotsiaalsfääri asutusi. Tartus ja selle ümbruses on küllalt palju õppe- ja raviasutusi. Tartu on üks vabariigi ravikeskusi. Arvestada tuleks ka ülikooli teaduspotsiaali. Ja nüüd ongi selline olukord, kus me anname palju asju üle munitsipaalvaldusse, kuigi mitte nii palju, kui kohapeal tahame. Kuid samas riigireserv puudub ja me olemegi hakanud looma kohapealset riigireservi seal hulgikeskuses, et kui tuleb külm talv, oleks võtta kas klaasi või keskkütteradiaatoreid. Sellise riigireservi loomiseks aga

on regiooniti vaja vahendeid, mida peaks ka selles eelarves ette nägema. Ja arvestades ülaltoodut, olekski mul ettepanek näha laululava ehituse jätkamiseks ette 2 miljonit krooni kas siis Tartu linna või kultuuriministeeriumi eelarves ning hulgikeskusele riigireservi loomiseks, mis on mõeldud tõepoolest just sotsiaalsfääri asutustele, 3 miljonit krooni, millega võiks vastu minna talvele. Seda kõike saaks väga edukalt teha stabilisatsioonifondi vähendamise arvel. Ma tõesti loodan, et meie eelarve-majanduskomisjon, valitsus ja Ülemnõukogu liikmed saavad aru nii kultuuri tähtsusest kui ka kohapealsete reservide loomise vajadusest. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu!

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud kolleegid! Minu arvates ei ole teise poolaasta eelarve projekti koostajad arvestanud vabariigi majanduse praegust olukorda. Meie vabariiklik ajakirjandus avaldas hiljuti teate, et meie põhjanaabrite valitsus otsustas vähendada eelarve kulutusi 4%, kokku 3 miljardi marga ulatuses. Haridussüsteemi kulutusi otsustati kärpida 976 miljoni marga võrra, välisministeeriumi kulutusi 339 miljoni marga, keskkonnaministeeriumi kulutusi 196 ja justiitsministeeriumi kulutusi 193 miljoni marga võrra. Seal võetakse vastu nii kardinaalsed otsused ja ometi ei saa meie ja Soome praegust majanduslikku olukorda võrrelda. Selle asemel, et makse suurendada, on meil vaja otsida võimalusi kulutusi vähendada. Mulle meenub oma töö ja see, kuidas me omal ajal tellisime seadmeid ja muid materiaalseid väärtusi. Siis oli tavaks öelda: küsi rohkem, siis saad ka rohkem. Arvatavasti ministeeriumid küsisid ka nii. Ma ei esitanud küsimusi eelarve koostamise üksikasjade kohta, aga mulle näib, et meie olukorras tuleb kärpida kõigi ministeeriumide ja ametkondade kulutusi ning selles suhtes peavad eeskuju näitama kõigepealt Ülemnõukogu esimehe kantselei, Ülemnõukogu majandustalitused ja Riigikantselei. Ainuüksi nendele talitustele on ju ette nähtud 21 473 000 krooni, sealhulgas väliskomandeeringuteks 2 204 200 krooni. Aga näiteks Eesti Teadusfond ja Spordiamet, kelle töötajad kindlasti peavad väliskomandeeringuis käima, pole isegi märkinud, kui palju neil selleks kulub. Ilmselt läheb väliskomandeeringute peale 3, aga võib-olla ka 5 miljonit krooni.

Meil tuleb arvatavasti siiski lähtuda sellest, et kulutusi on vaja vähendada. Ma ei ütle et just 4%, aga võib-olla 2–3% tuleb meil küll oma kulutusi vähendada. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Kas lõpetame läbirääkimised? Me oleme kohaloleku kontrolli selles küsimuses läbi viinud, kuid kutsume kõik saadikud saali ja teeme kontrolli ikkagi uuesti. Kohal on 66 rahvasaadikut, puudub 31.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käsiloleva päevakorrapunkti üle? Selle poolt on 45 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 5 jäid erapooletuks. Läbirääkimised on lõppenud.

Nüüd me fikseerime kellaaja. Käesolevast hetkest alates ootame 24 tunni jooksul teie parandusettepanekuid.

Kas härra Miller soovib lõppsõna? Ei soovi. Kas härra Reinson soovib lõppsõna? Ei soovi. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kas lõpetame esimese lugemise? Esimene lugemine on lõppenud.

Eesti Vabariigi ühinemisest Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltside Liiga konventsioonide ja lisaprotokollidega

Juhataja

Minu abimehed informeerisid mind vahepeal, et härra Rooset ei ole istungisaalis. Seepärast jätame praegu ettenähtud päevakorrapunkti vahele, kui selle vastu ei olda, ja läheme edasi 4. päevakorrapunktiga. Ma palun ettekandeks kõnetooli kolleeg Hillar Kalda.

H. Kalda

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Teile on esitatud otsuseprojekt, mis käsitleb Eesti Vabariigi ühinemist Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltside Liiga konventsioonide ja lisaprotokollidega. Eesti Punane Rist oli Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltside Liiga kui maailmaorganisatsiooni liige alates 1922. aastast. Seoses 1940. aasta sündmustega katkes järjepidevus. Eesti Punane Rist taastati tema õigetes ülesannetes käesoleva aasta alguses. Liikmeksoleku taastamiseks on vaja tunnustada aastatel 1940–1992 vastuvõetud rahvusvahelisi otsuseid.

Lühidalt konventsioonidest. Esimene konventsioon – sõjaväljal relvajõudude koosseisus olevate haavatute ja haigete olukorra parandamise kohta. See on 1864., 1906. ja 1929. aasta samanimeliste konventsioonide uus, täiendustega redaktsioon, kus on arvestatud ka Teise maailmasõja ajal esinenud probleeme, sõjaväelaste haavataamist ja haigetele inimväärsete

tingimuste loomist, sõltumata sellest, kas tegemist on oma või võõraga. Konventsioon hõlmab ka ravi organiseerimist, haigete transporti, Punase Risti embleemi kasutamist ja palju muud. Selles on kokku 64 artiklit.

Teine konventsioon – merel mereväe koosseisus olevate haavatute, haigete ja merehätta sattunute olukorra parandamise kohta. See on analoogne eelmise konventsiooniga. Siin on täiendatud 1907. aasta 10. Haagi konventsiooni ning seda ühtlasi kaasajastatud mereväe ja merehätta sattunute osas. Kokku on ka selles konventsioonis 63 artiklit.

Kolmas konventsioon – sõjavangide kohtlemise kohta. See koosneb 143 artiklist. On arvestatud eelmainitud esimese ja teise konventsiooni põhimõtteid. On määratletud sõjavangide seisund, nende kohtlemise tingimused, neile abi osutamine, vangilaagrite nõuded, elamistingimused, toitlustus, riietus, vangide omavalitsus, info andmine vangide kohta, vangide kaitse, rahvusvahelise abi saamine, vangide vahetus, repatrieerimine jne.

Neljas konventsioon – tsiviilelanike sõja ajal kaitsmise kohta. See konventsioon sisaldab 128 artiklit. Aluseks on samuti võetud Haagi dokumendid, samuti Esimese maailmasõja järgsed dokumendid 1920., 1929. ja 1934. aastast. Paika on pandud põhimõtted, kuidas kaitsta tsiviilelanikkonda, kes on sattunud sõja tallermaale. On keelatud kasutada okupatsiooni ajal tsiviilelanikke niinimetatud orjatöölistena ja neid füüsiliselt hävitada. Peab olema organiseeritud tsiviilelanikele meditsiiniline abi ja palju muud.

Need 4 konventsiooni on vastu võetud Genfis 12. augustil 1949. Aeg on edasi läinud ja maailmas kerkinud päevakorraale säärased probleemid nagu kolonialism, rassism, natsionalism jne. Nende lahendamiseks ja selgitamiseks on vastu võetud veel kaks täiendavat lisaprotokollit, mis eelmainitud konventsioone täpsustavad ja kohati ka lahti mõtestavad. Esimene neist – 1977. aasta 8. juuni I lisaprotokoll – hõlmab probleeme rahvusvaheliste konfliktide kohta. Nimelt loetakse rahvusvaheliseks konfliktiks võitlust kolonialismi, okupatsiooni või rassismi vastu. Lisaprotokollis täpsustatakse haigete, haavatute ja merehädaliste, samuti tsiviilelanike abistamise ja transportimise reegleid. Täpsustatakse ka sõjaliste objektide mõistet ja muud.

Mitterahvusvahelisi konflikte käsitletakse 1970. aasta 8. juuni II lisaprotokollis. Tüüpilised selle alla käivad sündmused on praegu näiteks Jugoslaavias. Analoogiliselt eelmisele lisaprotokollile rõhutatakse humaansete printsiipide laiendamise vajadust.

See oleks põhikokkuvõtte neist dokumentidest. Nende täpse analüüsi on teinud meie välisministeeriumi juriidiline osakond ja rahvusvaheliste organisatsioonide büroo. Eestil ei olevat nende dokumentidega ühinemisel probleeme ja välisministeerium soovib nendega ühineda. 1990. aasta andmetel on seni maailmas nende konventsioonidega ühinenud 166 riiki.

Saadikuna ja Eesti Punase Risti presidendina palun teid, kolleegid, vastu võtta otsuseprojekt otsusena, sest see tagab ühinemise Punase Risti maailmaorganisatsiooniga ja seda on praegusel Eestil väga vaja, tagamaks vajaliku humanitaar- ja ravimiabi. Võib-olla aitab see vältida ka teravaid konflikte meie riigis. Olgu lisatud, et ka Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon on kõnealust otsuseprojekti arutanud ja toetab selle vastuvõtmist. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Küsimused ettekandjale. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus selle otsuseprojekti juriidilise külje kohta, samuti seose kohta juba kehtiva põhiseadusega. Kui me nende konventsioonidega ühineda tahame, peab sellekohase otsuse kinnitama Riigikogu, nagu ütleb sõnaselgelt paragrahv 23. Kõik Ülemnõukogu poolt ratifitseeritud välislepingud ja loomulikult ka konventsioonid, mis peaksid avaldama mõju meie siseriiklikule õigusele, tuleks uuesti ratifitseerida Riigikogus. Minu küsimus on: kas teie esitatud otsuseprojekt, mis kahtlemata on vajalik, ei ole natuke enneaegne? Riigikogus tuleb ju see töö niikuinii üle teha. Aitäh!

H. Kalda

Kui lugupeetud kolleeg Hallaste mäletab, siis selle otsuseprojekti üleandmisel juhatusel ma märkisin, et nende konventsioonide ratifitseerimine on äärmiselt oluline, kuna käesoleva aasta septembris otsustatakse Eesti vastuvõtmine Ülemaailmse Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltside Liiga liikmeks. Kui me anname selle asja üle Riigikogule, siis tuleks see küsimus arutusele mitte varem kui oktoobri lõpus. Protsess hilineks vähemalt aasta võrra ja meil ei oleks õigust taotleda maailmaorganisatsioonilt abi, mida on väga vaja.

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud kolleegid! Kolleeg Hallastelt võin ma ainult küsida, kas Riigikogu saab siis muuta protokollid. Kõik rahvusvahelised konventsioonid, need võetakse ju varem või hiljem ikkagi vastu ja kui me tahame olla tsiviliseeritud riik, siis peame me need võimalikult kiiresti vastu võtma.

Mul on küsimused ettekandjale. Esiteks tahaks nende protokollidega tutvuda, et oleks teada, millega me ühineme. Teiseks, ärevaks teeb nende Genfi konventsioonide suunitlus, täpsemalt öeldes see, et kõigist rahvusvahelistest konventsioonidest ja paktidest on välja valitud need, mis käivad sõja, sõjavangide ja tsiviilelanikkonna kohta sõja ajal. Kas tõesti on sõjaohut Eestis praegu nii suur?

Võib-olla oleks Eestil mõtet ühineda konventsiooniga apatriidide kohta. Selline konventsioon on olemas. Just see konventsioon ja eriti selle täitmine Eestis võiks tagada, et meil ei oleks vaja ühineda Genfi konventsioonidega sõjavangide, haavatute jne. kohta. Tänan!

H. Kalda

Kui lugupeetud kolleeg Lebedev mäletab, siis koos otsuseprojekti üleandmisega andsin ma üle ka kõik originaalide koopiad. Seepärast ma esitasingi teile lühikokkuvõtte ja ütlesin, et Eesti Vabariigi Välisministeeriumi juriidiline osakond ja rahvusvaheliste organisatsioonide büroo on asja täpselt analüüsinud. Siin on nende kiri, mis tõestab, et ühinemine on tõesti Eesti riigile sobiv.

Teiseks. Mis puutub lisaprotokollidesse, siis need on täiendused konventsioonidele, mida ma eespool nimetasin, ja neid on kaks. Lisaprotokoll rahvusvaheliste konfliktide kohta hõlmab just võitlust kolonialismi, okupatsiooni või rassismi vastu. Teises lisaprotokollis käsitletakse mitterahvusvahelisi konflikte.

Juhataja

Suur tänu! Enn Tupp.

E. Tupp

Härra juhataja, lugupeetud kolleeg Kalda! Enne küsimist selgitan ma natuke tausta. Alates 1943. aastast on maailmas toimunud terve hulk lokaalseid konflikte või lokaalseid sõdasid. Suurematest võiks nimetada sündmusi Koreas, Vietnamis, Afganistanis, Kuveidis ja nüüd Jugoslaavias. Kõigi nende sõdade käik on näidanud, et Genfi konventsioonid on sisuliselt formaalsus. Võtame kas või tsiviilelanikkonna kohta käiva paragrahvi. Konventsiooni § 18 ütleb, et tulistada ei tohi haiglaid. Samal ajal on praegu Sarajevos haigla tabamine igapäevane asi. Ometi on Jugoslaavia ja kõik need teised riigid ühinenud nende konventsioonidega. Aga see oli ainult taustaks. Ma tahtsin küsida hoopis midagi muud. Vaadake, sõjavangide inimväärikust käsitleva konventsiooni § 3 alapunkt c nõuab, et sõjavangide kohtlemisel peab olema kõik nii, nagu me igapäevases elus üksteisega omavahel suhtleme. Nüüd mul on seoses

sellega niisugune küsimus. Kas Marja tänava intsidendist, kus meie sõjaväelasi koheldi nii, et neil võeti püksid maha, võib järeldada, et me peame Venemaaga sõtta astuma, või aitab sellest, kui ka rahuajal konventsioonist kinni peetakse?

H. Kalda

Härra Tupp, konventsioonidega ühinemine tähendab seda, et me kas toetame neid põhimõtteid, mis on konventsioonides kirjas, või mitte. Kuid mis puutub konkreetselt Marja tänava intsidenti, siis me ei saa seda hinnata, kuna me ei ole veel ülemaailmse organisatsiooni liige. Kuna see sündmus toimus enne meie vastuvõtmist, siis ilmselt seda ei võeta arutusele.

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev, teine küsimus.

V. Lebedev

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud kolleeg! Kordan täpsemalt oma kaht küsimust. Kas meil ei tasuks vastu võtta konventsioon apatriidide kohta? See on esimene küsimus. Teine on aga pigem emotsionaalne. Kas meie vabariigis on tõesti sõjajärgne seisukord, et on vaja ühineda just nende konventsioonidega? Ma loodan, et see küsimus on arusaadav. Tänan!

H. Kalda

Ma vastan enne teisele küsimusele. Ma kordan veel: probleem on selles, et saada Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltside Liiga liikmeks. Me peame tunnustama neid rahvusvahelisi seadusi, mis on võetud vastu ajavahemikus, mil Eesti ei ole olnud selle liiga liige, alates 1940. aastast. Kui me neid tunnustame, meid arvestatakse, mittetunnustuse puhul aga liiga liikmeks ei võeta.

Ja teiseks. Need kaks lisaprotokollid on antud selgituseks nelja konventsiooni kohta.

Juhataja

Härra Lebedev! See küsimus, mis puudutab konventsiooni kodakondsuseta isikute kohta, läheb meie päevakorrast välja, aga see, kuidas on lood võimaliku tulevase sõjaolukorraga, on omaette päevakorrapunkt.

Suur tänu, härra Kalda! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole.

H. Kalda

Aitäh!

Juhataja

Kaasettekandega väliskomisjoni kui juhtivkomisjoni nimel esineb kolleeg Alar Maarend.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Väliskomisjon arutas seda küsimust eelmise istungjärgu ajal neljapäeval, 13. augustil ja jõudis järeldusele, et Eesti Vabariigi aktiivse tegevuse taastamine Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltside Liigas on praegusel hetkel lausa hädavajalik. Selleks et me saaksime seal aktiivselt tegutseda, on vaja tunnustada konventsioone ja teisi lisaprotokolle, dokumente, mida see organisatsioon on vastu võtnud vahepealsete aastate jooksul, alates 1940. aastast, kui Eesti Vabariik ei ole olnud aktiivselt tegev selles organisatsioonis.

Siin esitati küsimus apatriide käsitleva konventsiooni kohta. Ma selgituseks lihtsalt ütlen, et see konventsioon ei ole praegu päevakorras, kuna seda ei ole vastu võtnud Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltside Liiga. See on vastu võetud teisel foorumil. Väga võimalik, et ka see küsimus tuleb Ülemnõukogus arutusele ja me ühineme ka sellega, aga see on omaette küsimus. Praegu on päevakorras ühinemine nende dokumentidega, mille mainitud organisatsioon on vastu võtnud. Väliskomisjon toetab üksmeelselt arutatavat otsuseprojekti ja on päri sellega, et Eesti Vabariik ühineks eespool loetletud dokumentidega. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et rahvasaadikutel küsimusi ei ole Tänan! Avan läbirääkimised. Kas on kõnepidajaid, sõnavõtjaid? Ei ole. Kas me loeme läbirääkimised lõppenuks? Minule parandusettepanekuid esitatud ei ole. Kas ma võin panna otsuseprojekti hääletusele? Kutsume saadikud saali. Kolleegid, ma palun kõiki saali, me asume otsust vastu võtma. Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 66 rahvasaadikut, puudub 31.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi ühinemisest Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltside Liiga konventsioonide ja lisaprotokollidega? Palun hääletada. Käib hääletamine, kolleegid. Vaja on 49 häält. Selle ettepaneku poolt on 63 rahvasaadikut, vastu hääletanud ja erapooletuid saadikuid ei ole. Otsus on vastu võetud. Ühineme.

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemisest mõnedes Eesti Vabariigi seadustes" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Kolleegid, läheme nüüd tagasi 3. päevakorrapunkti juurde ja võtame arutusele muudatuste tegemise mõnedes Eesti Vabariigi seadustes. Alustame teist lugemist. Ma palun kõnetooli rahandusministri esimese asetäitja härra Enn Roose.

E. Roose

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, asejuhataja ja saadikud! Teise ja esimese lugemise vahel esitatud seaduseelnõudes olulisi parandusi ei ole tehtud, on redaktsioonilisi muudatusi. Ja seetõttu mul ei ole midagi teile ette kanda. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi härra Roosele? Ei ole. Tänan! Kaasettekandeks palun kõnetooli eelarve-majanduskomisjoni esimehe härra Jüri Reinsoni.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Esimese ja teise lugemise vahel on eelarve-majanduskomisjon saanud ainult ühe parandusettepaneku härra Maarendilt ja see puudutab Eesti Vabariigi õlleaktsiisi seaduses muudatuste tegemist käsitlevat seaduseelnõu. Härra Maarend teeb ettepaneku sõnastada seaduse § 6 järgmiselt: "Imporditud õllelt makstakse aktsiisi 20% ostuhinnast." Eelarve-majanduskomisjon seda ettepanekut ei toetanud. Rohkem meile parandusettepanekuid laekunud ei ole. Eelarve-majanduskomisjon toetab selle seaduseelnõu vastuvõtmist teisel lugemisel.

Juhataja

Suur tänu! Kas Alar Maarendil on küsimus?

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin juhtida teie tähelepanu sellele, et kui me kehtestame impordile aktsiise, siis tuleks nagu arvestada ka seda, mismoodi toimub tarbimine. Kui me näiteks võrdleme õlleaktsiisi teiste alkoholsete jookide aktsiisiga, siis

tuleb välja, et ainult mõningad üksikud margid on kõrgema aktsiisiga kui õlu. Kui me aga mõtleme riiklikult ka alkoholipoliitikale, siis peaks see poliitika olema ennekõike suunatud sellele, et tarbitaks rohkem lahjemaid jooke, mitte niivõrd kangeid. Minu ettepaneku mõte lähtub sellest, et õlleaktsiis peaks olema väiksem kui näiteks konjaki või vahuveini oma. Sellest lähtuvalt ma teengi ettepaneku, et õlle pealt oleks aktsiis 20%. Niisugune samm ei too veel kaasa seda, et importõlu surub turult välja kodumaise õlle. Omahind on neil niikuinii erinev. See lihtsalt annab kaubandusele võimaluse alandada ka importõlle hinda. Seepärast ma kutsun üles toetama ettepanekut, et importõlle aktsiis oleks 80% asemel 20%. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Läbirääkimised jätkuvad, nüüd juba soovitatavalt laekunud parandusettepanekute põhjal. Ainukesena on parandusettepaneku teinud Alar Maarend. Kas lõpetame läbirääkimised? Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kolleegid, kohaloleku kontroll! Kohal on 66 rahvasaadikut, puudub 31.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käsiloleva päevakorrapunkti üle? Selle ettepaneku poolt on 54 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 2 jäid erapooletuks. Läbirääkimised lõpetatakse.

Kas härra Roose soovib lõppsõna?

E. Roose

Lugupeetud eesistuja, ase-eesistuja ja saadikud! Ma pööraaksin teie tähelepanu härra Maarendi ettepaneku juriidilisele aspektile, tungimata niivõrd sisse, sest maksude vähenemine on tõesti aktuaalne probleem. Aga kehtiva põhiseaduse § 116 ütleb, et riigieelarve või selle eelnõu muutmise ettepanekule, mis tingib nendes ettenähtud tulude vähendamise, kulude suurendamise või kulude ümberjaotamise, tuleb algatajal lisada rahalised arvestused, mis näitavad ära kulude katteks vajalikud tuluallikad. Kuna seda praegu tehtud ei ole, siis see, kui härra spiiker paneb ettepaneku hääletusele, on valitsuse juristide arvates põhiseadusevastane hääletus. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ma palun lõppsõnaks kõnetooli härra Jüri Reinsoni. Hääletame koos selle läbi. Juba jõudsid saadikud ära unustada, kas eelarve-majanduskomisjon toetab härra Maarendi parandusettepanekut või ei toeta. Rohkem ei ole meil vaja teada.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Lubage mul siis veel kord parandusettepanek ette lugeda. See puudutab muudatuste tegemist õlleaktsiisi seaduses. Autorite ettepanek on sõnastada § 6 järgmiselt: "Imporditud õllelt makstakse aktsiisi 80% ostuhinnast." Härra Maarend teeb ettepaneku võtta imporditud õllelt aktsiisi 20% ostuhinnast.

Ma räägiksin teile veel arutelust eelarve-majanduskomisjonis. Jutt oli tarbimise suurendamisest. Väiksem protsent aitaks nagu tarbija jaoks hinda alla viia. Komisjon pidas täiesti loogiliseks, et kui me läheme ükskõik miilisse kauplusesse, siis peaksid kõik kaubad, mis on meile imporditud ja millele ei ole aktsiisi pandud, olgu need kommid, makaronitooted, lihatooted või muu, olema enam-vähem samas hinnaskaalas, nagu on meie kodumaine toodang. Paraku see nii ei ole ja siit ei julgenud me küll komisjonis teha järeldust, et kui me õlleaktsiisi teeme väiksemaks, et siis sellest ka õllepurgi hind väiksemaks muutub.

Juhataja

Suur tänu, härra Reinson! Lõppsõna esitajale küsimusi ei esitata. Küll küsin ma härra Maarendi käest: ega sa ei soovi ettepanekut tagasi võtta? Minu asi on küsida.

Nii, kolleegid, härra Maarendi parandusettepaneku sisu on mõistetav. Autorid ja valitsus ei kiida heaks seda parandusettepanekut ja tõid ka oma argumendid. Eelarve-majanduskomisjon ka ei kiida heaks. Panen hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on kolleeg Alar Maarendi parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 21 rahvasaadikut, vastu on 26, 9 jäid erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

Kolleegid! Kogemata lipsas minu süü tõttu ühesse minu väljendusse eksitus. Meil ei ole tegemist kahe hääletusvooriga, vaid tervelt seitsme hääletusvooriga. Seitse hääletusvooru. Kõik maksuseaduste muudatused on vaja eraldi läbi hääletada. Nii näeb ette ka meie reglement. Kutsume kõik saadikud saali, sest need otsustused on põhimõttelise tähtsusega. Kohaloleku kontroll. Kohal on 63 saadikut, puudub 34. 63 saadikuga peame maksuseaduste asjad paika panema. Seitse hääletusvooru. Olge valmis.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi õlleaktsiisi seaduses? Palun hääletada! Käib hääletamine, kolleegid. 49 häält on vaja. Selle ettepaneku poolt on 42 rahvasaadikut, vastu on 4, erapooletuid on 7. See seadus jääb vastu võtmata. Kolleegid, lugu on sellelaadiline, et asi ei ole õllejoomises, asi on poliitikas.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi alkoholiaktsiisi seaduses? Selle ettepaneku poolt on 50 rahvasaadikut, vastu on 2, 6 jäid erapooletuks. Seadus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seaduses? Selle ettepaneku poolt on 54 rahvasaadikut, vastu ja erapooletu ei ole keegi. Seadus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi käibemaksuseaduses? Selle poolt on 47 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 7 jäid erapooletuks. Seadus jääb vastu võtmata.

Ei töötanud? Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja! Ma teeksin komisjoni nimel ettepaneku proovida seda hääletada homme hommikul, sest ma arvan, et saadikud on jõudnud selle vahepealse nädala jooksul unustada, millega üldse tegemist on. Ja nad on unustanud ka selle, et peamiselt on tegemist igalt poolt seadustest sõnade "mittekonverteeritava" ja "konverteeritava" väljajätmisega, sest meil on nüüd üks ja ainus Eesti kroon.

Juhataja

Kolleegid, see on eelarve-majanduskomisjoni ametlik ettepanek. Mis juhtus, Vello Pohla, kas on soov küsida minu käest midagi? Küsimus minule. Vello Pohla.

V. Pohla

Ma ei saa nüüd aru, mille poolt ma hääletasin. Seepärast ma palun veel kord lühidalt seletada, mille poolt me hääletame, ja sellega seoses palun ma viimast hääletusvooru korrata. Tänan!

Juhataja

Tõepoolest võis juhtuda, et rahvasaadikud on jõudnud juba unustada, milles tegelikult probleem oli. Ja seepärast võib oletada, et paljudel juhtumitel võib esimene reageering kujuneda lihtsalt pealkirja lugemise järel.

Asjaolud on nüüd sellised. Need olid kiireloomulised seaduseelnõud, mille põhjalik arutelu toimus esimesel lugemisel ja laekus ainult üksainus parandusettepanek, mille ka läbi hääletasime ja mis siiski täiskogus toetust ei leidnud. Ükskõik kui suured õllesõbrad me ei ole, olid asjaolud sellised. Kuid protseduuriliselt olen ma praegu väga keerukas olukorras, sest

kõik need menetlused on nüüd juba seljataga. Ma ei saa kutsuda enam kedagi ettekandeks ette. Kas te usute seda lihtsalt pimesi, et sel ajal, kui me seda asja põhjalikult arutasime, meil ei olnud rohkem probleeme. Meil oli üks probleem, mille kohta täiskogu oma otsuse langetas. Ja tõepoolest, valdavalt on tegemist ühe vormilise muudatusega, mis olenes siiski rahareformist.

Kolleegid! Võib-olla teile midagi meenus ja ma jätkan hääletamist. Ma oletan, et see küsimus on ainult mulle, Pavel Grigorjev. Ainult küsimus, ära ettepanekut tee. Pavel Grigorjev.

P. Grigorjev

Ei. Ma ainult arvan, härra spiiker, et hääletamine on vaja üle viia hommikusele istungile, sest isegi õlle kohta ootasid ma teilt 7 varianti, aga järsku tuli õlleaktsiisi seadus.

Juhataja

Selge. Ülle Aaskivi tahab midagi küsida minu käest? Palun, Ülle Aaskivi.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud härra juhataja! Võimalik, et ma ei pannud tähele, aga ma tahaksin küsida, miks te ei reageerinud kohe pärast õlleaktsiisi hääletamist. Mitmed saadikud teatasid saalist, et puldid üldse ei töötanud, ja käisid uuesti kontrollimas oma pultide korrasolekut. Tavaliselt on niisugusel juhul küsimus kohe pandud uuesti hääletusele. Aitäh!

Juhataja

Ma võtan selle arvesse. Suur tänu! Hääletamine jätkub. Illar Hallaste, küsimus mulle.

I. Hallaste

Aitäh, härra spiiker! Kas te võite öelda selle võimaluse meie reglemendist, kuidas oleks võimalik vaidlustada härra Roose valemäide, et härra Maarendi parandusettepanek on vastuolus põhiseadusega? Seda ta kindlasti ei ole. Aga millises vormis võiks seda saalile teatavaks teha? Ja kuidas võiks selle parandusettepaneku uuesti läbi hääletada, sest saal oli kindlasti segaduses nii autoriteetse mehe, nagu seda on härra Roose poolt väljaöeldud valearvamusest. Aitäh!

Juhataja

See on nüüd juba teadvustatud. Kolleegid, ma palun kõiki saali. Ma usun, et oleme rohkem informeeritud, kui olime sel hetkel, kui hääletused algasid. Hääletamine jätkub.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus paranduste tegemise kohta Eesti Vabariigi käibemaksuseaduses? Selle poolt on 58 rahvasaadikut, vastu on 1, 3 jäid erapooletuks. Seadus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi õlleaktsiisi seaduses? Ma võtan selle maha. Kas ma saan sellest asjast õigesti aru, kui arvan, et parandusettepanekut ei mõistetud? Et asi oleks korrektne, ma palun, et Alar Maarend annaks mulle selle selgituse kirjalikult. Tee see ruttu ära, me niikaua hääletame teisi, et aeg ei läheks kaotsi. Nii. Ja me jätkame.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus muudatuste tegemisest Eesti Vabariigi üksikisiku tulumaksu seaduses? Käib hääletamine. Selle ettepaneku poolt on 62 rahvasaadikut. Vastu hääletanud ja erapooletuid saadikuid ei ole. Seadus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi ettevõtte tulumaksu seaduses? Ettevõtte tulumaksu seaduses? Käib hääletamine. Selle ettepaneku poolt on 61 rahvasaadikut, vastu hääletanud ja erapooletuid saadikuid ei ole. Seadus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi sotsiaalmaksu seaduses? Käib hääletamine. Selle ettepaneku poolt on 59 rahvasaadikut. Vastu hääletanud ja erapooletuid saadikuid ei ole. Seadus on vastu võetud.

Alar Maarend teatab kirjalikult: "Kui arutasime muudatuste tegemist Eesti Vabariigi õlleaktsiisi seaduses, väitis härra Roose, et mul ei ole õigust teha parandusettepanekut õlleaktsiisi suuruse osas, kuna see olevat põhiseadusevastane toiming. Samas tegime aga rahulikult analoogilised muudatused alkoholiaktsiisi seaduses (vt. p. 7 ja 8). Ma väidan, et kui need parandused on põhiseadusekohased, siis on ka minu ettepanek põhiseadusekohane."

Kolleegid, kas on meie hulgas neid, kes on mõjutatud härra Roose avaldusest ettepanekute põhiseadusele vastavuse või mittevastavuse kohta? On. Kui nii, siis tuleb parandusettepanek ümber hääletada. Panen parandusettepaneku uuesti hääletusele.

Kolleegid, me oleme praegu õlleaktsiisi puudutava seaduseelnõu arutelu lõpus, viimase piiri peal. Keskenduge nüüd, kolleegid! Kas kõik veel mäletavad kolleeg Alar Maarendi parandusettepanekut, selle sisu? Ei mäleta? Ei mäleta. Ma palun kõnetooli härra Jüri Reinsoni.

Ütle lõppsõna vormis veel kord selgelt, milles seisneb Alar Maarendi parandusettepaneku sisu. Praegu on vaja kannatlikkust ja rahulikku meelt.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Valitsuse poolt meile esitatud eelnõu punkt 2 kõlab järgmiselt: "Muuta § 6 ja sõnastada see järgmiselt: "§ 6. Imporditud õllelt makstakse aktsiisi 80% ostuhinnast."" Alar Maarend teeb ettepaneku sõnastada § 6 järgmiselt: "Imporditud õllelt makstakse aktsiisi 20% ostuhinnast." Eelarve-majanduskomisjon ei toetanud parandusettepanekut.

Juhataja

Selge. Suur tänu! Autorid ja juhtivkomisjon jäävad 80% juurde, Alar Maarend arvab, et 20% on õige. Panen hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Alar Maarendi parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 27 rahvasaadikut, vastu on 31, 3 jäid erapooletuks. Sellegipoolest ei meeldinud Alar Maarendi ettepanek täiskogule.

Kolleegid! Kas ma võin panna õlleaktsiisi seaduses muudatuse tegemise seaduse eelnõu hääletusele? Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi õlleaktsiisi seaduses? Selle ettepaneku poolt on 50 rahvasaadikut, vastu on 4, 5 jäid erapooletuks. Ka õlleaktsiisi muudatus on seadusega sätestatud.

Kolleegid! Sellega on tänaseks istungiks planeeritud päevakord ammendatud. Nagu juba alguses ütlesin, on selle istungjärgu töö raskuspunkt komisjonides. Tõenäoliselt töötavad täna viljakalt komisjonid, eriti eelarve-majanduskomisjon.

Homme algab plenaaristung kell 10.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

80., ERAKORRALINE ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG

25. august 1992

Istungi päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, kolleegid! Istungjärg jätkub. Kontrollime kohalolekut. Kohaloleku kontroll. Kohal on 54 rahvasaadikut, puudub 43. Minu mälu järgi on see hommikuse istungi rekord. Ei tööta tõlge? Kontrollime tõlget.

Kolleegid! Ma palun kõigepealt kõnetooli valitsuse esindajana härra Ardo Kamratovi, kellel on midagi meile öelda.

A. Kamratov

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud saadikud! Eesti Vabariigi Valitsus palub Ülemnõukogu päevakorrast välja võtta privatiseeritavate objektide nimekirja kinnitamist käsitleva otsuse eelnõu, kuna omandireformi aluste seaduse §-s 39 muudatuse tegemise tõttu ei pea Ülemnõukogu enam kinnitama välismaalastele müüdavate objektide nimekirja. Tänan!

Juhataja

Aitäh! Kolleegid, võtke ette päevakorra projekt! Te olete juba eilsest kursis selle projektiga ja ma panen ta hääletusele.

Kas küsimus on mulle, Arvo Sirendi?

A. Sirendi

Lugupeetud juhataja! Ma ei saa aru, miks me arutame teisejärgulisi küsimusi ja tuleme selleks erakorralisele istungile. Samal ajal ei arutata meie korduvale palvele vaatamata riigimajandite küsimust, ühistute seadust ja teisi kapitaalset seadusi, mis tuleb meil vastu võtta, kui me ei taha majandust saata pankrotti.

Juhataja

Kolleeg Arvo Sirendi! Selle erakorralise istungjärgu peateema on teise poolaasta riigieelarve. Ja teised teemad on arutusel sel määral, kuivõrd nad haakuvad peateemaga ning kuivõrd asjaosalised ja komisjonid on aruteluks valmis. Kõik on läbi mõeldud ja esitatakse õigeaegselt komisjonide ettepanekul täiskogule. Täna ei esitata komisjoni ettepanekul täiskogule ühistute seadust, see tuleb homme.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et kinnitada erakorralise istungjärgu teise istungi päevakord? Selle ettepaneku poolt on 41 rahvasaadikut, vastu hääletanud ja erapooletuid saadikuid ei ole. Päevakord on kinnitatud.

Päevakorda kinnitatakse järgmised küsimused:

1. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Riigikogu valimisseaduse § 25 punkti 4 ning § 27 punkti 1 rakendamise kohta Riigikogu ja Vabariigi Presidendi valimistel 20. septembril 1992" eelnõu.
2. Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse rakendamise kohta" eelnõu.

Eesti Vabariigi Riigikogu valimisseaduse § 25 punkti 4 ning § 27 punkti 1 rakendamise kohta Riigikogu ja Vabariigi Presidendi valimistel 1992. aasta 20. septembril

Juhataja

Jätkame vastavalt kinnitatud päevakorrale ja alustame 1. päevakorrapunkti arutamist. Palun ettekandeks kõnetooli Vabariigi Valimiskomisjoni esimehe härra Truuvälja.

E. Truuväli

Härra esimees, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Teile on välja jagatud Ülemnõukogu otsuse projekt, mis käsitleb Riigikogu valimisseaduse § 25 punkti 4 ja § 27 punkti 1 rakendamist eelolevatel Riigikogu ja Vabariigi Presidendi valimistel. Mäletatavasti kahel viimasel rahvahääletusel on eelhääletuse kord olnud reglementeeritud vastava erietsuse paragrahviga võimalikult üksikasjalikult ja detailselt. Seejuures see reglementeerimise kord ei ole läinud oluliselt lahku Riigikogu valimisseaduse § 25 punktis 4 kirjapandust, mis teatavasti laieneb ka Vabariigi Presidendi valimistele.

On üks oluline formaaljuriidiline erinevus ja nimelt: kui kahel viimasel rahvahääletuse eelhääletusel ei kasutatud ümbrikke, vaid eriliselt pitseeritud valimiskaste, siis nüüd näeb valimisseadus ette, et need valimisedelid tuleks paigutada ümbrikesse. Selletõttu on tingimata vajalik, et te võtaksite vastu vastava rakendusotsuse, kui te leiате, et ka seekord oleks otstarbekas mitte kasutada ümbrikke. Nii palju võin öelda, et kummalgi viimasel korral ei kutsunud see eelhääletuse kord esile ei proteste ega vastuväiteid. Ma näitan teile, milline on ligilähedaselt tulevaste Riigikogu valimiste valimisedel. Nagu te näete, on selle suuruseks kaks kantseleipoognat. Järelikult on vaja ka suurt ümbrikku. Ühe ümbriku hind aga on 1 kroon 50 senti. Kui me jääksime ümbrike variandi juurde, siis puhtmajanduslikult oleks selleks vaja vähemalt nelisada kuni viissada tuhat krooni. Vabariigi valitsus eraldas meile kogu valimiste läbiviimiseks kolm ja pool miljonit krooni. Te saate aru, mida siis see tegelikult maksma läheb. Nii et ühelt poolt majanduslikud ja tehnilised kaalutlused – ümbrikke saab tellida eritellimusel või osta välismaalt –, aga teiselt poolt meie varasem praktika ja territoriaal- ning jaoskonnakomisjonide kinnitus selle kohta, et otstarbekas oleks jääda vana süsteemi juurde, see tähendab kasutada ka eelhääletusel mitte ümbrikke, vaid spetsiaalseid valimiskaste. Seekord on need valimiskastid peaaegu sama suured, kui on hääletuse päeval, ja nagu te näete esitatud rakendusotsuse paragrahvidest 1–3, on ette nähtud täiendavad tagatised võltsimiste ja muude väärnähtuste ärahoidmiseks.

Esiteks. Eelhääletust lubatakse korraldada ainult nendes jaoskondades, mille ruumi vastavust on kontrollinud territoriaalkomisjon ja koostanud sellekohase akti. Järelikult peab see ruum vastama kõigile nendele nõuetele, mis seaduse kohaselt kehtivad ka valimiste päeval. Ja mingeid erinevusi siin olla ei tohi.

Teiseks. Territoriaalkomisjon pitseerib valimiskasti mitte jaoskonnakomisjoni pitsatiga, mida oleks võimalik kas või iga päev uuendada, vaid territoriaalkomisjoni pitsatiga. Pitseerimise kohta koostatakse akt ja valimiste päeval ka spetsiaalne akt selle kohta, millises seisus oli kast eelhääletuse ajal, kas pitsat oli korras ja muud tingimused täidetud. Peale selle näeb Vabariigi Valimiskomisjoni juhend ette, et eelhääletuse ruum ja eelhääletuse kasti ava pitseeritakse igal õhtul ja hoitakse spetsiaalsetes tingimustes, see on samades tingimustes kui eelhääletuse sedelidki.

Edasi. Teine nõue, mis peab garanteerima eelhääletusel seadusest parema kinnipidamise, on see, et eelhääletust võib teostada see jaoskonnakomisjon, kus hääletuse ajal on kohal vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni liiget. Kordan, vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni liiget. Sellega oleme sisuliselt võrdsustanud eelhääletuse organisatsioonilise nõude selle nõudega, mida näeb seadus ette hääletamisel väljaspool valimisjaoskonda, näiteks valija kodus.

Ja lõpuks mõni sõna kommentaariks otsuse 4. punkti juurde. See punkt on oluline selles mõttes, et praeguse valimisseaduse § 27 punkt 1 viimane lause ütleb, et enne üldist hääle lugemist võetakse välja need ümbrikud, mis on saadud eelhääletusel, ja loetakse üle. Rohkem mitte midagi ei öelda. Siit võib tekkida mulje, et neid ümbrikke või eelhääletuse sedeleid ei kasutata hääle lugemise juures. Selle seaduse lünga likvideerimise jaoks oleks tingimata otstarbekas ja vajalik lisada juurde 4. punkt, et eelhääletuse sedelid pannakse nende sedelite hulka, mis valimiste päeval on valijate poolt üle antud.

Lisan veel nii palju, et möödunud rahvahääletusel oli ümmarguselt 38% valijaid enne valimiste päeva hommikut käinud eelhääletusel. Aga teatavasti referendum üldtulemus oli ligemale 69%. Eriti on eelhääletamisest huvitatud maainimesed, aga nemad moodustavad meil valijaskonnast enamuse. Ma tänan!

Juhataja

Suur tänu! Küsimused ettekandjale. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma võib-olla ei mäleta, kuidas valimisseaduses on asjad reglementeeritud, kuid selle otsuse järgi ei ole välistatud, et eelhääletamine ei või toimuda kodus. Maal on rohkesti vanu inimesi, käiakse kastiga ringi. Kas ei tuleks kirjutada sellesse otsusesse kuskile sisse, et eelhääletamine toimub ainult hääletusruumis? Aitäh!

E. Truuväli

Härra Arro, sellele küsimusele annab täiesti piisava vastuse § 25 lõige 4, mis ütleb: "Valija, kes ajutiselt lahkub oma elukohast ja viibib valimispäeval eemal, võib 15 päeva jooksul enne valimisi jätta täidetud valimissedeli suletud ümbrikus valimiste jaoskonnakomisjonile. Ümbrik avatakse valimispäeval häältelugemisel ja ümbrikus olev valimissedel pannakse teiste hääletamisest osa võtnud sedelite hulka. Valija annab valimissedeli ja ümbriku saamise kohta valijate nimekirja allkirja."

R. Järlik

Lugupeetud juhataja, austatud härra Truuväli! Selle otsuse punkt 3 ütleb, et eelhääletamist võib korraldada vähemalt kahe jaoskonnakomisjoni liikme kohalolekul. Minul tekkis küsimus, miks ainult kahe. Kas rohkema nõuet ei võimalda püstitada jaoskonnakomisjonide isikuline või arvuline koosseis? See on esimene küsimus.

Teine küsimus puudutab ruumide vastavust tingimustele. Palun selgitage, kas tingimustes on tingimata olemas kabiinide nõue ja kui rangelt valimiste vabariiklik komisjon selle nõude täitmist järgib. Igatahes põhiseaduse rahvahääletusel oli küll valimisjaoskondi, kus mingeid kabiine polnud tehtud. Näiteks sööklaruumis olid lihtsalt laudad laiali ja nende taga avaldasid inimesed oma tahet. Aitäh teile!

E. Truuväli

Lugupeetud Ülemnõukogu liige! Mis puutub sellesse punkti 3 redaktsiooni, siis siin on kirjutatud, et nõutav on vähemalt kahe jaoskonnakomisjoni liikme kohalolek. Asi on selles, et valimiste jaoskonnakomisjoni koosseisu kuulub kolm kuni kümme liiget. See paratamatult seab meie ette teatud piirid. See on üks asjaolu. Teiseks, me oleme lähtunud seaduse enda loogikast, mis ütleb, et valimispäeval hääletamisel väljaspool valimisruumi, see on kodus, jääb piisavaks kahe jaoskonnakomisjoni liikme kohalolek. Aga see muidugi ei tähenda, et neid liikmeid rohkem ei või olla. Kuid tegemist on ikkagi kahenädalase koormusega. Kui me arvestame, et linnades on valimisjaoskonnad eelhääletuse ajal üldjuhul lahti lõunast, kella kolmest, neljast, siis maal on asi vastupidi. Maal on nad lahti töö ajal ja seal on alati võimalus kedagi kutsuda. Me oleme ka rõhutanud seda, et tehke nii, nagu teil võimalik on, kuid kohal peab olema vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni liiget.

Mis puutub teise küsimusse, siis meie eeskirjad näevad ette, et see ruum peab vastama eeskätt tuleohutuse eeskirjadele. Tähendab, peab olema kaks väljapääsu. See on esimene nõue. Teine nõue on, et selles ruumis peab olema vähemalt üks kabiin, kusjuures see peab vanainimeste tarvis olema varustatud laua ja tooliga. Peale selle on fikseeritud kahe komisjoniliikme nõue ja see, et valimisruumis ei tohi teha agitatsiooni, välja arvatud informatsioon, mis on vajalik valijale ja mida on seekord küllaltki palju. Pean silmas üleriigilist nimekirja, mis on vajalik valijale, sedelite täitmise juhendit jne. Mis puutub eelmistesse märkustesse, siis tõepoolest paljudes kohtades on nii olnud. Ainus küsimus, milles ma ei ole mööda Eestimaad ringi rännates leidnud ühist keelt valimisjaoskonna liikmetega, eriti maal, on see, et tingimata peab kabiini minema. See on elementaarne nõue, kuid öeldakse, et milleks seda vaja on. Kui aetakse ausat ja õiget asja, võib seda ju kogu küla ees kuulutada. Samuti öeldakse, et miks ma ei või minna koos oma abikaasaga kabiini. See on asi, mida ma palun kõigil saadikutel ja kandidaatidel selgitada, sest enamik inimesi ei saa sellest aru. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud härra Truuväli! Minu küsimus puudutab valimisseaduse § 23, mis räägib sellest, et kandideerida Riigikokku võivad Eesti Vabariigi kodanikud. Mina sain eile kaks kirja. Juurde on lisatud Eesti Kongressi saadikute valimise tulemused kahest Mustamäe valimisringkonnast, kus kandideerisid kodakondsuse taotlejatena kaks lugupeetud kodanikku, kes nüüd kandideerivad Eesti Vabariigi Riigikokku. Kas nad vahepeal on omandanud Eesti Vabariigi kodakondsuse, selle kohta valijatel teave puudub. Ja küsimus nende poolt oli esitatud mulle kui Ülemnõukogu saadikule nii: mida on Ülemnõukogu teinud, et vältida mittekodanike sattumist Riigikokku? Mina adresseerin selle küsimuse teile, sest meie ei ole seda seadusega sätestanud. Tänan!

E. Truuväli

Härra Leisson, mina saan teile vastata nii. Kõike seda, mida te olete seaduses sätestanud, saan mina täpselt ja kõrvalekaldumatult täita. Kui teil on miski jäänud seaduses sätestamata, siis minul ei ole seda voli ega võimu, et seda sätestada. Mis puutub teie signaali, siis ma arvan, et see ei kuulu arutatava küsimuse juurde. Võib-olla oleks kõige parem, kui te annaksite selle signaali täpsed koordinaadid ja nimed ning me siis püüaksime seda kontrollida. Ma tuletan ainult meelde, et valimisseaduse paragrahv, mis räägib ülesseadmisest, seab tingimuse: kandidaat peab olema Eesti Vabariigi kodanik ja valdama piisavalt eesti keelt. See kinnitus kõikide kohta on olemas. Jah, see kinnitus on omakäeline, aga me võime seda alati kontrollida. Aitäh!

Juhataja

Aitäh, härra Truuväli! Rahvasaadikutel on veel küsimusi. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Ma palun lugupeetud ettekandjalt juba ette vabandust, et ma küsin konkreetsest teemast mööda, nagu ka eelmine küsimus oli. Minu küsimus on selline. Kui keegi saadikukandidaat avastab, et teda ajakirjandus on diskrimineerinud avaldamisvõimaluste suhtes ning kui ta sel põhjal esitab protesti valimiskomisjonile ja meie poolt kutsutud välisvaatlejad ka neid proteste vaatavad, siis mille kohta järelalus tehakse? Kas valimiste demokraatlikkuse kohta või ajakirjanduse demokraatlikkuse kohta?

E. Truuväli

Uus Eesti Vabariigi põhiseadus annab kaitse diskrimineerimise vastu. See kaitse on tagatud haldusõiguslike ja kriminaalõiguslike normidega. Kui teid diskrimineeritakse, siis õige adressaat, kelle poole pöörduda, ei ole Vabariigi Valimiskomisjon, vaid kohus. Teatavasti on uue põhiseaduse järgi õigus eranditult kõikides küsimustes pöörduda kohtu poole. Soovitame pöörduda kohtu poole. See ei kuulu meie pädevusse.

Juhataja

Suur tänu! Ma teen hetkelise pausi. Võib-olla on veel küsijaid? Ei ole. Ma tänan, härra Truuväli.

Kaasettekandega õiguskomisjoni kui juhtivkomisjoni nimel esineb komisjoni esimehe asetäitja härra Hillar Eller.

H. Eller

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon, arutanud valimiskomisjoni poolt esitatud otsuseprojekti, leidis, et esitatud projekt on vajalik, täpsustamaks ja hindamaks valimisseaduse § 25 punkti 4 ja § 27 punkti 1. Ja komisjoni arvamus oli ükskeelne: me toetame valimiskomisjoni poolt esitatud otsuseprojekti ja teeme Ülemnõukogule ettepaneku see vastu võtta. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, härra Eller! Tundub, et küsimusi ei ole. Ma avan läbirääkimised. Kas on kõnepidajaid, sõnasoovijaid? Kas loeme sellega, nagu me mõnel korral ka eelnevalt oleme teinud, et läbirääkimised on lõppenud? On see meie ühine otsus? Läbirääkimised on lõppenud.

Kutsume kõik saadikud saali. Meid on täna väga vähe, palun osutage mulle abi, kutsuge kõik saadikud saali. Me viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 58 rahvasaadikut, puudub 39. Kas Liia Hänni ja Ivar Raig jõudsid? Korras. Peeter Lutt, paneme kirja. Vaadake oma pulte, kas kõikidel on kellaaeg peal. Ants Veetõusme, kontrollime. On korras? Kolleegid, parandusettepanekuid mulle ei ole laekunud. Mul on alust arvata, et asjaosalised ei soovi ka lõppsõna. Kas võin panna otsuse eelnõu hääletusele?

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi Riigikogu valimisseaduse § 25 punkti 4 ning § 27 punkti 1 rakendamise kohta Riigikogu ja Vabariigi Presidendi valimistel 1992. aasta 20. septembril? Palun

hääletada! Käib hääletamine, kolleegid. 49 häält oleks vaja. Selle ettepaneku poolt on 54 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 2 jäid erapooletuks. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Kolleegid! Jätkame vastavalt kinnitatud päevakorrale. Oleme jõudnud 3. päevakorrapunktini. Arutusele tuleb valitsuse poolt esitatud kaubamärgiseaduse eelnõu, selle juurde kuuluv rakendusotsuse eelnõu. Alustame esimese lugemisega. Protseduur on kiireloomuline. Ma palun ettekandeks kõnetooli patendiameti teadusmetoodika nõukogu esimehe professor Ants Kukruse. Palun.

A. Kukrus

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Käesoleval ajal pööratakse kogu maailmas suurt tähelepanu tööstusomandi objektide, see tähendab tööstusnäidiste, leiutiste, kaubamärkide, disainilahenduste jne. õiguskaitsele. Tööstusomandi õiguskaitse režiimi kehtestamine on vajalik ettevõtluse ja väliskaubanduse arendamiseks ning Eesti Vabariigile vajaliku välisvaluuta saamiseks. Praegune õiguslik vaakum selles valdkonnas soodustab kõlvatu konkurentsi ning piraatluse levimist. Üks väike näide. Eesti Vabariigis tegutseb praegu 8 kooperatiivi "Diana", viis kooperatiivi "Laine". Seda loetelu võin jätkata.

Eesti Vabariigi rahvusvahelise prestiiži tõstmiseks on vaja taasühineda vastavate rahvusvaheliste kokkulepetega, eelkõige tööstusomandi kaitse Pariisi konventsiooniga, mille liige oli Eesti Vabariik teatavasti 1924. aastast. Selleks on aga vaja kehtestada vähemalt kaks seadust – kaubamärgiseadus ning leiutiste patendi seadus.

Tarbijate seas populaarsuse võitnud kaubamärgil on teatavasti suur kommertsväärtus, nii näiteks teile kõigile tuntud kokakoola kaubamärgi hind on 3 miljardit dollarit. Teatavasti kujutab kaubamärk endast tähist, millega kauba tootjad märgistavad oma tooteid, et eristada neid samaliigilistest. On saanud tavaks, et kõik kõrgekvaliteedilised tooted on märgistatud kaubamärgiga, mille järgi on võimalik kindlaks määrata kauba tootja. Kui kaup läheb turule ilma kaubamärgita, siis loetakse see teatavasti madalakvaliteediliseks, eeldatakse, et kauba tootja püüab esineda anonüümselt, kuna kaubal on mingeid varjatud puudusi. Kauba hind langeb.

Käesoleva seaduseelnõu väljatöötamise aluseks võeti eeskätt Põhjamaade, see tähendab

Skandinaaviamaade vastavad seadused. Eeskätt on jälgitud Soome ja Norra seadusi. Samuti on aluseks võetud vastavad Ülemaailmse Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni poolt väljatöötatud näidisseadused. Seaduseelnõu on kooskõlastatud Münchenis "Europatendiga", see on saanud kiitva hinnangu Tartu Ülikooli õigusteaduskonnalt, Eesti Vabariigi Justiitsministeeriumilt, Ülemkohtult, Advokaatide Juhatuselt, Taani Patendiametilt, Soome Patendiametilt ja Ülemaailmselt Intellektuaalse Omandi Organisatsioonilt.

Kuna selle seaduse ettevalmistamine ja esitamise protseduur algas teatavasti juba juunis, siis ma teen ettepaneku kehtestada kõnealune seadus alates 1. oktoobrist 1992.

See olekski lühidalt minu ettekanne. Kindlasti kerkib teil üles terve hulk küsimusi, millele olen nõus vastama. Siin saalis viibivad ka Eesti Vabariigi Patendiameti vastavad asjatundjad. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Küsimused ettekandjale. Rein Veidemann.

R. Veidemann

Härra juhataja, lugupeetud ettekandja! Minu küsimus on kaheosaline. Kõigepealt puudutab see nii-öelda filoloogilist poolt, milles ma arvan end mõnevõrra asjatundja olevat. Ma lugesin seaduseelnõu läbi ja tundub, et otseselt ei peegeldu selles sõnaliste kaubamärkide nii-öelda keeleline külge. Me teame, kui kohutav olukord selles mõttes Eestis praegu valitseb, kõnelemata sellest, et väga paljud kaubamärgid, ka firmamärgid, ignoreerivad keeleseadust jne. Kas see keeleline külge tuleb arutusele kaubamärgi kinnitamise järgus või peaks seda fikseerima juba kaubamärgiseaduses? See on esiteks.

Teiseks. Mis saab siis, kui kaubamärk fikseerib mingi kindla isiku? Ma viitan ühele kaasusele, nimelt Vilhelmine Klementile. Klementi on meil kaubamärk. Kuidas lahendatakse niisuguseid juhtumeid, kui selle nimelise kaubamärgi taga olevad isikud, pärijad, sugulased ei lubaks seda kasutada?

A. Kukrus

Ma saan aru, et härra saadik mõtles siin sõnalisi kaubamärke. Peale nende on kujutuslikud, kombineeritud ja ruumilised kaubamärgid. Loomulikult kontrollitakse nende keelelist külge kaubamärgi taotluse ekspertiisil, keeleekspertiisil. Ekspertiisi tehakse taotluse formaalsel vastuvõtmisel. Selles osas mingisuguseid möödalaskmisi ei saa olla. Juhin saadikute tähelepanu ka sellele, et siin on ikkagi praegu tegemist kaubamärgiseaduse eelnõuga.

Järgnemas on terve hulk rakenduslikke õigusakte, mida kehtestab Eesti Vabariigi Riiklik Patendiamet. Kaubamärgi taotlemise juhendis on toodud kindlad nõuded.

Nüüd küsimuse teine pool, mis puudutab nimesid. See on reguleeritud kõnealuse seaduseelnõu § 7 lõike 5 punktiga 3. Peale selle, härra saadik, on võimalik – ja ka meie seadus võimaldab seda –, et kui me registreerime kombineeritud kaubamärke, mis ei ole kaitstavad, siis tehakse sinna vastav inglisekeelne märge, mis selle kaubamärgi koostisse ei kuulu. Kui me näiteks vaatame selle kuulsa Smirnovi vodka keerukat silti, siis isegi seal on autoriõiguse kaitsega tegemist.

Juhataja

Suur tänu! Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Praeguses maailmas on üsna levinud niisugust liiki kaubamärgid, mis väidavad, et kaup on toodetud ökoloogiliselt puhtalt ja olulist saasta tema tootmisega ei kaasne. Seaduseelnõu, niipalju kui ma jõudsin seda vaadata, otseselt selle kohta midagi ei ütle ega ka keela sellist märki. Nii et selles mõttes oleks nagu kõik korras. Mul on lihtsalt uudishimust selline küsimus. Mida selle seaduse tegemise ajal loeti tegijate hulgas otstarbekamaks, kas luua Eesti oma spetsiaalne märk või näiteks võtta kasutusele, kui luba antakse, Põhjamaadega ühine ökoloogiliselt puhta kauba märk? Kas sellest on juttu olnud või on see praegu täiesti tundmatu maa?

A. Kukrus

Peab ütlema, et ökoloogilisele puhtusele viitavate kaubamärkide küsimus võeti USA Kongressis päevakorda juba 1974. aastal. Kõik patenditaotlused, mis on seotud ökoloogiaküsimustega, vaadatakse läbi väljaspool järjekorda. Mis puutub aga sellealastesse kaubamärkidesse, siis peab ütlema, et see on söötis maa, kuigi näiteks Soomes on registreeritud kaubamärk "EKO", ökoloogiliselt puhas pesupulber, mis ei kutsu esile allergiat jne.

Mis puutub nendesse rahvusvahelistesse küsimustesse, siis tuleb enne ikkagi vastu võtta Eesti oma seadus ja alles siis me saame ühineda vastavate rahvusvaheliste kokkulepetega, eeskätt tööstusomandi kaitse Pariisi konventsiooniga ja Madridi kokkuleppega. Nagu siin rakendusotsuses on öeldud, jõustuvad seaduse punktid alles siis, kui Eesti Vabariik vastava kokkuleppega ühineb. Seda saab teha alles siis, kui seadus on olemas ja vastu võetud.

Juhataja

Suur tänu! Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! § 9 annab küllalt suure rolli patendivolinikele. Mul on küsimus: kuidas ja kust tulevad Eesti Vabariigis patendivolinikud? Teiseks. Sellesama paragrahvi lõike 4 alapunkt 5 on sätestanud, et juba kaubamärgi taotlemisel peab olema patendivoliniku volitust tõendav dokument või selle ärakiri. Kas te peate seda õigeks?

A. Kukrus

Kõigepealt küsimuse esimene pool. Kogu maailmas on sätestatud säärane kord, et patendiametile saab esitada leiutise taotlusi, sealhulgas ka kaubamärgi taotlusi. Oma riigi kodanikud saavad taotluse esitada otse patendiametile või patendivolinike kaudu. Välisriikide füüsilised ja juriidilised isikud saavad seda teha ainult patendivolinike kaudu. Nii on see sätestatud ka meie vabariigis. Patendivolinikuks on patendiadvokaat, nagu teda nimetatakse. Patendiametil on välja töötatud patendivolinike põhimäärus ja see on kinnitatud käesoleva kuu algul Eesti Vabariigi Valitsuse poolt. Nüüd sellest, mis puudutab selle küsimuse teist poolt, et peab olema patendivoliniku volitust tõendav dokument või selle ärakiri. Ma illustreerin teie küsimust säärase näitega. Kui mingisugune Soome firma tahab registreerida oma kaubamärgi Eesti Vabariigis, tuleb tal seda teha ainult Eesti Vabariigi patendivoliniku kaudu, kes on atesteeritud ja registreeritud, see on kantud Eesti Vabariigi patendivolinike registrisse. On kindel vorm, millega üks või teine firma volitab mingisugust Eesti Vabariigi patendivolinikku X esindama teda Eesti Vabariigi Patendiameti poolt, esitama taotlusmaterjalid, esindama seda firmat näiteks apellatsioonikomisjonis, kohtus ja muudes organites. Nii et see on üldlevinud praktika ja seda teisiti teha ei saa.

Juhataja

Suur tänu! Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma jätkaksin Andres Tarandi küsimust. Praegu teevad meie talumehed koostööd Rootsi ja Soome ettevõtetega ning taotlevad kaubamärki. Nad on ühinenud ühinguks – ma ei mäleta selle nime täpselt –, mis toodab bioloogiliselt puhtaid toiduaineid, kartuleid, juurvilja jne. Meie majandi territooriumil on ka paar sellist

tal. Vastava kontrolli alusel antakse neile kaubamärk. Kas see märk tuleb nüüd uuesti registreerida Eesti Vabariigi Patendiametis? Aitäh!

A. Kukrus

See kaubamärk tuleb tingimata ümber registreerida Eesti Vabariigi Patendiametis 6 kuu jooksul. Aga teile veel säärane praktiline soovitus. Ei maksa seda rootslastele anda ilma rahata. Meid on õpetatud siia maani kõike tegema ilma rahata. Seda võib üle anda – ja nii tulebki teha – kaubamärgi litsentsilepingu alusel. Ka kaubamärk on kaup, nn. intellektuaalne kaup, millel on suur kommertsväärtus. Seda ma soovitaksin teil mitte ilma rahata teha, vaid ainult litsentsilepingu alusel. Kui on tegemist näiteks ühissettevõtte või ühisaktsiaseltsiga, siis – nagu maailmapraktika näitab – on seda võimalik teha osamaksuna, kasutada leiutisi, patente, kaubamärgitunnistusi jne. intellektuaalse kaubana.

Juhataja

Suur tänu! Klavdia Sergij.

K. Sergij

Tänan! Lugupeetud ettekandja! Palun öelge, milline seadus reguleeris kaubamärkide registreerimist senini ja mille poolest erinevad käesolevas seaduses esitatud nõudmised varem kehtinud nõuetest?

A. Kukrus

Kuni möödunud aasta augustini, Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamise väljakuulutamiseni reguleeriti seda endise NSV Liidu kaubamärgi põhimäärusega, mis ei olnud endises NSV Liidus vastu võetud mitte seadusena, vaid kinnitatud Ministrite Nõukogu vastava määrusega. Praegu on Vene Föderatsioonis väljatöötamisel uus kaubamärgiseadus. Venemaa parlamendis oli arutusel ka leiutise seadus, kuid siia maani Venemaa president härra Jeltsin pole sellele alla kirjutanud. Mis puutub erinevustesse praeguse Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse eelnõu ja endise NSV Liidu kaubamärkide põhimääruse vahel, siis erinevused on muidugi suured, arvestades praegust rahvusvahelist koostööd. Just see seadus näeb ette integreerumise Põhjamaade kaudu Euroopasse. Arvestades rahvusvahelist koostööd ja eeskätt ühinemist Madridi kokkuleppega, on tunduvalt kergem ja lihtsam välisriikides kaubamärke registreerida ning teha seda märksa väiksema valuutakuluga, kui seda tehti siia maani.

Juhataja

Suur tänu! Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Lugupeetud ettekandja! Mul on selline küsimus. Kas NSV Liidus registreeriti kaubamärke? Ma ei tea, kas NSV Liit oli Pariisi konventsiooni liige või mitte. Kui ta oli, kas see tähendab siis seda, et tollal seal registreeritud märgid on praegu juba prioriteetselt uuesti registreerituna jõus. Kui me hakkame Eesti registris märke registreerima, kas need siis on juba paariaastase staažiga registreeritud märgid ja neil on firma väärtus juba varasemast olemas või alustab nende ümberregistreerimine märkide elu uuesti?

A. Kukrus

Kõigepealt küsimuse esimene pool. Endine NSV Liit oli tööstusomandi kaitse Pariisi konventsiooni liige. Muide, see konventsioon sõlmiti 20. märtsil 1880. Endine NSV Liit ühines sellega 1. juulil 1985. Põhjused on teil teada, miks ta nii hilja ühines.

Mis puutub nende märkide ümberregistreerimisse, siis seda tuleb teha, sest paljud kaubamärgid kas või siinsamas endise Eesti NSV territooriumil registreeriti ühiselt mõne NSV Liidu ettevõttega. Ei saa ju praegu jätta kehtima endise NSV Liidu kaubamärke. Seetõttu näeb meie rakendusotsus ette nende ümberregistreerimise 6 kuu jooksul väga väikese lõivu eest. See küsimus on täielikult reguleeritud.

Juhataja

Suur tänu! Jüri Reinson, teine küsimus.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Oma eelmises küsimuses ma lootsin saada vastust ka sellele, kuidas mina saaksin patendivolnikuks, kui mul on patendialane haridus?

A. Kukrus

Eesti Vabariigi Riiklik Patendiamet on kehtestanud patendivolniku atesteerimise üldtingimused. Muide, et Patendiamet seda teeb, see on ette nähtud Eesti Vabariigi Riikliku Patendiameti põhimääruses, mis kinnitati 3. detsembril 1991 Eesti Vabariigi Valitsuse vastava määrusega. Kui teil on olemas vastav patendialane haridus, siis üks oluline tingimus on see, et te olete Eesti Vabariigi kodanik, olete töötanud teatavat aega, omate patendipraksist, valdate

vähemalt kahte võõrkeelt. Sellisel juhul pöördute Eesti Vabariigi Riikliku Patendiameti poole Toompuiestee 7 ja esitate vastavad dokumendid. Sealt aga kutsutakse teid atesteerimiskomisjoni ette. Kui see komisjon on teid atesteerinud, antakse teile vastavalt patendivolinike põhimäärusele välja vormikohane kinnitatud tunnistus ja kantakse teid Eesti Vabariigi riiklikusse patendivolinike registrisse. Ja te võite alustada tööd.

Juhataja

Suur tänu, härra professor! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Tänan ettekande eest.

Kaasettekandega õiguskomisjoni kui juhtivkomisjoni nimel esineb proua Liia Hänni.

L. Hänni

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Riigiõiguskomisjon tegi mulle ülesandeks edastada teile õiguskomisjoni seisukoht kaubamärgiseaduse eelnõu ja selle juurde kuuluva rakendusotsuse eelnõu kohta. Õiguskomisjonis toimus arutelu autorite juuresolekul, kes selgitasid meile üsna põhjalikult seaduseelnõu väljatöötamise asjaolusid ja seaduse eesmärke. Sai selgeks, et kaubamärkide kasutamine on Eestis seni reguleerimata, siin valitseb anarhia, mis järjest süveneb, ja seetõttu on vastavat reguleerimist kiiresti vaja. Õiguskomisjon toetab seaduseelnõu esimese lugemise lõpetamist. Kuigi meil olid mõned märkused, on neid võimalik arvesse võtta selle aja jooksul, mis lahutab meid teisest lugemisest. Ja kuna seaduseelnõu on menetluses kiireloomulisena, siis on õiguskomisjonil ühtlasi palve, et te 24 tunni jooksul esitaksite omapoolsed ettepanekud seaduseelnõu ja rakendusotsuse projekti kohta. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et proua Hännile küsimusi ei ole. Nagu öeldud, tegemist on kiireloomulise menetlusega, mistõttu põhjalik arutelu toimub esimesel lugemisel. Avan läbirääkimised. Kas on kõnepidajaid, sõnasoovijaid? Ei ole. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku esimese lugemise lõpetada. Kas lõpetame? Esimese lugemise on lõpetatud, parandusettepanekuid ootame praegusest hetkest 24 tunni jooksul. Kui juhtivkomisjon teeb taotluse, siis on võimalik ka sellel istungjärgul teise lugemise läbiviimine. Ma tänan kõiki asjaosalisi. Kolleegid, kell on täpselt nii palju, kui ta praegu on. Juhatus on planeerinud tänase tööpäeva selliselt, et ette valmistada homset väga rasket tööpäeva. Homme on plenaaristungeid 7 tundi ja me ootame, et komisjonid teevad täna väga viljakat tööd kõikide nende eelnõude osas, mida me homme esitame päevakorda. Juhtivkomisjonid teavad, et

arutusele tulevad põllumehi huvitavad päevakorraküsimused, loomulikult ka eelarve ja veel mõned nendega seonduvad teemad. Ma jätan täna teiega hüvasti, juhatuse istung on oma ruumis õigel ajal. Saame kokku homme kell 10 saalis. Nägemiseni.

**EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU
80., ERAKORRALINE ISTUNGJÄRK
KOLMAS ISTUNG
26. august 1992**

Istungi päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, kolleegid! Asugem töökohtadele. Kontrollime kohalolekut. Kohaloleku kontroll. Kolleegid, nüüd on midagi pahasti. Ma arvan, et arvuti ei ole korras. 47 saadikut on kohal. See ei saa õige olla. Üks tuli veel juurde. Proovime uuesti kontrollida. Kohaloleku kontroll. Kohal on 59 rahvasaadikut, puudub 38.

Valitsus ei ole tänaseks tellinud eelnõude üleandmise tseremooniat, küll aga soovivad seda teha kolleeg Lebedev ja kolleeg Ristkok.

V. Lebedev

Saadikurühma "Koostöö ja võrdõiguslikkus" nimel tahan teile üle anda kiireloomulise küsimusena läbivaatamiseks Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekti muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuses kodakondsuse seaduse rakendamise kohta. Tänan!

Juhataja

Suuname selle eelnõu õiguskomisjoni. Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Aitäh! Lugupeetud kolleegid! Ülemnõukogu juhatus tegi mulle ülesandeks üle anda Ülemnõukogu otsuse projekt "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kantselei struktuuri ja koosseisu

osalise muutmise kohta". See puudutab tehnilise teenistuse reformeerimist. Kuivõrd sellega on kaunikesti kiire, siis on palve arutada seda küsimust kiireloomulise menetluse alusel.

Juhataja

Aitäh! Juhtivkomisjon selles küsimuses on haldusreformikomisjon. Kolleegid, ega ma ei ole kedagi teist unustanud? Ei ole. Palun võtke ette päevakorra projekt. Võimalik, et selles projektis on puudu mõned hädavajalikud päevakorrapunktid, sealhulgas eile küsimusi tekitanud punkt ühistute seadusest. Komisjonid töötavad veel ka täna. Tõenäoliselt saab juhatus neilt ettepanekuid, mida me ka täiskogule edasi anname. Me arvestame sellega, et sellel istungil võidakse täiskogule teha ettepanekuid päevakorra täiendamiseks. Kuidas te suhtute sellesse, kui me hakatuseks kinnitaksime teile välja jagatud päevakorra. Kas panen hääletusele?

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et kinnitada käesoleva erakorralise istungjärgu kolmanda istungi päevakord? Selle ettepaneku poolt on 46 rahvasaadikut, vastu hääletanud ja erapooletuid saadikuid ei ole. Päevakord on kinnitatud.

Päevakorda kinnitatakse järgmised küsimused:

1. Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve II poolaasta plaani kohta" eelnõu. Teine lugemine.
2. Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduse osalise muutmise kohta" eelnõu. Teine lugemine.
3. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Riigimaade eraldamise kohta põllumajanduslikele õppe-, katse- ja teadusasutustele" eelnõu.
4. Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Eesti Vabariigi hasartmängumaksu seaduse eelnõu. Teine lugemine.
5. Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Eesti Vabariigi seaduse "Mõne seadusandliku akti osaliselt kehtivuse kaotanuks tunnistamise kohta" eelnõu.
6. Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse rakendamise kohta" eelnõu.

Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve kohta II poolaastaks" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Kui te lubate, kolleegid, tutvustaksin ma teile võimalikku töökava, kuidas me viiksime läbi eelarvega seonduva arutelu. Me alustame nüüd teisest päevakorrapunktist. Algab teise poolaasta eelarve seaduse teine lugemine. Me jõuame parandusettepanekute läbihääletamiseni. Ja kui täiskogu seda aktsepteerib, siis me võiksime hommikul istungil lõpetada teise lugemise. Juhatus suunab tööd selliselt, et teise ja kolmanda lugemise vahel parandatud või muudetud tekst esitatakse korralikult vormistatuna ja läbimõeldud redaktsioonis kolmandale lugemisele võib-olla isegi täna õhtul, kui juhtivkomisjon seda taotleb ja täiskogu sellega nõustub. See on üks võimalik töövariant, millega me peaksime arvestama. Muidugi eeldab see, et õhtusel istungil tuleb päris pingeline töö.

Alustame teise lugemisega ja ma palun kõnetooli rahandusministeeriumi esindaja. Kas valitsus loobub ettekandest? Paluksin kohe kõnetooli eelarve-majanduskomisjoni esimehe. Või teeb härra Kois ettekande? Kumb teist? Jüri Reinson ise. Kus on härra Reinson? Ootame natuke. Kas eelarve-majanduskomisjoni toas on häälekõvendaja olemas? Jüri Reinson, täiskogu ootab. Härra Reinson, valitsus loobub peatekkandest teisel lugemisel. Sellest teeme järelduse, et me haarame kohe härjal sarvist. Palun.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Kui valitsus loobub tänasest ettekandest, siis on ilmselt otstarbekas asuda parandusettepanekute juurde.

Juhataja

Anname praegu siiski lühikese selgituse, mida te komisjonis tegite, milles te valitsusega kokku leppisite või ei leppinud.

J. Reinson

Koos valitsusega on läbi arutatud kõik parandusettepanekud ja komisjonis me oleme jõudnud seisukohale, et pärast laekunud ettepanekute osalist arvestamist on meil ilmselt võimalik Ülemnõukogus eelarve ka kinnitada, sest me arvame, et eelarve-majanduskomisjon koos rahandusministri ja tema abilistega suutis lahendada kõige teravamad probleemid. Mis

puudutab parandusettepanekutest tulenevaid rahalisi muudatusi tulude ja kulude poolel, siis oleme kokku leppinud, et see eelarve kulude poole suurenemine, mis tuleneb saadikute ettepanekute arvestamisest, võetakse valitsuse reservist, mis selle tulemusena väheneb veelgi. Alustagem eelarve seadusest. §-s 5 on muudetud redaktsiooni selliselt, et seda paragrahvi ei saa tõlgendada väga suvaliselt ja laialdaselt. Valitsusele jäetakse konkreetne võimalus muuta ühe finantseerimisüksuse piires, olgu see ministeerium, amet või midagi muud, kulutusi, kusjuures kogu eelarve jääb endiseks. Me arvame, et ka see on kolleegidele vastuvõetav. Selline oleks lühike sissejuhatus.

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi härra Reinsonile? Ei ole. Tänan!

Kolleegid, siiski on küsimus. Jüri Reinson, tule tagasi! Tõnis Mets tahab küsida.

T. Mets

Härra Reinson! Kuna teine lugemine on käsil, on mul üks küsimus. Kas minu ettepanek läks arvesse või ei läinud?

J. Reinson

Härra Metsa ettepaneku suhtes komisjonil seisukoht puudub, kaks on poolt ja kaks vastu. Ettepanekut tuleb saalis hääletada.

Juhataja

Jaak Jõerüüt.

J. Jõerüüt

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma ei tea, mismoodi on majanduskomisjon tööd edasi planeerinud, aga mul on nii-öelda küsimus ja ettepanek korraga. Ilmselt satuvad saadikud praegu kogu oma heatahtlikkuse juures siiski teatud nõutusesse, mida oleks võimalik vältida. Kas poleks otstarbekas enne sõnavõtude vooru kiirtempo üles lugeda, milline on ühe või teise parandusettepaneku saatus, sest juhul, kui me lõpetame läbirääkimised ja hakkame hääletama, võib meid üllatus tabada. Aitäh!

Juhataja

Ma vabandan Reinsoni ees, meie mõtted langesid kokku. Me oleksime tahtnud teha ka sellise

ettepaneku, et härra Reinson ütleb, mis sai parandusettepanekutest, ja selle põhjal me kavandame läbirääkimised. Kui me lõppsõna juurde tuleme, siis tuleb see asi sisuliselt uuesti üle rääkida. Enne hääletust on vaja kuulda kommentaare. Jätkame.

J. Reinson

Ma katsun siis kiiresti ette lugeda, mis ettepanekutest on saanud. Härra Metsa ettepaneku kohta ma juba vaatasin, et 2 oli poolt ja 2 vastu, komisjoni seisukoht puudub. Härra Alliku esimene parandusettepanek: 3 vastu ja 1 poolt, kuid mitte 50%-lise vähendamisega, vaid põhimõttelise vähendamisega. Teine parandusettepanek: 4 vastu. Härrade Kõo ja Rätsepa parandusettepanekud: 3 poolt ja 1 erapooletu, osaliselt arvestatud, summa ei ole see, mis saadikud nõudsid. Johannes Kassi parandusettepanek: 1 poolt ja 3 vastu. Härra Veetõusme parandusettepanek Tartu linnale 5 miljoni krooni eraldamise kohta soojusenergia ettevõtete tarbeks: 4 vastu, poolt ei ole keegi. Tartu maavalitsuse ettepanek 17 miljoni krooni eraldamiseks Tartu maavalitsusele krediidina kütuse ostmiseks: 4 vastu. Härra Koha ettepanek eraldada 100 miljonit krooni riigireservi kulude katmiseks: 4 vastu. Härra Veetõusme ettepanek eraldada 3 miljonit krooni Lõuna-Eesti riigireservi keskusele: 4 vastu, komisjon ei arvestanud. Ma vabandan. Kui ma ütlesin, mitu häält vastu oli, siis see tähendas, et komisjon seda ettepanekut ei arvestanud. Ühetaoline ettepanek proudelt Lauristinilt ja Sergijlt, härradelt Veidemannilt, Tarandilt ja Jõerüüdilt, mis puudutas haridusministeeriumi stipendiumide allesjätmist: 3 poolt ja 1 erapooletu. Ettepanek on vastu võetud. Ettepanek härradelt Sovetnikovilt ja Käärvalt vähendada halduskulusid (Sovetnikov 3%, Käärma 10%). Komisjon ei toetanud. Nõustuti klausliga, et valitsusel tuleb vaadata see küsimus läbi 1993. aasta eelarves. Edasi tuleb härra Veetõusme ettepanek anda Tartu laululava väljaehitamiseks 2 miljonit krooni. Selle poolt hääletas 3 komisjoni liiget. Raha võetakse valitsuse reservist. Härrade Kuznetsovi, Sovetnikovi, Zolini ja Grigorjevi ettepanekut eraldada Narvale täiendavalt 18 miljonit krooni komisjon ei toeta. Härra Lutt tegi ettepaneku vähendada kaitsekulusid relvaostu piiramise teel. 1 oli poolt ja 3 vastu. Ettepanekut ei arvestatud. Ei toetatud ka keskkonnakomisjoni ettepanekut, mis puudutas kohalikke eelarveid, samuti haldusreformikomisjoni analoogilisi ettepanekuid. Kolmandat ettepanekut, mis puudutas stipendiume, on arvestatud juba varem. Härra Jõerüüdi ja osaliselt ka Ülemnõukogu juhatuse ettepanek oli viia Rahvusraamatukogu eraldi reana eelarvesse. Selle arutamisel oli komisjon teatud raskustes, kuid jäi siiski nõusse rahandusministeeriumi töötajate selgitusega, et see looks asjatu pretsedendi, kui hakkame üksikuid ettevõtteid, asutusi ja üritusi finantseerima otse eelarvest. Mis puudutab Rahvusraamatukogu ehitust, siis eraldatakse sinna täiendavalt

3,65 miljonit krooni ja see summa on kooskõlastatud nii Rahvusraamatukogu kui ka ehitajatega, kes leiavad, et selle rahaga saab teha seal hädavajalikud tööd.

Ma loodan, et kandsin kõik parandusettepanekud praegu kiirkorras teile ette. Kui ma jätsin midagi vahele, palun öelge, ma vastan teile.

Juhataja

Võib-olla on täiendavaid küsimusi härra Reinsonile. Jüri Rätsep.

J. Rätsep

Austatud ettekandja! Mul oleks huvi teada saada, mis sai advokatuuri summast.

J. Reinson

Praegu on selle rea peal 390 000 krooni.

J. Rätsep

Täna väga!

Juhataja

Suur tänu! Tiit Käbin.

T. Käbin

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Samas mikrofonis tegin ma ettepaneku seoses valimiseks eraldatud summadega ja selle ettepaneku on minu teada esitanud kirjalikult härra Hallaste. Mõte on selles, et projektis ettenähtud 3,5 miljoni krooni asemel eraldada valimiste läbiviimiseks 5,5 miljonit, sest muidu on võimatu neid läbi viia. Selle suhtes ma ei kuulnud seisukohta. Täna!

J. Reinson

Täna, härra Käbin! Ma palusingi, et tuletataks meelde, kui ma midagi vahele jätsin. Seda küsimust on komisjonis arutatud põhjalikult ja lahendus on leitud selline, et seaduse teksti lisatakse paragrahv, mis ütleb, et see summa, mis praegu on eraldatud, jääb paigale ja kõiki valimistega seotud tegelikke kulutusi finantseeritakse vastavalt nende tegemisele, kuna komisjon nõustus rahandusministri selgitusega, et referendumi korraldamiseks tegelikult eraldatud raha kippus mõnel pool ülegi jääma. Arvatakse, et valimisi on võimalik edukalt läbi

viia ka siis, kui raha eraldatakse vastavalt tegelikult tehtud kulutustele. Sellekohane paragrahv lisatakse seadusele.

Juhataja

Suur tänu! Nikolai Zolin.

N. Zolin

Lugupeetud spiiker, lugupeetud Jüri Reinson! Põhjendage, palun, miks keelduti eraldamast täiendavaid vahendeid eelarvest Narva linnale. Millega see keeldumine on seotud? Tänan!

J. Reinson

Lugupeetud kolleeg Zolin, lugupeetud saadikud! Teile kõigile on välja jagatud üks selline abitabel, kus on teise poolaasta kohalike eelarvete tulud ja kulud. Seal on andmed ka Narva kohta. Eelarve-majanduskomisjon, arutanud teie taotlust Narvale täiendavate vahendite eraldamiseks, ei leidnud muud pidepunkti kui rahandusministri selgitused. Komisjon jõudis seisukohale, et Narva poolt esitatud tabelid on kulutuste osas üle paisutatud. Näiteks kui Narva linna eelarves on transpordikulused 2,5 miljonit krooni, siis Tartu linnal – elanikke vastavalt 80 000 ja 100 000 – on see summa 1,9 miljonit. Hariduskulutusi taotles Narva 24 miljonit krooni, praegu on 18 miljonit krooni. Tartu linnal on see summa 19 miljonit krooni. Võib-olla selline võrdlus ei ole päris hea, aga meil ei ole teisi andmeid ega teistsugust statistikat. Ja sellest lähtudes me jääme seisukohale, et niimoodi võib iga kohalik omavalitsus või omavalitsusjuht esitada meile täiendavaid taotlusi ja siis me peaksime kõik need rahuldama, mis on tegelikult võimatu. Kulutusi üksikutes haldusüksustes võrreldes ei näinud me, et Narvale oleks liiga tehtud.

Juhataja

Suur tänu! Jaan Lippmaa.

J. Lippmaa

Lugupeetud spiiker, hea kolleeg! Mina küsin ainult enesekontrolli mõttes. Kas ma saan õigesti aru, et selle eelarve aluseks on siiski jäänud rahareformi komitee poolt kehtestatud kõrgendatud maksud? Kas meie eelarve-majanduskomisjon on nüüd jõudnud seisukohale, et valitsus ei pruugi tulla meie ette nende maksumäärade seadustamisega?

J. Reinson

Lugupeetud kolleeg Lippmaa, selle eelarve tulude poole aluseks on tõepoolest nimetatud maksumäärad. Ja selles küsimuses ei ole eelarve-majanduskomisjonil Ülemnõukogu omast erinevat seisukohta. Kui Ülemnõukogu on seni andnud oma vaikiva nõusoleku sellele seisukohale, siis sedasama on teinud eelarve-majanduskomisjon.

Juhataja

Suur tänu, härra Reinson! Tundub, et selleks korraks rohkem küsimusi ei ole. Tänan!
Ma avan läbirääkimised teisel lugemisel. Valitsus esitab ettekande. Rahandusminister härra Miller.

R. Miller

Austatud rahvasaadikud! Ma ei kavatsenud ettekannet esitada, aga ma tahaksin eelarve-majanduskomisjoni poolt öeldud ühte numbrit ainult täpsustada. Nimelt märkis härra Reinson oma ettekandes, et Rahvusraamatukogu ehituseks eraldatakse täiendavalt 3,85 miljonit krooni. See täiendav summa on siiski 3,2 miljonit krooni ning varasemas eelarves oli 0,65 miljonit krooni. Nii et kogu eraldatav summa kokku oleks 3,85, aga mitte täiendav eraldamine. See oli lihtsalt väike väärtus härra Reinsoni poolt. Ma tänan teid.

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Kuid meie lood on sellised, et kui valitsus kantslisse tuleb, siis ta esineb ikka ettekandega. Nii et kui on küsimusi, palun.

R. Miller

Ma tahaksin lisada, et härra Reinsoni poolt ettekantud muudatused ja ettepanekud arutasime kõik koos läbi ning vabariigi valitsus nõustub eelarve-majanduskomisjoni ettepanekutega eelarve muudatuste kohta.

Juhataja

Suur tänu! Kas on härra rahandusministrile täiendavaid küsimusi? Ei ole. Tänan, härra Miller!
Kas ma võin läbirääkimised avada? Palun, Vladimir Kuznetsov.

V. Kuznetsov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Teatavasti töötab Narvas juba teine kõrge komisjon viimase poole aasta jooksul. Tuletan lugupeetud saadikutele meelde, et esimene Ülemnõukogu komisjon lahendas esmajärjekorras poliitilisi probleeme, selgitades Narva linna elanikele mittekodanike ja kodakondsuseta isikute õigusi. Uus Eesti Vabariigi Valitsuse otsusega moodustatud komisjon teatas, et kavatseb abistada Narva linna, kus majanduslik olukord on väga raske. See pole ka hämmastav, sest Narva kui üks tööstuslikult kõige arenenum linn kannab kõige rohkem kahju ettevõtete töö peatamise ja kõige suurema tööpuuduse tõttu, võrreldes Eesti Vabariigi teiste linnade ja regioonidega. Linna eelarve ei täiene praegu peaaegu üldse.

Kujutage endale ette sellist olukorda, lugupeetud kolleegid, et inimesed tulevad septembris puhkuselt tagasi tööle, aga ettevõtted on suletud. Ja seda enne 20. septembrit, see tähendab enne Riigikogu ja presidendi valimisi. Mida te siis soovitate meil teha, kui Narva linna eelarvesse pole ette nähtud sentigi riigieelarvest? Kas tõesti sulgeda koolid, jätta unarusse kultuur ja kogu linn? Pealegi on inimesed juba ilma jäetud õigusest osa võtta Riigikogu valimistest ja nüüd karistatakse neid veel ka materiaalselt.

Minu arvates oleks suur viga jätta Narva linn ilma laekumistest riigieelarvest, mis on ette nähtud eelarveliste organisatsioonide ülalpidamiseks. Palun härra ministrit siiski meelde tuletada, et Narvas töötanud valitsuskomisjon oli nõus Narva juhtkonna põhjendustega, miks on kindlasti vaja suunata vahendeid Narva eelarvesse. Millised need aga peavad olema, seda tuleb linna juhtkonnal ja lugupeetud ministril koos valitsuskomisjoniga ühiselt otsustada. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin kaitsta ja põhjendada teie ees oma ettepanekut eelarve muutmiseks. Ma panen ette vähendada eriteenistusele eraldatud summat 4,4 miljoni krooni, täpselt poole võrra. Eriteenistusele eraldatud summa suurusjärk on võrreldav ühe kolmandiku Tartu Ülikooli eelarvega. See on kuus korda suurem kui kogu Eesti tuletõrjeteenistuse eelarve. Selle põhjenduseks tuuakse meile kogu aeg üks lause, et eriteenistus peab kaitsma kõiki Eesti välissaatkondi. Neid on umbes 20. Et nende kaitsmine võtaks kuus korda rohkem raha kui kogu Eesti tulekahjude kustutamine, on väheusutav.

Pealegi on arusaamatu, miks neid ei võiks kaitsta politsei, kaitstes ka seda tänavalõiku, kus saatkond asub, mitte istudes saatkonna sees, aga see on teine küsimus, tehniline küsimus. Tegelikult ei ole küsimus selles.

Me oleme viimase aasta jooksul korduvalt kuulnud ja lugenud, millega eriteenistus tegeleb, kaasa arvatud maffiatevahelises võitluses osalemine ühe maffia poolel ning andmete kogumine Eesti poliitikategelaste kohta. Ma käsitlen oma ettepanekut mitte finantsmajandusliku ettepanekuna, vaid poliitilise hinnanguna kogu sellele asjale, millest parlamenti on kõrval hoitud ja millest me ka ise oleme kõrvale hoidunud. Kui tekib tõesti julgeolekuteenistus, siis selle finantseerimine toimub ju eraldi eelarve kaudu. Niisugune on hinnang olnule. Ja kui valitsus soovib eriteenistust pidada 500-mehelisena nagu praegu või kasvatada see kas või tuhandeliseks, leiab ta need 2 miljonit oma 52-miljonilisest reservist, et sealt ei peaks kedagi lahti laskma. See on valitsuse asi. Ma kutsun teid üles hääletama selle ettepaneku kui poliitilise hinnangu poolt. Ühtlasi teen ettepaneku anda see raha tuletõrjele, sest me oleme lehest lugenud, kuidas tuletõrjujad lahkuvad ametist väga väikeste palkade tõttu. Me teame, milline on Eesti tuletõrjetechnika ja kuidas kõik Skandinaaviamaad meile vanu tuletõrjeautosid saadavad. See ei ole põhimõtteline küsimus, kas anda see raha tuletõrjele või mitte. Seda võib hääletada koos minu ettepanekuga või eraldi, kuid ma rõhutan tuletõrjet just selleks, et välja tuua see kuuekordne erinevus nende kahe meid kaitsva ja päästva ametkonna tulude vahel. Palun selle asja üle mõelda ja minu ettepanekut toetada. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tõnis Mets.

T. Mets

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma tulen siia selleks, et saada toetust eelarve- majanduskomisjonile esitatud ettepanekule. Meie ees on kaks eelarveprojekti. Üks eelarveprojekt on varasemast põlvest, mille valitsus tagasi võttis, ja teine on täiendustega meie ees olev eelarveprojekt. Siin ma võrdlesin üht kuluartiklit ja see tekitas minus suuri kahtlusi ning seepärast tegingi parandusettepaneku, mille sisu oli selles, et migratsioonifondile eraldatud 10 miljonist kroonist võtta ära 5 miljonit. Esialgne variant nägi ette 5 miljonit, kuid vahepeal toimunud muutused olid viinud selle summa 10 miljonini. Ma näen seda, et praegu elame väga viletsas olukorras. Väga suur osa elanikkonnast on kaotanud suuri materiaalseid väärtusi rahaliste hoiuste näol, mis on inflatsiooni ja Eesti Panga tegevuse

läbi läinud praktiliselt nulliks. Nulliks on läinud ka need väga suured rahasummad, mis olid elanikel korjatud ja mille summa ulatus mitmele miljardile. Need summad oleksid osalt läinud haridusolude parandamiseks. Varsti saabub 1. september ja kõrgkool hakkab peale selle muudatustega, et kehtestatakse õppemaks. Me teame praegu seda, et suur kategooria inimesi veab vaevu välja saadava palgaga. Mis saab veel siis, kui lapsed lähevad kooli ja üliõpilased peavad hakkama maksma täiendavalt õppemaksu? Kuna on nulliks läinud hoiused, siis nendel enam ei ole loota ka seda, et vanemad võiksid aidata.

Nüüd ma lähen uuesti oma ettepaneku juurde vähendada migratsioonifondi summat 5 miljoni võrra ja luua sellest puudustkannatavatele üliõpilastele toetusfond, mis on parasjagu selline, et läheneda asjale diferentseeritult. Meie ühiskond on viimase paari aasta jooksul väga tugevalt polariseerunud, on tekkinud uus jõukate kiht ja samas on arvuliselt väikese jõukate kihi kõrval tekkinud suur kiht inimesi, kes tõesti kannatavad puudust ja kelle lapsed praktiliselt enam kõrgkoolis õppida ei saa. Ma pöördun teie poole mõistva suhtumise leidmiseks, et toetaksite minu ettepanekut vähendada migratsioonifondi 5 miljoni krooni võrra, kuna sinna jääks veel alles 5 miljonit. Asi on selles, et eelkõige migratsiooniküsimused – olgugi väga teravad küsimused meie ühiskonnas – tuleb lahendada ikkagi poliitiliste ja majanduslike läbirääkimiste teel, aga mitte enneolematu rahasumma sumamisega. Eelarve koostamisel on lähtunud täpselt samast arusaamast, otsekui me oleksime rikkad Ühendriigid või jõukas Lääne-Saksamaa, õigemini nüüd terve Saksamaa. Me oleme ikkagi alles iseseisvuse saavutanud väikeriik Euroopas ja peame oma riigieelarvesse suhtuma kui omaenda isiklikku rahakotti. Suurriigid ja kultuurriigid peavad kõige paremaks investeringuks rahasummade suunamist haridusele ja teadusele. Püüame ka meie lähtuda sellest, et see 5 miljonit, mis me migratsioonifondist ära võtame, anname puudustkannatavate üliõpilaste fondi. Siis ollakse meile rohkem tänulikud kui selle summa andmisel mingi müstilise migratsiooniprotsessi lahendamiseks. Teie mõistvale suhtumisele lootma jäädes lõpetan.

Juhataja

Suur tänu! Jaan Lippmaa.

J. Lippmaa

Lugupeetud spiiker, head kolleegid! Ma tahaksin repliigi korras edastada ainult ühe üsna masendava tulemi rahareformi komitee maksude tõstmise vigurist. Ma arvan, et me kõik oleme lugenud professor Janno Reiljani artiklit ja teiste majandusmeeste artikleid, kes viidavad, et suur osa maksubaasist ei ole valitsuse kontrolli all. Mul oli vahepeal mitmeid

kohtumisi Pärnu väikeettevõtjatega ja nad väidavad, et ei tule enam ots otsaga kokku, nende ettevõtlus ei ole tulus. Neil on olnud valida, kas panna oma väikeettevõtlus kinni või hakata tegema mittelegaalselt tööd. Kõik on lootuses, et aeg muutub, maksud muudetakse. Nad on läinud seda teed, et teevad otse tellijatele tööd ilma seda legaalselt vormistamata. Loomulikult tuleb see nii tellijale odavam ja annab kasu väikeettevõtjale. Samal ajal me kaotame suure osa maksubaasist. Nüüd lubatagu küsida valitsuse esindajate käest, kui suur osa meil sellega eelarve tuludest kaotsi läheb. Nagu me teame, on härra Vähi väitnud, et selle aasta jooksul väheneb tootmine niikuinii 35% ja seepärast ilmselt ei püütagi meil seda asja lahti rääkida. Mina olen selle asja endale selgeks teinud, head kolleegid, mina ei saa ei otse ega varjatult selle eelarve kaudu neid kõrgendatud makse mitte kuidagi toetada.

Juhataja

Suur tänu! Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Lugupeetud kolleegid! Ma lisaksin selgitusi parandusettepaneku kohta, mille tegi haldusreformikomisjon ja mida majanduskomisjon heaks ei kiitnud. Ettepanek puudutab eelarveseaduse eelnõu ennast ja käsitleb ühte täiendavat punkti, mille sisuks oleks järgmine tekst: "Anda maavolikogudele õigus määrata kindlaks esmatasandi omavalitsusüksuste eelarvete osalemise määrad oma maakonna 1992. aasta II poolaasta eelarve kulude katmises." Selle ettepaneku tegemise ajendiks oli Maaomavalitsuste Liidu mõnede esindajate palve selline punkt seadusesse lülitada ja olukord, mis seda tingib, on järgmine. Meie valla omavalitsustele laekub teatav hulk maksusid, neil on olemas oma tulubaas. Maaomavalitsustel mingit iseseisvat tulubaasi ei ole, rääkimata reguleeritavast tulubaasist. Nad saavad praegu raha otse riigieelarvest küsimise peale. Samal ajal on maavalitsustele jäänud päris suur hulk kohustusi ka valdade ees, valdade elukorralduses, milleks vallad ise pole veel praegu valmis. Mitmesugustel põhjustel haldusreform lihtsalt pole nii kaugele jõudnud.

Maavalitsuste asjatundjate jutu järgi on tekkinud selline olukord, kus vallad ei teadvusta kõiki oma kohustusi, nad tihti peale käivad oma maksudest saadava rahaga ümber suhteliselt kergekäeliselt, kulutavad selle ära. Kui see on otsas, siis on häda käes ning pöörduakse maavalitsuse poole õigustatud nõudmisega, et tema aidaku nüüd välja ja korraldagu need asjad ära, mis selle raha eest oleks ehk võimalik tegelikult korraldada. Ja selleks, et niisugust olukorda vältida, palusidki maaomavalitsuste tegelased paranduse abil reserveerida teatud summa valla eelarvete laekumistest, võimaldamaks maakonnale oma organisatsiooniliste

vahenditega korraldada teatavaid küsimusi, mida vallad ise pole suutelised reguleerima või lihtsalt pole osanud seda õigel ajal teha.

Juhataja

Suur tänu! Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Keskkonnakomisjon on õige pikalt ja põhjalikult mitmel eelarve arutamisel omavalitsustele käsitletud seda osa riigieelarvest, mis suunatakse keskusest omavalitsustele nii-öelda piirkondlikuks poliitikaks. See on seotud otseselt rohkem maksvate keskkonna kaitserajatiste finantseerimisega. Ütleme, et kuskile piirkonda on vaja veepuhasteid või muud sellist. Siia maani ei ole eelarved, sealhulgas praegune, määranud lähemalt, kuidas neid riigieelarvest eraldatud omavalitsussummasid peab kasutama. Niisugune praktika on väärt selle mõttes, et jutt pole ainult keskkonnaasjadest, vaid kõne all on üldse vähemarenenud regioonide poliitika.

Teatavasti on meie riigiorganitel veel vähe kogemusi ja ammugi tuleb seda öelda omavalitsuste kohta. Praegu võib näha, et selle rahaga, mis ilma sihtotstarbeta eraldatakse omavalitsustele, käiakse vana traditsiooni järgi ümber nii, nagu oleks see täiesti vaba raha, mida suunatakse edasi kuhu tahes. Kui juba väga teravalt öelda, siis kasutatakse seda raha oma võimu kindlustamiseks. Tuntakse ennast bossina, kes jagab raha maakonnas. Kogu selle mehhanismi muutmiseks tuleb muidugi teha nii, et olulisemad eraldused oleksid tõesti sihteraldused. Ja kui raha on mõeldud puhastusseadmete tarvis, siis tuleb seda nii ka kasutada, mitte osta peenemaid autosid ja muud luksust taga ajada. See nõue loomulikult tuleb Riigikogus ilmselt täpsustamisele, millal, milliste summade puhul näha ette sihtotstarbeline kasutus ja millal anda saajale vabad käed. Alati polegi vaja sihtotstarvet väga täpselt määratleda, raha võib anda lihtsalt kultuuri edendamiseks, küllap omavalitsus siis ise näeb, milleks konkreetselt ta seda kasutab.

Keskkonnakomisjon sellise parandusettepaneku ka esitas, et see asi parandada juba selles eelarves. Aga nähes praegu, et hääletamine selles asjas viiks ilmselt aja asjatule raiskamisele või isegi seaks ohtu kogu eelarve saatuse, võtab keskkonnakomisjon – viimast korda küll – selle küsimuse siiski tagasi. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Jaak Jõerüüt.

J. Jõerüüt

Härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma tulin siia kahel põhjusel. Kõigepealt ajendatult Tõnis Metsa sõnavõtust. Ma tunnen, et mu kohus on üks asi ära õiendada. Nimelt siitsamast puldist läks kümme minutit tagasi liikvele Tõnis Metsa, hea kolleegi väärarusaama tõttu väärinformatsioon. Asi puudutab järjekordselt väga huvitavat ja skandaalset teemat, õppemaksude teemat, ja olgu see asi siis nüüd veel kord õiendatud.

Õppemaksu avalikes õppeasutustes saab meie enda vastuvõetud haridusseaduse järgi kinnitada ainult kõrgem seadusandlik kogu, praegu siis Ülemnõukogu või poolteise kuu pärast Riigikogu. Niikaua, kui siit saalist ei ole läbi käinud õppemaksu probleem mõnes avalikus õppeasutuses, on sellised üritused lootusetud ja ebaseaduslikud. Sama asja on korduvalt selgitanud ka haridusministeerium. Nii et üks asi on kuulujutt ja teine asi on tegelikkus. Mingit õppemaksu praegu kehtestada ei saa, see oleks ebaseaduslik. See asi ei puudutanud Tõnis Metsa ettepaneku sisu, see on tema isiklik asi, ma tahtsin ainult õppemaksu pärast suu lahti teha.

Teine asi. Pidasin vajalikuks tulla siia pulti seetõttu, et olin eelmine kord üks eelarve ägedatest ründajatest. Ja ma tahaksin nüüd öelda, et oma ettepanekute täielikku vastuvõtmist ei ole võimalik tõenäoliselt kunagi loota, liiati veel nii lühikese aja jooksul, mil meie seda eelarvet käsitleme. Mulle siiski tundub, et praegusel hetkel lausa põletavad nii olulised Eesti kultuuriobjektid nagu Tartu laululava, Eesti Kunstimuuseum, millest ma härra Milleriga ka just rääkisin, ja Rahvusraamatukogu. Need saavad oma hädavajaliku finantseerimise selle aasta lõpul kätte ja see on muidugi hea.

Teiseks. Mitme inimese ja mitme komisjoni poolt tehtud ühisettepanek liitub natuke samuti Tõnis Metsa poolt algatatud teemaga. See oli siis too ettepanek, mille taga seisid nimelt Tarand, Jõerüüt ja Veidemann. Ma selgitan saalile, et asja sisu oli õppelaenu reservi tagasikantimine stipendiumideks, sest 1. september on ligi ja muudatused tulevad liiga järsku. See on aktsepteeritud meie ettepaneku järgi ja loodame, et kõrgkoolides on siiski natuke rahulikum olukord.

Kolmandaks. Üks minu rünnakuobjekte oli § 5, mingil määral ka § 3 ja § 4, aga § 5 oli sõlmpunkt. Ma kontrollisin härra Milleri juures seda sõnastust, mis loodetavasti meile ka varsti trükitult lauale tuleb, ja seda sõnastust on ka minu jaoks aktsepteeritavalt muudetud. Nagu ma ütlesin, kõike ei saa. Kuid praegu on minu seisukoht, et pärast teiste parandusettepanekute läbihääletamist ja saali otsuse langetamist peaks tänase ja homse päeva jooksul selle eelarve siiski vastu võtma. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Vello Pohla.

V. Pohla

Lugupeetud juhataja, austatud kolleegid! Kõnesolev eelarve lähtub sellest valitsuse poolt kehtestatud maksude tõstmisest, mida ta tegi omavoliliselt uue raha kasutuselevõtmise varjus. Selleks ei olnud tal mingit õigust ega volitusi. Nagu nüüd on selgunud nii ajakirjandusest kui ka siin saalis kõlanud majandusteadlaste seletustest, viimati kolleeg Jaan Lippmaa suust, annab selline ettevõtte tulumaksu järsk tõstmine surmahoobi väikeettevõtetele, kellest meil ju majanduse elavnemine peaks alguse saama. See maksude järsult suurenenud laekumine riigieelarvesse soodustab majanduse seadusevälist toimimist või anarhiat majanduses. Käibemaksu tõstmine suurendas inflatsiooni ning 90% elanike ühe suurenevat vaesestumist. Samal ajal me näeme ajakirjanduses, et valitsus on kokku leppinud Rahvusvahelise Valuutafondiga ja Eesti Pank alla kirjutanud memorandumitele, kus on kindlaks määratud, kui palju võime palka tõsta ja kui pikk peab meil olema pensioniiga. Seda kõike ei ole meil siin kõrgemas seadusandlikus kogus üldse arutatud. Nii et valitsuse omavoli jätkub ka seadusandluse alale ja eelarve peegeldab seda. Seetõttu ei saa mina Ülemnõukogu liikmena kuidagi seda eelarvet toetada ja hääletan selle vastuvõtmise vastu. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, kas on veel kõnepidajaid, sõnasoovijaid? Ei ole. Kas lõpetame läbirääkimised? Meil oleks nüüd vaja saada kõik jõud saali, sest läbirääkimiste järel asume läbi hääletama parandusettepanekuid. Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 56 rahvasaadikut, puudub 41.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käsiloleva päevakorrapunkti üle? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 44 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 5 jäid erapooletuks. Läbirääkimised on lõpetatud.

Kas valitsus soovib lõppsõna teisel lugemisel? Ei soovi. Palun siis kõnetooli härra Jüri Reinsoni, eelarve-majanduskomisjoni esimehe. Ärge nüüd saalist välja minge, me hakkame hääletama.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Nüüd seisab meie ees vastutusrikas roll läbi hääletada parandusettepanekud. Mul on ettepanek alustada Eesti Vabariigi seaduse "Eesti

Vabariigi 1992. aasta II poolaasta plaani kohta" eelnõusse esitatud parandusettepanekutest ja seejärel minna lisade juurde. Komisjon ja autorid on aktsepteerinud 5. paragrahvi uue teksti. Ma loen selle ette: "Anda Eesti Vabariigi Valitsusele õigus teha ministriumidele, riiklikele ametitele ja keskasutustele määratud kulude piires vajaduse korral käesoleva seaduse 3. paragrahviga kindlaksmääratud kuluartiklite vahel ümberpaigutusi." Kui keegi Ülemnõukogu saadikutest seda ei vaidlusta, siis seda hääletada vaja ei ole, kuna komisjon ja autorid on nõus.

Juhataja

Kas keegi vaidlustab? Tiit Käbin.

T. Käbin

Täna! Mul on protseduuriline ettepanek kogu selle hääletamise käigu kohta. Kuna neid on palju, oleks täielikuma ülevaate saamiseks olnud korrektne, kui ettepanekud oleksid kirjalikult meist igaühe laual. Kokkuvõttes me võidaksime sellega ka aega, sest siis ei oleks ju vaja pikalt igat ettepanekut põhjendada. Nii et mul on ettepanek praegu arutelu katkestada ja komisjonil vormistada ettepanekud kirjalikult. Ja kui meil kõigil need on käes, siis jätkata. Täna!

Juhataja

Probleem on olemas. Küll aga viib praegune katkestamine ning parandusettepanekute tabeli koostamine meid selleni, et kolmandat lugemist täna läbi viia ei saa. Sest meie plaanid olid sellised, et pärast teist lugemist, kui see lõpetatakse, anda muudetud tekst teile kätte täna õhtuks. Härra Reinson, millised on komisjoni kommentaarid?

J. Reinson

Lugupeetud kolleegid! Nagu te kõik teate, lõppes parandusettepanekute esitamise tähtaeg eile õhtul kell 16.30. 17.00 asus komisjon nendega tööle ja lõpetas selle töö täna hommikul kell 9.45. Eelarve-majanduskomisjon ei suuda ka imesid teha. Meil ei ole seda tabelit veel. Ja väitele, nagu vabaneksime selle tabeli olemasolu korral selgitustest, julgen küll vastu vaielda. Ka tabeli puhul tuleks ikkagi iga parandusettepaneku juurde anda eelarvekomisjoni selgitus ja kui vaja, siis ka autori selgitus. Ma pean võimalikuks, et kolleegid tulevad komisjonile vastu ja vabastavad meid sellest tööst, sest nende parandusettepanekute vormistamine tabelina võtab meilt küllalt palju aega. Ja ma lihtsalt usun, et meil on võimalik ka ilma selle tabelita hakkama saada.

Juhataja

Tiit Käbin, kas see on ametlik ettepanek või oled valmis selle tagasi võtma?

T. Käbin

Jah, see on ametlik ettepanek ja ma arvan, et oleks õigem, kui me seda hääletaksime. Kui kolleegid sellega nõustuvad, siis teeksime nii. Kui nad seda ei toeta ja leiavad, et saavad eelmise järgi hääletada, siis teeksime teisiti. Kas ma esitan kirjalikult?

Juhataja

Muidugi kirjalikult. Nii palju ütlen küll, et täna kolmandat lugemist ei toimu, kui täiskogu seda ettepanekut toetab.

Eelarve-majanduskomisjon seda ettepanekut ei toeta. Tiit Käbinil on vormistamine lõppstaadiumis. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra spiiker! Kui ma ei eksi, on see, mida Tiit Käbin praegu teeb, lihtsalt reglemendijärgne nõue ja saadikul on õigus seda nõuda. Nii et reglement siin mingit hääletamist minu mälu järgi üldse ette ei näe.

Juhataja

Jaak Allik, tegemist on praegu erakorralise istungjärguga ja sellest lähtuvalt jätan ma endale õiguse panna see ettepanek hääletusele. Jaak Allik, kas me korraldame vaidluse praegu kompetentsuse teemal, kes tunneb paremini reglementi? Palun.

J. Allik

Lugupeetud härra spiiker! Õigused erakorralisel istungjärgul on täpselt sõnastatud Ülemnõukogu otsuses.

Juhataja

Panen hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et katkestada käsiloleva päevakorrapunkti arutamine ja jätkata arutelu veel sellel istungjärgul? Selle ettepaneku poolt on 19 rahvasaadikut, vastu on 24, erapooletuks jäid 7. See ettepanek ei leidnud toetust.

Härra Reinson, jätkame parandusettepanekute läbihääletamist.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ilmselt pean ma nüüd jätkama oma küsimust 5. paragrahvi kohta, sest ma ei saanud selgust, kas saalis on eriarvamusi või ei ole.

Juhataja

Kolleegid! Kas teil on eriarvamusi § 5 kohta? Autorid ja juhtivkomisjon on ühel meelel. Ei ole. Jätkame.

J. Reinson

Järgmine ettepanek on lisada seaduse teksti uus § 7. Praegune § 7 läheks 8-ks jne. § 7: "Eesti Vabariigi Valitsusel finantseerida Riigikogu valimise kulusid lisaks seaduse lisas toodud 3 500 000 kroonile vastavalt tegelikule vajadusele." Komisjon ja autorid on ühel meelel.

Juhataja

Lisa 6?

J. Reinson

Mitte lisa 6, vaid lisada § 7.

Juhataja

Lisada § 7. Kuulsin valesti. Vabandust.

Nii, kolleegid, autorid ja juhtivkomisjon on ühel meelel. Kas oleme nõus? Tiit Käbin.

T. Käbin

Tänan! Mul on ainult üks küsimus. Kas see on kooskõlastatud või läbi arutatud ka vabariikliku valimiskomisjoni esimehe härra Eerik Truuväljaga? Ja kui on, siis milline on tema seisukoht?

J. Reinson

Härra Käbin, härra Truuväli on sellise lahendusega päri.

T. Käbin

Tänan!

Juhataja

Kolleegid, kas nõustume? Nõustume. Läheme edasi.

J. Reinson

Härra Kassil on ettepanek kärpida assigneeringuid Eesti Televisioonile ja Eesti Raadiole. Ma kõigepealt küsiksin: kas härra Johannes Kass nõuab ettepaneku hääletamist? Kui nõuab, siis ma loen selle täies mahus ette.

Juhataja

Nõuab.

J. Reinson

Ettepanek on kärpida assigneeringuid riigieelarvest Eesti Televisioonile 2 miljoni krooni võrra, see on 21%, vähendades töökohti ja tehnilise ekspluatatsiooni kulusid ning kaotades kolmest venekeelsest programmist kaks programmi.

Teiseks. Samuti kärpida assigneeringuid Eesti Raadiole 1,5 miljoni krooni võrra, see on 13,5%, vähendades ülepaisutatud kaadrit. Eesti Vabariik ei suutvat ülal pidada sellist mammutorganisatsiooni, mis loodud Nõukogude propagandamasina tarvis. Kokkuhoid kanda sotsiaalkulude tarbeks.

Selle ettepaneku kohta palusime Ülemnõukogu ajakirjanduskomisjoni seisukohta ja see on eitav. Toodud on pikk põhjendus. Kui saadikud nõuavad, loen ka selle ette. Ka eelarve-majanduskomisjon ei toetanud ettepanekut.

Juhataja

Meil on olnud kolleeg Koit Rauaga kurbi kogemusi. Seepärast ma juhin tähelepanu sellele, et kui ettepanek on protseduurilist laadi, siis palun esitage. Kui küsimus on mulle, siis esitage küsimus mulle. Kas Johannes Kassi ettepanek on hea või halb, loogiline või ebaloogiline, selle kohta mitte üks sõna. Koit Raud.

K. Raud

Aitäh! Austatud juhataja, mul on protseduurilist laadi küsimus teile ja selle sisu on nimelt järgmises. Arvestades seda, et meil on erakorraline istungjärk, mille puhul, nagu te olete öelnud, võib eirata ka reglementi, küsin ma: kas erakorralisel istungjärgul reglementi eirates on rahvasaadikutel õigus protesteerida võhiklike ja rumalate ettepanekute vastu? Aitäh!

J. Reinson

Härra juhataja, teile oli küsimus.

Juhataja

Ma vabandan, Koit Raud, palun korrake küsimust.

K. Raud

Jah, mul on protseduuriline, protseduurilist laadi küsimus. Kas erakorralisel istungjärgul, nagu te olete väitnud, võib eirata ka reglementi? Kas erakorralisel istungjärgul tohib rahvasaadik reglementi eirates protesteerida võhiklike ja rumalate ettepanekute vastu? Aitäh!

Juhataja

Härra Reinson, ma palun hetkeks vabandust, et kaldun parandusettepanekust kõrvale. Kolleeg Jaak Allik avaldab minule protesti Ülemnõukogu reglemendi rikkumise pärast tänasel arutelul. Mul on väga raske sellega nõustuda, sest loomulikult võib enda ette püstitatud eesmärged püüda realiseerida mitmel teel. Seda ka protseduuride kaudu. Kui Ülemnõukogu arvab, et meil on vajadust tulla veel kokku erakorralisteks istungjärkudeks, siis see on tema õigus, kuid me näeme, millise kvoorumiga me tööd teeme. Loomulikult võib oma õigust sellisel juhtumil ka niimoodi realiseerida. Tänaõhtusel istungil meil võib-olla ei ole 49 saadikut ja ka homme ei ole.

Kui me läheneme asjale bürookraatlikult, siis on võimalik, et Jaak Allikul on õigus. Kui me aga läheneme asjale sisuliselt, siis ma väidan, et ei ole õigus. Kui rahvasaadik tahab siiski tööd teha, pingutada ja selgusele jõuda parandusettepanekute sisus, siis saab ta seda teha tänase istungi käigus. Me võime teha siin vaheaegu, tutvuda lähemalt parandusettepanekutega, aga kui me tahame seda küsimust ummikusse ajada, siis on ka see võimalus olemas. Täiskogu öelgu, kas me hakkame protesti arutama või teeme tööd edasi. Jätkame tööd. Palun, Jüri Reinson.

J. Reinson

On aeg hääletada.

Juhataja

Mul on palve, kordame veel üle.

J. Reinson

Jutt on Johannes Kassi parandusettepanekust kärpida assigneeringuid riigieelarvest Eesti Televisioonile 2 miljoni krooni võrra ehk 21%, vähendades töökohti ja tehnilise eksploatatsiooni kulutusi ning kaotada kolmest venekeelsest programmist kaks, samuti kärpida assigneeringuid Eesti Raadiole 1,5 miljoni krooni võrra, see on 18,5%, vähendades ülepaisutatud kaadrit. Härra Kass väidab, et Eesti Vabariik ei suuda ülal pidada sellist mammutorganisatsiooni, mis on loodud Nõukogude propagandamasina tarvis. Kokkuhoitud raha soovitab ta kasutada sotsiaalkuludeks. Eelarve-majanduskomisjoni ja ajakirjanduskomisjoni seisukohad on eitavad.

Juhataja

Kas kõik mõistavad kolleeg Johannes Kassi parandusettepaneku sisu? Panen hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Johannes Kassi parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 2 rahvasaadikut, vastu on 50, 1 jäi erapooletuks. Johannes Kassi parandusettepanek ei leidnud toetust. Jätkame, palun.

J. Reinson

Järgmine parandusettepanek on kolleegidelt Kuznetsovilt, Sovetnikovilt, Zolinilt ja Grigorjevilt Narva linna eelarvesse täiendavalt 18 700 000 krooni eraldamiseks. Komisjon seda ei toetanud. Eespool ma juba selgitasin.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on kolleegide Kuznetsovi, Sovetnikovi, Zolini ja Grigorjevi parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 11 rahvasaadikut, vastu on 26, 5 jäid erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmine on härra Sovetnikovi parandusettepanek vähendada juhtimiskulutusi teisel poolaastal kõigis ministriumides, ametites ja teistes teenistustes, sealhulgas Ülemnõukogu esimehe kantseleis, Ülemnõukogu majandusteenistuses ja Riigikantseleis 3%. Eelarve-majanduskomisjon ettepanekut ei toetanud.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on kolleeg Sovetnikovi ettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei

toeta. Selle ettepaneku poolt on 16 rahvasaadikut, vastu on 24, 4 jäid erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Samalaadne ettepanek on härra Käärvalt, kes soovib vähendada halduskulusid 10%, vabanenud 10,2 miljonit krooni aga paigutada majanduse stabiliseerimise fondi ning kasutada talvekütuse ostmiseks. Ma võlgnen teile siinkohal selgituse, kolleegid. Arutelul anti eelarve-majanduskomisjonile teada, et tegelikult on sel aastal juba toimunud kolm suhtelist halduskulude vähendamist, absoluutarvus on need seoses inflatsiooniga pidevalt kasvanud. Ja tegelikku kokkuhoidu käesoleva aasta eelarves sellest saada võimalik pole isegi mitte sel juhul, kui me võtame vastu vastava otsuse, sest ka vabanenud töötajatele tuleb maksta vallandustoetust. Kõik kulud jäävad paigale, kui just ei soovita jätta ruume kütmata ja tasumata elektri eest.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on kolleeg Ants Käärma parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 11 rahvasaadikut, vastu on 23, 6 jäid erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Nüüd on mul ettepanek lahendada korraga kuus parandusettepanekut. Mul on ees härra Käärma ettepanek hariduskulude kohta. Ta soovib taastada mitmed stipendiumid endises mahus. Nagu ma enne juba väitsin, on samalaadne ettepanek proua Sergijlt, proua Lauristinilt, härra Veidemannilt, härra Tarandilt ja härra Jõerüüdilt. Seda ettepanekut on arvestatud. Nüüd ma tahaksin küsida, kas keegi saadikutest soovib seda hääletada.

Juhataja

Kolleegid, ega meil ei ole probleeme? Nõustume. Aitäh, jätkame.

J. Reinson

Järgmine ettepanek on härra Veetõusmelt. See näeb ette eraldada stabilisatsioonifondi arvelt Tartu linna eelarvesse laululava ehituse lõpetamiseks 2 miljonit krooni. Eelarve-majanduskomisjon ja autorid toetasid seda ettepanekut. Kui keegi ei protesti, siis ei ole vaja hääletada.

Juhataja

Kas keegi protestib? Ei protesti. Oleme leppinud.

J. Reinson

Teine härra Veetõusme ettepanek puudutab Lõuna-Eesti Hulgikeskuse riigireservi loomiseks 3 miljoni krooni eraldamist. Eelarve-majanduskomisjon seda ettepanekut ei toetanud, kuna me leidsime, et küsimus tuleb lahendada üldriiklikult, mitte regionaalselt.

Juhataja

Paneme hääletusele.

J. Reinson

Härra Veetõusmet ennast saalis ei ole, loomulikult tuleb hääletada.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on kolleeg Ants Veetõusme parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 9 rahvasaadikut, vastu on 27, 3 jäid erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmisena tuleb käsitlemisele härra Metsa ettepanek. Võttes arvesse Eesti Vabariigi rasket majanduslikku olukorda ja 1992. aasta riigieelarve pingestatust, teeb ta ettepaneku migratsiooniameti migratsioonifondi vähendamiseks 5 miljoni krooni võrra. Migratsioonifondi jääks 5 miljonit krooni. Eelarve-majanduskomisjon, kuulunud ära härra rahandusministri selgitused, seda ettepanekut ei toetanud.

Juhataja

Paneme hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on kolleeg Tõnis Metsa parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei toetanud. Selle ettepaneku poolt on 15 rahvasaadikut, vastu on 2, 3 jäid erapooletuks. See ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmine ettepanek on härra Allikult, kelle arvates tuleks vähendada eriteenistuse eelarvet 50%, see on 4,473 miljonilt kroonilt 2,236 miljonile kroonile. Eelarve-majanduskomisjon,

kuulanud ära rahandusministeeriumi selgitused, ei saa täie kindlusega öelda, milliseid eriteenistuse üksusi me võime ilma Eesti riigi huvisid kahjustamata vähendada, milliseid mitte. Ja me ei toetanud seda ettepanekut.

Juhataja

Kes on Jaak Alliku parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei toetanud. Selle ettepaneku poolt on 20 rahvasaadikut, vastu 22, 3 jäid erapooletuks. See ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Teine härra Alliku parandusettepanek on suurendada tuletõrjeameti eelarvet 2,236 miljoni krooni võrra töötasude tõstmiseks ning seadmete ja inventari soetamiseks. Siin ma tahaksin kolleegidele selgitada, et eelarves ei kajastu kogu Eesti Vabariigi tuletõrje, nagu väitis härra Allik, vaid ainult keskuse kulud, kuna tuletõrje on kohaliku eelarve kuludes. Peale selle on praegu eraldatud piisavalt raha, et võimaldada tuletõrjajatele keskmist palka 650 krooni kuus. Komisjon ei toetanud seda ettepanekut.

Juhataja

Kas see on Jaak Alliku teine parandusettepanek?

J. Reinson

Jah.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Jaak Alliku teise parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei toeta. Käib hääletamine. Selle ettepaneku poolt on 10 rahvasaadikut, vastu on 28, 7 jäid erapooletuks. Teine parandusettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmine parandusettepanek on kolleegidelt Rätsepalt ja Kõolt. Kas kolleegid soovivad panna oma parandusettepanekud hääletusele?

Juhataja

Jüri Rätsep? Ei soovi. Ahti Kõo? Ei soovi. Ega keegi kolmas saadik ei soovi? Jüri Rätsep. Kuulame ära.

J. Rätsep

Ma tänan majanduskomisjoni mõistva suhtumise eest. Minu arvates on see väga korrektne lahendus. Tänan väga teid.

Juhataja

Oleme kokku leppinud.

J. Reinson

Järgmine parandusettepanek on härra Hallastelt. Riigikogu ja Vabariigi Presidendi valimiste läbiviimiseks eraldada vastavalt Eesti Vabariigi Valimiskomisjoni poolt koostatud eelarvele 5 370 000 krooni. Enne ma selgitasin seda. Äsja otsustasime teha seaduses paranduse. Kas härra Hallaste soovib oma ettepanekut hääletada?

Juhataja

Illar Hallaste.

I. Hallaste

Aitäh, härra juhataja! Minu poole pöördus Eesti Vabariigi Valimiskomisjoni esimees härra Truuväli ja selgitas, et nendest rahadest, mis on praegu eelarves eraldatud, ei piisa Riigikogu ja Vabariigi Presidendi valimiste läbiviimiseks, ja esitas ka konkreetse, väga põhjendatud ja põhjaliku eelarve, näidates ära, kuhu kohta need kulud konkreetselt lähevad. Kuna meil on otsustatud korraldada presidendi ja Riigikogu valimised, siis tuleb need ka rahaliselt tagada. Aitäh!

J. Reinson

Härra Hallaste, mul on tunne, et te ei olnud saalis, kui me võtsime vastu teise paranduse käesolevasse eelarveseaduse eelnõusse, lisades paragrahvi 7, mis kõlab: "Eesti Vabariigi Valitsusel finantseerida Riigikogu valimise kulusid lisaks seaduse lisas toodud 3,5 miljonile kroonile vastavalt tegelikule vajadusele." See on härra Truuväljaga kooskõlastatud.

Juhataja

Jätkame. Härra Hallaste võtab ettepaneku tagasi.

J. Reinson

Järgmine ettepanek on Ülemnõukogu saadikult härra Veetõusmelt ja see puudutab täiendavate rahaliste vahendite eraldamist Tartu linnale. Ma loen ette: "Käesoleva aasta teise poole ja 1993. aasta eelarvete koostamisel on vaja ette näha riiklike energiavarude loomine katlamajade tarvis eelolevaks talveks. Tartu linna elamumajandust teenindavate riiklike aktsiaseltside "Tartu Soojus" ja "Eesti Energia" LKV keskkatlamaja masuudi- ja põlevkivivarud ei ole talveks piisavad. Koguvajadus on vastavalt kuni 5000 ja 50 t. Samuti on vaja ette näha vahendeid "Tartu Gaasile" varude soetamiseks ettemaksude näol. Arvestades ülaltoodut, palume teise poolaasta eelarves ette näha ülalmärgitud firmadele või transpordi-, energeetika ning ehitusministeeriumile või Tartu linnale küttevarude loomine 5 miljoni krooni ulatuses." Eelarve-majanduskomisjon ei toetanud seda ettepanekut, kuna me leidsime, et see küsimus puudutab kogu vabariiki, kõiki linnu ja muid asulaid ning ettevõtteid. Asi tuleb lahendada kõigi, mitte üksikute huvides.

Juhataja

Kolleegid, kuidas teile tundub, kas kõnetooli mikrofoni on täna liiga vaikne? Mina kuulen väga halvasti. Kas teie kuulete hästi? Paneme natuke võimu juurde.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Ants Veetõusme parandusettepaneku poolt? See on arvult juba kolmas, juhtivkomisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 5 rahvasaadikut, vastu on 33, 1 jäi erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Analoogne ettepanek on Tartu Maavalitsuselt, kes samadel motiividel palub eraldada 17 miljonit krooni krediiti. Eelarve-majanduskomisjoni vastus on sama mis härra Veetõusmele. See probleem on kõigile ühine ja lahendada tuleb ühiselt.

Juhataja

Kelle parandusettepanek see on?

J. Reinson

See on Kalju Koha parandusettepanek.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Kalju Koha parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei

toeta. Selle ettepaneku poolt on 3 rahvasaadikut, vastu on 34, 3 jäid erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Härra Koha järgmine parandusettepanek kõlab nii: "Ettepanek 1992. aasta II poolaasta riigieelarve projektile. Eesti Vabariigi Valitsuse 1990. aasta 28. mai protokollilise otsuse nr. 24 p. 6 kohaselt on moodustatud riigi reservid, mis on vajalikud eriolukordade puhul. Varude suurus on 100 miljonit krooni. Riigi reservide hoidmine ja säilitamine nõuab kulutusi, sest käive on piiratud. Arvestades meie tänast majanduslikku situatsiooni ja üleminekut turumajandusele, on õigustatud, et vastavaid kulusid kannaksid kaubandusorganisatsioonid, hulgibaasid, erivarustusorganisatsioonid jms. See viiks ühtlasi ka hindade kasvule, mis ei ole soovitatav. Teen ettepaneku leida riigieelarvest vahendeid 100 miljoni krooni riigi reservide, kaubavarude hoidmise kulude krediteerimiseks."

Ühtlasi on lisatud ettepanekule kaubandusministeeriumi vastus härra Koha järelepärimisele selles küsimuses, kus sellist taotlust palutakse. Eelarve-majanduskomisjon, analüüsinud praeguses eelarveprojekti kaubandusministeeriumi ja põllumajandusministeeriumi real olevaid kulutusi riigi reservi hoidmiseks ja säilitamiseks ning selle reservi tegelikku olemit, leidis, et sellise 100 miljoni krooni eraldamine ei ole põhjendatud ega võimalik ning ei toetanud ettepanekut. Kõik komisjoni liikmed olid vastu.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Kalju Koha teise parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 3 rahvasaadikut, vastu on 31, 6 jäid erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmine on saadik Priidu Priksi ja riigikaitsekomisjoni ettepanek, mis puudutab kaitseuuringute keskuse finantseerimist 600 000 krooniga. Kas kolleegid nõuavad ettepaneku hääletamist? Autorid ei aktsepteeri.

Juhataja

Priidu Priks, palun.

P. Priks

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Kuna käesoleval juhul jättis valitsus tegemata selle, mis ta ise oli planeerinud, ja riigikaitsekomisjon tegelikult ennetas valitsust, siis ei saagi seda küsimust praegu panna arutamisele. Ma võtan oma ettepaneku tagasi.

Juhataja

Riigikaitsekomisjon teeb sama ettepaneku. Jätkame.

J. Reinson

Nüüd on järjekorras härra Jõerüüdi ettepanekud, mis puudutavad Rahvusraamatukogu. Mida kolleeg Jõerüüt ütleb?

Juhataja

Loe enne ette.

J. Reinson

Härra Jõerüüt paneb ette paigutada Rahvusraamatukogu kulud omaette reale ja lisada vastavale alajaotusele eraldi kuluna Eesti Rahvusraamatukogu hoone ehitamise finantseerimiseks 7 416 000 krooni. Komisjon ja autorid leidsid siin osalise kompromissi, millest me eelnevalt ette kandsime. See summa on nüüd koos varem eraldatuga 3,85 miljonit. See on kooskõlastatud Rahvusraamatukogu direktri ja ehitajaga ning on eraldi reana.

Juhataja

Kuulame, mida Jaak Jõerüüt ütleb.

J. Jõerüüt

Kui on selline kompromiss leitud ja Rahvusraamatukogu leiab, et sellega tõesti saab selle aasta lõpuni läbi ja järgmisel sügisel ei peaks Riigikogu omakorda puudujäävat 30 miljonit krooni eraldama, siis ma lepin selle lahendusega.

Juhataja

Kindluse mõttes küsin üle. Kas Rahvusraamatukogu direksioon, ehitaja, valitsus ja juhtivkomisjon on ühel meelel, et see summa on sobiv?

J. Reinson

See on kokku lepitud.

Juhataja

Ega keegi kolmas ei nõua hääletusele panekut? Ei nõua. Aitäh! Jätkame.

J. Reinson

Nüüd on härra Luti parandusettepanek. Selle kohaselt tuleks vähendada kaitsekulutusi taparelvade ostmisel. Punkt 1. Kuulipildujaid – 500, uus redaktsioon – 200. Punkt 2. 100 komplekti tankitõrjerelvi, uus redaktsioon – 40 komplekti. Punkt 3. 50 miinipildujat, uus redaktsioon – 20 miinipildujat. Punkt 4. Vähendada Kaitseliidu kulutusi 30%.

Eelarve majanduskomisjon arutas seda ettepanekut. Vaatamata sellele, et me ei leidnud selliseid ridasid, saime kokku summa, mis tuleks sellisest vähendamisest. Ja kuulanud ära nii rahandusministri arvamuse finantsilistest võimalustest, eelarve-majanduskomisjon häältega 3 : 1 ei toetanud härra Luti ettepanekut. Leiti, et neid kulutusi ei saa vähendada.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on kolleeg Peeter Luti parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 16 rahvasaadikut, vastu on 22, 3 jäid erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmine parandusettepanek on keskkonnakomisjonilt. Keskkonnakomisjon on seisukohal, et riigieelarvest maakondade ja vabariiklike linnade eelarvetele eraldatavatesse toetustesse 132,03 miljoni krooni ulatuses ei saa suhtuda kui nende eelarvete tuludesse, mille kasutamise suunamine on ainult kohalike volikogude pädevuses. Maakonnad ja vabariiklikud linnad taotleavad rahalist toetust konkreetsete objektide ja programmide finantseerimiseks, kuid kasutavad saadud vahendeid, sealhulgas keskkonnakaitselistelt rajatistelt mujale suunatud raha, mitte alati nendel eesmärkidel. Samal seisukohal on Eesti Vabariigi Riigikontroll, kes oma 1991. aasta tööaruandes viitab isegi täitmata jäetud valitsuse otsusele, mille kohaselt tuleb nendele summadele määrata sihtotstarve. Võttes aluseks kohaliku omavalitsuse aluste seaduse § 15 lõike 4, mille kohaselt kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvetesse eraldatakse riigieelarvest vahendeid Ülemnõukogu poolt määratud korras, teeb keskkonnakomisjon alljärgneva ettepaneku: "Täiendada seaduseelnõu lisaga 2, milles määratakse maakondade ja

vabariiklike linnade kaupa nende maakondade ja vabariiklike linnade eelarvetesse riigieelarvest eraldatava rahalise toetuse kasutusvaldkond või sihtotstarve."

Lugupeetud kolleegid! Eelarve-majanduskomisjon ja autorid arutasid ettepanekut ja leidsid, et praegu eraldatakse kohalikesse eelarvetesse raha ikkagi mitte mingi umbkaudse summana, vaid sellesama paberi alusel, mis kõigil saadikutel on käes. Seal on kohalike eelarvete kulude projekt jaotatud nii majanduses kui sotsiaalsfääris ja kohaliku omavalitsuse võimalused neid rahasid teisiti kasutada sõltuvad ainult volikogust. Ja kui kohalikud volikogud tõepoolest selliselt talitavad, siis me ei näinud praegusel etapil küll vajadust sellesse sekkuda, olgugi et toetasime põhimõtet: kes maksab, see tellib ka muusika. Aga muusika tellimine on sellel lehel. Eelarve-majanduskomisjon ei toetanud keskkonnakomisjoni ettepanekut.

Juhataja

Kuulame ära, mida keskkonnakomisjoni esimees ütleb. Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja! Keskkonnakomisjon on muidugi sisuliselt selle nõudmise poolt, aga arvestades kõiki tehnilisi asjaolusid, mis praeguseks on välja kujunenud, olime nõus selle ettepaneku tagasi võtma. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Võetakse tagasi.

J. Reinson

Edasi tulevad haldusreformikomisjoni parandusettepanekud. Kõigepealt paneb ta ette anda maavolikogudele õigus määrata kindlaks, mil määral osalevad esmatasandi omavalitsusüksuste eelarved oma maakonna 1992. aasta teise poolaasta eelarve kulude katmises.

Eelarve-majanduskomisjon arutas seda küsimust. Tuletan lugupeetud kolleegidele meelde, et kui me kunagi arutasime kohalike eelarvete osalemist riigieelarve kulude katmises, siis ei saanud me komisjoni taotlusel teha seda enne, kui olime sisse viinud muudatuse Eesti NSV eelarveseadusesse, mille järgi Ülemnõukogul selline õigus puudus. Praegu oleme samasuguses situatsioonis. Kui me võtame selle punkti vastu, siis peaksime muutma ka eelarveseadust. Lähtudes eeltoodust, ei saanud eelarve-majanduskomisjon seda ettepanekut toetada.

Juhataja

Kas paneme hääletusele, Andrus Ristkok?

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on haldusreformikomisjoni parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 6 rahvasaadikut, vastu on 27, 8 jäid erapooletuks. See ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Haldusreformikomisjoni teine ettepanek on jätta eelnõust välja § 5. Praegune Ülemnõukogu on aktsepteerinud parandatud § 5. Ma ei tea, kuidas suhtub sellesse haldusreformikomisjon.

Juhataja

Haldusreformikomisjon võtab ettepaneku tagasi.

J. Reinson

Kolmas parandusettepanek nõudis haridusasutuste stipendiumide taastamist. See on tehtud.

Lugupeetud kolleegid! Kui nüüd midagi kahe silma vahele pole jäänud, siis on kõik parandusettepanekud siin saalis läbi arutatud.

Juhataja

Kolleegid, ega ei ole kogemata teist kellegi parandusettepanekut unustatud? Ei ole unustatud. Sellega on parandusettepanekud läbi hääletatud. Kas juhtivkomisjon toetab teise lugemise lõpetamist?

J. Reinson

Jaa, loomulikult toetab juhtivkomisjon teise lugemise lõpetamist.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kas kellelgi on vastuväiteid või lõpetame teise lugemise? Teine lugemine on lõppenud. Juhtivkomisjon soovib teha avalduse.

Juhtivkomisjoni esimees teeb komisjoni nimel ettepaneku viia Eesti Vabariigi riigieelarve käesoleva aasta teise poolaasta seaduse kolmas lugemine läbi tänasel õhtusel istungil. Ettepanek võetakse vastu. Kui kõik meie tegevuses klapib, siis algab kolmas lugemine kell 6. Praegu käivad meil läbirääkimised valitsusjuhiga, võimalik, et ka tema tuleb õhtusele istungile. Me ootame siis sellevõrra suuremat osavõttu.

Eesti Vabariigi seaduse "Mõne seadusandliku akti osaliselt kehtivuse kaotanuks tunnistamise kohta" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Kolleegid, meil on jäänud 10 minutit plaanilise vaheajani. Minu tähelepanu on juhitud sellele, et on üks lühike punkt, mille jõuaks enne vaheaega läbi arutada. Kas teeme ära? See on päevakorrapunkt, valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu mõne seadusandliku akti osaliselt kehtivuse kaotanuks tunnistamise kohta. Kas tegemist on teise lugemisega? Esimesega. Palume ettekandeks kõnetooli tööminister härra Kuddo.

A. Kuddo

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud rahvasaadikud! Küsimus on ise väga lihtne ja lühike. Teatavasti hakkas meil käesoleva aasta 1. juulist toimima Eesti Vabariigi töölepingu seadus. Seoses sellega oleks vaja tühistada mitu seadusandlikku akti või tunnistada need kehtivuse kaotanuks. Teile on välja jagatud vastava seaduse eelnõu. Siin on märgitud terve hulk töökoodeksi punkte ja paragrahve, mis tuleks tühistada. On kaasas ka Eesti NSV töökoodeks, mis praegu veel kehtib. Kui teil on konkreetseid küsimusi ühe või teise paranduse kohta, siis ma oleksin heameelega nõus nendele vastama. See on lühidalt seaduseelnõu sisu. Aitäh!

Juhataja

On küsimusi. Tiit Käbin.

T. Käbin

Tänan! Ma kordan küsimust, mida olen varemgi esitanud. Niisugustel puhkudel, kui on tegemist seaduste muutmise, üksikute paragrahvide muutmise või üksikute paragrahvide tühistamisega, oleks korrektne esitada nende tekstid. Käesoleval juhul need ei ole pikad. Ainult paragrahvide loetelu ei anna siin viibijatele absoluutselt mitte midagi. Ma palun teha seda teiseks lugemiseks. Tänan!

A. Kuddo

Mul on need paragrahvid isegi kaasas. Ma võin need ette lugeda. Kõik muudatused on õiguskomisjonis läbi arutatud.

T. Käbin

Tulemus oleks märksa parem, kui igatüki ise neid vaataks. Aja kokkuhoid on siis kindlasti suurem.

Juhataja

Selles küsimuses nõustun ka mina Tiit Käbiniga. Teiseks lugemiseks toome need paberid saali, jagame kõikidele saadikutele välja. Milliseid küsimusi on veel härra ministrile? Ei ole. Aitäh! Ma palun kõnetooli härra Tõnu Antoni, õiguskomisjoni esimehe, kes teeb meile teatavaks õiguskomisjoni seisukoha.

T. Anton

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Meie ees olev seaduseelnõu tuleneb meie poolt vastuvõetud töölepingu seadusest, mille rakendusotsuses me kohustasime valitsust viima teistesse seadusandlikesse aktidesse sisse vajalikud parandused ja muudatused.

Meile esitatud seaduseelnõu näeb ette töökoodeksi mõnede paragrahvide muutmist ja teiseks ametiühingute seaduse § 11 muutmist. Õiguskomisjon on seaduseelnõu läbi arutanud ja toetab selle vastuvõtmist.

Juhataja

Suur tänu! Küsimus. Priidu Priks.

P. Priks

Aitäh, härra spiiker! Lugupeetud ettekandja, minu küsimus puudutab Tiit Käbini õigustatud ettepanekut. Kui palju seda materjali mahuliselt meile lauale tuleks, ja kas see on otstarbekas? Võib-olla saaks seekord läbi ilma seda Tiit Käbini palvet rahuldamata?

T. Anton

Kui ollakse nõus, ma loeksin lühidalt ette, mida need paragrahvid, millele seaduseelnõus on tehtud viide, käsitlevad. Nõus ma soovin olla sellega, et kui valitsus või mõni teine selleks õigust omav institutsioon esitab Ülemnõukogule seaduseelnõu, siis peaks sellel juures olema lisamaterjal, kust on näha, mida need viited, mis eelnõus on, tähendavad. Niisiis kui ollakse nõus, ma lühidalt ütlesin, mida need paragrahvid käsitlevad:

§ 2 – tööliste ja teenistujate põhilised tööalased õigused ja kohustused;

§ 5 – tööseadusandlusele mittevastavate töölepingu tingimuste kehtetus.

3. peatükk "Tööleping":

§ 107 – palga säilitamine üleviimisel teisele alatisele vähemtasuvale tööle;

§ 119 – tagatised ja kompensatsioonid komanderingute puhul;

§ 134 – töösisekorra eeskirjad;

§ 163 – üleviimine kergemale tööle;

§ 169 – rasedate naiste ja naiste, kellel on kuni 1,5 aasta vanuseid lapsi, üleviimine kergemale tööle;

§ 176 – tagatised rasedate naiste ja naiste, kellel on kuni 1,5 aasta vanuseid lapsi, töölevõtmisel ning nende vallandamise keeld;

§ 179 – vanus, millest alates töölevõtmine on lubatud;

§ 188 – õppeasutuse lõpetanud noortele tööliste ja spetsialistidele erialase ja kvalifikatsioonile vastava töö tagamine;

§ 189 – alla 18 aasta vanuste tööliste ja teenistujate vallandamise piiramine;

§ 190 – töölepingu lõpetamine alaealise ja tema vanemate või teiste isikute nõudmisel;

§ 261 – mõne kategooria tööliste ja teenistujate tööalased soodustused;

§ 264 – mõne kategooria tööliste ja teenistujate töölepingu lõpetamise täiendavad alused;

§ 266 – mõne kategooria tööliste ja teenistujate töö reguleerimise muud iseärasused.

See teine seadus, millele on tehtud viide, ametiühingute seadus, käsitleb 11. paragrahvis tagatise ametiühingute liikmetele.

Juhataja

Kas kõik, härra Anton? Suur tänu! Me käsitleme seda päevakorrapunkti kiireloomulisena, mistõttu ma avan ka läbirääkimised. Kas on sõnasoovijaid, kõnepidajaid? Ei ole. Kas loeme esimese lugemise lõppenuks? Esimene lugemine on lõppenud.

Kolleegid, enne kui me läheme vaheajale, ma tahan anda teile ühe selgituse. Loomulikult ei õigusta mitte ükski asjaolu seda, et ignoreeritakse seadusloome protsessuaalsest küljest tulenevaid nõudeid. Tõenäoliselt ei tehta seda mitte kunagi ka selles saalis. Küll aga annavad erakorralisel istungjärgul rakendatavad meetmed õiguse mõnevõrra riivata saadiku mugavusi. Loomulikult on mugavam tööd teha, kui kõik dokumendid on väga üksikasjaliselt saadikule kätte antud ja tal jääb ainult teha oma valik nupule vajutamisega. Kuid erakorralisel istungjärgul võidakse ka ebamugavamalt tööd teha. Kui nõutakse selgitusi, neid ka antakse. Sellest lähtudes langetasin ma muu hulgas otsuse mitte rahuldada Jaak Alliku protesti. Täiskogu toetas seda lihthäälteenamusega. Vaheaeg. Töö jätkub 12.20.

V a h e a e g

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kantselei struktuuri ja koosseisu osalise muutmise kohta

Juhataja

Kolleegid, algab kohalolekut kontroll. Kohaloleku kontroll. Kohal on 52 rahvasaadikut, puudub 45.

Lugupeetud rahvasaadikud! Nagu ma istungi alguses teid eelnevalt informeerisin, võib kõne alla tulla ka kinnitatud päevakorra täiendamine. Praegu olemegi sellise valiku ees. Täna enne istungi algust andis härra Ristkok meile juhatuse nimel üle ühe eelnõu, mis käsitleb Ülemnõukogu kantselei struktuuri ja koosseisu osalist muutmist. See teema kuulub haldusreformikomisjoni kompetentsi. Komisjon on seda küsimust oma korralisel istungil arutanud ning teeb täiskogule ettepaneku võtta see käesoleva istungi päevakorda kiireloomulisena. Kas teil on juba selle otsuse eelnõu välja jaotatud?

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungi päevakorda ühe punktiga, mis käsitleb Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kantselei struktuuri ja koosseisu? Selle ettepaneku poolt on 35 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 1 jäi erapooletuks. Päevakorda on täiendatud. Ettekandega esineb nii juhatuse kui ka juhtivkomisjoni nimel härra Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Lugupeetud kolleegid! Otsuseprojekt, mille hommikul istungi alguses juhatuse nimel üle andsin, on sellise iseloomuga, et see loodetavasti ei põhjusta pingelisi diskussioone. Seetõttu komisjon leidis, et me võime otsuseprojekti kiireloomuliselt arutada kas või juba täna, aga samal ajal on küllalt pakiline meie kantselei struktuuri korrastamine. Küsimus on selles, et tehnikateenistus kuulub siamaani presiidiumi kantselei koosseisu, samal ajal kui nende töö maht ja ülesanded tulenesid hoopis meie tegevusest ja põhitöö nad tegidki siin Toompeal. Nüüd aga kuulub presiidiumi kantselei niikuinii likvideerimisele. Ilmselt on õige aeg see tehnika teenindamine kantida Ülemnõukogu enda kantselei koosseisu. Hädavajadus selle järele on olemas, sest tehnikateenistuse töövõimest jääb praegusel hetkel puudu meie kõigi vajaduste rahuldamiseks. Nagu ma aga aru saan, see koosseis, mis projektis on kirjas, esialgu väga ei kiirusta. Selleks ajaks, kui Riigikogu kokku tuleb, üritatakse olla nii kaugel, et tehnikateenistus on valmis täitma oma ülesandeid täies mahus. Seetõttu ma leian, et otsuse võiks langetada. See puudutab meie praegust ja Riigikogu töökorraldust. Ilmselt on asi pakiline. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas meil on küsimusi härra Ristkokile? On. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud kolleeg! Millised on selle tehnikateenistuse funktsioonid? Kas ka saadikud võivad selle teenuseid kasutada? Kas nad näiteks saavad arvutid ja kas see teenistus abistab saadikuid töös arvutitega?

Kas te võite öelda, kui suur on praegu Ülemnõukogu kantselei ja valitsuse kantselei arvuline koosseis? Tänan!

A. Ristkok

Loomulikult on see tehnikateenistus mõeldud teenindama kogu tulevast Riigikogu ja praegust Ülemnõukogu. Praegu on olukord selline, et meil ei jagu tehnikat kõigile üksiksaadikutele, mistõttu teenistus hõlmab olemasolevat tehnilist parki. Praegu on minu teada valdavalt kõigil komisjonidel arvutid olemas. Siia alla kuuluvad ka telefonid, paljundusaparaadid ja paljunduskeskus, mis on ka alles kujunemisjärgus. Ilmselt kõik tehnikaga seotud tööd peaksid sinna alla kuuluma. Seda näitab ka planeeritud koosseis, kus on insener, arvutiinsener ja juhatajad.

Kantselei arvulist koosseisu ma ei oska peast teile praegu öelda, peaks küsima kantselei töötajatelt. Minu teada tuleb see väiksem kui presiidiumi kantselei koosseis. Valitsuse kantselei koosseisuga ma ei oska teda võrrelda. Võib-olla peaks küsima härra Propsti käest täpseid numbreid. Minu teada on see kuskil 60–70 vahel.

Juhataja

Jah, presiidiumi personal on 101,5 inimest, üks on ilmselt poole kohaga. Ülemnõukogu kantseleis on kuni 70 inimest. Täpselt praegu ma ei ütle. Ja valitsuse kantselei suurust ma ei tea.

Rohkem küsimusi ei ole, härra Ristkok. Ma avan läbirääkimised. Ei ole vaja pidada läbirääkimisi? Kas asume otsust vastu võtma? Kohaloleku kontroll, kohaloleku kontroll. Kohal on 56 rahvasaadikut, puudub 41. Veenduge, kas teie puldid töötavad, me asume otsust vastu võtma. Puldid töötavad, kõik on registreerunud.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kantselei struktuuri ja koosseisu osalise muutmise kohta? Käib hääletamine, 49 häält on vaja. Kolleegid, kiirustage, struktuur on vaja paika panna! Selle

ettepaneku poolt on 47 saadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole. Otsus jääb vastu võtmata.

Mida see siis nüüd tähendab, kolleegid? Kas me siis struktuuri ka ei taha täiendada? Kolleegid, tulge palun kõik saali, jätke kas või söömine pooleli. Minul oleks vaja formaalset alust, et uus hääletus läbi viia.

Kolleegid, viime läbi uue kohaloleku kontrolli! On alust arvata, et esialgne kohaloleku kontroll ei pruukinud pehmelt öeldes olla väga autoriteetne, sest saalis oli 47 saadikut. Kohaloleku kontroll. Kohal on 58 saadikut, puudub 38. Eelmise hääletuse tulemuse tühistame, kuna saalis ei olnud kvoorumit.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kantselei struktuuri ja koosseisu osalise muutmise kohta? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 55 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 1 jäi erapooletuks, otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi hasartmängumaksu seaduse eelnõu teine lugemine

Juhataja

Lugupeetud rahvasaadikud! On ettepanek jätkata 5. päevakorrapunktiga. Nii soovitab komisjon ja ka asjaosalised on kohale kutsutud. Arutusele tuleb valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu hasartmängumaksu kehtestamise kohta ning me alustame teist lugemist. Nagu te mäletate, oli menetlus kiireloomuline. Ma palun ettekandeks kõnetooli rahandusministri esimese asetäitja härra Enn Roose.

E. Roose

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud saadikud! Mul on väga kahju, aga ma olen jälle teie ees maksuseadusega, konkreetselt Eesti Vabariigi hasartmängumaksu seaduse eelnõuga, mis on täna teisel lugemisel. Vahepeal on laekunud täiendus- ja parandusettepanekud. Need on arutatud läbi majanduskomisjonis. Parandusettepanekud on järgmised.

Härra Veidemann, härra Jõerüüt ja proua Lauristin teevad ettepaneku viia § 5 sisse parandus, et hasartmängust laekuvast summast 10% anda Eesti Rahvuskultuuri Fondi. Kooskõlastatult eelarve-majanduskomisjoniga on see parandusettepanek aktsepteerimist leidnud ja kajastub uues redaktsioonis § 5 alapunktis 2.

Härra Kalda on teinud ettepaneku täiendada sama § 5 sellega, et hasartmängumaksust laekunud eelarvevälistest tuludest eraldada 13% Eesti Punase Risti põhikirjas ettenähtud humaansete ülesannete lahendamiseks. Arutelul eelarve-majanduskomisjonis leiti, et õigem oleks 90% hasartmängumaksu laekumisest suunata sihtotstarbelisena eelarvevälisesse Eesti Sotsiaalfondi ja siis parlamendis eelarvekulude läbivaatamisel võib otsustada, mitu protsenti läheb Punasele Ristile, palju lastele, palju invaliididele jne. Üldiselt on seda raha niivõrd vähe, et jagada praegu laekumised protsentuaalselt ära igasuguste võimalike kulusuundade vahel võib-olla isegi ei ole õige.

Õigem oleks Riigikogul paika panna projektorientatsiooniga kulutused. Ütleme, et sel aastal tehakse midagi suurt lastele, Punasele Ristile või invaliididele, järgmisel aastal on hoopis teine protsentuaalne jaotus ja antakse kõik selle sihtotstarbelise fondi tulud, ütleme, ainult invaliididele. Täheandab, siin on mitmeid lahendamisevõimalusi, aga kuna raha on väike, siis kui igäüks saab teatud osa, ei saa selle rahaga midagi kapitaalsemat ära teha. See ettepanek leidis aktsepteerimist vaid osaliselt selles mõttes, et see läheb sihtotstarbelisena eelarvevälisesse Sotsiaalfondi. Seal sõltub juba edasisest jagamisest, kuidas seda kasutada.

Härra Mati Ahven teeb ettepaneku arvestada maksumäärade kinnitamisel hasartmängude eripära, seda, kas on vaja mängukoha sisseseadmiseks teha suuri kulutusi või ei, kas mängur peab rahast ilma jääma niiskes, jahedas keldris või eeskojas või on mäng talle mugav valges, soojas ruumis jne. Täheandab, kuna hasartmängud kuuluvad valitsuse määruse järgi litsentseerimisele, siis litsentseerimise tingimustes antakse erinõuded, mis tingimustele vastavalt peab hasartmänge korraldava ettevõtte need ruumid korras hoidma. Litsentseerimiskomisjon ei anna ühelegi hasartmängu korraldajale õigust teha seda pimedas keldris või trepikojas, see peab olema spetsiaalselt sisustatud ja varustatud ruum. Järelikult praegusel etapil ei ole mõtet neid maksumäärasid diferentseerida.

Härra Tiit Made teeb ettepaneku sõnastada hasartmänguseaduse § 4 järgmiselt: "Hasartmängumaksu määr on 85% puhastulust." Maksumäära küsimus oli eraldi arutusel ka eelarve-majanduskomisjonis. Otsustati jääda siiski brutotulu juurde, kuid muuta maksumäära. Maksumääraks oli meil enne pakutud 65%, nüüd pakutakse 10%. Probleem on selles, et alguses me püüdsime seda 65% seostada sellega, et hasartmängu korraldajatelt ei võeta käibemaksu ega ettevõtte tulumaksu. Niisuguseid ettepanekuid tehti, kuid kuna valitsus neid ei aktsepteerinud, siis on ainuke võimalus alandada hasartmängumaksu määra. Kui esimene lugemine oli läbi ja ajakirjanduses avaldati 65%-lise maksumäära informatsioon, siis hakkasid neli põhilist hasartmängude korraldajat Eestis avaldama omapoolset detailinformatsiooni selle kohta, kui suured tulud neil hasartmängude korraldamisel üldse on. Varem seda

informatsiooni üldse kätte ei saanud. Kuid nüüd tundub, et see informatsioon on natuke ilustatud. Tuleb umbes niimoodi välja, et nad korraldavad hasartmänge heategevuse eesmärgil. Tulu nad üldse ei saa ja on väga vaesed.

See informatsioon on muidugi kaastunnet äratav, aga samaaegselt vähe usutav. Kuna meil selles asjas täpset statistilist baasi ei ole, siis võiks lähtuda sellest kontseptsioonist, et nad maksavad edasi käibemaksu, maksavad edasi ettevõtte tulumaksu ja startida § 4 alusel 10%-lise hasartmängumaksuga, võtmaks hasartmängumajandus oma kontrolli alla. Nii saame õige statistika selle kohta, mis seal üldse toimub. Pärast seda kunagi aasta või kahe pärast saame otsustada, kas see 10% on küllaldane või koguni ülepaisutatud. Kui me aga praegu sellise ähvardava informatsiooni baasil teeme järelduse, nagu ajaks mingisuguse suurema maksu kehtestamine kõik hasartmängukorraldajad pankrotti, siis me ei saa sealt midagi kätte, rääkimata käibemaksust ja tulumaksust. Nii et ettepanek, mida ka majanduskomisjon aktsepteeris, oli §-s 4 toodud maksumäära muutmine: 65% asemel 10%. Ma arvan, et kui härra Made oleks siin saalis, siis ka tema kindlasti aktsepteeriks selle otsuse, kuna ta on väga suur madalate maksude pooldaja.

Härra Juhan Telgmaa on teinud kaks ettepanekut. Esimene neist on fikseerida §-s 3, et maksustatakse ööpäevane netotulu. Seda majanduskomisjonis arutades ma valitsusepoolselt ei toetanud, sest netotulu väljatoomine eeldab raamatupidamise arvestust. Brutotulu on lihtsam arvutada, netotulu ei ole võimalik iga päev välja tuua. Üldse on seda väga raske teha.

§ 4. Rakendada diferentseeritud maksumäärasid. See on põhimõtteliselt õige ettepanek. Kui meil tulevikus on statistika küllaldane, saaksime mänguautomaatidele rakendada ühtesid maksumäärasid ja kasiinodele teisi maksumäärasid. See oleks täiesti õigustatud. Ilmselt me võiksime ka tulevikus niimoodi teha, sest osa riike nii teeb, aga antud juhul puudub meil nende maksumäärade väljatoomiseks statistiline majanduslik alus. Seetõttu ma paluksin härra Telgmaad mitte seda nõuet täna väga kategooriliselt esitada. Peaksime seda tegema siiski natuke hiljem, kui meil statistika ja majanduslik põhjendus on olemas.

Valitsus esitas ka omapoolsed ettepanekud selle maksuseaduse eelnõu muutmiseks, kuid majanduskomisjon ei võtnud neid vastu. Me pakkusime eraldada laekumisest 20% politseile ja 20% maksuametile, et üldse seda maksu kätte saada. Majanduskomisjonis aga jäi kõlama motiveering, et võib-olla kasutada maksuametnike suhtes stimuleerimismehhanismi. Nagu te hinnaseaduses muudatusena juba fikseerisite, jääb Hinnaametile 10% hinnasanktsioonide rakendamiseks. Tegemaks seda ka maksusanktsioonide rakendamise puhul sellise loogilise lahendusega, olin ma valitsusepoolselt nõus seda otsust aktsepteerima.

Viimane on härra Priidu Priksi ettepanek, mille kohaselt hasartmängumaks laekub eelarvevälisesse Eesti Sotsiaalfondi sihteraldistena lastepolikliinikutele ja lastehaiglatele moodsa diagnostikaaparatuuri hankimiseks. Selle ettepaneku on osaliselt vastu võtnud ka majanduskomisjon. Ta on aktsepteerinud eelarvevälist sihtfondi, aga pole spetsifitseerinud, kuidas seda sihtfondi kasutada, ja see ühtib minu esimese vastusega esimesele muudatusettepanekule. Seda peaks tegema normaalses eelarveprotsessi käigus tulevane Riigikogu.

Järelikult on siis muudatused viimases redaktsioonis põhiliselt toimunud. Teised on redaktsioonilist laadi, ma ei hakka nendel peatuma.

On §-s 4 võetud hasartmängumaksu määr 10%, jutt on siis ööpäevasest brutotulust.

§-s 5 on fikseeritud, et hasartmängumaks laekub 90% ulatuses sihtotstarbelisena eelarvevälisesse Eesti Sotsiaalfondi ja 10% ulatuses eelarvevälisesse Eesti Rahvuskultuuri Fondi.

§-s 10 on kirjas, et seadus jõustub alates 1. novembrist 1992.

Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Küsimused ettekandjale. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud härra ettekandja! Hasartmänge peetakse praegu kogu maailmas suureks bisnessiks. Meenutagem, kuidas pandi alus Las Vegasele ja muudele hasartmängukeskustele. See äri on alati kasumit andnud.

Mulle näis, et teie sõnavõttus kõlas mõte, et valitsus pakub 10% sellepärast, et ta ei kontrolli seda tegevusala. Kas see on nii? Mul on kaks küsimust.

Esimene küsimus. Kui palju maksab üldse kasumilt maksu rõivaid valmistav ettevõtte ja kui palju hasartmängudega tegelev ettevõtte?

Teine küsimus. Kui suur on hasartmängude maksumäär teistes riikides, näiteks Skandinaaviamaades? Täna!

E. Roose

Lugupeetud härra Lebedev, mul ei ole tõesti Las Vegase kohta käivat statistilist informatsiooni. Ma väga vabandan selle pärast, et mul ei ole seda. Võimalik, et seda on võimalik hankida, aga mitte ühe päeva jooksul.

10%-lise maksumäära kehtestamisel on tõesti mitu aspekti. Maksumäärad peavad olema võrreldavad teiste maade omadega. Kui näiteks Saksamaal võetakse 85% hasartmängude maksu, siis samal ajal ei rakendata käibemaksu ega ettevõtte tulumaksu. Kuna aga Eestis võetakse neid kahte maksu paralleelselt hasartmängumaksuga, siis me ei saa kasutada selliseid suuri maksumäärasid, nagu on näiteks Saksamaal. Samal ajal on Soomes maksumäär, nagu mu kolleeg Kai Valge ütleb, 30% ja umbes samasugused kuni 50%-lised maksumäärad ka Rootsis. Kõik need maksud on kombineeritud teiste maksudega.

See teie väide on õige, et meie valitsus ei kontrolli praegust hasartmängumaksude bisnessi, see on absoluutselt õige. Ja seetõttu on riskantne alustada väga suure maksumääraga. Me võime selle lapse, mis alles tekib, maksudega ära kähkida. Niisiis on parem startida lisaks olemasolevatele käibe- ja tulumaksule väiksema spetsiaalmaksuga ja pärast seda, kui on statistika ja kontroll võetud enda kätte, muuta oma arvamust, kui see on põhjendatud. Suur tänu!

Juhataja

Suur tänu! Hillar Kalda.

H. Kalda

Austatud spiiker, lugupeetud ettekandja! Ka hasartmängumaksust tuleb nii välja, et tahetakse ikka riigieelarvet täita, sest käibe- ja tulumaks lähevad ju riigieelarvesse, kui hasartmängumaks on arvestatud eelarvevälistesse taludesse. Kui eelmises projektis, mis esimesel lugemisel oli, paluti 65% ja nüüd on 10%, siis kas teile tõesti ei tundu, et see on ikka äärmiselt väike? Sellest tulenevalt ma mõistan ka teie eelmist ütlemist, et tulud on niikuinii väikesed, ja kui veel maksuseadus jõustada 1. novembrist, siis sel aastal ei juhtu peaaegu mitte midagi. Aitäh!

E. Roose

Jaa, härra Kalda, teil on täiesti õigus. Kõnealuse maksu laekumine riigieelarvesse on sel aastal kaduvväike. Aga viimaste arvestuste kohaselt, kui hasartmängukorraldajad ei valeta, peaks olema esialgselt selle 10%-ga garanteeritud vähemalt ühe miljoni Eesti krooni laekumine aasta arvestuses. Ma usun, et see on vähendatud suurus. Ilmselt tuleb sealt rohkem, aga praegu meil ei ole põhjust väita, et tuleb rohkem.

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev, teine küsimus.

V. Lebedev

Tänan! Ma tahtsin lihtsalt täpsustada, kas hasartmängudega tegelevale ettevõttele laienevad kõik muud maksud pluss veel see 10%-line maks. Kas ma sain õigesti aru? Kas see tähendab, et neilt võetakse käibemaks, ettevõtte tulumaks ja veel 10%? Kas nii?

E. Roose

Jaa, härra Lebedev.

Juhataja

Suur tänu, härra Roose! Mulle tundub, et rohkem küsimusi ei ole.

E. Roose

Suur tänu, ma loodan, et see on viimane kord lõpuks.

Juhataja

Selles ei pruugi kindel olla. Eelarve-majanduskomisjoni nimel esineb kolleeg Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu! Härra Roose tutvustas minu eest põhiliselt kõiki parandusettepanekuid, rääkis ka selle ära, kuidas komisjon neid toetas. Mul ei ole praegu mõtet seda korrata, kuid need paar ettepanekut, mida komisjon ei aktsepteerinud, tuleb läbi hääletada. Ma tuleksin veel tagasi, kuna küsimusi esitati ka 10% kohta, mida see tähendab. Tiit Made nõuab, et hääletataks tema ettepanekut võtta 85%-list maksu puhastulust, praegu on aga kirjas brutotulu. Komisjon seda ettepanekut siiski ei aktsepteerinud, kuna arvestati sellega, mida ka härra Roose põhjendas, et esiteks on puhastulu ööpäevaselt väga raske kätte saada ja teiseks kiputakse puhastulu või kasumit võltsima. Sellepärast on kindlam kehtestada maks brutotulult, mistõttu seda on vähendatud 10%-le. Mida see 10% tähendab, kui Tiit Made ettepanek on 85% puhastulust? Minule on antud ühe välismaa mängu andmed. Selle käive oli 30 miljonit, millest võib eeldada, et 1/3 läks võitudeks ja järele jäi brutotulu 20 miljonit. Kui nüüd sellest arvutada 10%, siis tähendab see, et maksu suurus oli 2 miljonit. Aga kui rakendada põhimõtet, et maksu võetakse puhastulust, siis selle ettevõtte või põrgu

puhastulu oli 1,8 miljonit. Kui see maksustada 85%-ga, siis see 10% peaaegu ühtib 85%-ga puhastulust. Nii et komisjon jäi seisukohale, et maks laekuks kindlamini, kui maksumäär oleks 10%.

Härra Priksi ettepaneku mõte on selles, et seaduses ei oleks lihtsalt märgitud raha laekumine sotsiaalfondi sihtotstarbelisena, vaid et oleks ka ära näidatud, milleks seda kasutatakse. Muidu võidakse kasutada sotsiaalfondi oma äranägemise järgi. Tema ettepanek oli kasutada seda raha lastepoliinikutele diagnostikaaparatuuri muretsemiseks. Meie komisjon oli seisukohal, et nii peenelt, kas raha läheb diagnostikaaparaadi muretsemiseks või millekski muuks, ei ole seadusesse vaja sisse kirjutada. Võib-olla see summa, mis tänavu kahe kuuga laekub, tõesti läheb selleks otstarbeks, kuid seadus ju kehtib edasi. Järgmistel aastatel võib see summa olla suurem ja siis saab seda kasutada ka muuks otstarbeks, kas lapsinvaliidide või teiste abistamiseks. Konkreetse otstarbe peaks ikkagi ära määrama kõrgem riigivõimuorgan.

Meie komisjonil on ettepanek, kui autorid ja härra Roose seda aktsepteeriksid, sõnastada § 5 punkt 1 alljärgnevalt: "90% ulatuses eelarvevälisele Eesti Sotsiaalfondile kõrgema riigivõimuorgani poolt määratud otstarbel." See tähendab, et Riigikogu vaatab igal juhul läbi eelarve, mis ei ole üldine, kusjuures sihtotstarve peab olema lahti kirjutatud. Ja selle kõik kinnitab Riigikogu. Niisiis on meil ettepanek täiendada punkti 1 selliselt ja seadus vastu võtta teisel lugemisel pärast paranduste hääletamist. Aitäh!

Juhataja

Rahvasaadikutel on küsimusi. Helgi Viirelaid.

H. Viirelaid

Kas ei peaks §-s 4 olema täpselt määratletud, millest 10% võetakse, kas puhastulust või brutotulust? Pärast tekib siin vaidlusi. 10%, aga millisest summast?

L. Arro

§ 3 lõikes 1 on kirjutatud, et hasartmängumaksuga maksustatakse hasartmängude korraldamisel saadav ööpäeva brutotulu.

H. Viirelaid

Ahaa, aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Mulle tundub, Lembit Arro, et rohkem küsimusi ei ole. Tänan!

Kolleegid! Me arutame seda päevakorrapunkti kiireloomulisena. Esimesel lugemisel oli põhjalik arutelu. Parandusettepanekud laekusid. Võib-olla veel keegi soovib kaitsta oma parandusettepanekuid? Ma avan läbirääkimised. Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetav spiiker, austatud kolleegid! Kui ma tegin ettepaneku § 5 muutmiseks, palusin selle sõnastada järgmiselt: "Hasartmängumaks laekub eelarvevälisesse Eesti Sotsiaalfondi sihteraldisena lastepolikliinikutele, lastehaiglatele ja haiglate lasteosakondadele nüüdisaegse diagnostikaaparatuuri hankimiseks." Millised olid siis põhjendused?

Esiteks. Sotsiaalfondi põhikirja punkti 4 lõige 2 ütleb, et fondi ülesandeks on riigieelarvest, ettevõtetelt ja muudelt organisatsioonidelt ning üksikisikutelt laekunud rahaliste vahendite kasutamine sotsiaalhooldust ja -kindlustust, tervishoidu ja töökaitset toetavaks finantseerimiseks. Siin on sõna "tervishoid" sees.

Teiseks. Sama põhikirja punkt 7 ütleb, et fondi laekunud eraldisi, kinke ja annetusi kasutatakse vastavalt eraldaja, see tähendab meie, kinkija või annetaja soovile, kui see ei ole vastuolus fondi eesmärkide ja ülesannetega. Vastuolu korral eraldised, kingid või annetused tagastatakse või suunatakse annetaja, kinkija või eraldaja soovil mõnda teise fondi.

Kolmas põhjendus. Kuna mänguautomaatide kasutajad on põhiliselt lapsed ja noorukid, siis oleks mõistlik tagastada neile osa rahast sellisel humaansel viisil ja nende endi huvides.

Neljandaks. Minule teadaolevalt kasutatakse sellist moodust või lastele raha tagastamise viisi ka Soomes.

Viiendaks. Tervishoiuministeeriumi spetsialistid loevad sellist sihteraldist konkreetseks ja sellepärast väga teretulnuks ja otstarbekaks. Ma olen nõus sellega, et võib-olla on diagnostikaaparatuuri äramärkimine liiga konkreetne. Aga kui ma vestlesin spetsialistidega, pediatrite ja tervishoiuministri asetäitjaga, siis ma küsisin, mis on kõige valusam asi laste tervishoius. Oli kaks asja, mida nad ütlesid: diagnostikaaparatuur ja ravimid. Kui valida nendest kahest üks, siis on selge, et ravimid süüakse ära, juuakse sisse, süstitakse ihusse ja järgi nagu midagi ei jääkski.

Kui aga vaadata seda § 5, mille kohaselt raha läheb Eesti Sotsiaalfondi otstarvet täpselt määratlemata, siis tekib mul teatud mure, kas ta ikkagi lastele läheb. Sellepärast on mul väike täiendus oma ettepaneku juurde. Jätaksin ütlemata, et raha läheb diagnostikaaparatuuri muretsemiseks, aga täiendaksin seda § 5 1. lõiget järgmisel moel: 90% ulatuses

sihtotstarbelisena eelarvevälisesse Eesti Sotsiaalfondi lastepolikliinikute, -haiglate ja haiglate lasteosakondade majandusliku olukorra parandamiseks ja seadmete hankimiseks. Siis on kindel, et see raha läheb vähemalt lastehaiglatele ja üldse lastele. Seda hirmu ei ole, et järsku tuleb seda raha nii palju, et lastehaiglad ja haiglate lasteosakonnad hakkavad suplema rahas ega tea, mida sellega teha. Nii et ma kutsun teid hääletama selle ettepaneku poolt. Siis on vähemalt kindel, et see raha läheb lastele. Ja kui teda tuleb liiga palju, siis seadust muuta ja raha ära võtta saab alati. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Hillar Kalda.

H. Kalda

Lugupeetud juhataja, austatud kolleegid! Eesti Punane Rist oma põhikirjaga kohustub aitama kõiki hättasattunuid, organiseerib supikööke, terviseõpetust jne. Igal maal on lisaks annetustele Punasel Ristil ka kindel protsent mänguautomaatide tuludest, sest mängurite raha saaks sellisel moel kõige otstarbekamalt kasutada väetite ja abivajajate jaoks. Seetõttu palun kolleege mõelda sisuliselt ja hääletada minu ettepaneku poolt. Sellest tulenevalt muutuks § 5 punkt 1. Nimelt oleks 90% asemel 77% ja lisanduks kolmas punkt, mille kohaselt tuludest eraldataks 13% Eesti Punase Risti eelarvesse. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas on veel kõnepidajaid? Kas lõpetame läbirääkimised? Kuna meil tuleb kohe sellele otsusele pärast läbirääkimiste lõpetamist otsa parandusettepanekute hääletamine, viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 53 rahvasaadikut, puudub 44.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käsiloleva päevakorrapunkti üle? Selle ettepaneku poolt on 43 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 1 jäi erapooletuks. Läbirääkimised lõpetatakse. Kas härra Roose soovib lõppsõna? Ei soovi. Ma paluksin uuesti kõnetooli kolleeg Lembit Arro. Asume koos parandusettepanekuid läbi hääletama.

L. Arro

Minu arvates peame püüdma need parandusettepanekud järjestada selliselt, et pärast seda, kui mõni vastu võetakse, ei muutu seaduste mõte. Seepärast on mul ettepanek kõigepealt läbi hääletada Tiit Made ettepanek sõnastada § 4 järgmiselt: "Hasartmängumaksu määr on 85%

puhastulust." Komisjon ei toeta ettepanekut. Miks komisjon seda ei toeta, selle ütlesin juba eespool välja. Komisjon jääb 10% juurde brutotulust.

Juhataja

Suur tänu! Tiit Made parandusettepaneku sisu on mõistetav. Paneme hääletusele. On üks ettepanek või rohkem? Üks.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Tiit Made parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 3 rahvasaadikut, vastu on 34, 6 jäid erapooletuks. See ettepanek ei leidnud toetust.

L. Arro

Ka Juhan Telgmaal oli ettepanek maksustada netotulu, kuid Juhan Telgmaa ei nõua hääletamist.

Juhataja

Juhan Telgmaa võtab ettepaneku tagasi.

L. Arro

Nüüd tuleks läbi hääletada Hillar Kalda ettepanek, et täiendada § 5 järgmiselt: "Hasartmängumaksust laekunud eelarvevälistest tuludest eraldada 13% Eesti Punasele Ristile tema põhikirjas ettenähtud humaansete ülesannete lahendamiseks." Komisjon ei tahtnud seda väikest summat, mis laekub, eriti killustama hakata, mistõttu ei toetanud seda ettepanekut. See tuleb läbi hääletada.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Hillar Kalda parandusettepaneku poolt? Komisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 24 rahvasaadikut, vastu on 13, 2 jäid erapooletuks. See ettepanek leidis toetust.

L. Arro

Kuna härra Kalda ettepanek leidis toetust, siis muutub see 30%, mis on planeeritud sotsiaalfondi andmiseks, 77%-ks.

On jäänud veel Priidu Priksi ettepanek konkretiseerida seda osa, mis läheb sotsiaalfondi sihtotstarbelisena. Nüüd siis peaks § 5 punkt 1 kõlama nii: "77% ulatuses sihtotstarbelisena

Eesti Sotsiaalfondile lastepolikliinikute, -haiglate ja haiglate lasteosakondade majandusliku olukorra parandamise ja seadmete ostmise finantseerimiseks."

Komisjoni seisukoht on, et kirjutada tuleks nõndamoodi: "77% ulatuses eelarvevälisele Eesti Sotsiaalfondile kõrgema riigivõimuorgani poolt määratud otstarbel." Tuleks läbi hääletada.

Juhataja

Paneme hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Priidu Priksi parandusettepaneku poolt? Komisjon toetab reservatsioonidega või ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 23 rahvasaadikut, vastu on 10, 4 jäid erapooletuks. See ettepanek leidis toetust.

L. Arro

Rohkem parandusettepanekuid ei ole, küll aga on arvamusi, et maks peaks olema diferentseeritud mängukoha järgi, sest mõni mängib keldris ja pargis, teine aga peab tegema suuri kulutusi ruumide sisustamise peale. Komisjon arvas, et seda peab reguleerima organ, kes annab lintsenti. Temal peab olema luba põrgu avamiseks ja ta kaalub nähtavasti ka seda, kus mängida tohib ja kus ei tohi.

Juhataja

Ilmselt ei ole see parandusettepanek, vaid on selgitus. Suur tänu! Kolleegid, ega kellegi parandusettepanekut kogemata ei ole unustatud? Ei ole unustatud. Kohaloleku kontroll. Kohal on 58 rahvasaadikut, puudub 39.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi hasartmängumaksu seadus? Selle poolt on 51 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole. Seadus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi ühistuseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi ühistuseaduse rakendamise kohta" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Kell on 13.23. Ma näen saalis ootavaid põllumehi, kuid sellegipoolest tuleb meil reageerida eelarve-majanduskomisjoni palvele, mida ma ka toetaksin, et täiendada päevakorda ühe punktiga, kus arutusele tuleks Eesti Vabariigi ühistute seaduse teine lugemine.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungi päevakorda ühe punktiga, kus arutusele tuleks Eesti Vabariigi ühistute seaduse teine lugemine? Selle ettepaneku poolt on 44 saadikut, vastu on 2, 1 jäi erapooletuks. Päevakorda on täiendatud. Kas ettekande teeb härra Reinson? Ei tee, teeb härra Kamratov. Palun ettekandeks kõnetooli majandusministri asetäitja härra Kamratovi.

A. Kamratov

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud saadikud! Ma puudutaksin oma ettekandes Eesti Vabariigi ühistute seaduse eelnõu praeguse redaktsiooni neid momente, mis siin, võrreldes eelmisel lugemisel olnud eelnõuga, on muudatuste kujul sisse toodud. Samuti puudutaksin neid veel lahtisi küsimusi, mida me teie abiga peaksime siia ühte seadusse üheselt paika panema.

Kõigepealt on täpsustatud ühistu mõiste ja seoses sellega ka ühistu liigid, mis on väga selgelt määratletud §-s 4. On kahte liiki ühistuid, ühed on tulundusühistud ja teised mittetulundusühistud. Nende tegevust reguleeritakse omaette mängureeglitega. Tulundusühistutes on eesmärgiks ka tulu saada, mittetulundusühistutes aga ühistu liikmeid teenindada. Nende mõistete kaudu on §-s 2 defineeritud uuel moel ühistu mõiste.

Redaktsiooniliselt on muudetud ühistu asutamise momente §-s 6. Muud ei ole enam täpselt fikseeritud, et ühistute asutamine käib ettevõtteseaduse järgi, vaid on üldisemalt sätestatud, et ühistu asutamine käib normatiivaktidega kehtestatud korras. Praegune seaduse loogika eeldab seda, et nii tulundusühistute kui ka mittetulundusühistute kohta on valitsusel vaja välja töötada nende tegevust reguleerivad normatiivaktid.

Paika on jäänud ühistu tegevuse põhimõtted, sealhulgas nende tegevusest saadava kasumi ja dividendide kasumi jaotamise piiratus. Muudatus on tehtud ühistu nimetust puudutavas paragrahvis, kust on välja jäetud sõna "kooperatiiv". Algul me mõtlesime samase variandina kooperatiivi. Ilmselt rakendusotsuse teksti tuleb see sisse. Sinna kirjutame, et ühistu ja kooperatiiv on sünonüümid ja ühistuseadusega peaksime ikkagi reguleerima ka kooperatiivide tegevust Eesti Vabariigis. Nii et rakendusotsusesse tuleb sisuliselt see mõte tagasi. Muudatus on asutajate vastutuse küsimuses selles mõttes, et asutajate vastutust on nüüd konkretiseeritud, kusjuures ühistu registreerimisele järgneval esimesel üldkoosolekul otsustatakse, kas asutajate poolt võetud kohustused kiidetakse heaks või mitte.

III osasse, § 13 on alternatiivina sisse toodud see, et vähemalt pool ühistu liikmetest peavad olema füüsilised isikud. Siin on teksti koostamisel juhtunud eksitav viga. Seda, et vähemalt pool ühistu liikmetest peavad olema füüsilised isikud, ei tuleks käsitleda alternatiivina. Ma

palun teil parandus sisse viia. Seda tuleks käsitleda põhitekstina. Lõige 1 peaks kõlama niimoodi, et ühistu liikmeks võivad olla vähemalt 16-aastane füüsiline isik või juriidiline isik. Ja nüüd siis praeguses alternatiivis olev tekst: vähemalt pool ühistu liikmetest peavad olema füüsilised isikud. Alternatiiviks peaks olema see, et lõike 1 teine lause välja jätta ja asendada sõnadega "kui põhikirjas ei ole sätestatud teisiti". Praegune alternatiiv oli esimesel lugemisel põhitekstiks ja minu teada ei ole komisjon oma seisukohta muutnud.

Põhimõtteline muudatus on tehtud ühistus vara käsitlevas IV osa §-s 28, kusjuures lõike 1 praegune redaktsioon, et ühistu varaks on tema liikmete kaasomand, ei ole päris täpne ja selles osas tuleks edasi diskuteerida. Võib-olla täpsem on see variant, mida on vahepeal kaalutud, kuid mida ei ole teksti sisse viidud. Nimelt võiks ühistu vara mõiste täpsemalt sisse kirjutada kahe lausena, millest esimene lause ütleks, et ühistu vara on tema liikmete kaasomand, ja teine lause oleks: "Vara, mis vastavalt põhikirjale ei kuulu jagamisele ühistu liikmete vahel, on ühistu omand." Teisisõnu oleks sellega fikseeritud, et osamaksude piires on liikmete puhul tegemist liikme omandiga, aga see vara, mis on nõndanimetatud jagamatu vara ja mis tekib ühistu majandustegevusest, on ühisomand, mis jagamisele ei kuulu ja ühistu liikme ühistust lahkumisel talle seda tagasi ei anta. Muidu tekib põhimõtteliselt vastuolu praeguse seaduse ülejäänud paragrahvidega. See on üks põhiline diskussiooni moment.

Seaduseelnõu praeguses redaktsioonis on täpsustatud eeskätt just keskühistute küsimust ja keskühistute kohta eraldi sisse toodud uus osa, milles on püütud sätestada just need momendid, mis teiste ühistute üldreeglistikuga võrreldes on erinevad. Üks põhiline erinevus, võrreldes teiste ühistutega, on see, et keskühistu vara on igal juhul kaasomand, milles liikmete osa on fikseeritud, ja et see liikmete osa fikseerimine toimub igal aastal üldkoosolekul. Lisaks liikmete sisseastumismaksudele fikseeritakse ka majandustegevusest saadud tulu osa, mis peaks kuuluma igale keskühistu liikmele.

See on minu poolt lühidalt kõik. Nendes põhimõttelistes küsimustes ilmselt te ise suudate jälgida ka uut teksti. Kui on tekkinud küsimusi, siis ma vastan nendele.

Juhataja

Suur tänu! Küsimusi on tekkinud. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetav ettekandja! Ma sooviksin täiendavat selgitust kolmes asjas.

Esiteks ei loe ma seaduseelnõust välja garantiisid selle kohta, et ühistul ei oleks võimalik sekkuda oma liikmete majandustegevusse. Või on see taotluslik, et ühistu siiski võib sekkuda oma liikmete majandustegevusse?

Teine lugu. Kui vaadata § 2 "Ühistu mõiste" ja § 7 "Tulundusühistu asutamise kord", ei suuda ma vahet teha ettevõtte ja tulundusühistu vahel. Pealegi on §-s 7 sõnad "kui käesolevas seaduses ei ole sätestatud teisiti". Tahaksin näha, kus on see käesolevas seaduses sätestatud erinevalt ettevõtteseadusest.

Kolmas asi puudutab § 40, selle alapunkte 1, 3 ja 4. Siin on piiratud ühistu liikme hääleõigust tema ja ühistu vahelistes lepinguküsimustes ja muudes tema isikusse puutuvates küsimustes. Kas ka siin on taotlus kõrvale kalduda isiku suveräänsuse austamisest, sest isik majandussubjektina on siin asetatud madalamale tasemele kui ühistu majandussubjektina? Ühistu saab ühe konflikti osapoolena hääleõiguse, aga teine osapool ühistu liikme näol seda ei saa. Milline on selle asja põhjendus? Täna ette vastuste eest.

A. Kamratov

Kui vastata esimesele küsimusele, siis seaduseelnõust küll näha ei ole, et ühistu saab oma liikmete majandustegevusse sekkuda. Põhimõtteliselt võib ju sellesse kirjutada lause, et ühistu ei saa sekkuda oma liikmete majandustegevusse. Aga mina ei näe, et see vajalik oleks, sest minu teada on need paragrahvid ja sätted püütud sõnastada just selliselt, et ühistu ei saa sekkuda oma liikme majandustegevusse. Kui te leiate selle koha, mis vastupidist võimaldaks või mida vastupidiselt saaks tõlgendada, siis tuleks see lause kindlasti sisse kirjutada. Aga me oleme ekspertidega asja arutanud ja niisugust vajadust ei näe.

Mis puutub küsimusse, kas tulundusühistu on ettevõtte, siis võib vastata, et tulundusühistu on tõesti ettevõtte. Tulundusühistu asutatakse ka ettevõtte mängureeglite järgi, ta vastab ettevõtte põhitunnusele. Tulundusühistu tegevuse eesmärk on saada tulu, mida ta kasutab ja jaotab välja. Ettevõtte ja ühistu erinevus tuleneb samuti ühistu tegevuse põhieesmärkidest. Ühistu saab küll tulu, kuid tema tulu väljajagamine liikmetele on piiratud. Me näeme ette, et see piiramine tuleneb nendest konkreetsetest normatiivaktidest, mis ühistu kohta kehtestatakse. Näiteks Eesti Vabariigis oli juba seadusse sisse kirjutatud, et tuluks väljajagatud summa võib olla kuni 8%, kuid meil ei ole reaalses majanduselus konkreetne protsent veel välja kujunenud. Teine asi. Näiteks aktsiaseltsiga võrreldes on erinevus just kapitali asjus. On jaotamatu kapital ja on kapitali osa, mis on ühistu kaasomand. Nii et siin on tegemist kahte liiki varaga.

Nüüd viimane küsimustering. Ühistu liige ei või hääletada, kui arutatakse tema personaalküsimust ühistu üldkoosolekul. See on paljudest teistest normatiivaktidest võetud säte. Iga liige, kelle küsimust arutatakse, sealhulgas juhatuse liige, kui tema küsimust arutatakse juhatuse koosolekul, ise ei osale hääletamisel. Ta võtab koosolekust osa, kuid ise ei hääleta. Nii et üks asi on osalemine ja teine osavõtmine hääletamisest. Kui saadikud peavad vajalikuks siia sisse kirjutada, et liige võtab osa hääletamisest, siis sellised parandusettepanekud tuleks teha ja eelarve-majanduskomisjon arutaks need läbi. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Ants Käärma.

A. Käärma

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Küsimus puudutab § 26. Seal on öeldud, et juriidilise isiku reorganiseerimisel lähevad liikme õigused üle ühele tema õigusjärglastest ja too õigusjärglane saab ka osamaksu endale. Nüüd kujutame situatsiooni, et üks ühismajand reorganiseeritakse ja tekib N arv talunikke. Miks üks saab osamaksu ühes ühistus, kui samasuguse tegevusega ja sinna ühistusse võiksid kuuluda vähemasti pooled või mingi muu arv selle majandi reorganiseerimisel tekkinud talusid, võib-olla ka mingeid muid üksusi? Miks ainult üks? Kuidas ka teised saaksid osamaksust mingi osa endale? Kas siin ei ole tegemist ebaõiglusega?

A. Kamratov

Tegelikult te tõite näite, mis nagu ei mahu selle paragrahvi või selle lõigu reguleerimise alla. Teie näide käsitleb juhtu, kus ühistu või ühismajand läheb laiali, tekivad talunikud, mitte juriidilised isikud. Sellisel juhul ühismajand tegelikult likvideeritakse ja vara jagatakse välja. Iga talunik astub saadud varaga ühistu liikmeks. Eks ole? Kuid siin on mõeldud eeskätt just seda, et kui suletakse juriidiline isik ja tekivad teised juriidilised isikud, siis üks juriidiline isik saab tema õigusjärglaseks. Muidu tekib jälle disproportsioon. Eelmine ühistu jääb ju alles. Kui me aga õigusjärglastena tekitame uusi liikmeid ja neid saab ühe asemel 20, siis tuleb ju sellesse ühistusse 20 häält juurde endise ühe asemel.

Juhataja

Suur tänu! Tiit Käbin.

T. Käbin

Täna! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus puudutab § 34 "Kasumi jaotamine" 2. lõike 2. punkti, kus on muu hulgas öeldud, et dividendina liikmetele väljamakstava kasumiosa suuruse ja liikme dividendi määra piirmäär kehtestatakse ühistu tegevust reguleeriva normatiivaktiga. Nagu võis esimesele küsimusele antud vastusest aru saada, me ei tea veel seda, kui suur see piirmäär olla võib ja siin seaduseelnõus ei ole seda ka ette nähtud. Kui lähtuda otseselt eelnõu tekstist, siis peaks olema ühistu põhikiri see, mis määrab kindlaks piirmäära, seda enam, et ühistu põhikirja käsitlevas paragrahvis on sõnaselgelt öeldud, et see peab sisaldama ka kasumi jaotamise korda. Küsimus: mida on mõeldud selle normatiivakti all ja kui me täna ei suuda seda piirmäära kehtestada, kas see normatiivakt võetakse vastu siinsamas saalis või otsustab seda valitsus või otsustab seda iga ühistu ise? Ilmselt peaks see olema praegu selge. Täna!

A. Kamratov

Praegu on meile selge, et normatiivakti all mõeldakse valitsuse tasandil vastuvõetud tulundus- või mittetulundusühistu põhimäärust. Kui seda ei ole, siis reguleerib ühistu neid asju oma põhikirjas. Nii et teine normatiivakt on ühistu põhikiri. Ilmselt me ei suuda seadusega täpselt paika panna tulundusühistu ning mittetulundusühistu asutamise ja tegutsemise üksikasjalikke mängureegleid.

Juhataja

Suur tänu! Heldur Peterson.

H. Peterson

Lugupeetud juhataja ja ettekandja! Üldiselt võib kontseptsiooniga rahul olla, kuid üks mõte siiski on, mis teeks arutatavast eelnõust just ühistuseaduse. Nimelt on siin juttu liikmest ja keskühistu liikmest. Kas ei peaks olema ikkagi igas kohas, kus on juttu liikmest või keskühistu liikmest, sõna sees, et liige on see, kes kasutab ühistu teenuseid, sest muidu võivad tekkida auliikmed.

Teine küsimus puudutab § 34, mille lõike 2 punktis 1 öeldakse, et puhaskasumi jaotamisel peab määrama eraldiste määra reservkapitali, mis peab olema vähemalt 20% puhaskasumist. Teatavasti on amortisatsioon eri tootmis- või tegevusaladel erinev. Kas see protsent ei võiks jääda lahtiseks? Võib-olla võiks see mõningate ettevõtmiste juures olla alla 20? Aitäh!

A. Kamratov

Ma alustan teisest küsimusest. Juhin tähelepanu sellele, et kirjas on sõnad "vähemalt 20%". Seega ongi protsent tegelikult lahtiseks jäetud. Me eeldame, et see protsent ei pea olema üle 20 ja erinevate tegevusliikide puhul võib seda diferentseerida, kuid vahemikus nullist kuni kahekümneni.

Esimesele küsimusele ma vastaksin niimoodi, et ühistu liikme osas me ei ole praegu seadusse sisse kirjutanud, et teenuste kasutamine on kohustuslik, vaid sisse on kirjutatud loogika, et ühistu liige on kohustatud küll ühistu teenuseid kasutama. See on kohustuslik, kuid põhikirjas on sätestatud niimoodi. Tähendab, see sõltub ikkagi konkreetsest ühistust. Igal juhul on ühistu teenuste kasutamine kohustuslik kõikides ühistutes. Kuid selle sissekirjutamist ei ole seaduseelnõu autorid ega ka eelarve-majanduskomisjon diskussioonide käigus toetanud. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Ivar Raig.

I. Raig

Tänan! Austatud ettekandja! Kõnesoleva seaduseelnõu § 18 lõike 1 punktis 3 ongi kirjas, et ühistu liige võtab osa ühistu tegevusest ja kasutab ühistu teenuseid vastavalt põhikirjale. Kuid ma küsin: kui põhikirjas ei ole seda sätet, et ta kasutab teenuseid, siis milleks seda ühistut üldse vaja on? Kas ta siis enam üldse on ühistu? Ja seetõttu ma leian, et seaduses fikseeritud kohustus teenuseid kasutada tuleb välja jätta.

Ja teine küsimus, pisut laiem. Kas on seaduseelnõus teie arvates piisavalt põhjendatud punkte, mis väldiksid, et mõningaid kolhoose ja sovhoose lihtsalt ei ristitaks ümber ühistuteks ning uue sildi varjus ei säilitataks vana sisu? Ja mida teha siis, kui see ristimine toimub, kuidas vältida seda? Tänan!

A. Kamratov

Esimesele küsimusele vastates ma juhiksin tähelepanu sellele, et meil on ära toodud ühistu erinevad liigid, neid on kaks. Kuid ühistud võivad, nagu eelmises redaktsioonis selgelt kirjas oli, tegutseda väga erinevates majandustegevuse valdkondades, nii tootmises kui ka oma liikmete teenindamisel. Minu arvates me ei saa praegu püstitada seda nõuet väga üheselt, et ühistu, mis on mõeldud tootmistegevuseks, peab igal juhul olema teenindav ning teenuste kasutamine peab olema kohustuslik. Kui me piirame ühistut kohustusega, et liikmed

kasutavad teda ainult teenusteks, siis me tegelikult hakkame piirama ka inimese vabadust. Ma püüdsin juba selgitada, et ega teenuste kasutamine ole ühistu ainuke ja viimane põhitud. Teiseks. Kas kolhoose ja sovhoose võib automaatselt ühistuks teha ja kas arutatav eelnõu välistab seda? Minu arvates küll välistab, kuna ühistu asutamine toimub kõigepealt asutajaliikmete poolt ja siis toimub üldkoosolek. Tegelikult inimesed vabatahtlikult otsustavad, kas nad asutavad ühistu või mitte. Kui kõik kolhoosi- või sovhoosiliikmed tahavad ühistut asutada, siis võib see nii ka juhtuda. Kuid ma rõhutan sõna "ka", sest ega me saa ühe seadusandliku aktiga reguleerida kõiki protsesse majanduses ja ühiskonnaelus. Selle küsimuse, mida Ivar Raig puudutas, peab ära reguleerima põllumajanduse omandireformi seadus, et kolhoosi automaatne ühistuks nimetamine ei saaks toimuda.

Juhataja

Suur tänu! Liia Hänni.

L. Hänni

Lugupeetud juhataja, austatud ettekandja! Kas on plaanis, et selle seaduse juurde tuleb ka rakendusotsus, sest tõepoolest on ju praegu organisatsioone, mis meenutavad väga ühistuid, kas või Eesti Tarbijate Kooperatiiv? Kas selles rakendusotsuses antakse ka mingisugune aeg, millal need organisatsioonid peaksid oma põhikirjad vastavusse viima seadusega?

A. Kamratov

Jah, on planeeritud ja on ka olemas üks redaktsioon rakendusotsusest, mis teie käes oli selle seaduseelnõu eelmisel lugemisel. Seal just puudutataksegi endiste kooperatiivide tegevuse vastavusse viimist ühistuseadusega, kui see vastu võetakse. Mis puudutab eraldi ETK äramärkimist selles otsuses, siis seda praegu tehtud ei ole.

Juhataja

Suur tänu! Jaak Jõerüüt.

J. Jõerüüt

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Nii kiirel lugemisel, nagu see praegu lauale tulekul võimalik oli, loomulikult kõiki ei haara. Aga ühele näitele toetudes ma küsiksin: kas juristid on pärast majandusmeeste vaidlusi selle teksti teraselt üle lugenud? Praegu on siin mitmeti tõlgendatavusi või lausa mõttetusi, nagu näiteks § 10 lõike 1 punktis 9, milles

öeldakse, et põhikirjas peab sisalduma kasumi jaotamise ja kahjumi katmise kord. Mittetulundusühistu puhul on see ju mõttetus.

A. Kamratov

Ma ei saa siin vastuolust aru selles mõttes, et see paragrahv sätestab üldreeglistiku, mis peab olema põhikirjas. Ja siin on tõesti küsimus selles, et ka teised paragrahvid räägivad üldreeglistikust. Seaduseelnõus ei ole praegu fikseeritud, milline konkreetne punkt käib tulundusühistu kohta ja milline konkreetne punkt ei käi tulundusühistu kohta. Kuid paratamatult tulundusühistu majandustegevuse tulemusena või üldse tegevuse tulemusena võib tekkida kasum, ja see ei ole üldiselt nonsens ka teisest vaatevinklist. Ikkagi peab otsustama, mis selle kasumiga saab, kui ta tekib. Mittetulundusühistus ei ole tulu saamise eesmärki, kuid kasum võib tekkida. Selles mõttes on asja muidugi analüüsitud ja ka juristid on teksti hoolega vaadanud. Just äsja tegelesime justiitsministeeriumis praeguse redaktsiooniga ja tõesti me leidsime mõningaid momente, mida oleks vaja veel täpsustada.

Juhataja

Suur tänu! Heldur Peterson, teine küsimus.

H. Peterson

Lugupeetav juhataja ja ettekandja! Ma tuleksin ikkagi tagasi selle enda ja teiste poolt esitatud küsimuse täpsustamise juurde. Miks ikkagi ei või olla nii, et liikmed on need, kes kasutavad teenuseid, aga tegevdirektor ja ametnikud palgatakse? Nad ei pea olema liikmed, kuid võivad seda vajaduse korral olla. Aga nad palgatakse. Ikkagi liikmed kasutavad teenuseid. Ja kui keegi sureb ja tema pärija ei hakka teenuseid kasutama, siis pärija ei saa ju liikmeks. Surnud hinged lähevad seal kaduma. Aga miks siis põhikirjas on sees, et ka see, kes teenuseid ei kasuta, võib olla liige?

A. Kamratov

Ma ei oska ikkagi vastata teistmoodi kui selliselt, et te käsitlete ilmselt kogu seda probleemi näiteks ühistute puhul, mis tegelevad liha või piima töötlemisega, vilja kuivatamisega ja muu põllumajandust puudutavaga. Ja ega praeguses tekstis ju kuskil ei ole kirjutatud, et ühistu liikmeks peab olema direktor, raamatupidaja jne., kes teenuseid ei kasuta. Kuid meil on olemas ju teisi ühistuid. Alles hiljuti võeti vastu näiteks suvilakooperatiivide tegevust reguleeriv akt. Suvilakooperatiivid ju organiseeritakse ka ühistutena. Ja näiteks

aianduskooperatiivi puhul ma ei kujuta ette, millist teenust ma peaksin kasutama, kas teede kasutamise teenust või midagi muud. Ilmselt on hulgaliselt ka teisi näiteid, mille puhul teenuse kasutamine ei ole üldse obligatoorne. Ühistu asutamise põhimõte on selgelt see, et sinna ühinetakse eesmärgiga ühiselt teha midagi, mis ei tarvitse olla ainult teenus. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, härra Kamratov! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekandeks palun ma kõnetooli eelarve-majanduskomisjoni esindaja Lembit Arro. Palun.

L. Arro

Mulle tuli see esinemine natuke ootamatult. Kõnealune küsimus oli antud meie komisjoni liikmele Aldo Tammele, aga kuna tal on vili koristamata ja ilusad ilmad tulid, siis sõitis ta ära. Nii et ma sain asjaga vaid põgusalt tutvuda. Ma tahaksin siiski veel öelda härra Petersonile ja teistele, kes probleeme on üles tõstnud, et ühistu liige peab kindlasti osa võtma ühistu tööst ja tegevusest või kasutama teenuseid. Näiteks praegu tehakse seoses kolhooside reorganiseerimisega ka ühistuid, ma mõtlen siin tulundusühistuid. Osa inimesi jätab oma vara osaku ka sinna ühistusse ja on selle ühistu liige. Ta võib olla kas või pensionär, kes seal ei tööta, aga temal peaks olema õigus oma sissejätud vara eest saada dividende.

Teiseks. Kui mina olen näiteks Rapla kooperatiivi või tarbijate ühiste liige ja elan Tallinnas, ei pea ma siit sõitma Rapla poodi, et just sealt kaupa osta. Ma tahan selle liige olla, aga ma ostan oma toidu ja muu kauba Tallinnast. Nii et selliseid näiteid võib tuua, kus ollakse liige, aga ei kasutata selle ühistu teenuseid. Seepärast olime ka seisukohal, et peaks jääma sisse kord, mille kohaselt asi pannakse paika põhikirjaga. Kuna tekst on uus ja ettepanekuid on väga vähe laekunud, teeb eelarve-majanduskomisjon ettepaneku teine lugemine katkestada ja jätkata seda veel käesoleval istungjärgul, kas täna õhtul või homme. Palume esitada veel täna kella 16-ni eelarve-majanduskomisjonile ettepanekuid, et saaksime need läbi hääletada. Aitäh!

Juhataja

Ma annan üle Juhan Telgmaa parandusettepaneku. Ivar Raig, viimane küsimus.

I. Raig

Härra Arro! Miks siiski meil on vaja moodustada organisatsioone, kus on nii-öelda surnud liikmeid? Kas ei piisa nendele inimestele kompensatsiooni maksmisest? Ka dividende saab kompensatsioonina kätte anda. Ja teie kui maamees peaksite ju selle eest seisma, et just

linnamehed ei satuks maameeste ühistusse, võtmaks seal hiljem võimu enda kätte. Mina kui põlatud linnamehest maapoliitik seisan küll raudselt selle eest, et linnamehed sinna ei saaks. Tänan!

L. Arro

Vastavalt põllumajanduse omandireformi seadusele on praktiliselt välistatud linnameeste sattumine maaühistusse, kuna seal jagatakse vara ikkagi põhiliselt nende endiste omanike vahel, kes peavad kohapeal talusid ja kes elavad sealsamas. Teistel ei ole õigust seda vara saada. Teised saavad ainult teatud tööd. Aga ma rääkisin praegu ikkagi nendest maainimestest, kes elavad kohapeal, kes on praegu pensionärid ja on andnud oma vara sinna ühistusse, kuid ise enam ei tööta. Ta ei võta seda vara välja, ta jääb oma varaga ühistu liikmeks. Ja ta ei taha ka kompensatsiooni, ta loodab ühistu hea töö korral saada dividende. Selliseid inimesi on ja on natuke imelik, kui me sunnime neile peale, et sina pead tingimata kasutama teenuseid. Ma saan aru küll, et näiteks pole mõtet olla piimaühistu liige, kui sa piima ei tooda ja seda ühistusse ei vii. Aga on ka teistsuguseid ühistuid.

Juhataja

Suur tänu, Lembit Arro! Kolleegid, asjaolud on nüüd sellised. Vastavalt reglemendile võib juhtivkomisjon teisel lugemisel paluda katkestust igal ajal. Seda ettepanekut ei panda hääletusele ja juhtivkomisjon määrab normaalprotseduuri järgi parandusettepaneku esitamise hilisema tähtaja. Lembit Arro ütles, et see on täna kell 10.00. Nii et täna kella neljani, kolleegid, esitage parandusettepanekuid ühistuseaduse kohta. Võib-olla saab veel täna õhtul võimalikuks arutelu jätkamine. Kolleegid, täna õhtul kell kuus algab meil eelarve kolmas lugemine. Ma palun ka kõikidel massimeediumi esindajatel ja Eesti Raadiol teatada, et kõik saadikud, kes kuskil veel on, tuleksid kohale. Nägemiseni.

ÕHTUNE ISTUNG

Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve kohta II poolaastaks" eelnõu kolmas lugemine

Juhataja

Algab õhtune istung. Kolleegid, palun asugem kõik töökohtadele! Kontrollime, palju meid on. Kohaloleku kontroll. Kohal on 58 rahvasaadikut, puudub 39.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungi päevakorda eelarve-majanduskomisjoni palvel ühe päevakorrapunktiga, kus kolmanda lugemisenä tuleks arutusele Eesti Vabariigi käesoleva aasta II poolaasta riigieelarve? Käib hääletamine. Selle ettepaneku poolt on 49 rahvasaadikut, vastu hääletanud ja erapooletuid saadikuid ei ole. Päevakorda on täiendatud.

Kolmandaid lugemisi tuleb meil harva ette. Ma värskendan nende mälu, kellel juhtumisi reglementi käepärast ei ole. Kolmandal lugemisel võivad arvamust avaldada autorid, juhtivkomisjoni esindajad, kõikide alatiste komisjonide volitatud esindajad ja saadikurühmade volitatud esindajad. Nad võivad tõstatada küsimuse nende teisel lugemisel tehtud parandusettepanekute läbihääletamisest, mille tõttu muutus tekst. Ma pöördun teie poole, lugupeetud volitatud esindajad, autorite, juhtivkomisjoni, teiste alatiste komisjonide ning saadikurühmade esindajad! Kes teist tahab avaldada oma arvamust kolme minuti jooksul? Kas on nõudmisi? Palun, valitsuse esindajana autorite poolt härra Miller, rahandusminister.

R. Miller

Austatud spiiker, lugupeetud Ülemnõukogu! Käesoleva aasta teise poolaasta riigieelarve plaani arutades on lõpetatud kaks lugemist. Arvesse on võetud hulk ettepanekuid, mida saadikud tegid, seda eriti kultuurikulutuste valdkonnas. Mitmed kulutuste suurendamise probleemid jäid ka lahendamata. Minu arvates on neid võimalik lahendada juhul, kui eelarve kinnitatakse valitsuse reservfondi arvel.

Käesolev seaduseelnõu ei võimalda valitsusel raha ümber jaotada üksikute ministeeriumide ja ametite vahel ning paneb valitsuse tegevuse selles valdkonnas seadusega ettenähtud raamidesse. Minu arvates oleks hea, kui Eesti Vabariigil oleks eelarve, mis tõstaks meie autoriteeti tsiviliseeritud maailma ja rahvusvaheliste finantsorganisatsioonide silmis. Samuti tuleks täna hääletamisele minevat seaduseelnõu vaadata kui majandust reguleerivat

dokumenti. Mul on saadikutele palve jätta kõrvale poliitilised kired ja pöörduda rohkem näoga majanduse poole. Ma tänan teid tähelepanu eest.

Juhataja

Suur tänu! Järgmisena palus sõna juhtivkomisjoni nimel eelarve-majanduskomisjoni esimees härra Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul ei ole teile küll eriti palju öelda, aga peamiselt tuln ma siia selleks, et paluda veel kord teie mõistvat suhtumist, sest teile väljajagatud Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve II poolaasta plaani kohta" eelnõu koostamisel kasutasime oma töö võimaliku kiirendamise huvides nii-öelda lihtsustatud meetodit. Teie ees on seaduseelnõu enda tekst kogu ulatuses, aga lisast ainult need leheküljed, kus on tehtud muudatusi. Kõik leheküljenumbriid on identsed nendega, mis teile välja on jagatud. Need leheküljed, mis teile on jagatud uuesti, palun kleepige sinna peale või kriipsutage vana läbi, et ta teid ei segaks. Kui see on vastuvõetav, siis komisjoni poolt me võiksime asuda eelnõu vastuvõtmisele tema kolmandal lugemisel.

Juhataja

Suur tänu! Kas soovib mõne teise alatise komisjoni volitatud esindaja või mõne saadikurühma volitatud esindaja sõna? Ei soovi. Kolleegid, palun juba ette vabandust, sest minu järgmine mõtteavaldus on protestimist väärt, kuid ma ütlen endise majandusinimesena, et kehv eelarve on parem kui ilma eelarveta raha raiskamine.

Kolleegid, koguneme saali, viime läbi kohaloleku kontrolli! Kohaloleku kontroll. Kohal on 64 rahvasaadikut, puudub 33.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve teise poolaasta plaani kohta? Palun hääletada! Käib hääletamine, kolleegid, käib hääletamine. Vaja on 49 häält. Selle ettepaneku poolt on 53 rahvasaadikut, vastu on 7, 1 jäi erapooletuks. Seadus on vastu võetud.

Kas õiguskomisjoni liidrid on saalis? Ei ole. Ega õiguskomisjon äkki ei pea istungit?

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduses" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Nii, jätkame vastavalt kinnitatud päevakorrale. Võtame arutusele esialgse päevakorra 3. punkti, valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu põllumajandusreformi seaduse osalise muutmise kohta, ning alustame teise lugemisega. Ma palun kõnetooli põllumajandusministri härra Aavo Möldri.

A. Mölder

Austatud spiiker, lugupeetavad rahvasaadikud! Teisel lugemisel on küsimus, mis puudutab muudatuste tegemist põllumajandusreformi seaduse §-s 18, mis puudutab riigimajandite loomist. Teatavasti puudutab see piirangu mahavõtmist, mis nägi ette, et Ülemnõukogu määrab lisaks riigimajandite suurusele ka nende piirid. Pärast esimest lugemist laekus rahvasaadik Schotteri parandusettepanek, mis täpsustas 4. punkti. Ma loeksin esimese variandi ette nii, nagu ta oli algvariandis, et need, kellel seadust ei ole käepärast, saaksid jälgida: "Riiklike põllumajanduslike õppe-, katse- ja teadusasutuste maakasutuse piirid määratakse ja maakasutuse üldsuurus täpsustatakse põllumajanduse ja omandireformi käigus esmatasandi kohaliku omavalitsuse volikogu poolt." Lause teist poolt võib lugeda mingil määral segaduse tekitajaks.

Nüüd loeksin selle lause uuesti kujul, mille ta omandas pärast läbiarutamist härra Schotteriga ja maaelukomisjonis: "Riiklike põllumajanduslike õppe-, katse- ja teadusasutuste maakasutuse piirid määratakse vastavalt valla maakorralduse kavale." Teatavasti on valla maakorralduse kava kooskõlastatud kohaliku omavalitsuse volikoguga ja kinnitatud maa-ameti poolt. Maa väljamõõtmise juures on kindlasti ka riigi esindaja, maakorraldaja, ja see ei võimalda enam kaksipidist arusaama. Väga hea oleks, kui Ülemnõukogu täna pärast teist lugemist selle seaduse muutmise kinnitaks, et saaks edasi minna põllumajandusreformi läbiviimisega ja võiks asuda riiklike majandite määramise juurde. Ma tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Millised on küsimused härra ministrile? Heldur Peterson.

H. Peterson

Lugupeetav juhataja ja härra minister! Mul oleks küsimus. Kui palju need maad ja varad maksavad, mida planeeritakse riigimajandite juurde? Mida tuleb täiendavalt osta omanike või kellegi teise käest?

A. Mölder

Vaevalt küll keegi oskab täna sellele küsimusele lõplikult vastata, kuid põhiliselt puudutab see küsimus kindlasti juba järgmist küsimust, mis käsitleb riigimajandite määramist. Enamasti asuvad täna planeeritavad riigimajandid nendel maadel, kus olid endised riigimõisad. Nende maksumust saab arutada pärast seda, kui üldse maa maksumuse asjus on kõik selge.

Juhataja

Suur tänu! Ivar Raig.

I. Raig

Täna, härra spiiker! Härra minister! Kas see riigimajandeid puudutav projekt, mis on Ülemnõukogu ajal minu mälu järgi vist juba kolmas, on leidnud toetust Talupidajate Keskliidus ja maakondades? Kas on selle kohta kirjalikud materjalid, et selle projektiga on Talupidajate Keskliit ja maakondade juhid nõus? Täna!

A. Mölder

Mul on märkmed nende majandite kohta, mille saatust me saame hakata arutama pärast selle seaduse muutmist. Kannaksin need ette siis, kui läheme riigimajandite eneste juurde. Aga praegu arutame seaduse muutmist.

Juhataja

Suur tänu! Koit Raud.

K. Raud

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Küsimus puudutab § 18 4. lõiget. Millal on oodata valdade maakorralduse kavade tekkimist? Kui pikka aega te näete nende kujunemiseni ja kes kinnitab need kavad?

A. Mölder

Valla maakorralduse kava kooskõlastatakse volikoguga ja selle kinnitab Eesti Maa-amet. Ma arvan, et nad valmivad siis, kui jõutakse läbi vaadata kõik avaldused, mis puudutavad maad. See ei lähe kindlasti nii kiiresti.

Juhataja

Suur tänu! Liia Hänni.

L. Hänni

Lugupeetud juhataja ja ettekandja! Punkt 3 ütleb, et maakasutuse muutumisega seotud kulud tuleb täielikult kompenseerida, aga ta ei ütle, kellel lasub kohustus kulud kompenseerida. Kas siin on mõeldud, et kulud kompenseerib riik või siis see konkreetne majand või omavalitsus?

A. Mölder

Seaduseelnõus on kirjas, et vastavalt valitsuse poolt kehtestatud korrale. Seda korda ei ole praeguseks veel paika pandud.

L. Hänni

Siin ei ole kirjas seda. Selles konkreetses punktis ei ole viidet valitsusele.

Juhataja

Kas sa lisad siia midagi?

A. Mölder

Ei, ma ei lisa midagi. Kui tohib, siis ma täpsustan seda küsimust ja siis vastan. Täna ma ei ole tõesti kompetentne sellele vastama.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, kas meil on veel küsimusi härra Möldrile? Ei ole. Täna. Maaelukomisjoni kui juhtivkomisjoni nimel esineb kaasettekandega kolleeg Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetavad kolleegid! Mul ei ole sisuliselt mitte midagi lisada eelkõneleja ettekandele, sest esimese lugemise käigus reageeris saalis ainukesena härra Schotter. Tema ja valitsuse

esindajaga me arutasime need küsimused läbi. Härra Schotteri pretensioon oli põhjendatud. Tema ettepanekul ja osavõtul formuleerisime selle seaduseelnõu punkti uuesti ning see rahuldab nii valitsust, maaelukomisjoni kui ka härra Schotterit. Ja selles mõttes on saavutatud igas mõttes konsensus. Mul ei ole rohkem midagi lisada.

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi härra Telgmaale? Tundub, et ei ole. On küsimus. Liia Hänni, teine küsimus.

L. Hänni

Lugupeetud ettekandja, ehk oskate teie vastata sellele küsimusele, mis ma äsja esitasin härra põllumajandusministrile. Kes kompenseerib maakasutuse muutmisega seonduvad kulud?

J. Telgmaa

Tõtt-öelda jäi mulle küsimus natuke arusaamatuks. Kas siin on mõeldud seaduse § 18 punkti 3?

L. Hänni

See käsitleb otsuse punkti 3.

J. Telgmaa

Aga siin on tegemist seaduseelnõuga, mille punkt 3 ütleb, et käesolev seadus jõustub tema vastuvõtmise päevast. Äkki meil on erinevad paberid käes? Minu käes on seaduseelnõu Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduse osalise muutmise kohta.

L. Hänni

Vabandust, ma vaatasin hoopis otsust.

J. Telgmaa

Sinna me jõuame, kui me selle suudame vastu võtta.

Juhataja

Kas on veel küsimusi?

Kolleegid! Ma avan läbirääkimised, kuigi õiguspoolest on praegu väga raske tagantjärele midagi öelda, sest me arutasime seda küsimust kiireloomulisena ja parandusettepanekute esitamise tähtsajad on seljataga. Kas loeme sellega nõnda-öelda läbirääkimised lõppenuks? (Hääled saalist.) Hanno Schotteri parandusettepanekuga ei tundu probleeme olevat. Kas keegi saalist arvab, et peaks hääletusele panema tema ettepaneku? Keegi ei arva? Kas ma võin seaduseelnõu panna hääletusele? Võin. Kutsume jälle kõik saadikud saali. Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohaloleku kontroll. Kohal on 56 rahvasaadikut, puudub 41.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduse osalise muutmise kohta? Palun hääletada! Käib seaduseelnõu hääletamine. Hillar Eller, kas sa oled kirjas? Selle ettepaneku poolt on 54 saadikut, vastu hääletanud ja erapooletuid saadikuid ei ole. Seadus on vastu võetud.

Riigimaade eraldamise kohta põllumajanduslikele õppe-, katse- ja teadusasutustele

Juhataja

Jätkame vastavalt kinnitatud päevakorrale ja võtame arutusele otsuse eelnõu riigimaade eraldamise kohta põllumajanduslikele õppe-, katse- ja teadusasutustele. Jällegi palun ma kõnetooli põllumajandusministri härra Aavo Möldri.

A. Mölder

Lugupeetavad rahvasaadikud! Tõesti väga pikka aega on olnud arutusel riigimajandite küsimus. Ma tänan mõistva suhtumise eest põllumajandusreformi seaduse muutmisel. Teil kõigil on käes Ülemnõukogu otsuse eelnõu, kus on olemas pikk seletuskiri, miks me tahame need majandid paika panna. Ma ei hakka teile kordama neid funktsioone, mis on seletuskirjas ära märgitud. Materjal on teadus-, õppe- ja katsemajandite arvuks kokku 59 üksust, sealhulgas 12 kutse- ja 11 põllutöökooli, 24 katsejaama ja sordivõrdluskatsepunkti ning 8 riikliku tähtsusega riigimajandit.

Käesoleval ajal vastavad olemasolevate põllunduslike teadus-, katse- ja õppeasutuste arv ning nende paiknemine üldjoontes Eesti põllumajanduse vajadustele. Loomakasvatustliku suunaga katsemajandites on loodud tõuaretuse süsteemid. Taimekasvatuse katsejaamad ja sordivõrdluskatsepunktid paiknevad nii, et on arvestatud vabariigi erinevaid mullastiku- ja agrokliimaatilisi tingimusi.

Koos põllumajandusliku tootmise ümberkujundamisega toimub ka põllumajandusliku erihariduse reform. Lõpetatakse kitsa profiiliga spetsialistide ettevalmistamine ning õppeplaanide koostamisel arvestatakse põllumajandusreformiga kaasnevaid muutusi. Põllumajandusministeerium peab oluliseks eelolevatel aastatel tihedalt integreerida põllumajanduslik kõrgharidus ja teadus, samuti tagada nende senisest suurem rakenduslik efektiivsus. Põllutöökoolides on senini õppepraktika toimunud peamiselt suurmajandite maadel, kuid ümberkorralduste järel selline võimalus kaob. Seetõttu on vaja eraldada maad maa-, kutse- ja põllutöökoolide õppetaludele. Nende õppemajandite suuruseks soovitab haridusministeerium ca 200–300 hektarit kooli kohta, see on umbes üks hektar maad ühe õpilase kohta.

Lähtudes eeltoodud põhiseisukohtadest, mis on kooskõlastatud kohaliku omavalitsuse organitega, lisasime otsusele põllutöökoolide õppemajandite, katsemajandite ja -jaamade, sordivõrdluskatsepunktide ja ka riikliku tähtsusega majandite nimekirjad koos nende põhitegevuseks vajaliku maakasutuse orienteeruva suurusega. Meie arvates peavad need majandid edaspidi olema riigi halduses. Kindlasti vajab enamik nimekirjadesse arvatud õppe- ja teadusasutusi ning majandeid tulevikus oma põhitegevuseks maad tunduvalt vähem, kui on praegu samal kohal olevate majandite kasutuses. Mitmetel juhtudel on vajalik maakasutus ligilähedaselt sama suur kui endise riigimõisa maa või sellest väiksem. Ehitatud organisatsioonide põhitegevuseks vajaliku maakasutuse orienteeruvat suurust tuleb vaadelda kui minimaalset, mis veel tagab nende normaalse tegevuse ja ülesannete täitmise. Kokku vajatakse põhitegevuseks maad peaaegu 31 000 hektarit.

Mõningal juhul võib tekkida probleeme riigi ja endiste maaomanike vahel. On ilmne, et sellised küsimused tuleb lahendada tähelepanelikult endise omaniku või tema õigusjärgluse huve kahjustamata ja kooskõlas maareformi seadusega. Tahaksin lisada, et kindlasti peaks maamaksu seadus juba lähemas tulevikus käivitama maa ratsionaalse kasutamise hoovad: maad pole kasulik võtta lihtsalt hoidmiseks. Sellest lähtudes me arvame, et tänastes tingimustes ja tänaste arusaamade juures võib-olla lähevad paljud praegu nimekirjas olevad õppemajandid hoopis eraomandusse. Nad ei pea olema riigiomanduses, kuid üleminekuperioodil oleks see siiski vajalik.

Pikka aega on meil juttu olnud riigimajandite loomisest. Paljudes majandites on siiski peataolek, ei teata, mis neist saab. Väga hea oleks, kui me täna siin saalis suudaksime otsuse langetada. Siinkohal vastaksin ka härra Raigi küsimusele. Kindlasti on Talupidajate Keskliit kursis nende majandite nimekirjaga. Härra Parder oli ju eelmisel aastal üks nendest, kes materjale kogus ja läbi töötas, kellel olid konkreetsed ettepanekud. Talupidajate Keskliit aga

ei ole seadusandlik organ. Temalt kirjalikku arvamust ei ole, aga härra Parder võib selle suusõnaliselt välja öelda.

Kõikide majandite kohta on siiski olemas kohaliku omavalitsuse arvamus. Minu käes on majandite nimekiri, mille kohta on olnud kriitilisi märkusi. Ma lühidalt räägiksin nendest.

On olnud pretensioone Jõgeva riigimajandi kohta. Pahaks on pandud seda, et sealse maa suurus on keskel läbi 2500 hektarit, mida olevat suhteliselt palju. Ma tahaks öelda, et seemnekasvatuse majandid vajavad maad teistest enam, kuna külvikordi tuleb ju hoida. Ma usun, et ma ei suuda lõpuni vastata kõikidele majandite kohta käivatele konkreetsetele küsimustele, mida võidakse täna saalist esitada. Kuid ma arvan, et Jõgeva riigimajandil, kus on oma kogemused, kus keskuses on sordikatsepunkt, peaks olema suhteliselt suurem maa-ala aretussortide paljundamiseks.

Teine majand Jõgeva rajoonis, mis on olnud arutelu objekt, on Adavere riigimajand. Selle kohta on keskkonnakomisjon märkinud, et majand nagu oleks nimekirjas mürgkemikaalide katsepolügoonina. Ma tean, et Adavere majand on tõesti teinud "Kemiraga" pikaajast koostööd ja kindlasti on seal mürgkemikaale efektiivsemalt ja rohkem kasutatud kui mujal ning proovitud mürgkemikaale meie taimekasvatuse agrotehnoloogias. Kuid ma olen veendunud, et neis katsetes on arvestatud keskkonnakaitse nõudeid. Viis aastat tagasi valis põllumajandusministeerium Adavere riigimajandi välja majandina, mis oli pikka aega koostööd teinud Soome põlduritega. Majandis on täna võimalik näha Põhjamaade firmade agrotehnoloogiat, väetamisviise ja mürgkemikaalide kasutamist. Kolme aasta keskmisena on Adaveres saadud peaaegu kaks korda rohkem taimekasvatussaadusi hektarilt, kui me saame kogu vabariigis võrreldavates tingimustes. Seal on võimalik võrrelda meie põllumajandustehnika kvaliteeti Soome põllumajandusmasinatega ning saame hinnata seda, mida meil ei ole olnud võimalik teha või mida me liiduvabariigi tingimustes ei ole suutnud teha. Adavere majandis on juba mitmeid aastaid peetud põllupeenrapäevi. Neis on võimalik olnud ka kõikidel eratalunikel osaleda, proovida oma oskusi ja arukust meie põllutööriistade reguleerimisel ja korrashoidmisel. Võib-olla tõesti võib osa saadikuid siin saalis sellise töömeetodi üle vaielda, kuid ma siiski ütleksin, et me peaksime nägema, millised võimalused on siit õppust võtta, eriti reformi käigus tekkivatel osühistutel ja taludel. Ma väga paluksin, et see sisu ei takerduks mõnede eriarvamuste taha, mis võivad olla küll olulised, aga mida peaks arvestama teisejärguliselt. Pretensioone on ka Luua metsatehnikumile. Öeldakse, et selle pindala on suhteliselt suur – 1932 hektarit. Leitakse, et Luua metsatehnikum võiks läbi saada ka näiteks 600 hektariga. Luua metsatehnikum on samuti tihedas koostöös Soome põllumajandusministeeriumiga, ta jääb lähitulevikus ainukeseks Põllumajandusülikooli

metsatehnikumiks, kus algab täiendav õpe alates järgmise aasta 1. septembrist. Kui arvestada praktilise metsakasvatamise ülesandeid, mis sellel majandil tuleb lahendada erinevates puistutes, siis ma arvan, et see alla 2000-hektariline mets, mis pealegi ei ole endiste omanike mets, võiks sellises suuruses tehnikumile jääda.

Pretensioone on Sakala tõulinnukasvatusemajandile. See on üks meie kolmest aretuskanakasvatuse majandist, kus meil tehakse sisuliselt aretustööd. Kui peetakse vajalikuks seda nimekirja mitte jätta, siis lihtsalt tuleb see küsimus täna otsustamata jätta ja asja selgitada. Pretensioon on, et see majand kahjustab endiste maaomanike huve. Kui maaelukomisjon täna ütleb, et selles majandis ei ole päris vajalikul tasemel lahendusi otsitud koos kohaliku omavalitsuse ja reformikomisjoniga, tuleks ta nimekirjast välja jätta ja püüda hiljem võtta riigimajandite nimekirja. Sisuline tõuaretustöö ja meie farmerid vajavad seda.

Pretensioone on Mõdriku pindala suhtes. Pealegi on seal lahkkelid vallaga. Ütleksin siin sedasama, mida ütlesin Sakala kohta – esialgu võiks ta nimekirjast välja jätta.

On olnud pretensioone Vändra veisekasvatuse katsejaama suhtes. Need küsimused on seal tänaseks lahendatud. On olemas endiste omanike nõusolek rentida. Püstoja talu tervikuna loomakasvatuseinstituudile. Nad isegi tahavad, et see aretustöö, mis on seal pikka aega toimunud, jätkuks. Seega on seal olnud pinge maha võetud.

Palju pretensioone on esitatud Jüri riigimajandile. Minu käes on Jüri sovhoosi reformikomisjoni koosoleku protokoll 25. augustist. Koosolekul toetati Jüri sovhoosi tegevust majandi reorganiseerimisel. Ollakse nõus säilitama Jüri sovhoosi riigimajandina. Siia oskan veel nii palju juurde öelda, et nad on tihedas koostees Turu Tootjate Liiduga Soomest, kes tahaks siin katsetama hakata sõnnikutootmise tehnoloogiat.

Need on lühidalt pretensioonid, mis minuni on jõudnud. Võib-olla on kellelgi siia midagi lisada? Sellega ma lõpetaksin ettekande ja väga paluks, et me saaksime täna nimekirja võtta enamiku nendest majanditest, kes materjalid on esitanud. Nii saaksime reformiga edasi minna ka nendes majandites.

Juhataja

Suur tänu! Küsimused rahvasaadikutelt. Ain Tähiste.

A. Tähiste

Aitäh! Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mõni hetk tagasi me võtsime vastu seaduse põllumajandusreformi seaduse osalise muutmise kohta ja me otsustasime, et riikliku tähtsusega põllumajanduslike õppe-, katse- ja teadusasutuste loetelus peavad tingimata olema

kirjas ka riigile jäetavad majandid ja nende põhieesmärgid. Siin on terve alapunkt 4 – riigimajandid. Me ei näe teie projektis mitte sõnagi nende põhieesmärkidest. Ehk kommenteeriksite, kas me ei hakka praegu kohe rikkuma enda poolt vastuvõetud seadust? See oli esimene küsimus.

Teine küsimus on mul selline. Kas te oskate öelda, milline on Adavere riigimajandi puhul kohaliku omavalitsuse seisukoht? Kas see toetab Adavere säilimist riigimajandina või mitte? Ja sellesama Adavere kohta võiks küsida veel: kas ta oli Eesti ajal riigimõis või mitte? Aitäh!

A. Mölder

Ma muidugi palun ette vabandust, sest kogu selle materjali oli ette valmistanud Maido Pajo, kes praegu viibib välismaal. Mis puudutab konkreetsete majandite eesmärke, siis need on olemas osade majandite kohta. Me oleme ministeeriumis kohtunud paljude rahvasaadikutega, kellel oli pretensioone riigimajanditele. Minu meelest me leidsime konsensuse. Kõikide majandite kohta on maaelukomisjonis paks materjal, mida härra Parder hakkas läbi töötama juba eelmisel aastal. Ma ei ole täna pädev vastama, kas Adavere riigimajandi kohta on olemas kohaliku omavalitsuse arvamus. Ma arvan, et see peaks olema. Ma tunnetan üldfunktsiooni ja ma ütlen, et kõigil neil majanditel on ju seemnekasvatuse ja tõuaretuse otstarve. Seega tegutsevad nad eelkõige meie eratootjate huvides. Tõsi, me oleme sellises muutuvast olukorras, kus mõned funktsioonid võivad poole aasta jooksul muutuda, kuid me oleme riigimajandite küsimust siin saalis arutanud juba üle aasta. Seepärast võib-olla ei ole praegu väga vaja rõhku panna nendele funktsioonidele. Kui teil on mõne majandi kohta konkreetne pretensioon, siis jätame ta vaidlusest välja, et saaksime üldküsimuse siiski ära lahendada.

Juhataja

Suur tänu! Rein Järlik.

R. Järlik

Austatud härra juhataja, austatud härra minister! Minu küsimus puudutab üht riigimajandit, mille ümber lakkavatest kirgedest on midagi ka avalikkuse ette jõudnud. Nimelt on Tartu riigimajandi maakasutuse suuruseks ette nähtud 3000 hektarit. Samal ajal moodustavad endiste Tähtvere ja Vorbuse riigimõisate ja sõjaministeeriumi hobusekasvanduse maad sellest natuke üle kuuendiku, tähendab 5/6 on endisi talumaid. Esimene küsimus. Kas te oskate öelda, kui paljude talu tagasi soovijate taotlused jäävad rahuldamata tänu sellele territooriumile, mis riigimajandi kasutusse antakse? Kuidas neid proteste on püütud

lahendada, kui palju neid on olnud? Teiseks. Kas Tartu riigimajand vajab hädasti 2000 hektarit just seemnekasvatuseks? Sellest 3000 hektarist on ju täpselt 1000 ette nähtud loomakasvatusalasteks katseteks. Kolmas küsimus. Kas te välistate, et tulevikus ka talud võiksid hakata tegelema seemnekasvatusega?

A. Mölder

Tartu sovhoosi probleemidega ma olen hästi kursis, kuna ise elan selle territooriumil ja olen seal töötanud. Tartu sovhoosis, nagu härra Järlik kindlasti teab, on olemas kunstliku seemenduse jaam, kompleks, mis on pikka aega töötanud. Alles eelmisel aastal võeti vastu ja hakkas tööle uus sigade kontroll-katsejaam, mille all on 300 hektarit ja millela ta läbi ei saa. See teenindab praktiliselt kogu riigi peekonseja karja, tähendab suurt valget seatõugu, mis on 80% sigade arvust. Lisaks on Tartu sovhoosi territooriumil tervikvarana olemas ka kalakasvatus oma tiikidega Ilmatsalus, mis ei saa kindlasti minna endiste omanike kätte, kui keegi seda tervikuna rentida tahab. Vorbuse maid on täna kõige rohkem võimalik taludeks välja jagada. Tartu sovhoosis on talude arv 5 ringis või alla selle ja Vorbuse osakonnas ei ole ka eriti palju soovijaid, sest tegemist on siiski linnalähedase majandiga, kus palgad on olnud üsna korralikud.

Nüüd teine küsimus, kas tõesti sellest 3000-st on 2000 vaja seemnekasvatusele. Sellele ma vastaksin, et Tartu sovhoos on tänu Heino Härmi pikaajasele sisukale tööle vabariigi üks suuremaid teraviljaseemne müüjaid, sest aastate lõikes on seal saadud üle 10 000 tonni teravilja kogusaagina. Ja see 2000 hektarit on tõesti maa, mis viljavahelduseks kindlasti on vajalik.

Te küsite, kas tulevikus talud võivad hakata seemnevilja tootma. Ma arvan, et see tulevik on kindlasti ees ja võib-olla on tulevikus õige kogu seemnekasvatus erastada, kuid täna meie mõistuse ja arusaamade juures on see üpris riskantne. Praegustes tingimustes peaks olema seemnekasvatus siiski riiklike majandite kontrolli all.

Ühe asja ütlesin veel. Kui rahvasaadikud arvavad, et riiklikel majanditel on mingisuguseid eeliseid, siis kummutab selle asjaolu, et meil ei ole ju enam mingit jagamise mehhanismi ka põllumajandusministeeriumis. Oma majandustegevuses peavad nad kindlasti ise hakkama saama. Keegi ei ole enam suuteline neid hoidma mingite ressursside jagamise najal, vaid neile tuleb anda lihtsalt kohustus tarnida meie tulevastele tootjatele kindlal hulgal nii seemnevilja kui ka tõuloomi.

Juhataja

Suur tänu! Priidu Priks.

P. Priks

Aitäh, härra spiiker! Lugupeetud Aavo Mölder! Mind pani tegelikult jahmatama üks number, nimelt Luua metsatehnikumi kohta. Asi on selles, et kuigi ma elan Kohtla-Järvel, tunnen ma seda kanti väga hästi sõjaajast. Ma tean, et Luual oli riigimetsi, nagu seletuskirjas on öeldud, ja et Luuale kavandatud metsad on endised riigimetsad. See on õige, aga seal on neid metsi umbes 500, kõige rohkem 600 hektarit. Selle kohta on kuskil andmed, kuid mul ei ole neid praegu käepärast. Kui ma nüüd näen, et Luua tehnikumile on põhitegevuseks kavandatud 1932 hektarit, siis torkab kohe pähe, et seal on ümberringi head talumaad. Kas Luua tehnikum tahab, et neid talumaaid üldse tagasi ei anta? Mitte anda ja istutada täis kas või 1300 hektarit head põllumaad – see tundub mulle praegu küll kohe jahmatamapanev arv. Ma ei ole näinud, ei tea ega usu, et kohalik võimuorgan saab anda sellise loa. See on ainuke arv, mis mind kohe jahmatama pani.

A. Mölder

Ma siiski usun, et kui me räägime Luuast, siis tehnikumi põhitegevuseks on vajalik ka maa. Ma ei räägi endiste omanike kahjude hüvitamisest, kuid ma arvan, et see maa on siiski vajalik metsakasvatuse jätkuvaks õpetamiseks. Liiatigi olukorras, kus siiski väga suurt osa meie endistest talumaadest, millele ei esitatud avaldusi tagasisaamiseks ja mida võib-olla praegu riigistatakse, kindlasti hoitakse võib-olla natuke halvemini, kui konkreetne omanik seda teeb. Luua tehnikum ja õpilased on võimelised seda maa-ala korralikumalt hooldama ja sealt ka õppust saama.

Juhataja

Suur tänu! Heldur Peterson.

H. Peterson

Lugupeetav juhataja, härra põllumajandusminister! Ma ikkagi tahaksin teada, kas on plaanis välja töötada riigimajandite ja õppemajandite põhikiri. Ma olen juba vähemalt pool aastat palunud, et seda teeks põllumajandusministeerium, kuid ikka tuuakse põhjenduseks, et käib ka riigiettevõtte näidistüüpõhikiri. Mul on siiski erinev arusaamine ja arvamus sellest asjast. Olen rääkinud mitmete kavandatavate riigimajandite juhtide ja spetsialistidega, kuid ka nendel

pole arusaamist, mida peaks endast kujutama riigimajand ja mis ülesanded tal on. Ei teata talupidajate aitamisest ja muudest ülesannetest. Arvatakse, nagu oleks tegemist mingisuguse kommerts-või kasuettevõttega. Mitme majandi puhul oli veel kuuldusi, et tegemist on aktsiaseltsiga. Näiteks Adavere puhul oli see ühes projektis sees. Kas need kuuldused on õiged või mitte? See oli esimene küsimus. Teine oleks konkreetne küsimus Tartu Näidissovhoosi kohta. Jutt on 3000 hektarist. Kas on kokku võetud, mitme talu tegija, tegeliku talu taastaja või majandaja huvidega läheb see vastuollu? Kas täielikult või osaliselt. Aitäh!

A. Mölder

Mis puudutab riigimajandite põhikirja, siis on loogiline, et see tuleb teha. Põllumajandusministeeriumis tuleks kindlaks määrata osakond, kes hakkab riigimajanditega tegelema. Kuid seda saab siiski teha pärast käesoleva küsimuse otsustamist. Mina ausalt öeldes kuulen sellest probleemist esimest korda, kuigi rahvasaadik ütleb, et ta on pool aastat sellest rääkinud. Kindlasti me selle täpsustame ja teeme. See on loogiline.

Mis puudutab Tartu sovhoosi, siis võin selle territooriumil elava inimesena öelda, et ma ei ole kuulnud ühestki pretensioonist, mis on jäänud rahuldamata. Vähemalt nendes osakondades, millega ma paremini kursis olen, see on Rahinge ja Vorbuse mail ei ole see probleemiks olnud. Ja kui neid pretensioone tuleb, näiteks maakorralduse käigus, siis on vaja need lahendada vastavalt kehtivale korrale. Ma siiski ütleksin, et riigil on kõigepealt oma kohustused ja funktsioonid ning väga oleks vaja neid mingil määral ka arvestada. Ma olen veendunud, et kõik need küsimused lahendatakse sellises korras, nagu see ka seadusse pandud sai.

Juhataja

Suur tänu! Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja! Keskkonnakomisjonis me oleme arutanud nii mõnegi majandi küsimust üsna põhjalikult ja me oleme täielikult riigimajandite süsteemi poolt. Me ei kaitse iga endise maaomaniku huve selles komisjonis, aga Adavere majandiga on meil olnud küll palju tegemist. Te ütlesite oma ettekandes, et Adavere põldudelt on saadud kaks korda rohkem saaki kui mujal, aga kas teil on ka niisuguseid andmeid, mitu korda rohkem on Adaveres

saastatud? Kas on põllumajandusministeeriumis andmeid põhjavete seisundi kohta? Mis on tegelikult toimunud?

A. Mölder

Ma usun, et selliseid materjale on kirjutatud paljude majandite kohta. Olen lugenud seda väga pikka aega Tartu sovhoosi kohta ja on selge, et meie praegune põllutehnika, kas või väetiste laotamisel, on olnud selline, mis kindlasti on põhjustanud ebaühtlust ja ülekasutamist. Ma ei taha tõesti uskuda, et teie komisjon saaks üheselt öelda, nagu oleks Soome kogu tehnoloogia selline, mis saastamist põhjustab. Ma olen veendunud, et on siiski pneumokülvikuid, mis nii väetise kui ka seemne panevad sinna, kus ta peaks olema. Ja kui ma rääkisin kaks korda suuremast saagist, siis tõesti oli seal kolme aasta keskmine teraviljasaak 54 tsentnerit, kusjuures analoogide pealt saadi 34 tsentnerit. Seal ei ole kahekordset vahet, aga kui ma sellel aastal esimest korda koos Soome spetsialistiga olin põllupeenrapäeval Adaveres, nägin esimest korda, et viie aasta jooksul on tehtud väga palju. Ja ma ei tahaks, et see töö katkeks. Härra Tarandile ma võin öelda, et ühegi kultuuri juures ei tohi eirata looduskaitseõudeid. Mul ei ole konkreetseid andmeid saastamise kohta just Adavere piirkonnas, aga ma ei taha uskuda, et see on soomlastega tehtava koostöö tagajärg.

Juhataja

Suur tänu! Tõnu Saarman.

T. Saarman

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Seoses sellega, et Palamuse ja Saare vallavalitsus ei ole nõustunud nii suure maa-ala jätmisega Luua metsatehnikumile, samuti seoses mitme kohaliku inimese pöördumisega minu poole, ma teen ettepaneku jätta käesoleva otsuse eelnõu lisa II osas Luua metsatehnikumile eraldatava põhitegevuseks vajaliku maakasutuse suuruseks 1932 hektari asemel 632 hektarit. Juhul kui see osutub väikeseks, on võimalik kohaliku vallavalitsuse või ka hilisemate otsuste põhjal seda pinda suurendada, kui oleme haldusreformi läbi viinud ja välja selgitanud, kui palju ja kellele neid maid ikkagi vaja on. Tundub nii, et talumehed ainult põllupidamisega ära ei ela, ka neile on vaja metsa. Kui teatud piirkonnas metsa üldse võimalik eraldada ei ole, siis me teeme neile siiski liiga. Põhjenduseks veel nii palju, et kui põllutöökoostöödele eraldatakse 0,5–1 hektarit ühe õpilase kohta, siis vastavate spetsialistide soovitusel tuleks metsatehnikumile õppeotstarbeks eraldada kolm

korda rohkem, see oleks 1,5–3 hektarit metsa. Võib-olla rahuldaks see esialgu ka Luua tehnikumi vajaduse. Aitäh!

Juhataja

See oli sõnavõtt, härra Saarman, see polnud küsimus, mis ei sega muidugi kommenteerimast.

A. Mölder

Ma ütlesin, et see on muidugi härra Saarmani konkreetne ettepanek. Kuid ma püüdsin põhjendada seda, mispärast me näeme, et seda pinda peaks seal olema rohkem, lähtudes õppeotstarbest ja võimalusest seda metsa korralikult harida. Kindlasti on olnud rasketel aegadel nii meie kui ka Soome talumeestel põllupidamisel mets üheks faktoriks, mis on raskustest välja aidanud. Võib-olla aitab mets välja ka meie taastatud noore Eesti Vabariigi, kuid need küsimused on konkreetsed, lähtudes mitte riigi vajadusest.

Juhataja

Suur tänu, härra Mölder! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni nimel esineb komisjoni liige härra Eldur Parder.

E. Parder

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid! Ma olen siin nendest riigimajanditest rääkimas juba kolmandat korda ja nüüd on meil asi nii kaugel, et meiegi lõpetame oma töö. Loodame, et see aitab maal omandireformiga edasi minna. Riigimajandite ebamäärasus oli ju üheks takistuseks, mis ei lasknud maad välja jagada, sest ei olnud teada, milline maa jääb lõplikult riigile. Kuna selles pikas nimestikus ei ole absoluutselt kõik veel selge ja paljud omavalitsused ei ole jõudnud veel oma lõplikku otsust anda või on andnud selle udusena, võiksime vaidluste vältimiseks jätta praegu, kuni asjaolude selgumiseni, osa majandeid nimestikust lihtsalt välja. Neid ei ole palju, neid on mõned üksikud. Siin oli juttu Jürist, mis oli üks väga kahtlane majand ja kus käisid vaidlused. Praeguseks on jõutud siiski kokkuleppele. Sama võib öelda Vändra katsejaama kohta, kus lõpuks vaenutsevad pooled on rahu jalule seadnud. Nendega on siis asi korras.

Aga nüüd ma tahaksin ütelda selle otsuse teksti juurde, me peaksime siit välja jätma punkti 2.1, mis on juba eelnevalt vastuvõetud seaduses sees, siin ei oleks seda enam vaja.

Ja nüüd ma nimetaksin siis ära need, kes ei ole oma asjadega toime tulnud. Kui saalis on veel mingeid pretensioone mingi majandi kohta, siis võite omalt poolt nimesid lisada.

Omavalitsus ei ole nõusolekut andnud kahe põllumajandusliku õppeasutuse suhtes. Need on Luua metsatehnikum, millest täna oli siin juttu, ja Mõdriku põllumajandustehnikum, mille suhtes on omavalitsusorgan algusest peale eitaval seisukohal olnud. Järgmised on riigimajandid. Sakala majandist oli juba juttu. Konflikt tekkis seal hiljem, alguses seda ei olnud. On ettepanek ka Sakala välja jätta. Aga nüüd ma tahan teie – ma mõtlen siin just keskkonnakomisjoni – otsust, mida teha Adaverega. Selle majandi vallapoolsed dokumendid on küllaltki nigelad. Näiteks täna tuli välja, et Põltsamaa vald ei ole andnud oma nõusolekut. Mis siis Adaverega teha? Ma palun, härra Tarand, et sa ütleksid oma viimase sõna.

Juhataja

Suur tänu! Arvestame siis juhtivkomisjoni palvet ja pöördume Andres Tarandi poole.

A. Tarand

Keskkonnakomisjoni jooksvalt väljakujundatud seisukoht on praegu selline, et jätaksime ta esialgu välja ja ootame ära, kuni asjaolud selguvad. Siis on võimalik Adavere täiendavalt võtta riigimajandite nimekirja.

E. Parder

Aitäh sulle, kallid kolleegid! Nii et praeguse seisuga jäävad meil nimekirjast välja neli majandit, kaks riigimajandit ja kaks põllumajanduskooli: Adavere, Sakala, Luua ja Mõdriku. Teiste kohta on nõusolekud olemas. Maaelukomisjonis on ka poole meetri paksune pakk kaarte, kus on ära näidatud esialgsed piirid.

Minu ettepanek on, et nüüd vähemalt ülejäänute osas, mille kohta ei ole meil pretensioone ja on dokumentatsioon olemas, me siiski saaksime otsuse vastu võtta. Siis saavad vallad ära otsustada, kui palju on riigimaad ja kui palju antakse taludele. Nii läheks see asi vähemalt selles osas käima. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ain Tähiste, teine küsimus.

A. Tähiste

Austatud eesistuja, lugupeetud kaasettekandja! Oma suureks kurvastuseks kuulsin ma, et maaelukomisjonil ei ole kindlat seisukohta, kas hakata täitma mõni hetk tagasi meie poolt vastuvõetud seaduse § 1 või mitte. See tähendab, et meie poolt vastuvõetavas otsuses peavad

olema kirjas riigile jäetavate põllumajandusasutuste põhieesmärgid. See, mida lugupeetud minister meile ütles, et vaadake enda järgi, teritage pilku ja uurige lisa, oli küll tore, aga lisa ei ole kahjuks seaduse ega otsuse osa. Me otsustasime äsja, et see peab olema meie otsuse osana täpselt ära märgitud. Kas maaelukomisjon on seisukohal, et seda äsja vastuvõetud parandust võib hakata kohe rikkuma? Aitäh!

E. Parder

Aitäh sulle, kallid kolleegid! Tõesti siin nimekirjas, mis on koostatud põllumajandusministeeriumi poolt, ei ole riigimajandite taga antud midagi selgitavat. Ma ei tea, kas siin saalis viibijad kõik teavad, millega tegeldakse seal Sõmerpalus või Luunjas. Vähemalt riigimajandite kohta peaksid täpsemad andmed kirjas olema. Aga selle vea saame parandada, see ei ole mingisugune suur probleem.

Juhataja

Suur tänu, härra Parder! Rohkem küsimusi ei ole. Tänan sind. Avan läbirääkimised. Kes soovib kõnet pidada või sõna võtta? Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid! Ma pean vajalikuks katsuda midagi selgitada. Tähendab, nüüd on meil see otsus ees, mille kohta oli proua Liia Hänni küsimus. Küsimus oli selline: kes peaks katma kulud, mis kaasnevad riigimajanditele maade väljamõõtmisega? Küsimuse sisu oli selline. Selle otsuse loogikast tuleneb, et need kulutused peaks enda katta võtma riik kui sellest huvitatud pool. See on üks asi.

See, millele on tähelepanu juhtinud härra Tähiste, on täiesti põhjendatud ja ma arvan, et pole sugugi raske koostöös valitsuse esindajaga vastavad täiendused sisse viia, vältimaks tänase otsuse erinevust seadusest.

Veel tahaksin ma rõhutada selle mõistetavust, et riigimajandite küsimus äratas meis mõningase pieteeditunde. Me oleme ju harjunud, et kui teineteise vastas on riik ja isik, siis riik on isiku alati maha tallanud. Meie siin ei taha seda muidugi lubada, mistõttu pieteeditunne selle teema käsitlemisel on täiesti mõistev ja kohane. Sellepärast pakumegi täna niisugust lähenemist, et otsusesse jääksid tõesti alles ainult need riigimajandid, mille kohta meil kellelgi ei ole mingeid kahtlusi. Kui täna on mõne majandi kohta veel kahtlusi, siis paluksin esitada need meile parandusettepaneku vormis. Me saame siis need suured materjalilademed läbi lapata ja kui me leiame sealt kinnitust kas selle kahtluse kõrvaldamiseks või süvenemiseks,

siis ühel juhul me ilmselt võime majandi nimekirja jätta ja ta kahtlustest vabastada, teisel juhul aga sama veendunult selle majandi ka välja jätta. Igal juhul on meil praegu võimalus suuremas osas nimekirjades haaratud paikkondades anda oma jah-sõna riigimajandi loomiseks. Sellega kaoks nendes paikkondades üks takistus maareformi teelt. Kahtlaseks jäävad majandid jätkem täiendavale uurimisele. Nende kohta teeb otsuse juba Riigikogu. Ma tänan.

Juhataja

Suur tänu! Arvo Sirendi.

A. Sirendi

Austatud kolleegid! See, et kohaliku omavalitsuse ja riigi huvid kokku ei lange, on päris loomulik ja nii on olnud kogu aeg. Rajoonide ja vabariigi huvid ei langenud kunagi kokku sotsialismi ajal ega saa langeda ka nüüd. Kui kohalik omavalitsus pole millegagi nõustunud, peame sellesse väga tõsiselt suhtuma, mitte kergekäeliselt tema arvamust tagasi lükkama. Mis puutub Adaveresse, siis see on minu arusaamise järgi majand, kus tegeldakse spetsiaalselt keskkonnakaitsega, mitte keskkonna reostamisega. Adaveres kasutatakse uusi mürkkemikaale või, kui soovite, taimekaitsevahendeid, mida kulub hektari peale sadu kordi vähem kui seniseid. Tähendab, seal on kasutusel sellised moodsad preparaadid, mida kasutatakse 4–20 grammi hektarile. Seniseid, näiteks naatriumtriklooratsetaati läheb hektarile 50 kilogrammi. Ma ei näe mingit põhjust hakata seda takistama.

Samal ajal me teame, et kõik taimsed mürgid on tuhandeid kordi mürgisemad kui taimekaitsevahendid. Kes on asja uurinud, see teab, et mürkkemikaalid pigem hoiavad ära keskkonna saastamise, kui suurendavad seda. Kui me seda riiklikku majandit tõepoolest ei taha moodustada, siis tekib terve hulk täiendavaid probleeme. Leping "Kemiraga" ei tähenda kaugeltki, et Adaveres oleks keskkonna saastamise oht suurem kui kuskil mujal. Maksimaalsete saakide taotlemisel on täiesti loomulik, et keskmiselt Eesti mürgitamine väheneb. Nii on kõigi asjadega olnud. Kui minnakse arukalt teaduslikku ja normaalset arengurada, siis on võimalik neid ebameeldivusi vältida, mis tekivad tavalistes olukordades. Nii et mul on ettepanek Adavere kindlasti sisse jätta. Samuti on mul ettepanek härra Tarandile – loobuda oma ettepanekust, võtta see tagasi.

Juhataja

Suur tänu! Heldur Peterson.

H. Peterson

Lugupeetav juhataja, lugupeetavad kolleegid! Täna me arutame ühte üpris vana ja habemega lugu, kuid lõpuks peab ka sellele asjale ükskord punkti panema. See on tüüpiline lugu sellest, kuidas lähevad vastuollu isiksuse huvid ühiskonna kui terviku huvidega. Kuigi me seni oleme harjunud tõdema, et riik, see on kõik, on kõige tähtsam siiski iga üksikisiku ja perekonna traagika ja probleemid. Seda peame ikkagi arvestama.

Praegune projekt võimaldab inimesel taastada talu, kui ta tõesti tahab. Selleks on välja käidud riigipoolne garantii ja seda me palusimegi põllumajandusministeeriumil teha ning need punktid on nüüd seal ka sees. Kuid ikkagi vaevab mind üks küsimus. Olen kokku puutunud riigimajandite süsteemiga, ise töötanud ühes sellises Eesti-aegses (endises) riigimajandis 7 aastat. Vesteldes nüüd riigimajanditeks planeeritavate majandite spetsialistidega või juhtidega, tundub minule, et neil pole päriselt selge, mida see riigimajand peaks endast kujutama. Arvatakse, et majandatakse edasi ikka vanamoodi ja et riik annab käega raha alla ning tuleb hea ja roosiline elu. Mõned majandijuhid isegi tahtsid, et nende majandist saaks riigimajand, mis on ka iseenesest natuke kahtlane. Teised jälle ei tahtnud saada riigimajandiks, ja ka see on täiesti normaalne, sest nad teadsid, et omaniku tulu jääb sealses ettevõttes töötajatel saamata, see läheb riskiks, katseteks jne., tänu millele ongi võimalik riigimajandi töö koos riigipoolse sihtprogrammide kinnimaksimisega.

Oleks ikkagi vaja, et põllumajandusministeerium koostaks riigimajandite põhimääruse, sest riigimajand vajab hoopis teist ellusuhtumist, kui on tavamajandites. Ma ei taha hakata rääkima Eesti Vabariigi aegsete riigimajandite süsteemist ja traditsioonidest, mis olid väga sügavalt juurdunud. Seal võeti vastu õpilasi ja tudengeid, õpetati, kuidas peab inimestesse suhtuma, kuidas juhtida tööd. Ma tean majandit, kus tööd juhiti saksa keeles, et praktikandid õpiksid keeli. Ja see oli tõesti traditsioon, mis õpetas kõrge vaimsusega põllumehi. Kõike seda on vaja viia edasi ning selleks on vaja koolitada vastav kaader, kes ei vaataks ainult tootmise peale, vaid need inimesed suudaksid ka mõelda ja propageerida katsete saavutusi. Peab korraldama näitusi, põllupäevi jm. Teadurid, valitsejad ja karjavalitsejad – kõik, kes töötavad nendes riigimajandites, peaksid olema aktiivsed propageerima saavutusi, katseid jm. ajakirjanduses ja kõikjal mujal. Selleks kõigeeks oleks vaja riigi-, õppe- ja katsemajandite põhimäärust. Näiteks on Rootsisis väga täpselt välja töötatud õppe- ja riigimajandi põhimäärus. Võtame kas või mikrobussi näite. See antakse teatud aastateks riigimajandile kasutada, pärast antakse riigi kätte ja riik ise müüb selle oksjonil maha. Majand ise sellega äri tegema ei hakka. See on üks pisikene näide, kuidas majandamine ja elu riigimajandis erineb tunduvalt elust tavalises majandis. Ma palun kindlasti see põhimäärus ära teha.

Teine asi. On vaja moodustada õppe- ja riigimajandite haldusnõukogu, nagu on tehtud teiste riigiettevõtete puhul. See organ peaks moodustuma kas siis erinevate poliitiliste suundade poolt volitatud inimestest, teadlastest, õppeasutuste töötajatest, talupidajate esindajatest jne., s.o. kajastaks meie ühiskonna nii-öelda keskmist põllumajanduspoliitika suundumust. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Mati Ahven.

M. Ahven

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Palju on täna räägitud Adavere riigimajandist. Saatuse tahtel olen mina selle majandiga seotud alates 1967. aastast. Ma julgen öelda, et see on tõesti väga tugev majand. Pärast "Kemiraga" lepingu tegemist on see asi väga ilusaks läinud. Aga tõesti, nagu keskkonnakomisjon ei tea ka mina täpselt, kui suur oht on selle ilu taga. Ma ei ole konkreetselt ise näinud, aga Adavere põhjaveed on Eesti ühed reostatunud. Nii on rääkinud mulle valla inimesed.

On veel nii, et me läheme vastuollu sellesama otsusega, kui me Adavere riigimajandite nimekirja võtame. Punktis 2 öeldakse, et kasutusse antakse maad eelkõige nendest maadest, mille tagastamiseks endised omanikud või pärijad nõudeid esitanud ei ole. Kahjuks ma jätsin andmed arvutist välja võtmata, aga peaaegu tuleb välja niimoodi, et Adavere riigimajand, kui seda punkti täita, ei saa jalatäitki maad. See on üks asi. Teine, mida komisjonis täpselt ei teatud, on kohaliku omavalitsuse arvamus asjast. Minu käes on Põltsamaa vallavalitsuse dokument selle kohta, et nende poole ei ole Adavere riigimajand üldse pöördunudki. Ilmselt peab ta end vallast kõrgemaks. Samuti ei ole Jõgeva maavalitsuse maa-ametile sellist taotlust esitatud. Maakonnas on kõik vastu, kuna teatakse, et Adaveres tahetakse talusid taastada ja maid tagasi saada.

Ühesõnaga, et ei tekiks pärast kohtus käimist ja suurt segadust – ühe seadusega anname inimestele maa tagasi, teisega võtame ära –, teen veel kord ettepaneku Adavere nimekirjast välja jätta. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Andres Tarand, kuna sa kaks korda oled arvamust avaldanud, teen sulle ettepaneku kolmandat korda arvamust avaldada lõppsõna vormis kui alalise komisjoni esimees. Kas lõpetame läbirääkimised? Mati Ahven, teine sõnavõtt.

M. Ahven

Lugupeetud daamid ja härrad! Mul jäi tõesti pool juttu rääkimata. Tahan öelda, et "Kemira", kes teeb koostööd Adaverega, ei ole riigiettevõtte. Ja väga mõnus on eraettevõttel koostööd teha kas ühistu või talupidajatega. Nii et koostöö "Kemiraga" ei ole põhjenduseks, et Adaveres peab olema riigimajand. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, koguneme kõik saali ja viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 54 rahvasaadikut, puudub 43.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käsiloleva päevakorrapunkti üle? Selle ettepaneku poolt on 50 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 1 jäi erapooletuks. Läbirääkimised lõpetatakse.

Minule on laekunud üks parandusettepanek. Eldur Parder, kas sul on rohkem? Ei ole. Kas valitsus soovib lõppsõna? Härra Mölder, ole hea, palun.

A. Mölder

Austatud rahvasaadikud! Ma tänan kõikide nende sisuliste märkuste eest. Kindlasti on õige teha õppe-, teadus- ja riigimajanditele haldusnõukogu, nagu Heldur Peterson seda soovitas. Kuidagi tuleks see küsimus lahendada. Kahjuks ma pean nentima, et siin saalis avaldavad põllumehed mõningates probleemides vastakaid arvamusi. Adavere riigimajand on siiski kahe ministeeriumi poolt väljavalitud majand. Ainukesena on seal tekkinud terve ühistuline süsteem meie suhkrupoodikasvatusele. Sealsest tehnoloogiast on õppida paljudes piirkondades. Aga kui te tõesti peate täna vajalikuks ta nimekirjast välja jätta, siis ma ütleksin, et põllumajandusministeeriumil on põhjendus, mis pärast teda peaks sinna võtma. Me teeme siis selle ettepaneku pärast täiendavaid selgitusi, kui te seda tõesti vajalikuks peate. Adaverel on tõesti teeneid, et Eesti on väljaspool riigieelarvet, me oleme siiski Soomest saanud ja sel aastal saab 14 miljoni marga eest abi, mis läheb taludele. See tuhat hektarit, mis täna seal kirja on jäänud, ei tohiks olla niisugune ala, mille pärast me peaksime kogu selle seaduse põhja laskma. Ja kui härra Parder ütles, et Adavere, Luua, Sakala ja Mõdriku tuleb välja jätta, siis ma olen nõus pigem neid siit nimekirjast täna välja jätma. Üldküsümuse peaksime siiski lahendama. Ma tänan teid.

Juhataja

Suur tänu! Eldur Parder, soovid sa lõppsõna? Ei soovi.

Kolleegid! Minul üks parandusettepanek kolleeg Andres Tarandilt, mille ta tegi keskkonnakomisjoni nimel. Keskkonnakomisjon palub jätta riigimajandite nimekirjast välja Adavere riigimajandi seniks, kuni ekspertiis on tõestanud põhjavete seisundi ohutuse.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Andres Tarandi, see tähendab keskkonnakomisjoni parandusettepaneku poolt? Selle ettepaneku roolt on 33 rahvasaadikut, vastu on 14, 3 jäid erapooletuks. Ettepanek leidis toetust. Minul rohkem parandusettepanekuid ei ole. Kas on veel, Juhan Telgmaa?

J. Telgmaa

Ma olen mõningates raskustes selles mõttes, et härra Tähiste osutas olulisele puudusele selles pakutud otsuse eelnõus.

Juhataja

Kas sul oli parandusettepanek?

J. Telgmaa

Ma küsisin härra Tähiste parandusettepaneku kohta, sest ta ei taha seda sugugi meile anda reglemendipärasel kujul. Nüüd me võiksime redigeerimise korras viia selle asja sisse, aga ma ei tea, kas härra Tähiste rahule jääb?

Juhataja

Läbirääkimised on lõppenud.

J. Telgmaa

Ma olen hämmingus, mistõttu ma avaldan niisuguseid mõtteid.

Juhataja

Me tunnen ainult kaasa. Ain Tähiste, kas küsimus on mulle?

A. Tähiste

Aitäh, austatud spiiker! Me peame hääletama juriidiliselt korrektset teksti, mille sisu on vastavuses asja vastuvõetud seaduse muudatusega. Teie peaksite nüüd seda küsima. Ma küsin, kas te küsite.

Juhataja

Härra Tähiste, ei küsi ja veendunud ka ei ole. Kolleegid, midagi läks meil käest lahti. Meil olid pikad läbirääkimised. Kas midagi jäi ütle mata? Parandusettepanekuid minul rohkem ei ole.

A. Tähiste

Siis sa võid ju vastu hääletada. Kuna meil oli ebakorrekne, ebaseaduslik otsus, siis saab ainult vastu hääletada.

Juhataja

Ain Tähiste, minule see muljet ei avalda. Läbirääkimised on läbi. Kui küsimusi ei ole, siis rohkem ei maksa arvamust avaldada. Läbirääkimised on läbi. Üks parandusettepanek oli esitatud, täiskogu langetas selle kohta oma otsuse. Autor on lõppsõna öelnud. Ta ütles, mida palub. Mul jääb ainult järelalus teha, et juhtivkomisjon sellega nõustub, sest ta loobub lõppsõnast. Protseduuriliselt on hääletusele panekuks kõik korras. Kas küsimus on mulle, Juhan Telgmaa? Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Ma püüaksin asja esitada küsimuse vormis. Kas seda, mida härra Tähiste meile õigustatult praegu ette paneb, on võimalik käsitada kui redaktsioonilist parandust, mille me sisse viime?

Juhataja

Kolleegid, tegemist on praegu otsuse eelnõu arutamisega. Niisugusel arutelul võib kuni lõpphääletuseni parandusettepanekuid esitada, kuid suud ei tohi lahti teha pärast seda, kui läbirääkimised on lõppenud. Kui keegi tahab veel praegu kirjalikult esitada parandusettepanekut, tooge minu kätte. Tõnu Saarmanil on parandusettepanek. Nii, kolleegid, parandusettepanekud on laekunud. (Hääled saalist.)

Tõnu Saarman, tule siia.

Kolleegid, mulle on laekunud suur hulk parandusettepanekuid, mis me paneme hääletusele. Kuid nüüd ma vajaksin kõnetooli härra Parderit, kes kommenteerib juhtivkomisjoni nimel.

Kolleegid, tähelepanu! Tõnu Saarmani parandusettepanek määrata Luua metsatehnikumi põhitegevuseks vajaliku maakasutuse suuruseks 632 hektarit ja jätta ta riigimajandite nimekirja. Kas kõik said aru? Leidsite selle koha?

E. Parder

Mina lisaksin siia niipalju, et Luual ei ole Palamuse vallavalitsuse nõusolekut temale selle maa andmiseks.

Juhataja

Kas juhtivkomisjon toetab või ei toeta?

E. Parder

Kuni ei ole omavalitsuse nõusolekut, meie ei toeta.

Juhataja

Kas selle saab paari minuti jooksul?

E. Parder

Ei saa. Selle kohta, mis nimekirjas on, ei ole nõusolekut.

Juhataja

Juhtivkomisjon ei toeta. Panen hääletusele. Ei toeta, Eldur Parder? Ei toeta.

E. Parder

Ma tahaksin veel lisada, et ega praegune väljajätmine tähenda veel lõplikku väljajätmist. See asi tahab ainult selgitamist ja kui kõik positiivselt laheneb, siis neid võetakse nimekirja.

Juhataja

Panen hääletusele Tõnu Saarmani ettepaneku. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 12 rahvasaadikut, vastu on 21, 4 jäid erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

Siis on kuus parandusettepanekut Arvo Sirendilt. Võtke ette otsuse eelnõu lisa neljas peatükk. Viimane lehekülge. Siin on näha, millega riigimajandid tegelevad. Ettepanekud näevad ette täpsustada neid valdkondi. Jüri taha on märgitud seemnekasvatus. Mida juhtivkomisjon ütleb? Toetab.

Parandusettepanekud lähevad selliselt. Arvo Sirendi esimene, teine, kolmas jne. ettepanek kuni kuuendani.

Esimene ettepanek: Jüri tegevusvaldkond on seemnekasvatus. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Arvo Sirendi esimese parandusettepaneku poolt? Juhtivkomisjon toetab. Ma sain saginast niimoodi aru, et saal nagu ei ole nõus. Saal on nõus. Läheme edasi.

Luunja tegevusvaldkond on aiandus. Juhtivkomisjon nõus. Saalil ei ole vastu midagi.

Sõmerpalus on seemnekasvatus.

E. Parder

Sõmerpalus on muide mitte ainult seemnekasvatus, ta on ka linakasvatusmajand.

Juhataja

Kolleegid, kas teil on küsimusi mulle? Koit Raud.

K. Raud

Aitäh, austatud juhataja! Mul on palve veel kord seletada täpselt üle, milles seisneb Arvo Sirendi ettepanek, sest väga raske on hääletada, kui öeldakse, et hääletada tuleb lihtsalt Jüri seemnekasvatust või Luunja aiandust. Mis selle aianduse või seemnekasvatusega juhtuma peab, on väga raske aru saada. Aitäh!

Juhataja

Vaata, Koit Raud, ega mul endal ka siin lihtne ole, sest nii nagu toodi, nii toodi.

E. Parder

Ma vastan vahepeal. Ma saan asjast aru nii, et härra Arvo Sirendi tahab täpsustust. Ka härra Ain Tähiste küsimus oli, et millega need majandid siis tegelevad ja kas see ikka on nii, nagu peaks olema.

Juhataja

Õigupoolest bürokraatlikult oleks tulnud muidugi nõuda vormistust teisel kujul, aga teeme niimoodi, et me mõlemad selgitame ja võib-olla saame päris lihtsa lahenduse. Samas valitsus, konkreetselt põllumajandusminister, juhtis ka tähelepanu, et lisa 4, mis on juurde antud, selgitab juba täpsemalt tegevusalasid. Ministri meelest võetakse osa tegevusalasid maha. Arvo Sirendi, parandusettepaneku esitaja, palun hästi lühidalt.

A. Sirendi

Suur tänu! Ma sain ka aru, et 4. lisas on seesama asi palju täpsemalt öeldud. Sealt tuleks panna sõnad sinna seadusse juurde, et ei tekiks seda vastuolu, millele härra Tähiste juba tähelepanu juhtis. Siis oleks asi korras ja ma võtaksin oma ettepaneku tagasi.

Juhataja

Kas juhtivkomisjon ja autorid on nõus? Härra Mölder? Nõus. Kas saalis on kellelgi midagi selle vastu? Ei ole. Ma tänan. Rohkem parandusettepanekuid ei ole. Mul jääb ainult arusaamatuks, miks ei toimunud see läbirääkimiste ajal. Pärast klaarite arveid omavahel.

Kolleegid, ilmselt on käes tänane viimane hääletusvoor. Keskendume, kuid kõigepealt loeme üle, kui palju meid on. Kohaloleku kontroll. Kohal on 54 rahvasaadikut, puudub 43.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus riigimaade eraldamise kohta põllumajanduslikele õppe-, katse- ja teadusasutustele? Käib hääletamine. 49 häält on vaja, et riigimajandid maad saaksid. Selle ettepaneku poolt on 53 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 1 jäi erapooletuks. Otsus on vastu võetud.

Kolleegid, sellega me võiksime plenaaristungi lõpetada. Ma jään teile tänaseks võlgu selgitused, miks valitsus siiski ei tulnud meie ette. Mul oli vahetu kontakt peaministriga, ma saatsin talle kirja. Homme hommikul annan teile täpsemad selgitused ja homme saame kokku kell 10.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

80., ERAKORRALINE ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG

27. august 1992

Istungi päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, kolleegid! Istungjärg jätkub. Asugem kohtadele ja kontrollime kohalolekut. Kohaloleku kontroll. Kohal on 50 rahvasaadikut, puudub 47.

Kolleegid, vastavalt eelnevale kokkuleppele annab valitsus täna meile üle mõned seadusandlike aktide eelnõud. Palun, proua Krista Kilvet.

K. Kilvet

Lugupeetud spiiker, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Eesti Vabariigi Valitsuse poolt on mul teile üle anda Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Maailmapangalt taotletava pikaajalise laenu kohta" projekt. Aitäh! See on kiireloomuline küsimus.

Juhataja

Ja teisenä majandusministri esimene asetäitja härra Kamratov.

A. Kamratov

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud saadikud! Valitsus taotleb, et Ülemnõukogu arutaks omandireformi aluste seaduse rakendamise otsuse punkti 11 alapunkti 4 muutmist. Punkti muutmise vajadus tuleneb sellest, et väga segaselt oli sätestatud nii sisuliselt kui ka tõlgenduse mõttes moment, et kas valitsusel, Ülemnõukogu Presiidiumil ja ka Riigivaraametil oli ikkagi õigus erastada 7 suurt ettevõtet, mida me kunagi katselise erastamise nimekirjadesse panime ja mille üle ei olnud vaidlust siin saalis. See küsimus on läbi arutatud ka eelarve-majanduskomisjonis ja komisjoni seisukoht on, et eelnõu võiks arutada juba käesoleval istungjärgul. Samasugusel seisukohal on ka õiguskomisjoni esimees härra Anton.

Juhataja

Täna! Vaheajal peab juhatus nõu ja teeb teile teatavaks juhatusse seisukoha. Võimalik, et tuleb isegi välja kuulutada vaheaeg. Ma annan teile õigel ajal märku ja teatan siis motiividest. Kolleegid, palun võtke ette päevakorra projekt ja kirjutage sinna üks punkt juurde, mis tehnilistel põhjustel jäi välja, sest seda ei jõutud trükkida. Teiseks päevakorrapunktiks palun kirjutage valitsuse poolt esitatud kaubamärgiseaduse eelnõu koos selle juurde käiva rakendusotsuse eelnõuga. Tuleb teine lugemine. Praegune projektis kirjapandud teine punkt oleks siis kolmas ja kolmas vastavalt neljas.

Enne, kui me päevakorra kinnitame, informeerin ma teid ka sellest, et juhatus võib-olla pakub teile veel täna kinnitatud päevakorratäiendamist, kuid iga asi omal ajal. Nii et projekt on siis selline. Esimene sisuline punkt on kaubamärgiseadus koos rakendusotsusega, edasi mõne seadusandliku akti osaliselt kehtivuse kaotanuks tunnistamine ja sealt edasi ühistuseadus. Jaak Allik.

J. Allik

Väga lugupeetud härra juhataja! Paluksin informatsiooni, kas teie olete midagi ette võtnud selleks, et tulla vastu 31 saadiku palvele nõuda valitsusjuhti meile informatsiooni andma.

Juhataja

Ma kavatsesin anda selle kohta selgituse pärast päevakorra kinnitamist, aga ma mõtlen, et võin seda varem teha.

Mul oli sellel päeval, mil ma sain saadikutelt vastava nõudmise, isiklik kokkusaamine härra peaministriga, kus me seda probleemi arutasime, ning järgmise päeva hommikul saatsin valitsusele kirjaliku taotluse. Praegu ootan kirjalikku vastust. Minu lähemad abilised käivad pidevalt valitsuse ametnikega nõu pidamas. Hinnangu annan hiljem.

Kas paneme päevakorra kinnitamisele? Viime veel kord läbi kohaloleku kontrolli, vaatame, kas meie pere on suurenenud. Kohaloleku kontroll. Kohal on 52 saadikut, puudub 45.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et kinnitada käesoleva erakorralise istungjärgu neljanda istungi päevakord? Selle ettepaneku poolt on 37 rahvasaadikut, vastu hääletanud ja erapooletuid saadikuid ei ole. Päevakord on kinnitatud.

Päevakorda kinnitatakse järgmised küsimused.

1. Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Eesti Vabariigi seaduse "Mõne seadusandliku akti kehtivuse kaotanuks tunnistamise kohta" eelnõu. Teine lugemine.
2. Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse rakendamise kohta" eelnõu. Teine lugemine.
3. Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Eesti Vabariigi ühistuseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi ühistuseaduse rakendamise kohta" eelnõu. Teise lugemise jätkamine.

Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse eelnõu teine lugemine

Juhataja

Arutusele tuleb valitsuse poolt esitatud kaubamärgiseaduse eelnõu koos selle juurde käiva rakendusotsuse eelnõuga. Küsimust arutati kiireloomulisena. Sisuline arutelu oli esimesel lugemisel, niipalju kui seda oli. Alustame teise lugemisega. Ettekandeks palun kõnetooli Patendiameti teadusmetoodikanõukogu esimehe professor Kukruse.

A. Kukrus

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Milline tähtsus on kaubamärgiseadusel, sellest sai teid lühidalt informeeritud esimesel lugemisel. Seaduse tähtsust ei olegi vist eriti vaja rõhutada. Selle vajaduses võite ise veenduda, kui liigute praegu meie kauplustes ja turgudel, kus leiata rahvusvaheliselt tunnustatud kaubamärkidega "Adidas", "Lee Cooper" jne. markeeritult meie kooperatiivide poolt väljalastud toodangut. Kui kaubamärgiseadus vastu võetakse, siis sellega väldiksime õiguslikku vaakumit kõnealuses valdkonnas.

Nüüd vastaksin saadikute märkustele ja järelepärimistele. Enne kui nende juurde minna, on mul saadikutele palve parandada seaduseelnõu leheküljel 7 ülevalt esimesel real trükiviga, asendades sõnad "28. novembri" sõnadega "22. novembri". Palun lugupeetatavalt saadikutelt vabandust selle trükivea pärast.

Kaks järelepärimist on tulnud rahvasaadik Tiit Käbinilt, keskkonnakomisjonilt ja proua Liia Hännilt. Peab märkima, et põhimõtteliselt on autorid ja Patendiamet nende märkustega nõus. Teile on need esitatud tabeli kujul uues redaktsioonis. Ma siiski lisaksin, et ei maksa karta siin seaduses rõhutatud riigilõivu võtmist iga toimingu pealt. Ei maksaks seda karta, see ei lähe Patendiameti taskusse, niisugune on maailmapraktika. Mitte ühegi riigi patendiameti poolt väljatöötatud seadus ei näe ette tasuta toiminguid, vaid nende eest võetakse vastavat riigilõivu. Nii et siin ei maksa mõelda, et lõiv läheb Patendiameti taskusse. Mis puhtub üldse nendesse riigilõivudesse, siis on kooskõlastatult Eesti Vabariigi Rahandusministeeriumiga tehtud vastavad parandused riigilõivumääruses, mille kohaselt esimese aasta jooksul maksavad Eesti Vabariigi üksik- ja juriidilised isikud lõivudest ainult 20%, et luua teatavad soodustused ettevõtluse arendamiseks.

Mis puhtub keskkonnakomisjoni ettepanekusse lülitada sisse erimärk, siis muutsime § 25. Ma siiski rõhutaksin seda, et kui mõni ettevõtte Eesti Vabariigis laseb välja ökoloogiliselt puhast toodangut, siis ta võib ju registreerida kaubamärgi. Kui seda kaubamärki hästi reklaamida ja toodang on tõesti ökoloogiliselt puhas, siis kaitseb kaubamärk juba sellega rahvusvahelisel turul firma mainet.

Aitäh teile nende kasulike märkuste eest. Olen väga tänulik härra juhatajale, et leiti võimalus tööstusomandi seaduste paketist esimene vabariigile oluline eelnõu lugemisele võtta. Tänan veel kord.

Juhataja

Suur tänu! Küsimused rahvasaadikutelt. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul jäi eelmine kord küsimus ikkagi natuke segaseks. Kui meie talumees valmistab toodangut, näiteks juurvilja, ja tal on juba leping Rootsi rahvusvaheliselt tunnustatud firmaga ning talle antakse kaubamärk, et ta võib seda müüa väljaspool Eestit selle tunnustatud kaubamärgi all, kas ta siis peab nõudma uut kaubamärki?

A. Kukrus

Ma saan teie küsimusest nii aru, et tegemist on ühissettevõttega, milles osaleb Eesti pool ja Rootsi pool. Siin võib olla mitu varianti. Ma ei ole kahjuks näinud selle ühissettevõtte põhikirja, milles selle Rootsi kaubamärgi kasutamine peab olema reguleeritud. Rahvusvahelise praktika kohaselt võib nüüd Eesti ettevõtte, kui ta laseb seda toodangut välja, kasutada rootslaste poolt registreeritud kaubamärki. Seda võib teha, kui see on põhikirjas reguleeritud. Kaubamärgi kasutamine võib olla reguleeritud mitmeti. Näiteks võib see olla reguleeritud niimoodi, et osamaksu vähendab Rootsi pool, kuna ta kasutab Rootsi kaubamärki. Kolmas variant võib olla see, et ühissetevõtte töötab välja ja registreerib hoopis uue kaubamärgi. Aga üldjuhul on vastus selline, et te võite seda kasutada.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Tänan!

A. Kukrus

Aitäh!

Juhataja

Õiguskomisjoni kui juhtivkomisjoni nimel esineb kaasettekandega komisjoni esimees härra Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Esimese ja teise lugemise vahel valmis õiguskomisjonis kui juhtivkomisjonis koostöös autoritega rakendusotsuse uus redaktsioon. See on teile välja jagatud ja ma loodan, et leiab teie heakskiitu.

Esimese ja teise lugemise vahel laekus õiguskomisjonile keskkonnakomisjonilt ja kolleeg Käbinilt parandusettepanekuid. Keskkonnakomisjon paneb ette täiendada seaduseelnõu § 25

3. lõikega järgmises sõnastuses: "Ökoloogiliselt ohutu toodangu tähistamiseks kasutatakse erimärki, mille põhikirja kinnitab Eesti Vabariigi Valitsus." Õiguskomisjonis toimunud arutelu tulemus oli selline, et eelnõus on liigne ka § 25 lõige 2, sest see käsitleb erimärki, mis pole kaubamärk ja see erimärk ei ole arutatava seaduseelnõu reguleerimise objekt. Õiguskomisjon ja autorid asusid seisukohale, et seaduseelnõust tuleks välja jätta § 25 2. lõik. Meie arvates võtaks see ka aluse arvestada keskkonnakomisjoni ettepanekut täiendada seda paragrahvi 3. lõikega, sest 3. lõige annaks ühe erinormi seoses erimärgiga. Kui erimärk §-st 25 jäetakse välja, siis tuleb välja jätta ka erimärgi üks erivorm, ökoloogiliselt ohutut toodangut tähistav erimärk. Seega jääb keskkonnakomisjoni ettepanek küll rahuldamata, kuid ma selgitan veel kord, et vastasel korral jääks erimärgi mõiste seaduseelnõust üldse välja.

Kolleeg Tiit Käbinilt olid mitmed ettepanekud, mis arutati põhjalikult läbi eile toimunud õiguskomisjoni koosolekul, millest võtsid osa ka härra Käbin ja seaduseelnõu autorid. Meie arvates saavutati vajalik kokkulepe eelnõu autorite, härra Tiit Käbini ja õiguskomisjoni vahel. Need küsimused, mis nõuavad seaduseelnõu muutmist, on kajastatud teile väljajagatud ettepanekute tabelis, kus on sees ka härra Tiit Käbini ettepanek. Teile väljajagatud ettepanekute tabelis on kirjas, et kõigile ettepanekutele ja märkustele leiti positiivne lahendus. Õiguskomisjoni poole pöördus ka Patentoloogide Assotsiatsioon oma arvamusega seaduseelnõu kohta. Patentoloogid tõdevad, et kaubamärgiseadus on eesti ettevõtlusele hädavajalik. Järgnevalt kritiseeritakse mitmeid paragrahve ning seaduseelnõu teatud redaktsioonilisi ja õiguslikke momente. Õiguskomisjonis arutati need seisukohad koos Patentoloogide Assotsiatsiooni esindaja härra Ostratiga läbi. Need märkused ja ettepanekud, mida koos autoritega peeti vajalikuks ja võimalikuks arvestada, kajastuvad ettepanekute tabelis õiguskomisjoni ettepanekutena.

Lugupeetud kolleegid! See on ülevaade tööst, mis toimus esimese ja teise lugemise vahel. Õiguskomisjon on seisukohal, et meil on võimalik ja vajalik teisel lugemisel esitatud seaduseelnõu, samuti sellele lisatud rakendusotsuse projekt vastu võtta. Tänan teid!

Juhataja

Suur tänu, Tõnu Anton! Mõned küsimused rahvasaadikutelt. Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud õiguskomisjoni esimees! Meie komisjonis, see tähendab keskkonnakomisjonis, oli küsimus ökoloogiliselt puhta toodangu eri- ehk riiklikust kaubamärgist pikalt kõne all. Kas teie seletus on küllalt pädev? Kas oli ka õiguskomisjonis

riivamisi juttu, millise seadusega sellised nii rahvusvahelise konkurentsivõime kui ka tervise huvides antavad märgid võiksid eluõiguse saada? Või ei pööratud õiguskomisjonis sellel teemal tähelepanu?

T. Anton

Sellise, võimalik et vajaliku seaduse pealkirja ma tõesti ei oska öelda, kuid esimesel lugemisel oli meil Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse eelnõu. Õiguskomisjon ja autorid on kindlalt veendunud, et nimetatud erimärk ei ole kaubamärk ja seetõttu ei ole arutatava seaduseelnõuga reguleeritav objekt.

Juhataja

Suur tänu! Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud härra Anton! Ma ei ole spetsialist kaubamärkide alal, aga üleeile intervjueris Vladimir Velman venekeelses "Aktuaalses Kaameras" üht daami, kes esindas Patendiametit ja rääkis väga pikalt ja põhjalikult sellest, et spetsialistidele, kes tööpoolest seda valdkonda tunnevad, ei näidatud üldse seda seaduseelnõu ja et seda seadust ei tohi mingil juhul vastu võtta. Kuidas te seda kommenteerite? Ilmselt oleksin ma pidanud selle küsimuse esitama eelmisele ettekandjale. Tänan!

T. Anton

Härra Sovetnikov! Põhimõtteliselt tuleb meil teha valik, kas me usaldame valitsust ja valitsusele alluvaid riigiasutusi või mitte. Kõnealuse küsimusega tegeleb Riiklik Patendiamet. Kui olla seisukohal, et Patendiamet on ebakompetentne ja tema poolt koostatud seaduseelnõu, mille on esitanud meile valitsus, on ebakompetentne, siis on teie lähenemisviis õigustatud. Õiguskomisjon on seisukohal, et meil tuleb siiski eeldada, et valitsuse poolt moodustatud struktuurid, sealhulgas Patendiamet, koosneb kompetentsetest inimestest, vähemalt kõige kompetentsematest, kes meil vabariigis on olemas, ja nende poolt koostatud seaduseelnõu on pädev.

Lisaks sellele põhimõttelisele seisukohale ma soovin teile tutvustada Eesti Leiutajate Loomingulise Liidu seisukohta, millele on alla kirjutanud president Leito ja mis on saabunud meile ametikirjana. Eesti Leiutajate Loomingulise Liidu aktiiv, läbi arutanud Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse eelnõu oma koosolekul käesoleva aasta 3. augustil, tunnistas üksmeelselt,

et Ülemnõukogule esitatava Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse projekt vastab rahvusvahelistele nõuetele. Märkusi ja täiendusi ei olnud. Teiseks on olemas Eesti Leiutajate ja Ratsionaliseerijate Keskliidu ametikiri, millel on alla kirjutanud selle liidu president Melits. Eesti Leiutajate ja Ratsionaliseerijate Keskliit palub Eesti Vabariigi Ülemnõukogu võtta täiendavalt päevakorda Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse eelnõu, märkides, et seaduse vastuvõtmine aitaks parandada meie rahvusvahelisi suhteid selles valdkonnas ning tunduvalt elavdada välismajandustegevust. Patentoloogide Assotsiatsioon on samuti seisukohal, et kaubamärgiseaduse vastuvõtmine on hädavajalik. Patentoloogide kriitilised märkused ja ettepanekud ei käsitle põhimõttelisi küsimusi, vaid seaduseelnõu üksikuid redaktsioonilisi ja õiguslikke momente. Need on läbi arutatud õiguskomisjoni koosolekul härra Ostrati osavõtul ning tehtud vajalikke ja võimalikke parandusi.

Härra Sovetnikov, mina isiklikult ei jaga teie seisukohti. Õiguskomisjoni otsus, mis võeti vastu eile, sisaldab samuti ettepanekut seadus ja rakendusotsus teisel lugemisel vastu võtta.

Juhataja

Suur tänu, härra Anton! Tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Tänan! Mina siiski esitaksin ühe küsimuse. Kas ma saan õigesti aru, härra Anton, et ei ole ühtegi parandusettepanekut, mis peaks minema täiskogus hääletusele.

T. Anton

Ei ole.

Juhataja

Avan läbirääkimised. Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Peatudes siin mõne minuti jooksul kaubamärgiseadusel, ei taha ma sellega öelda, et ma asja tunneksin ja et see aeg, mis selle seadusega ühenduses meile anti, oleks olnud pisut kõrvalisemale inimesele piisav. Sellega seoses ma tahaksin öelda, et ma ei saa üldse aru, miks pidi see pikas menetluse järjekorras olev eelnõu tulema sellisena, mis on nüüd kõige kiirem. See tekitab muidugi küsimusi, aga mul nende vastust ei ole.

Selle vastu, et rahvusvahelises kaubanduselus Eesti positsioone parandada ka kaubamärgiga, ei saa kellelgi midagi olla. Küll aga Ülemnõukogule või mis tahes parlamendile kiirustades

tehtud ettepanekud näitavad seda, kui vähe me üldse teame ja kui vähe veel on meil infoühiskonda. Meie tänane ettekandja ja õiguskomisjoni esimees väitsid, et ökoloogiliselt puhta kauba märk on selline. Esimene neist ütles, et iga firma võib selle peale panna ja kui firma prestiiž lubab, siis sellega kaupa ka turustada. Tõepoolest, seda me näeme maailmas, reklaamina niisugust trikki kasutatakse. Pannakse kaubale märk peale, räägitakse juurde, et see on kohutavalt puhas, ja loll läheb õnge. Teadagi, reklaam püüab ikka lollu.

Tõnu Anton ütles, et ökoloogiliselt puhta kauba märk ei ole üleüldse kõnealuse seaduse asi, aga ta ei teadnud ka öelda, millise seaduse asi see on. Fakt on siiski see, et näiteks kõikides Skandinaaviamaades on kodumaise kauba märke, mis väidavad, et kaup on puhas. See ei tähenda, et tegemist on porgandiga, milles ei oleks lämmastikku. Asi on pigem selles, et kogu porgandite tootmise tsükkel ei saastaks üle piinormide vett jne. See on märksa keerulisem süsteem. Ja loomulikult ei saa sellise kaubamärgi üle otsustada firma, vaid ta peab andma oma tehnoloogilise protsessi, millega ta seda kaupa toodab, ja tegema ekspertiisi. Samuti peab porgandikasvataja viima porgandipundi laborisse, mitte ise otsustama, et mul on pagana puhas kaup. Ühesõnaga, see näitab, kuidas kõnealuse seaduse tegemisel on üks oluline valdkond tähelepanu alt täielikult välja jäänud ja ei ettekandja ega komisjon oska üldse sellesse probleemi siseneda.

Mul oleks äärmiselt hea meel, kui sel moel mingisugune seadus välja kukuks, aga samas tekib küsimus, miks sellise nõrga ettevalmistuse juures on vaja seadusi nii tohutu kiirusega vastu võtta. See küsimus igatahes tekib mul ka seoses ökoloogiliselt puhta kaubamärgiga, mis on oma olemuselt riiklikule ekspertiisile toetuv ja mitte iga firma enda otsustada. Nii et siin on põhimõtteliselt tänapäeva maailma mittetundev lähenemine. Keskkonnakomisjoni ettepanek on küll selline, et kuni pole läbi räägitud, kuidas need asjad maailmas käivad ja mis üldse selle märgi tähendus on, arutelu katkestada. Aitäh!

Juhataja

Kas on veel kõnepidajaid, sõnasoovijaid? Andres Tarand, kas see keskkonnakomisjoni ettepanek on ametlik? Aga millal jätkata? Mis nüüd saab, Andres? Heinz Valk.

H. Valk

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid! Ma teeksin siiski ettepaneku, mis ühtib õiguskomisjoni omaga, nimelt see seadus täna vastu võtta. See on meile ääretult vajalik, sest kui me tõesti tahame oma majandusega, oma kaubandusega minna normaalsel viisil rahvusvahelisele turule, siis ilma kaubamärgiseaduseta on meil seda mitmelgi põhjusel raske teha, sest

praegusel hetkel, nagu on mitu korda öeldud, valitseb Eestis selles valdkonnas tõeline anarhia. Asi vajab reguleerimist, et meist hakataks ka selle koha pealt lugu pidama.

Pakend ja kaubamärk on niisugused asjad, mida normaalsel turul vägagi silmas peetakse. Härra Tarandi soov lugemist katkestada ei ole praegusel hetkel otstarbekohane. Probleem, mille härra Tarand püstitas, on hoopis midagi muud. Ja need erimärgid, mida härra Tarand tahab oma nitraadivabadele kapsastele saada, ei kuulu kaubamärkide hulka, vaid on hoopis üks eraldi nähtus, mis vajab ka eraldi seadusega reguleerimist. Kuid Eesti kaubanduse, eriti väliskaubanduse seisukohalt lähtudes oleks ilmtingimata vaja see seadus täna vastu võtta. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja! Mina proovisin ka oma mälus sorida. Selle järgi, kui vähe või palju ma olen välisilmas käinud ja seal midagi näinud, tundub mulle, et küsimus, mille püstitas lugupeetud Andres Tarand, väärrib igati tähelepanu. Kuid samas näib mulle, et see küsimus kuulub konkurentsiseaduse valdkonda.

Mulle meenuvad mõningad kaubad, millel on küljes kolm lipikut. Üks on kaubamärk, teine on sellesama firma poolt juurde pandud teave, et tegemist on firma poolt garanteeritava ökoloogiliselt puhta toodanguga. Kui ma ei eksi, siis on veel ka mingi kaubandusinspektsiooni taolise riikliku ametkonna teave selle kohta, mis sedasama asja kinnitab. Aga mulle meenub ka see, et sellise märgi kaubale saamise eest tuleb firmal maksta väga kõrget lõivu. Seepärast ma nõustun täielikult Tõnu Antoni ja õiguskomisjoni seisukohaga, et jutt on kahest erinevast asjast, ning leian, et me ei peaks arutelu katkestama, vaid toetan härra Valku, kes paneb ette lõpetada see anarhia, mis seisneb kaubamärgistuse puudumises, võltsimises ja väärsti kasutamises. Käesoleva seadusega me saaksime seda teha. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Nüüd on lood sellised, et Andres Tarandil on olnud kaks arvamusalaldust ja edasi me saame suhelda ainult kirja teel. Saada mulle vaheajaks keskkonnakomisjoni kirjalik palve. Lembit Arro, teine arvamusalaldus.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Ma olen käinud Soomes ja Rootsis mitmes poes, kus müüakse põllumajandussaadusi. Seal on erafirmad, kes müüvad bioloogiliselt puhtaid toiduaineid, porgandit, peeti, tomateid jne. Nad tegelevad sellega ja saavad selle eest 2–3 korda kõvemat hinda. Samal ajal on aga maailm näljas. Mujal maailmas toodetakse väetiste ja keemiliste preparaatide abil vilja ja muid saadusi. Maailma on vaja toita. Minu arvates ei tohi me oma kaubamärgiseadusega midagi segamini ajada. See, kes taotleb oma bioloogiliselt puhtale toodangule kaubamärki, las teeb seda ja saab kõrgemat hinda, et konkurentsist vastu pidada. Minu arvates on Eesti Vabariigile praegu siiski kaubamärki vaja. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, ma paluksin juhatuse liikmeid ja vanemate kogu minu tööruumi. Vaheaeg 15 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Vaheaeg on lõppenud. Asume töökohtadele. Kohaloleku kontroll. Kannatust, kolleegid, tehnika vajab sättimist. Võib-olla kuulame ilma kohaloleku kontrollita ära keskkonnakomisjoni seisukoha. Ain Tähiste.

A. Tähiste

Lugupeetud eesistuja, kallid kolleegid! Mõni sõna keskkonnakomisjoni parandusettepanekutest kaubamärgiseaduse eelnõu kohta. Esiteks me võtame tagasi seaduseelnõu § 25 puudutava parandusettepaneku. Teiseks teeme ettepaneku täiendada kaubamärgiseaduse rakendamise otsust punktiga järgmises sõnastuses: "Eesti Vabariigi Valitsusel töötada 1993. aasta 1. jaanuariks välja ökoloogiliselt ohutut toodangut tähistava erimärgi ja teiste üleriigiliste märkide andmise kord." Nii et juhtivkomisjonil ja autoritel on mõni hetk aega mõelda selle üle, kuni aparaadid tööle saame. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kallid sõbrad, kolleegid keskkonnakomisjonist, meil on ju praegu kiireloomulise

seaduseelnõu teine lugemine. Teksti muuta me enam ei saa. Ja rakendusotsus käib selle juurde. Küsimus on ainult selles, kas te jääte senitehtud muudatustele kindlaks või olete nõus järele andma. Küsimus on selles, kas te olete valmis poolt olema või mitte. Teksti enam muuta ei saa.

Kõik ettepanekud, nagu te teate, esitatakse 24 tunni jooksul. Kuni teise lugemise alguseni nendega töötatakse ja nüüd, teisel lugemisel, ainult hääletatakse läbi. Viima läbi kohaloleku kontrolli. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 25.

Ain Tähistel on võimalus veel üks kord sõna võtta, kui ta tahab. Ole hea, palun, Ain Tähiste.

A. Tähiste

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Esiteks oleks muidugi ääretult huvitav teada saada teie ja härra Jaak Alliku vestluse tulemust, aga ma juhiksin tähelepanu järgmisele asjaolule. Kui me näiteks jõustasime Eesti Vabariigi 1938. aasta kodakondsuse seaduse, siis me vaidlesime hea mitu kuud selle rakendusotsuse üle, tegime parandusettepanekuid igasuguses staadiumis. Nii et selles mõttes on ju ikkagi selge, et rakendusotsus ja seadus on erinevad asjad. Reglemendi järgi on meil õigus teha otsuses praegugi parandusi. See on minu seisukoht. Mis puutub parandusettepanekusse, siis selle sisusse puutuva ettepaneku oleme teinud õigeaegselt. Nii et meie taotlus on olemuslik, mitte kihutuslik. Aitäh!

Juhataja

Õigupoolest ei saanud ma hästi aru, kellele miski on suunatud, aga ma võtan midagi omaks. Meie Jaak Allikuga täpsustasime omavahel seisukohti, kuidas reglementi tõlgendada, ja meil ei olnud eriarvamusi reglemendi tõlgendamise suhtes.

Nüüd minevikust. Kodakondsuse seadust ja selle juurde käivat rakendusotsust arutati normaalprotseduuri järgi, millel on oma mängureeglid. See, mis sellel ajal toimus, oli tõesti nii, nagu härra Tähiste ütles. Kaubamärgiseadust arutame kiireloomulisena ja siin on oma mängureeglid. Ja otsuse eelnõu kuulub komplektis seaduseelnõu juurde. Niipea kui pärast esimest lugemist lõpeb seaduseelnõu puudutavate parandusettepanekute esitamise aeg, käib see ka otsuse eelnõu kohta.

Kas lõpetame läbirääkimised? Lõpetame. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käsiloleva päevakorrapunkti üle? Selle ettepaneku poolt on 60 rahvasaadikut, vastu on 1, 2 jäid erapooletuks. Läbirääkimised lõpetatakse.

Asume ära kuulama lõppsõnasid. Ma värskendan veel teie mälu. Lõppsõnaga esinevad autorid ja juhtivkomisjon, võivad esineda ka fraktsioonide volitatud esindajad ja alatiste komisjonide

volitatud esindajad või esimehed. Lõppsõna kestab kolm minutit. Reglement ei väida, et peab olema üks lõppsõna, neid võib olla ka rohkem. Aga me peame nõu. Kõigepealt pöördun valitsuse esindaja poole. Kas lugupeetud professor soovib sõna? Palun, kuni kolm minutit.

A. Kukrus

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetavad Ülemnõukogu liikmed! Ma veel kord tänan kõikide kriitiliste märkuste ja soovitude eest, mida me võtsime arvesse. Kuid ma juhiksin veel kord tähelepanu sellele, et kaubamärk ja erimärk on kaks eri asja. Erimärk on võrreldav endises NSV Liidus kasutusel olnud kvaliteedimärgiga, mida paigutati toodetele. Kaubamärk tagab selle valdajale ainu ja ei saa registreerida niisugust kaubamärki, mida võiksid kasutada kõik ilma litsentsilepinguta. On selge, et see küsimus vajab reguleerimist. Näiteks Saksamaa praktikas kasutatakse erimärki villastel toodetel, millel kujutatakse lõngakera. See ei ole kaubamärk, vaid see on erimärk, mida sätestatakse valitsuse määrusega. Tänan teid!

Juhataja

Suur tänu! Härra Tõnu Anton? Ei soovi. Keskkonnakomisjoni nimel esineb härra Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Keskkonnakomisjon pidas veidi nõu selle asja üle ja leidis, et ilmselt ei oleks pidanud seda seadust lükkama sellises tempos siia istungile kiireloomulisena, sest asjad ei olnud päris selged, kui nad siia enne hääletust jõudsid. Me oleme meelsasti nõus uskuma, et tegemist on erimärkidega, me oleme nõus ka tagasi võtma oma parandusettepaneku ja mitte selle hääletamist nõudma. Küll aga on meie arusaamised reglemendi tõlgendamisest mõnevõrra erinevad. Kui meie komisjon täiesti õigeaegselt esitas parandusettepaneku ja seadus ning otsus on lahutamatud, nagu me selgituse saime, siis kehtib esitatud parandusettepaneku sisu ka otsuses. Selles mõttes oleks praegu vaja selleks, et meie komisjon saaks seaduse poolt üldse hääletada, saavutada kompromiss ja parandusettepanek üle kanda. Vastasel korral ei saa me otsusega nõustuda ega seda ka hääletada. Tänan!

Juhataja

Suur tänu. Lugupeetud Ülemnõukogu! Ei ole midagi imelikku selles, et Eesti Vabariigi viimase Ülemnõukogu viimasel istungil tuleb tegelda tõlgendusküsimustega. Päris kindlasti nii autorid kui ka spiiker ja tema asetäitjad ei saa seaduseelnõu kiireloomulist lugemist

kuidagi teistmoodi tõlgendada kui koos selle juurde kuuluva rakendusotsusega. Need kaks dokumenti on omavahel seotud. Kui nad oleksid lahus, siis tooks see endaga kaasa täieliku tupikseisu, mis eeldaks seda, et seadus ja rakendusotsus hakkaksid elama erinevat elu. See tähendab, et seadust muuta ei saa, kuid rakendusotsust saab muuta kuni viimase hääletamiseni. Viimast hääletamist saab aga nihutada seni, kuni laekub parandusettepanekuid. Mitte kunagi ei ole reglemendi rakendamisel Ülemnõukogus teistsuguseid tõlgendusi olnud. Konsulteerinud õiguskomisjoniga, nõustun ma konkreetsel juhul sellega, et parandusettepanekuid, mis on tehtud seaduse kohta, ei sobi sõna-sõnalt üle kanda otsusele. Ma võin avaldada ainult kahetsust, et selle 24 tunni jooksul ei jõutud või võib-olla ei tulnud ka pähe esitada sobivas kvaliteedis parandusettepanekuid. Oleks väga kahju, kui selliste mitte ainult formaalsete põhjuste pärast näiteks keskkonnakomisjon boikoteeriks seda seaduseelnõu.

Kolleegid! Juhtivkomisjon informeeris oma kaasettekandes teid sellest, et kõikides parandusettepanekutes, mida olid teinud rahvasaadikud ja ka juhtivkomisjon, leiti ühine keel autoritega. Muudatusettepanekute tabel on teie käes. Kui ükski rahvasaadik hääletamist ei nõua, siis ühtegi muudatusettepanekut hääletusele panna ei ole vaja. Kas keegi nõuab? Keegi ei nõua. Kutsume kõik saadikud saali ja viime läbi hääletuse. Ma paluksin keskkonnakomisjonil olla suuremeelne. Viime veel läbi kohaloleku kontrolli. Ma nägin täna saalis paljusid saadikuid, kes hetkel ei istu oma kohal. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 23. Panen kõigepealt hääletusele seaduseelnõu.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi kaubamärgiseadus? Käib hääletamine, kolleegid. Seaduse vastuvõtmiseks on vaja 49 häält. Selle ettepaneku poolt on 60 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 5 jäid erapooletuks. Seadus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi kaubamärgiseaduse rakendamise kohta? Palun hääletada! Käib hääletamine. Selle ettepaneku poolt on 56 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 6 jäid erapooletuks. Rakendusotsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi seaduse "Mõne seadusandliku akti osaliselt kehtivuse kaotanuks tunnistamise kohta" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Kolleegid! Meil on jäänud korralise vaheajani 10 minutit. Kuidas me teeme? Kas läheme vaheajale varem ja hakkame varem ka tööle? Või alustame päevakorrapunktiga? Alustame päevakorrapunktiga.

3. päevakorrapunkt käsitleb vabariigi valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu mõne seadusandliku akti osaliselt kehtivuse kaotanuks tunnistamise kohta. Alustame teist lugemist. Ma palun kõnetooli tööministri asetäitja härra Leo Tammiku.

L. Tammik

Lugupeetud härra juhataja, austatud Ülemnõukogu saadikud! Seoses Eesti Vabariigi töölepingu seaduse rakendumisega 1. juulist on ettepanek tunnistada kehtivuse kaotanuks töökoodeksi paragrahvid ja ametiühinguseaduse paragrahv 11, mis on vastuolus töölepinguseaduse sätetega või on uues seaduses teisiti formuleeritud. Eelnõu on täna teisel lugemisel. Pärast esimest lugemist ei ole eelnõu kohta märkusi laekunud.

Juhataja

Suur tänu! Millised on küsimused ettekandjale? Küsimusi ei ole. Tänan! Kaasettekandeks palun kõnetooli õiguskomisjoni esimehe härra Tõnu Antoni.

T. Anton

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Esimese ja teise lugemise vahel pole mõne seadusandliku akti osaliselt kehtivuse kaotanuks tunnistamist käsitleva seaduseelnõu kohta ettepanekuid ega märkusi õiguskomisjonile laekunud. Õiguskomisjon teeb ettepaneku nimetatud seaduseelnõu teisel lugemisel täna vastu võtta.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et küsimusi ei ole. Kas keegi soovib sõna võtta teisel lugemisel? Kas ma võin panna seaduseelnõu hääletusele? Kutsume nüüd jälle kõik saadikud saali ja viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 63 rahvasaadikut, puudub 34. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi seadus mõne

seadusandliku akti osaliselt kehtivuse kaotanuks tunnistamise kohta? Käib hääletamine. Selle ettepaneku poolt on 55 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 1 jäi erapooletuks. Seadus on vastu võetud. Kolleegid, kell on 11.54. Teeme vaheaja ja jätkame 12.15.

V a h e a e g

Eesti Vabariigi ühistuseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi ühistuseaduse rakendamise kohta" eelnõu teise lugemise jätkamine

Juhataja

Vaheaeg on lõppenud. Asugem töökohtadele! Kontrollime kohalolekut. Kohaloleku kontroll. Kohal on 54 saadikut, puudub 43.

Kolleegid, jätkame vastavalt kinnitatud päevakorrale. Nagu te mäletate, katkestasime sellel istungjärgul ühistuseaduse eelnõu arutamise teisel lugemisel. Nüüd on paras aeg jätkata. Ma palun ettekandeks kõnetooli majandusministri asetäitja härra Ardo Kamratovi.

A. Kamratov

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud saadikud! Oma ettekandes ma tahan puudutada neid muudatusi, mis lugemiste vaheajal on seaduseelnõusse sisse viidud. Juhin teie tähelepanu just ühistute seaduse eelnõu muudatuste lehele, mis on teile eraldi välja jagatud. Muudatused on eelarve-majanduskomisjonis läbi arutatud ja aktsepteeritud ning siia lehele sisse kirjutatud.

Ma ei hakka kommenteerima väiksemaid sisulisi ja redaktsioonilisi muudatusi, vaid peatuksin tegelikult kolmel olulisemal muudatusel. Kõigepealt on jutt § 13 1. lõike uuest redaktsioonist. Seda ma kommenteerisin teile ka varem, kuid nüüd on must valgel teie ees tekst, et ühistu liikmeks võib olla vähemalt 16-aastane füüsiline isik või juriidiline isik. Vähemalt pool ühistute liikmetest peavad olema füüsilised isikud. Tähendab seadusandja püstitab range nõude, et ainult juriidiliste isikute baasil ühistuid moodustada ei saa. Juriidiliste isikute osalus ühistus on piiratud. Alternatiiv jätab selle küsimuse otsustamise põhikirjale.

Teine põhimõtteline muudatus puudutab ühistu omandit või ühistu vara. Õigem oleks rääkida ühistu varast. Siin me teeme ettepaneku asendada § 28 1. lõige kahe lõikega, mille sõnastused on parandustelehel ära toodud. Oluline on just uus esimene lõige, milles on öeldud, et ühistu varaks on esiteks tema liikmete kaasomand ning teiseks ühistu tegevuse lõpetamisel liikmete

vahel jaotamisele kuuluv ja jaotamisele mittekuuluv vara (*edaspidi* jagamatu vara). Sellise jagamatu vara olemasolu tuleb igal juhul fikseerida ühistu põhikirjas.

Ja viimane oluline kommentaar nende paranduste kohta puudutab parandustelehel olevat punkti 11, mis sisaldab ettepanekut muuta § 56 3. lõike 5. alapunkti ja seoses selle alapunkti muutmisega tuleb sisse viia uus paragrahv, § 57. Omakorda sellest tulenevalt muutub kõigi järgnevate paragrahvide numeratsioon. § 57 sätestabki põhimõtte, kuidas ühistu likvideerimisel jagamatu varaga ümber käia ja ülejäänud vara ehk kaasomandit osanike vahel jaotada. See oleks kõik, mis mul oli öelda kommentaariks seaduseelnõu kohta.

Teise dokumendina on teile välja jagatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi ühistuseaduse rakendamise kohta" eelnõu. See rakendusotsus sätestab olulise momendina, et ühistuseaduse järgi tuleb Eesti Vabariigis reorganiseerida ka kooperatiivne tegevus. Esimeses punktis kehtestatakse, et ühistuseadus reguleerib ka kooperatiivide tegevust Eestis. Teises punktis on nõue, et kõigi varem asutatud või reorganiseeritud ühistute ja kooperatiivide põhikirjad viidaks kuue kuu jooksul vastavusse ühistuseadusega.

Kommenteerimist vajab ka otsuse punkt 3. See annab ühistutele, mis on reorganiseeritud või asutatud käesoleva ühistuseaduse järgi, õiguse olla ka omandireformi aluste seaduse järgi erastamise õigustatud subjektid. Teisisõnu, nad võivad erastamise käigus osta Eestis erastamisele kuuluvat vara. Omandireformi aluste seaduse § 34 lõige 1 käsitlebki just erastamise õigustatud subjekte.

See on minu poolt kõik. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Millised on küsimused härra Kamratovile? Küsimusi ei ole. Täna!

Juhtivkomisjoni nimel on sõna eelarve-majanduskomisjoni esimehel härra Jüri Reinsonil.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Meie ees on üks olulistest seaduseelnõudest, mida on väga pikka aega eelarve-majanduskomisjonis põhjalikult arutatud. Ja me oleme koos töögrupi, ekspertide, valitsuse esindajate ja komisjoni liikmetega jõudnud tänaseks nii kaugele, et parandusettepanekud on saanud komisjoni hinnangu. See, mis parandusettepanekutest ning autorite ja komisjoni ühisest tööst on sõelale jäänud, on teile esitatud muudatustelehel. Eelarve-majanduskomisjon on seisukohal, et me võiksime selle seaduse teisel lugemisel vastu võtta. Ühtlasi on lisatud rakendusotsuse uus, parandatud

redaktsioon, mis on samuti komisjoni ja autorite ühistöö tulemus ning peab võimaldama sellel seadusel saada tegelikkuseks.

Saalist tulnud parandusettepanekuid ei olnud palju. Komisjon on arvestanud neist härra Telgmaa ettepanekut § 40 1. lõike 4. punkti kohta. Koos autoriga on see läbi arutatud ja me oleme temaga ühel meelel. Kui saal ei protesti, siis tuleb teil pärast hääletuste lõppu § 40 1. lõike 4. punkt eelnõust maha kriipsutada.

Härra Saarmani parandusettepanekuid, mis puudutasid ühistu liikmete süülise tegevusega ühistule tekitatud kahju korral vastutuse kohaldamist, komisjon ei aktsepteerinud, kuna leidis, et igasuguse süülise tegevusega tekitatud kahju on kriminaalseaduse ja administratiivvastutuse küsimus, mida see seadus ei pea reguleerida. Tema ettepanekut täiendada § 43 1. lõike 4. punkti pärast sõna "pädevuse" sõnadega "ning vastutuse" on aktsepteeritud.

Ivar Raigi parandusettepanek nägi ette, et § 18 1. lõike punktis 3 oleksid sõnad "osa võtma ühistu tegevusest ja kasutama ühistu teenuseid". Komisjon ei pidanud vajalikuks seda eraldi rõhutada, sest see on ühistu mõiste juures antud, ja ei aktsepteerinud ettepanekut. Samalaadne oli härra Petersoni ettepanek sõnastada § 13 2. lõige järgmiselt: "Ühistu või keskühistu liige on isik või juriidiline isik, kes kasutab ühistu teenuseid." Komisjon jäi enda esitatud redaktsiooni juurde, leides, et see küsimus on piisavalt reguleeritud §-s 2 "Ühistu mõiste", kus on öeldud, et ühistu on kolme või enama liikmega ühendus, mille eesmärgiks on liikmete ühise tegevusega nende majapidamise või muu tegevuse toetamine teenuste osutamise teel.

Rohkem parandusettepanekuid meile laekunud ei ole. Ma tänan.

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi härra Reinsonile? Ei ole. Tänan! Avan läbirääkimised teisel lugemisel. On küsimus. Ivar Raig.

I. Raig

Tänan! Härra Reinson, ma ei pannud tähele teie kõnes kommentaari parandusettepaneku kohta, mille ma esitasin, ja seda ninu ettepanekut ei ole fikseeritud ka parandustetabelis. Milles on asi?

J. Reinson

Lugupeetud Ivar Raig, ma just äsja rääkisin ka teie parandusettepanekust. Ma juhin tähelepanu sellele, et meil ei ole parandustetabelit, vaid meil on ühistuseaduse eelnõusse pakutavate muudatuste tabel. Need on muudatused, mille on aktsepteerinud autorid ja

komisjon ning mis on autori ja komisjoni koostööna lülitavad olemasolevasse teksti. Teie parandusettepaneku kohta, mis puudutas § 18 1. lõike punkti 3, andsin ma edasi komisjoni arvamuse, et ühistu teenuste kasutamise kohustus on piisavalt reguleeritud §-s 2 "Ühistu mõiste", mistõttu ei pidanud vajalikuks seda siia lisada.

Juhataja

Tähendab, see läheb hääletusele, Ivar Raig.

J. Reinson

Loomulikult kõik ettepanekud, mida esitajad soovivad hääletada, hääletatakse saalis läbi.

Juhataja

Kas on veel küsimusi Jüri Reinsonile? Tundub, et ei ole. Tänan! Avan läbirääkimised. Heldur Peterson.

H. Peterson

Lugupeetud juhataja, lugupeetavad kolleegid! Teie ees on Eesti Vabariigi ühistuseaduse eelnõu. See seadus on põhimõttelt vana juba üle sajandi ja kõik need postulaadid samuti. Neid põhimõtteid kasutati juba vanast ajast nii Skandinaaviamaades ja Eestis kui ka mujal. Praeguses seaduseelnõus on kõik võimalused ja variandid ära toodud põhjalikumalt kui juba kasutatavates ühistuseadustes. Kahjuks oleme selle seadusega jäänud liialt hiljaks. Juba üle aasta tehakse tegelikult sellesama variandi järgi ühistuid ja registreeritakse nende põhikirju maavolikogudes ja vallavolikogudes.

Kuid ühistegevusel on siiski üks kindel põhimõte. Ja see põhimõte oli ära toodud ka esialgses variandis. Jutt on sellest, et ühistu luuakse omanike vabal tahtel vastava lõppeesmärgi saavutamiseks. Näiteks põllumehed panevad vara kokku, et toota teravilja, seda kuivatada, hoida ja tarbijani viia. Tähendab eesmärgiks on lõpptooodang, aga mitte kasum, mille saamine on teadagi teiste ettevõttevormide, näiteks aktsiaseltsi omapära. Kahjuks läks see sõna siit välja. Nimelt ei võetud § 13 sätet, mille kohaselt ühistu liikmed oleksid inimesed, kes kasutavad ühistu teenuseid.

Milles on asi? Me teame, et me elame põhjala piiril, kus tootmine on siiski kallim kui näiteks Ungaris või Vahemere-äärsetes osades, kus päikest on rohkem jne. Ühistegevust ongi vaja selleks, et kaup – piim, liha, teravili – tuleks otse tootjalt linna tarbijale odavamalt kätte. Igas riigis saab tootja ainult ühe kolmandiku, teise kolmandiku saab töötleja ja kolmanda

kolmandiku müüja. Inglismaal on need vahed veelgi suuremad, põllumees saab näiteks piima tootmisel ainult neljandiku. Selleks ühistegevus ongi, et töötleja ja müüja ei võta vahepealt liigkasumit. Tähendab töötleja ja müüja ei ole omanik ega saa võtta omanikutulu. Tulu saab võtta ikkagi ainult see, kes ise tahab toota, kes on võtnud vastutuse maa eest ja tahab varustada meie linnarahvast.

Mul on teile palve, et me mõistaksime seda ja et ka linnainimesed, kellest siin see saal suuremas osas koosneb, saaksid asjast aru. Maamees tahab saada ainult oma osa ja võrdselt teistega olla tasustatud. Kui me võimaldame ühistu liikmeks astuda ka nendel, kes algtootmisega ei tegele, siis tuleb teile see toodang palju kallimalt kätte ning meie toodang ei ole võimeline konkureerima näiteks teiste riikide toodanguga. Milles on küsimus? Te olete juba märganud, et meie poelettidel, eriti pärast krooni tulekut, on välismaiste maiustuste kõrval juba liikumas ka Soome võid ja lihatooteid. Niisiis ujutatakse meie turg üle ka võõramaiste toiduainetega.

Meie omapära on veel see, et me hakkame lähematel aastakümnetel üksteisele kõvasti maksma küll maa eest, küll võõrandatud vara eest, küll represseeritute eest jne., kuigi me ise enamuses ei ole ju represseerijad. Ka see tuleb juurde meie toote hinnale ning kui lisada veel töötleja- ja turustajapoolne lisaväärtus, siis meie kodumaine toodang ei ole konkurentsivõimeline. Meie maarahval ei ole töökohti. Ühesõnaga, terve meie riigi elu käib alla.

Kokkuvõtteks mul olekski teile palve, et me hääletaksime § 13 2. lõikesse sisse minu poolt vormistatud parandusettepaneku, mille kohaselt ühistu liige saab olla inimene, kes kasutab ühistu teenuseid. Aitäh!

Juhataja

Kas see parandusettepanek on esitatud? On. Suur tänu! Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid! Ütleksin ka mõne sõna esitatud eelnõu toetuseks, et me ta ka seaduseks vormiksime. Kõnesolev eelnõu oli kaks päeva tagasi arutusel maaelukomisjonis. Kohal viibisid ka autorid. Meie arutelu eesmärk oli saada paremini aru, mis selles eelnõus kirjas on, ja seda me saime. Meil oli ka mõningaid eriarvamusi, kuid me ei vorminud nendest komisjoni ühisarvamust, sest need ei olnud eriti põhimõttelised, ja jätsime komisjoni liikmetele vabaduse individuaalselt oma mõtetega välja tulla. Kuid komisjoni üldine

põhimõtteline toetus selle seaduseelnõu seadusena vastuvõtmiseks on olemas. Niisiis ei ole ka minu edasine jutt enam mingi komisjoni seisukoht, vaid minu oma arvamus.

Kõigepealt pean ma tänama seaduseelnõu esitajat härra Kamratovit, kes ammendavate vastustega minu küsimustele tegi mõne probleemi mulle selgeks, mistõttu ma ei pea neid siin puudutama. Kuuldavasti aktsepteeris ka komisjon ühte mu parandusettepanekut. Ma ei käi enam peale, et teine ettepanek pandaks hääletusele.

Mis puutub seadusse ja tema suhtesse reformidega praegu maal ja põllumajanduses, siis ütleksin, et need ei ole teineteisega otseselt seotud. See, kas ühistu moodustatakse enne põllumajandusreformi läbiviimist või mitte, ei ole oluline. Reform tuleb läbi viia igal juhul, selle võib pärast teha ka ühistus. Need varad, mis on kunagi õigusvastaselt võõrandatud, tuleb ka ühistul eraldada ja ära anda õigetele omanikele, nagu põllumajandusreformi seadus seda ette näeb. Seetõttu küsimuse asetus säärasena, et ühistuseadus annab võimaluse säilitada kolhoose endisel kujul, vahetades ainult silti, pole põhjendatud. Sel väitel ei ole põhja all. Teoreetiliselt saavad kolhoosi endisel kujul säilitada ikkagi need omanikud, kes tekivad reformi käigus. Kui nad nii otsustavad, siis ei saa teistsugust otsust nendele omanikele ette kirjutada ei mina siit, ei Ivar Raig ega keegi teine. Nii et sellel kartusel ei ole mitte mingisugust alust.

Veel selle seaduse seosest põllumajandusreformiga. Selle seaduse olemasolu või puudumine ei takista reformijärgset tootmise korraldamist maal, sest majandussubjektid võivad sõlmida omavahel mis tahes kokkuleppeid, kui need ei ole vastuolus seadusega. Aga vastuolus seadusega on sellised ühendused, mis on keelatud. Seetõttu võib seoses reformidega maal seda seadust käsitada kui täiendavat võimalust just sellisel kujul majandusühenduste moodustamiseks, mis paljudel juhtudel on kasulik ja vajalik. Selline täiendav võimalus, mida ühistuseadus meie majandusele pakub, tuleb kahtlemata ära kasutada. See on ka peamine põhjus, miks ma teid, lugupeetavad kolleegid, agiteerin selle poolt, et see eelnõu täna seaduseks teha ja seadusena vastu võtta. Ma tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Ivar Raig.

I. Raig

Täna! Austatud kolleegid! Ma tahaksin peatuda samal probleemil, millest rääkis ka härra Peterson, või õigemini tema sõnavõtu järeldusel. Nimelt on meil vaja tagada, et ühistu liikmed võtaksid osa mitte ainult ühistu tegevusest, vaid kasutaksid ka ühistu teenuseid. See on

printsipiaalne küsimus. Siin on praegu veelahe nii-öelda taluideoloogia ja suurmajandi pooldamise vahel. Kui me tõepoolest tahame, et ühistud ei oleks kolhooside-sovhooside järeltulijad, mille silt on muudetud, aga sisu on sama, siis me peame sisse hääletama parandusettepanekud, millest rääkis härra Peterson ja millest rääkisin mina, tehes ettepaneku § 18 kohta. Nüüd on ilmselt mitte juhuslikult kaks ühesugust, ühesuunalist parandusettepanekut erinevates paragrahvides. Ma arvan, et selles küsimuses oleks vaja maaelukomisjonis veel kord maha istuda või siis tõesti mõlemad parandusettepanekud panna hääletusele või moodustada kooskõlastuskomisjon, et need mõlemad ühesuunalised parandusettepanekud leiaksid vähemalt ühes paragrahvis väljenduse. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Kas lõpetame läbirääkimised? Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 59 rahvasaadikut, puudub 38.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käsiloleva päevakorrapunkti üle? Selle ettepaneku poolt on 48 rahvasaadikut, vastu hääletanud ja erapooletuid saadikuid ei ole. Läbirääkimised lõpetatakse. Kas härra Kamratov soovib lõppsõna? Ei soovi. Härra Reinson, hääletame siis parandusettepanekud läbi.

J. Reinson

Lugupeetud kolleegid! Ilmselt on nüüd meie ülesanne läbi hääletada parandusettepanekud ja üks alternatiiv, aga enne ma sõandaksin teie tähelepanu juhtida ühele asjaolule. Autorite ja komisjoni seisukohast lähtudes jäetakse see, kas ühistu liige on kohustatud kasutama ühistu teenuseid või mitte, põhikirja küsimuseks. Põhikirja aga võtavad vastu või lükkavad tagasi needsamad ühistu liikmed oma vabal tahtel.

See oli tähelepanu juhtimine. Kas me võime asuda hääletamisele?

Juhataja

Teie käes on juba sisseviidud muudatuste tabel. Täiskogul ei ole midagi juurde lisada. Nüüd läheme nende parandusettepanekute juurde, mida autorid või komisjon ei ole aktsepteerinud.

J. Reinson

Ma küsin kõigepealt. Nagu härra Telgmaa siit puldist ütles, ei nõua ta enam hääletamist seoses sellega, et me aktsepteerisime 4. punkti väljajätmise. Kas see on nii? Täna!

Kas härra Saarmann nõuab oma arvestamata ettepaneku hääletamist? Täna.

Siis on meil hääletada kaks parandusettepanekut. Esiteks on härra Peterson pakkunud § 13 lõike 2 uue redaktsiooni. Praegu on niimoodi: ühistu on avatud ... Vabandust.

Juhataja

Õige, lõige 2.

J. Reinson

Ei, härra Peterson on üldiselt pidanud silmas 1. lõiget. See on täiendav lõige. Härra Petersoni ettepanek on lisada § 13 uus teine lõige, mistõttu praegune 2. lõige läheks kolmandaks. See lõige kõlab järgmiselt: "Ühistu või keskühistu liige on isik või juriidiline isik, kes kasutab ühistu teenuseid." Komisjon ei toeta seda.

Juhataja

Kas Heldur Peterson tahab lisada midagi? Ei taha. Vajuta siis nupule. Kas see on härra Petersoni ainuke parandusettepanek? Jaa. Tänan!

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Heldur Petersoni parandusettepaneku poolt? Komisjon ei toeta. Heldur Petersoni parandusettepanek. Selle ettepaneku poolt on 8 rahvasaadikut, vastu on 15, 7 jäi erapooletuks. See ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Järgmisena tuleb meil läbi hääletada härra Raigi parandusettepanek sõnastada § 18 1. lõike punkt 3 järgmiselt: "3) osa võtma ühistu tegevusest ja kasutama ühistu teenuseid." Praegune tekst kõlab: "3) osa võtma ühistu tegevusest, kasutama ühistu teenuseid vastavalt põhikirjale."

Juhataja

Ma vabandan. Kelle oma see oli?

J. Reinson

Härra Raigi.

Juhataja

Härra Raig, paneme hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on kolleeg Ivar Raigi parandusettepaneku poolt? Komisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 6 rahvasaadikut, vastu 24, 10 jäid erapooletuks. See ettepanek ei leidnud toetust.

J. Reinson

Rohkem parandusettepanekuid komisjonile laekunud ei ole. Kas ma eksin?

Juhataja

Kolleegid, kas me kahekesi härra Reinsoniga eksime? Ei eksi. Kas nüüd võtame alternatiivid?

J. Reinson

Seaduseelnõus on kaks alternatiivi, mis tuleb meil läbi hääletada.

§ 13 1. lõikes on alternatiiv. Põhitekst kõlab järgmiselt: "Ühistu liikmeks võib olla vähemalt 16-aastane füüsiline isik ja juriidiline isik. Vähemalt pool ühistu liikmetest peavad olema füüsilised isikud." Alternatiiv: "Ühistu liikmeks võib olla vähemalt 16-aastane füüsiline isik ja juriidiline isik, kui põhikirjas ei ole sätestatud teisiti." Erinevus on selles, nagu juba märkis härra Kamratov, et põhitekstis sätestatakse: vähemalt pool ühistu liikmetest peavad olema füüsilised isikud. Komisjon toetab põhiteksti.

Juhataja

Nii. Paneme hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on § 13 1. lõike alternatiivi poolt? Komisjon ei toeta alternatiivi. Käib hääletamine. Komisjon on põhiteksti poolt, ei toeta alternatiivi. Selle ettepaneku poolt on 19 rahvasaadikut, vastu on 13, 3 jäid erapooletuks. Ollakse alternatiivi poolt. Alternatiiv läheb põhiteksti.

Oot-oot ... (Hääl saalist.) Kolleegid, ma panin hääletusele nii: kes on alternatiivi poolt? Kuidas? Kui te aru ei saanud, ma kordan. (Hääl saalist.) Saite valesti aru? Siis kordame. Siis ma tühistan. Eksimuse vältimiseks ma kordan veel üle, kuidas ma ütlesin enne, ja nüüd annan vajalikud selgitused. Ma küsisin, kes on alternatiivi poolt, ja lisasin, et komisjon ei toeta, see tähendab komisjon toetab põhiteksti. Kui valesti mõisteti, ma annulleerin hääletustulemuse ja panen ettepaneku uuesti hääletusele samas sõnastuses: kes on alternatiivi poolt? Ma ütlesin alguses selge sõnaga ja ütlen jällegi, et alternatiivi tuleb käsitada kui parandusettepanekut. Kas nüüd on selge?

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on alternatiivi poolt? Juhtivkomisjon alternatiivi ei toeta. Selle poolt on 18 rahvasaadikut, vastu on 25, erapooletuid on 6. See ettepanek ei leidnud toetust ja kehtima jääb põhitekst.

J. Reinson

Järgmine alternatiiv on § 15 viimases, 6. lõikes: "Üldkoosoleku otsus juriidilise isiku ühistu liikmeks vastuvõtmisest keeldumise kohta on lõplik." Alternatiiv näeb ette jätta välja käesolev lõige ja 5. lõikest sõna "füüsiline".

Juhataja

Kas kõik mõistavad? Ma panen hääletusele täpselt samal meetodil, et alternatiiv on kui parandusettepanek. Nüüd me kuulame, kumba juhtivkomisjon toetab.

J. Reinson

Juhtivkomisjon oli seisukohal, et võib jääda põhitekst.

Juhataja

Juhtivkomisjon soovib jääda põhiteksti juurde, see tähendab juhtivkomisjon alternatiivi ei toeta.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on § 15 alternatiivi poolt? Juhtivkomisjon ei toeta. Selle ettepaneku poolt on 3 rahvasaadikut, vastu on 39, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust, jääb põhitekst.

J. Reinson

Ja kui keegi saalist ei protesti, siis palun vastavalt härra Telgmaa aktsepteeritud ettepanekule maha kriipsutada § 40 1. lõike alapunkt 4.

Juhataja

See on kõikide asjaosalistega kooskõlastatud. Kas keegi on vastu? Ei ole. Ma küsin kindluse mõttes veel üle. Ega kellegi parandusettepanekut pole unustatud? Ei ole. Kõik alternatiivid on läbi hääletatud. Juhtivkomisjon teeb ettepaneku teisel lugemisel seadus ja rakendusotsus vastu võtta. Ma tänan.

Kas mõni saadikurühma liider lõppsõna soovib? Heldur Peterson.

H. Peterson

Lugupeetav juhataja! Kahjuks on nii, et Põllumeeste Kogu prominentsed isikud täidavad täna teisi ametikohustusi ja mul ei ole võimalik terve fraktsiooni nimel rääkida.

Juhataja

Vaata siis ei tohi. Ainult fraktsiooni nimel.

H. Peterson

Fraktsiooni esindajana ma siiski ütlen, et kahjuks läks iva, põhimõtte sellest seadusest kaduma. Nüüd me teeme aktsiaseltsiga midagi rosolje taolist ning igivanad ühistu põhimõtted, mis olid juurdunud nii meil kui ka mujal, läksid sellega kaduma. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Järgnevateks kordadeks jätame alati meelde, et esinetakse fraktsiooni seisukohaga. Kutsume kõik saadikud saali. Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 65 rahvasaadikut, puudub 32.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi ühistuseadus? Käib hääletamine. Vaja on, nagu ikka, 49 poolthäält. Selle ettepaneku poolt on 57 rahvasaadikut, vastu on 1, 4 jäid erapooletuks. Seadus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi ühistuseaduse rakendamise kohta? Palun hääletada! Käib hääletamine. Selle ettepaneku poolt on 55 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 4 jäid erapooletuks. Ka otsus on vastu võetud.

"Omandireformi aluste seaduse rakendamise kohta" 11. punkti 4. alapunkti kohta

Juhataja

Lugupeetud kolleegid-rahvasaadikud! Vabariigi valitsus andis täna hommikul istungi eel üle ühe otsuse eelnõu omandireformi aluste seaduse rakendusotsuse muutmise kohta. Eelarve-majanduskomisjon kui juhtivkomisjon tegeles selle küsimusega ning teeb täiskogule ettepaneku lülitada see päevakorrapunkt tänase istungi päevakorda. Otsuse langetab täiskogu.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungi päevakorda omandireformi aluste rakenduseaduse muutmist käsitleva otsuse eelnõuga? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 36 rahvasaadikut, vastu on 1, erapooletuid saadikuid ei ole. Päevakorda on täiendatud. Ettekande nimetatud päevakorrapunkti kohta teeb meile majandusministri asetäitja härra Ardo Kamratov.

A. Kamratov

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu! Eesti Vabariigi Valitsus palub teid läbi vaadata 1991. aasta 20. juulil vastuvõetud Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse rakendusotsuse punkti 11 alapunkt 4. See alapunkt annab võimaluse erastada Eesti Vabariigi territooriumil olevat vara 1990. aasta 13. detsembril vastuvõetud riiklike teenindus-, kaubandus- ja toitlustusettevõtete erastamise seaduse ning samal kuupäeval vastuvõetud rakendusotsuse järgi. See rakendusotsus andis võimaluse Eesti Vabariigi Valitsusel, juhul kui Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidium kinnitab erastatavate ettevõtete nimekirjad katseliselt, erastada ka suurettevõtteid. 20. juuniks, mil võeti vastu omandireformi aluste seaduse rakendusotsus, oli sellesse nimekirja paigutatud 7 suurettevõtet ja nende erastamine oli ka juba alanud. Omandireformi küsimused töötas läbi Ülemnõukogu ajutine omandi- ja maareformi komisjon, kes põhimõtteliselt aktsepteeris sellist katselist privatiseerimist, ning meil ei olnud poliitilisi eriarvamusi. Leiti, et nende ettevõtete privatiseerimise peab lõpule viima.

Nüüd aga konkreetselt seaduse rakendusotsuse punkti 11 alapunktist 4. Vastuvõtmise juures on selle lõpuosa redaktsioon ebaõnnestunud. Praegu saab seda tõlgendada nii, et Eesti Vabariigi Valitsusel ei olnud üldse võimalust ühtegi suurettevõtet katseliselt erastada. Samal ajal oleks pidanud 20. juuniks kõigi nende ettevõtete katselise erastamise lõpetama. Nagu te kõik teate, olen ma mitu korda sellest kõnetoolist rääkinud, et kõigi nende seitsme ettevõtte erastamine on lõpule viidud. Viimased ettevõtted erastati ja aktid kirjutati alla käesoleva aasta alguses. Kui aga nüüd levib selline tõlgendus, et ei oleks tohtinud seda teha, tähendaks see muidugi Eesti erastamise ajaloos suurt katastroofi. Kuna ei ole olnud poliitilist eriarvamust selles küsimuses, vaid tegelikult on juhtunud ainult eksitav viga selles redaktsioonis, siis me julgesime paluda Eesti Vabariigi Ülemnõukogu muuta seda punkti ja anda ka selgitus, et selline erastamine oli siiski võimalik. Ja vastav otsuseprojekt on nüüd ette valmistatud ja teile ka kätte antud. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu, härra Kamratov! Tundub, et küsimusi ei ole. Tänan! Kaasettekandega esineb eelarve-majanduskomisjoni esimees härra Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Eelarve-majanduskomisjon arutas meile esitatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekti. Meil oli võimalik kasutada justiitsminister

härra Raski arvamust selle kohta. Ta selgitas komisjonile, et omandireformi aluste seaduse rakendusotsuse vastuvõtmisega sai eituse eitamise läbi teoks see, et Ülemnõukogu nagu oleks otsustanud seda, mida ta otsustada ei tahtnud. Eelarve-majanduskomisjon toetab otsuse vastuvõtmist täna ja peab vajalikuks lisada veel lause, et käesolev otsus jõustub tema vastuvõtmise päevast. Täna!

Juhataja

Suur tänu! Küsimusi meil ei ole. Teiseks kaasettekandeks palun kõnetooli meie probleemkomisjoni esimehe härra Kaido Kama.

K. Kama

Austatud Ülemnõukogu! Nagu härra Kamratov juba ütles, on tegemist Ülemnõukogu poolt vastuvõetud otsuse konkreetse redaktsiooni tõlgendamisega. Sisulisi vastuolusid või erinevaid arusaamu selle otsuse ettevalmistamise ajal ei olnud. Nii ajutine omandireformi komisjon kui ka valitsusasutused, kellega me seda rakendusotsust kooskõlastasime, said kõik asjast ühtemoodi aru. See tähendab, et alates rakendusotsuse vastuvõtmisest peatati erandkorras suurettevõtete privatiseerimine, aga see ei laienenud nendele kuuele-seitsmele objektile, mida Ülemnõukogu Presiidium oli juba lubanud erastada katseliselt ja erandkorras. Kuna nüüd on tekkinud vaidlus selle üle, mismoodi konkreetset redaktsiooni ikkagi tõlgendada, siis oleks kahtlemata vajalik, et Ülemnõukogu ise annaks tõlgenduse sellele otsusele, mille ta ise vastu võttis. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu, Kaido Kama! Meil küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Kes soovib kõnet pidada? Kas on sõnasoovijaid? Või asume otsust vastu võtma? Kutsume kõik saadikud saali. Praegu saalis kvoorumit ei ole. Kiirustagem, kolleegid, kiirustagem! Kohaloleku kontroll. Kohal on 58 saadikut, puudub 39. Kas panen otsuseprojekti hääletusele?

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Omandireformi aluste seaduse rakendamise kohta" 11. punkti 4. alapunkti kohta"? Palun hääletada! Kolleegid, käib hääletamine. 49 häält on vaja. Selle ettepaneku poolt on 52 rahvasaadikut, vastu hääletanud ja erapooletuid saadikuid ei ole. Otsus on vastu võetud.

Maailmapangalt pikaajalise laenu võtmise kohta

Juhataja

Lugupeetud kolleegid-rahvasaadikud! Vabariigi valitsus andis tänase istungi eel üle veel ühe otsuse eelnõu, nimelt Maailmapangalt taotletava pikaajalise laenu kohta. Seda küsimust arutati juhtivkomisjonis. Juhtivkomisjon palub täiskogu täiendada selle punktiga käesoleva istungi päevakorda. Panen selle taotluse hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungi päevakorda otsuse eelnõuga Maailmapangalt pikaajalise laenu taotlemise kohta? Selle ettepaneku poolt on 43 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 4 jäid erapooletuks. Päevakorda on täiendatud. Ettekandega esineb rahandusminister härra Rein Miller.

R. Miller

Lugupeetud rahvasaadikud! Vastavalt põhiseaduse §-le 65 otsustab Riigikogu vabariigi valitsuse ettepanekul riigilaenude tegemise ja riigile muude varaliste kohustuste võtmise. See on sätestatud mainitud paragrahvi 10. lõikes. Käesoleval ajal peab vabariigi valitsus läbirääkimisi Maailmapangaga, et võtta laenu 30 miljonit USA dollarit. See laen antakse vabariigile vajalike kaupade ostmiseks. Ma hiljem täpsustan, millistest kaupadest on juttu. Vabariigi valitsus on põhimõtteliselt kõik läbi vaadanud ja heaks kiitnud. Lõplikult on kindlaks määramata ainult üksikud summad.

Nüüd laenutingimustest. Laenutingimused näevad ette, et laenu antakse 15 aastaks, kusjuures tagasimaksmine algab alates kuuendast aastast. Laenuprotsent ei ole lõplikult kindlaks määratud, kuid läbirääkimised käivad praegu selle üle, et too protsent oleks 7,5–8. Nendes piirides toimub laenuprotsendi kindlaksmääramine. Seejuures on vastavalt eelläbirääkimistele laenu lubatud kasutada 31. märtsini 1994.

Mida me üldse tahaksime ja saaksime osta? Vastavalt eelläbirääkimistele Maailmapangaga on sellest laenust lubatud kasutada 1/3 ehk 10 miljonit USA dollarit kütuse ostmiseks. Maailmapank kirjutab ette ka selle, et üks miljon dollarit sellest laenust tuleb kasutada tehnilise abi otstarbel. See tähendab eelkõige välisekspertide kasutamist vabariigis, kuid ei ole välistatud ka mingi hulga tehnika sisseostmine. Vabariigi valitsus kavatses ülejäänud summat kasutada järgmiste kaupade ostmiseks: energeetikaseadmete, veepuhastusseadmete, keemiatööstuse seadmete, autobusside, trammide, trollibusside, koristusmasinate, farmiseadmete ja raudteeveeremi tagavaraosad, ravimid, meditsiinitehnika, valgusõõt,

veterinaarpreparaadid ja taimekaitsevahendid. See oleks põhimenklatuur, milleks valitsus kavatseb seda laenu võtta.

Kas laenu on tingimata vaja võtta? Tänapäeval on olukord selline, et meil ei jätku raha, ei jätku valuutat, et teha vajalikke oste. Kaupade müügist saadud rahast moodustatakse erifond, mille kohta avatakse rahandusministeeriumi juures eriarve. Laekunud raha saab vabariigi valitsus omakorda kasutada krediidi andmiseks teistele tarbijatele kas vajalike kaupade ostmiseks või finantstehingute sooritamiseks. Sealjuures näeb vabariigi valitsus ette, et vastavate kaupade ostmine toimuks alapakkumise teel avalikul konkursil. On saavutatud kokkulepe Soome Vabariigi hankimiskeskusega, kes aitab meid konkursi tehnilisel teostamisel.

Kas see laen on suur või väike? Ma ütleksin, et 30 miljonit dollarit moodustab selle aasta kodumaisest koguproduktist 3,3%. Maailma eri maades on välislaenu osatähtsus kodumaises koguproduktis väga erinev ja siin ei ole mõtet võrdlusjooni hakata tõmbama. Enamikes riikides on see protsent märksa suurem.

Võib loota, et see laenuleping on võimalik alla kirjutada pärast seda, kui laenu andmise on heaks kiitnud Maailmapanga direktorite nõukogu ja pangalaenu komitee 22. septembril Washingtonis, kui toimub Maailmapanga aastakonverents. Ma tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Küsimused rahvasaadikutelt. Toomas Kork.

T. Kork

Aitäh, härra spiiker! Lugupeetud rahandusminister! Minu küsimus on selline. Kas ja millega on põhjendatud valitsuse tulek mingi tühise 30 miljoni krooniga Ülemnõukogu ette ühel tema viimastest istungitest, kui eile õhtul ETV-s üks valimisliit lubas Eestimaa rahvale nagu muuseas üks miljard USA dollarit krediiti soodustingimustel? Aitäh!

R. Miller

Härra Kork! Oma kõnes ma märkisin, et kui valitsus tahab võtta laenu, siis vastavalt põhiseaduse §-le 65 otsustab Riigikogu vabariigi valitsuse ettepanekul riigilaenu võtmise küsimuse. Nii et see on sätestatud põhiseadusega. Mis puudutab miljardiliste laenu ja raha saamist, siis andke andeks, mul on mõningaid kogemusi selles valdkonnas ja ma luban endale seada kõik need miljardilised kingitused kahtluse alla. Hiljaaegu näiteks pakuti vabariigile

500 miljonit dollarit. Me kontrollisime seda asja välisfirmade ja välispankade kaudu ja kahjuks osutus see pakkumine seebimulliks. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra Miller! Ma nii suurtes arvudes nagu 30 miljonit ei orienteeru ja seepärast tahaksin saada teie käest mõõtkava. Eile õhtul kõlanud miljardit dollarit võrreldi ühe aasta investeringutega Eestisse. Et mõista suurusjärku 30 miljonit, küsin, kas miljardit on teie arvates võimalik ühe aastaga Eestisse paigutada?

R. Miller

Ma arvan, et meie ehitusvõimsuste juures ei ole seda miljardit võimalik ühe aasta jooksul ära kasutada.

Juhataja

Suur tänu! Koit Raud.

K. Raud

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud rahandusminister, kas te oskate öelda, millised laenud on Eesti Vabariigil praegu kaela peal? Ajalehtedest on mul olnud võimalik lugeda väga erinevaid numbreid. Millega need laenud on tagatud?

Teiseks. Kas selle laenu otsustamisega on nii kiire, et seda peab kohe praegu tegema?

Kolmandaks. Mis tagab selle laenu tagasimaksmise?

Ja neljandaks. Kas te olete kuulnud hiina vanasõna õngest ja kalast. Kumba näljasele anda? Ilmselt oleks õng meie puhul siiski olulisem. Ma pean siin silmas seda, et te lugesite üles väga pika nimekirja, mida 20 miljoni dollari eest plaaniti osta. See tähendab igasugust kribu-krabu natuke, selle asemel et osta midagi suuremat ja korralikku ning panna see tootma või raha teenima. Aitäh!

R. Miller

Millised laenud on meie riigil praegu võlakoormaks? Ma võin öelda, et Soomega on sõlminud Eesti Pank laenulepingu 50 miljoni Soome marga ulatuses, mida põhiliselt kasutatakse

eraettevõtluse arendamiseks. Seal on veel terve hulk lisatingimusi. Näiteks tuleb lepingus ettenähtud kaubad, seadmed ja tehnoloogia põhiosas hankida Soomest. See on niisugune suurem laen, mida võib ära märkida.

Nüüd küsimus sellest, et kaupade nimekiri oli väga pikk. Ostetakse tühja-tähja, selle asemel et teha investeeringuid. Ma tahaksin märkida seda, et Maailmapanga üks tingimus on, et niinimetatud rehabiliteerimislaenu antakse ainult kaupade soetamiseks. Investeeringute laenu saamiseks on meil teised võimalused. Ka nimetaksin siin Põhjamaade investeeringute programmi ning Euroopa Arengu- ja Rekonstrueerimispanga kaudu saadavaid laene, milleks peavad olema koostatud väga põhjalikud ja kvaliteetsed projektid. Alles pärast seda saab sealt laenu võtta. Tänapäevani Euroopa Arengu- ja Rekonstrueerimispangalt ning Põhjamaade investeeringute programmi järgi veel laenusid võetud ei ole. Baltimaadel kokku on sel viisil võimalik saada 105 miljonit eküüd. Eküü oli mõni aeg tagasi 1,25 dollarit, nüüd on selle kursis mõnevõrra muidugi muutunud seoses dollarikursi langusega.

Ma palun, kas te ei kordaks oma teist küsimust.

Juhataja

Koit Raud.

K. Raud

Heameelega. Kas te oskate öelda, millega tagatakse see Maailmapanga laen? Ja teiseks, kas selle laenu otsustamisega on väga kiire? Kas Ülemnõukogu peab seda tegema ilmtingimata just täna ja kohe? Aitäh!

R. Miller

Millega garanteeritakse see laen? See on kaupade ostu laen ning nende kaupade müügist saadavast rahast kujundatakse vastav ressurss. See raha laekub eriarvele, mida me kasutame edasikrediteerimiseks ja garantiiks saab olla siin ainult vabariigi riigieelarve.

Kas otsus on vaja kiiresti ära teha või mitte? Oma ettekandes ma märkisin, et võimalus on alla kirjutada sellele lepingule 22. septembril. Ja kuna 10 miljoni dollari osas on tegemist siiski kütuse ostmisega, siis ma palun väga see küsimus täna ära otsustada, et saaksime 22. septembril laenulepingu alla kirjutada.

Juhataja

Suur tänu! Ivar Raig.

I. Raig

Tänan! Härra minister, te ütlesite, et laenu garantiiks on Eesti Vabariigi eelarve. Me teame, et Eesti Vabariigi eelarvest välisriikidesse saadetud summad pole kuigi suured. Me ei ole suutnud ära maksta isegi ÜRO liikmemaksu ega ka teiste rahvusvaheliste organisatsioonide makse, ei ole suutnud avada Ameerika Ühendriikides isegi saatkonda. Kas sellistes tingimustes on vaja võtta laenu nende kaupade ostmiseks, kui meil ei ole tegelikult neid eelarvelisi tagatiseid? Kas me ei peaks suunama krediitipoliitika sellele, et osta sisse kaasaegset tehnoloogiat? Siis saaks hakata midagi eksportima ja teenima ning tekiks võimalus võtta uusi krediite ja vanu tagasi maksta. Tänan!

R. Miller

Mis puutub ÜRO ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksude tasumisse, siis ma ütleksin seda, et vabariigi valitsus on võtnud vastu otsused liikmemaksude tasumise kohta riigieelarvest, kui peetakse vajalikuks nendes organisatsioonides osalemist. Mis puudutab eraldi ÜRO liikmemaksu, siis siin on küsimus praegu summa suuruses, mida Eesti pool on vaidlustanud, kuna meilt tahetakse liiga palju. Küsimus on selle summa määramise aluste kindlaksmääramise täpsustamises.

Mis puutub krediitipoliitikasse, siis tõepoolest on õige võtta laenu investeringuteks, mis hakkaksid suurendama meie eksporti või vähendama importi. See on kõik õige. Võimalused selleks on olemas. Sel nädalal vaatasime vastavas komisjonis läbi 36 eriprojekti, mis olid esitatud kommertspankade kaudu investeringute pangale. Osa neist kiideti heaks, osa saadeti tagasi. Ma märkisin, et 105 miljonit eküüd, mis on ette nähtud kolmele Balti riigile, on võimalik kasutada investeringute tegemiseks, eraettevõtluse arendamiseks ja majanduse ümberstruktureerimiseks, aga praegu ei ole meil veel vastavaid projekte olemas.

Ja teine küsimus. Miks me tahame võtta 30-miljonilist laenu? Sellega me loome vabariigi valitsuse kätte pikaks ajaks laenuressursi, mida me saame kasutada paljude aastate jooksul. Minu meelest ei näe vabariigi valitsus alternatiivi, et saada 10 miljonit dollarit laenu kütuse ostmiseks.

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud härra minister! Veendun üha enam, et meie majandusliku arengu variant ja rahandussüsteem järgivad põhiliselt juba tuntud Paraguay varianti. Aga mul on teile kaks küsimust. Kas selle laenu andmisel seatakse veel mingeid tingimusi või on ainult kindlaks määratud tasumise tähtaeg ja protsendid? Kas on veel mingeid muid tingimusi? Teiseks. Härra minister, kui palju raha laekub praegu vabariigi eelarvesse ekspordist? Tänan!

R. Miller

Mis tingimusi seatakse veel selle laenu saamisel? Põhitingimus on, et seda tuleb kasutada kaupade ostmiseks. Kindlaks määratud on ka see, milliseid kaupu me osta ei tohi. See nimekiri on lõplikul täpsustamisel. Keelatud kaupade hulka kuuluvad relvastus, narkootikumid ja teised sellised mittesoovitavad kaubad.

Kui palju raha me saame ekspordist? Sellele otsest vastust anda ei saa, sest eksporditulud laekuvad mitmesugustest allikatest. Esiteks, ekspordist laekub raha käibemaksu näol, mida maksavad ettevõtted. Seal ei tehta vahet, kas käibemaks on laekunud ekspordilt või muult toodangult. Aruanne ei näe seda ette. Ja kui eksportiv ettevõtte maksab ettevõtte tulumaksu, siis maksab ta ühes summas, mitte ekspordist saadud kasumilt eraldi.

Juhataja

Suur tänu! Tõnis Mets.

T. Mets

Lugupeetud ettekandja! Te tõite ära terve pika nimekirja kõikvõimalikest kaupadest, mida hakkab muretsema Soome hankimiskeskus. Teades, et välisteenused on väga kallid, ütelge, kui palju see meie võlaprotsenti suurendab.

R. Miller

Soome hankimiskeskusega on saavutatud põhimõtteline kokkulepe, et Soome hankimiskeskus osutab meile teenuseid tasuta. Seejuures ma tahaksin märkida, et põhihankija ei ole Soome hankimiskeskus, vaid ta aitab meil leida maailmas odavamaid kaupu hinna alapakkumise teel.

Juhataja

Suur tänu! Rein Järlik.

R. Järlik

Austatud juhataja, austatud härra Miller! Minu küsimus arendab pisut edasi seda, mida juba küsis Vladimir Lebedev. Kas see on täiesti välistatud, et laenu otsustamise korral võib Maailmapank teha meile ettekirjutusi ka eelarvepoliitika ja maksukorralduse kohta?

R. Miller

Selliseid tingimusi kõnealuse laenu osas ei ole Maailmapank seadnud.

Juhataja

Suur tänu! Sergei Petinov.

S. Petinov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud härra minister! Veidi hämmastav on see, et nii tõsise ja vastutusrikka otsuse puhul, mille me peame vastu võtma, ei ole meile esitatud mingeid andmeid finantsinvesteeringute kasutamise kohta. Jutt on ju päris suurest summast. Ja dokument, mille te meile andsite, pole isegi majandusministri viseeritud, ehkki jutt on just investeeringutest majandusreformi teostamiseks. Sellest tuleneb esimene küsimus. Kas see küsimus on majandusministeeriumiga kooskõlastatud ja kas on tehtud mingeid arvestusi, kuidas seda laenu efektiivselt kasutada? Kas nende andmetega saaks tutvuda?

Teiseks. Kas austatud rahandusminister teab, et majandusminister kirjutas hiljuti alla protokollile ühe väga soliidse rahvusvahelise firmaga 100 miljoni dollari laenu saamiseks soodsamatel tingimustel? Kas see otsus, mille me praegu vastu võtame, on kooskõlas selle protokolliga? Tänan!

R. Miller

Kõigepealt, mis puutub sellesse, kas küsimus on majandusministri ja ministeeriumiga kooskõlastatud, siis ma tahaksin öelda, et kogu see laenuküsimus on läbinud vabariigi valitsuse istungi, kus laenu võtmine põhimõtteliselt heaks kiideti. Laenu üle peetud viimastest läbirääkimistest, mis toimusid Washingtonis 3.–6. augustini, võttis osa ka majandusministeeriumi esindaja. Nii et majandusministeerium on väga hästi teadlik sellest.

Milline on laenu majanduslik efektiivsus? Me räägime laenu efektiivsusest siis, kui võtame seda investeeringuteks. Täna ma tahan veel kord alla kriipsutada, et seda võetakse kaupade ostmiseks. Ja eelkõige sunnib meid laenu võtma kütuse ostmiseks vajalike ressursside loomine. Eesti Vabariik ei kavatse nende kaupade müügi pealt oluliselt teenida, vaid me

müüme neid kaupu, lähtudes saadud krediidi mahust ja maailmaturu hindadest või nendest hindadest, millega me ostame seda kaupa. Loodud laenuressurss, mida ma mainisin, jääb vabariigi käsutusse. Me tahaksime laenata edasi umbes sama protsendiga, et mitte oluliselt vahelt teenida ega vabariigi majanduse olukorda raskendada.

Nüüd väitest, nagu oleks majandusminister alla kirjutanud 100-miljonilise laenulepingu. Seda tal ei ole olnud õigust teha. Ta võis ainult osaleda eelnevatel läbirääkimistel. Ametlikku allakirjutamist ei ole olnud ja seda ei saa otsustada majandusminister üksinda. Kõikide välislaenude registreerimine toimub vastavalt vabariigi valitsuse poolt kehtestatud korrale Eesti Pangas ja rahandusministeeriumis. Viimases aga ühtegi sellist laenu registreeritud ei ole.

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev, teine küsimus.

V. Lebedev

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud härra minister! Ausalt öeldes ma mõnevõrra kahtlen selles, kas vabariik saab oodata. 30 miljonit dollarit on ju ligikaudu 1/5 Eesti Vabariigi poole aasta eelarvest. Ja teie ütlesite, et ettevõtte tulumaks kaetakse ekspordist. Aga ettevõtte tulumaks poolaastaks on ju kindlaks määratud 20 miljoni dollari piires, sest kui see on 252 miljonit krooni, siis tähendab see umbes 20 miljonit dollarit.

Kas valitsus on meie praeguses majanduslikus olukorras kindel, kas ta on kindel, et ei juhtu nii, et meie lapsed ei suuda seda võlga tasuda. Võlga võtta on kerge, aga võla võib ka kiiresti läbi lüüa, seda enam, et laen läheb tarbekaupade ostmiseks. Tagasi peavad selle võla maksma meie lapsed. Kas te olete kindel, et me tuleme sellest olukorrast auga välja? Tänan!

R. Miller

Ma tahaksin märkida, et tõepoolest on vabariigi majanduse olukord praegu raske, aga valitsus on veendunud, et tulevad uued valitsused ja majanduslik olukord läheb tulevikus kindlasti paremaks. Laenu me hakkame tagasi maksma alates kuendast aastast. Laenu antakse 15 aasta peale. Kui vabariigi valitsus näeks teist väljapääsu, siis me ei oleks selle laenu peale läinud. Me ei näe teisi võimalusi ja ressursse, mille arvel osta kas või kütust talveks.

Juhataja

Suur tänu! Vitali Menšikov.

V. Menšikov

Lugupeetud härra Miller! Tahaksin, et te täpsustaksite oma vastust kütuse kohta. On ette nähtud kulutada laenust 1/3, seega 10 miljonit dollarit kütuse ostmiseks. Kas on seatud tingimused, kust ja kellelt seda kütust osta?

R. Miller

Ma tahan veel kord alla kriipsutada võetava laenu põhimõtet: see läheb ainult kaupade ostmiseks alapakkumise teel. Ostetakse sellelt, kes odavamalt ja soodsamalt pakub. Ühtegi ostjat, müüjat ega turgu ei ole selle laenu tingimustes kindlaks määratud. Kui me saame osta kaupa Venemaalt odavamini kui Rotterdami turult, siis ostame seda Venemaalt, kui ta on nõus meile müüma.

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Tänan! Kaasettekandeks palun kõnetooli juhtivkomisjoni esimehe härra Jüri Reinsoni.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Eelarve-majanduskomisjon kuulab sama põhjalikult ära rahandusministri ettekande selles küsimuses komisjoni istungil ja nõustus tema põhjendustega. Tuginedes Eesti Vabariigi põhiseadusele, nõustuti sellega, et anda Eesti Vabariigi Valitsusele luba see laen võtta. Ma juhiksin veel kolleegide tähelepanu sellele, et kui tulevane valitsus ja tulevane Riigikogu peaksid arvama, et seda laenu ei ole otstarbekas selliselt kasutada, siis jääb nende võimusesse asja muuta. Kõik ettevalmistustööd laenu saamiseks kestavad parasjagu niikaua, et alles selleks ajaks see laen Eesti Vabariiki kohale võib jõuda. Niisiis me ei pea kartma, et me seome Riigikogu või tulevast valitsust. Seda laenu, kui leitakse võimalus, saab kindlasti kasutada ka krediidiressursina, millest me nii palju oleme rääkinud. Eesti Vabariigis ei jätku raha erastamiseks, uue ettevõtluse rajamiseks ega paljudeks muudeks asjadeks. Eelarve-majanduskomisjon toetab selle otsuse vastuvõtmist tänasel istungil.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et küsimusi ei ole. Mul on ka teile, Ivar Raig, tungiv palve praegu mitte ära minna. Avan läbirääkimised. Kas asume otsust vastu võtma? Kutsume nüüd kõik saadikud kokku. Veel ei ole teada, aga võib-olla on see praeguse Ülemnõukogu viimane hääletusvoor.

Kolleegid, koguneme! Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Saalis on 58 rahvasaadikut, puudub 39.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Ülemnõukogu otsus Maailmapangalt taotletava pikaajalise laenu kohta? Palun hääletada! Käib hääletamine. Vaja on 49 häält, et laenu saada. Selle ettepaneku poolt on 48 rahvasaadikut, vastu on 2, 3 jäid erapooletuks. Otsus jääb vastu võtmata. Me viime läbi uue kohaloleku kontrolli. Illar Hallaste, tule saali. Ja Ivar Raig läski minema. Vaat sellest peaksid ajakirjanikud kirjutama. Kohaloleku kontroll. Kohal on 59 rahvasaadikut, puudub 38.

Ma tühistan eelmise hääletusvooru tulemused, kuna kolleeg Toomas Korgi pult ei töötanud. Viime läbi uue hääletuse. Ülle Aaskivi, kas juhtus midagi? Kontrollige, kas kõikide puldid töötavad.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et vastu võtta Ülemnõukogu otsus Maailmapangalt taotletava pikaajalise laenu kohta? Käib hääletamine. Selle ettepaneku poolt on 52 rahvasaadikut, vastu on 1, 3 jäid erapooletuks. Otsus on vastu võetud.

A. Niitenbergi sõnavõtt

Juhataja

Annan selgituse, mis sai lõpuks 31 saadiku allkirjaga taotlusest, et valitsus kannaks ette, kuidas valmistatakse talveks. Peaminister saatis kirja, milles ta teatas, et volitab sel teemal meie ees esinema Eesti Vabariigi ministri härra Niitenbergi, kes on ka kohal. Ma rõhutan, see informatsioon on päevakorraväline, sest reglemendi järgi saab sel moel meie ees esineda ainult Ülemnõukogu esimees või peaminister. Ma juhin informatsiooni andmist vastavalt reglemendile, kuid see on päevakorraväline. Palun kõnetooli minister härra Niitenbergi.

A. Niitenberg

Lugupeetud spiiker, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Minu ülesanne on anda ülevaade olukorrast energeetikas. Kõigepealt ma ütleksin, et praegu meil ei ole energiakriisi. Sütt, masuuti, maagaasi, küttepetrooleumi, autobensiini ja diislikütust on saada. Meil on aga väga sügav tootlikkuse ja rahaline kriis. Tarbijatel lihtsalt ei ole raha, et kütuse eest maksta.

Ma annaksin teile ülevaate, milline on meil praegu kütuse tagavara ja võrdleksin seda eelmise aasta 1. novembril olnuga. Kivisütt on meil praegu Eestimaa pinnal 106 000 tonni, võrreldes 102 000 tonniga, mis eelmisel aastal oli. Meil on ligi 10 000 tonni küttepetrooleumi, läinud

aastal oli 12 000 tonni. Autobensiini on 25 500 tonni, mullu oli 24 000 tonni. Diislikütust on 22 000 tonni, läinud aastal oli 62 000 tonni, aga lepingute alusel tuleb seda iga kuu sisse.

Masuudiga on olukord vähe kriitilisem. Seda oli eelmisel aastal 231 000 tonni, praegu on mahutites 110 000 tonni. Nii et meil tuleb enne 1. novembrit 120 000 tonni masuuti sisse osta. Lepinguid on sõlmitud, pakkumisi on väga palju, masuuti on saada nii idast kui ka läänest. Raha tarbijatel ei ole ja ettemaksmisega on väga suuri raskusi. Nii et on tarvis leida krediiti, et seda kütust talveks välja osta. Seda krediiti oleks alguses vaja 20 miljoni USA dollari ulatuses. Osa sellest on juba paika pandud. Otsus Maailmapanga laenu kohta võeti praegu vastu. Sellest laenust läheb 10 miljonit USA dollarit, see on umbes kolmandik, kütuse ostmiseks. See läheb käiku kohe niipea, kui see laen on kätte saadud. Riigil on ka 500 miljonit rubla Venemaal, mille eest ostetakse diislikütust ja masuuti. See läheb käiku järgmine nädal. Kuid ikkagi jääb puudu umbes 7 miljonit dollarit. Asja lahendamiseks vaadetakse praegu üle mitu tehingut. Üks nendest on metsa ja masuudi vahetus.

Üks küsimus on loomulikult see, kuidas krediit välja jagatakse. Plaani järgi ei anta seda ostjatele, vaid tarbijatele – maavalitsustele, linnavalitsustele ja "Eesti Energiale". Peaminister peab järgmise nädala lõpu poole läbirääkimisi maavanematega. Vaatluse alla võetakse ka krediidi andmine kütteperioodil oktoobrist kuni maini.

Positiivseid asju on praegu teoksil. Üks on see, et kütteperioodil 1. oktoobrist kuni 1. maini võetakse isiklikuks tarbeks minevalt kütuselt ära käibemaks. See viib kütuse hinna vähe alla. Samuti oleme astunud samme, et viia Iru jaam Tallinnas üle gaasi peale. See kahjuks ei saa enne valmis kui aasta lõpuks. Veel on võetud meetmeid, et põlevkiviõli, mida ei ole lepingu alusel välja müüdnud, jääb kõik Eestisse ja kasutatakse talvekütuseks.

Nii et ma kokkuvõttes ütleksin, et kütuse saamine on tagatud. Finantseerimine aga on väga raske. Praegu on käimas hulk läbirääkimisi. Loodetavasti peaks asi lahenema paari nädala jooksul. Ma tänan teid.

Juhataja

Suur tänu, härra minister! Rahvasaadikutel on ilmselt palju küsimusi. Pange nüüd telefon kõrva, sest meil on ka venekeelseid küsimusi. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Aitäh, härra spiiker! Ma proovin rääkida eesti keeles. Lugupeetud ettekandja! Te ütlesite, et kütusega on meil vabariigis kõik korras või enam-vähem korras. Palun öelge, miks Tallinnas ei ole sooja vett? See on esimene küsimus. Ja millal Tallinnas peab olema soe vesi? Aitäh!

A. Niitenberg

Tulevikuga on tegeldud ja paistab, et kõik läheb enam-vähem korda. Mingisugust garantiid ei saa anda. Olukord on minu arvates parem kui eelmisel aastal. See, miks Tallinnas sooja vett ei ole, on tingitud asjaolust, et praegu Iru jaam seisab, Iru jaamal ei ole veel masuuti. Ma elan ka Tallinnas ja minul ka ei ole praegu sooja vett. Selle ilmaga vähemalt on saanud niisuguse asjaga ära harjuda. Aga soe vesi peab varsti tulema. Selle üle on linnapeaga järgmisel nädalal läbirääkimised.

Juhataja

Suur tänu! Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud minister! Te nimetasite kütteperioodiks ajavahemiku 1. oktoobrist kuni 1. maini. Siia maani, ütleme teie saabumiseni Eesti Vabariiki, loeti kütteperioodi alguseks 15. septembrit. Kas see on teie ratsionaliseerimisettepanek nihutada kütteperiood kaks nädalat hilisemale ajale? See on esimene küsimus. Ajakirjanduses oli nädalapäevad tagasi niisugune info, et me oleme sel aastal müünud Läti Vabariigile teatud koguse elektrienergiat, mille eest lätlased on meile võlgu peaaegu 100 miljonit krooni ehk 1,2 miljardit rubla. Seda ei saa ära maksta, kuna Eestis rubla ei maksa, aga Lätist mingit muud raha peale rubla ei ole. Aga meil on ju korrespondentiarve Moskvast. Ja nagu te ütlesite, on meil vaja ikkagi ka Venemaalt kütust osta. Miks neid rublasid ei saa siis Moskvasse kanda ja nende eest kütust osta? Mulle on see küll mõistmatu. Ma tänan teid ette.

A. Niitenberg

Kõigepealt sellest, et 1. oktoobrist algav kütteperiood ei ole minu välja mõeldud, aga ma tõstsin selle küsimuse üles ja arutasime kolleegidega läbi. Tähtaeg näib olevat reaalne.

Teiseks. Läti küsimust on ajakirjanduses käsitletud nii, et kõike ei pea täpselt uskuma. Olukord on järgmine. Lätlased on ausalt kinni maksnud oma arved rublades Läti pankas. Meil ei ole veel mehhanismi, et tuua see raha Eestisse, aga seda raha on "Eesti Energia" kasutanud Venemaalt ostetud maagaasi eest maksmiseks. Nii on tehtud ja maagaasi eest me enam ei võlgne midagi. Teist osa rubladest kasutati selleks, et maksta kinni masuuti. Kolmandaks on kasutatud seda raha torude ostmiseks Eesti ja Balti jaama katlale. Nii et see raha ei ole seisus ja lätlased maksavad meile elektri eest korralikult.

Juhataja

Suur tänu! Tõnis Mets.

T. Mets

Lugupeetud minister! Mida on teinud sel aastal energeetikaministeerium Eesti turbavarude viimiseks kütusebilanssi? Sel aastal oli ülimalt soodne suvi, oleks võinud teha erakordselt suures koguses turbapätse ja kohandada nendega kütmiseks katlamaju. Selleks ei oldud võimelised. Kindlasti oleks vaja olnud teie vahelesegamisi ja teie materiaalset abi, kuid seda ei tulnud. Ja nüüd me hakkame ostma väga kallist kütust igalt poolt kokku.

A. Niitenberg

Te tõite esile väga tõsise probleemi. Ma ütlen nüüd välja oma isikliku arvamuse. On väga palju võimalusi kasutada oma kütust, olgu see siis puu, võsa või turvas. Kuid neid võimalusi ei ole kasutatud. Meile on nüüd turba jaoks teatud programmide raames krediiti antud. Eile õhtul oli istung, kus arutati kahte turbatehingu projekti ja need läksid läbi. Kahju ainult, et see tuli nii hilja. Seda oleks võinud teha juba maikuus, siis oleks sellest tänavu talvel palju abi olnud. Üldse peab turba võtma realistlikuks riigi programmiks, et asja edendada. Ma olen kriitikaga täielikult nõus.

Põlevkiviõli tonn, olenevalt sellest, mis kvaliteediga ja kellele seda müüakse, maksab 88–110 USA dollarit. Toornaftat ja masuuti võib aga maailmaturul saada 80 dollari eest. Transpordikulud tulevad muidugi juurde. Kuid võrdlusest on näha, milline tee on realistlikum.

Juhataja

Suur tänu! Heldur Peterson.

H. Peterson

Lugupeetav minister! Ma tegelen ise hobi korras alternatiivenergeetika võimalike variantide väljatöötamise ja katsetamisega oma talu jaoks. Olen viimasel paaril aastal kokku puutunud nii Eesti kui ka rajataguste meestega, kes on nende asjadega juba tegelnud ja kellel on samad plaanid. Teatavasti on siin Tallinnas üks firma "Terg", kes tegeleb puiduhakkurite väljatöötamisega. Kui ma seal käisin, siis kuulsin, et te pidite tulema 20. augustil seda firmat külastama. Kuidas see külastus läks? Milline on koostööplaan ja kas valitsus ka finantseerib neid programme? Minister Taal kunagi lubas, et selleks töötatakse välja teatud sihtprogramm ja leitakse finantseerimise võimalused. Millised väljavaated on selleks viimasel ajal olnud?

A. Niitenberg

Käisin seal vaatamas ja minule paistis tegu olevat kvaliteetse toodanguga. Mulle lubati ekstra informatsiooni, kahjuks aga ei ole seda veel tulnud. See peaks tulema järgmine nädal. Nii et see tehing tehti ära. Energiasäästu programmi võeti kolmekordselt klaasitud aknad, isoleeritud ukсед jne. Valitsus selleks raha ei anna, aga ta toetab krediitidega neid ettevõtjaid, kes selliseid tooteid valmistavad. Valitsuskomisjon on krediitide andmise põhimõtteliselt heaks kiitnud. Niisiis krediteeritakse neid, kes teevad kolme klaasiga aknaid ja pakse isoleeritud uksti.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid-rahvasaadikud, kas teil on veel küsimusi? Heldur Peterson esitab teise küsimuse.

H. Peterson

Kui võimalik, siis ma täpsustaksin. Teatavasti krediteeritakse välismaal loomulikult neid ettevõtteid, kes niisugust edumeelset toodangut hakkavad valmistama. Kuid vaja on ka stardiraha ja stardikapitali. Doteerida oleks vaja ka neid, kes võtavad kasutusele nimelt need puiduhakkurid, alternatiivse energeetika. See peaks olema kahepoolne huvi. Kas seda teist poolt, kes kasutama hakkab, ka ikkagi doteeritakse? Maksab ju hakkuri täiskomplekt praegu 50 000 krooni.

A. Niitenberg

Teil on õigus, laenu andmine tootjatele on esimene samm. Teiseks. Niipalju kui mina kursis olen, antakse läänemaailmas energiat säästvatele asjadele roheline tee. Teie mainitud toodang on energiasäästu programmis sees, aga selle kohta pole otsust tehtud. Minu enda arvamine on, et kui saab hoida oma 10–25% kütust kokku, siis kokkuhoiu raha peaks kuidagi moodi tagasi minema neile, kes energiasäästu esimesena kasutavad. Ja meetodi peab leidma, kuidas seda teha. Praegu seda ei ole.

Juhataja

Suur tänu! Enn Leisson.

E. Leisson

Härra minister! Minu teine küsimus on ajendatud lihtsalt puhtast uudishimust. Statistika on meile tänini väitnud, et Eesti on Norra järel maailmas teisel kohal elektrienergia tootmises ühe elaniku kohta. Mõned päevad tagasi ma kuulsin Eesti Raadio päevauudiste saates, et te olite välja tulnud ideega ehitada Eestisse kakskümmend hüdroelektrijaama. Mis teile selleks ideeks nii-öelda tõuke andis, kas panna Norrast mööda elektrienergia tootmises või on sellel mingi ratsionaalne iva ka? Kust me need jõed võtame, millele neid elektrijaamu ehitada?

A. Niitenberg

Mina olin sellel seminaril ja ma kommenteerisin, et hüdrojaama ehitamiseks läheb eelkõige vaja kahte asja. Läheb vaja jõge ja väikest veelangust. Ja mulle öeldi, et Eestis on neid kohti küll. Jõed on küll väikesed, aga neid siiski on. Väikestes hüdrojaamades peitub suur pluss ja praegu ehitatakse neid Põhja-Ameerikas väga palju. Need on odavad, neid on kerge ehitada ja neid saab ehitada kohalikust materjalist. Masinavärk ei ole keeruline. Ma näen, et seda võiksid teha eraettevõtted ja elektrivõrk ostaks nende käest selle toodangu ära. Mida see tähendab? Aga seda, et iga kilovatt-tunni jaoks, mis tuleb Eesti jõest, ei ole vaja põlevkivi või masuuti. Energia tootmine peab olema ökonoomne.

Juhataja

Kolleegid, kas teil on veel küsimusi? Ei ole. Ma tänan härra ministrit.

A. Niitenberg

Täna väga!

Juhataja

Head nägemist!